

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

Rigorózní práce

Domácí vězení

2014

Mgr. Josef Sýkora

UNIVERTITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Právo

Katedra trestního práva

Rigorózní práce

Domácí vězení

Mgr. Josef Sýkora

2014

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma: Domácího vězení zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k vypracování této rigorózní práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury. Rovněž prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Za cenné rady a připomínky srdečně děkuji Prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc.

Seznam zkratek

čl.	článek
ČR	Česká republika
EM	Elektronický monitoring
EU	Evropská unie
IKSP	Institut pro kriminologii a sociální prevenci
LPS	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 2. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
OPP	obecně prospěšné práce
OSN	Organizace spojených národů
PMS	Probační a mediační služba
RE	Rada Evropy
RF	Radiofrekvenční technologie
Sb.	Sbírka zákonů České republiky
Sb. rozh. tr.	Judikát uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní
tr. řád	zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
tr. zák.	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	Ústava České republiky (ústavní zákon č.1/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č.347/1997 Sb., ústavního zákona č.300/2000Sb., ústavního zákona č.396/2001 Sb., ústavního zákona č.448/2001 Sb., ústavního zákona č.515/2002 Sb., ústavního zákona č.319/2009 Sb.).
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Z. z.	Zbierka zákonov Slovenskej republiky

OBSAH

1 ÚVOD	1
1.1 Předmět, cíle, struktura, postup a metodologie práce	2
2 ÚČEL A FUNKCE TRESTU - ROZBOR POSTAVENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V SYSTÉMU TRESTNÍCH SANKCÍ.....	4
2.1 Trestní právo – teoretické východisko	4
2.2 Trest - účel a funkce.....	6
2.3 Pojem českého trestního práva hmotného a směry přístupu k trestání v kodifikovaném trestním právu – subsidiarita trestní represe a princip „ <i>ultima ratio</i> “	7
2.4 Systém a výčet trestních sankcí.....	20
3 HISTORICKÝ VÝVOJ DOMÁCÍHO VĚZENÍ A SOUČASNÉ TRENDY V OBLASTI ALTERNATIVNÍCH SANKCÍ	24
3.1 Historický exkurs - trest domácího vězení od starověku až do 20. století.....	24
3.2 Trest domácího vězení v českém trestním právu v z. č. 117/1852.....	25
3.3 Současné trendy v oblasti alternativních sankcí	27
3.3.1 Koncepce restorativní justice	27
3.3.2 Základní výčet hlavních principů restorativní justice	28
3.3.3 Pojem alternativních trestů obecně.....	29
3.4 Penologická východiska alternativního řešení trestních věcí v kontextu trestu domácího vězení v aplikační praxi	33
3.5 Mezinárodní aktivity v oblasti alternativních trestů	35
3.6 Trest domácího vězení	37
3.6.1 Charakteristika	37
3.6.2 Kriminologické aspekty - účel trestu domácího vězení.....	41
3.6.3 Slabé stránky trestu domácího vězení v České republice	49
3.6.4 Experimentální a pilotní zahraniční studie před aplikací domácího vězení do praxe	52
3.6.5 Trest domácího vězení v českých průzkumech.....	54
4 HMO TNĚPRÁVNÍ A PROCESNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČESKÉ REPULICE	72
4.1 Hmotně právní úprava.....	72
4.1.1 Podmínky pro uložení trestu domácího vězení	74
4.1.2. Obydlí	92
4.1.3 Písemný slib	94
4.1.4 Povinnosti pachatele.....	97
4.1.5 Uložení trestu domácího vězení pachateli ve věku blízkém věku mladistvých	104
4.1.6 Přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení	112
4.1.7 Přeměna trestu domácího vězení v trest odnětí svobody.....	120

4.2	Procesně právní úprava trestu domácího vězení.....	132
4.2.1	Trestní příkaz jako procesní alternativa při uložení trestu domácího vězení	133
4.2.2	Postup předsedy senátu.....	134
4.2.3	Odklad, přerušení a upuštění od výkonu trestu domácího vězení.....	135
4.2.4	Změna druhu a způsobu trestu	140
4.2.5	Kontrola výkonu trestu	141
5	POSTAVENÍ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY (PMS) ČESKÉ REPUBLIKY PŘI UKLÁDÁNÍ A VÝKONU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	146
5.1	Obecná charakteristika PMS ve vztahu k domácímu vězení	146
5.2	Úkoly PMS při ukládání a výkonu trestu domácího vězení.....	147
6	TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ZAHRANIČNÍCH ÚPRAVÁCH	154
7	ZÁVĚR	158
8	RESUMÉ	165
9	SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJŮ A CITOVANÝCH PRAMENŮ	169
9.1	Monografie, komentáře, učebnice a sborníky	169
9.2	Odborná periodika	176
9.3	Elektronické publikace a Internetové zdroje	182
9.4	Právní předpisy, legislativní návrhy, sněmovní tisky, judikatura a mezinárodní smlouvy	188
9.4.1	Judikatura.....	191
9.4.2	Mezinárodní dokumenty	191
9.5	Ostatní zdroje a použité prameny	192

1 ÚVOD

Trestní právo na začátku 21. století zasáhla podstatná proměna tradičních, ale již poměrně rigidních a nepříliš produktivních postupů v trestání. Trestní politika věnuje velkou pozornost ústupu od tradičních postupů trestní represe a zavádění nových alternativních opatření snižujících počet vězených osob, tak aby uvěznění bylo využíváno pouze jako nejzazší možnost ve spojení s reintegrací a nápravnými programy.

Není sporu o tom, že problém vězeňství dlouhodobě neřeší výstavba nových zařízení, prezidentská amnestie ani podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody¹, ale dlouhodobá koncepčně zaměřená změna trestní politiky. Stále více je vnímána potřeba přehodnotit systém státní reakce na trestnou činnost mladistvých a mladých dospělých osob a nového vymezení priorit v oblasti trestněprávního postihu.² Společenské systémy situaci silně vnímají a snaží se ji vyřešit různými více či méně úspěšnými státními intervencemi. Krize trestní justice, překročení vězeňských kapacit a nízká efektivita trestu odnětí svobody vyvolaly v západní Evropě a USA již v 60. letech minulého století polemické diskuse o jiných, účinnějších, méně nákladných způsobech zacházení s pachateli trestných činů. Snaha o řešení přetíženosti orgánů činných v trestním řízení a nedostatečná kapacita věznic, zlevnění trestních řízení a hledání efektivní formy prevence kriminality při zachování vysokých nároků na věcně správné a spravedlivé rozhodnutí soudu patří mezi další cíle.³ Hlavním motivačním prvkem je individualizace trestního postihu a směřování pachatele trestných činů k nápravě a životu v souladu se zákonem a zapojení do řešení trestních věcí poškozené osoby.

Česká republika (ČR) čelí podobným způsobem těmto problémům prosazováním reformních snah v oblasti trestní politiky, které by vedly k dlouhodobé stabilizaci vězeňství. Taková východiska nabízí legislativní opatření, založené na prosazování alternativních, pro společnost mnohem únosnějších způsobů trestní represe. Koncepčně se považuje za jedno z řešení *trest domácího vězení* zavedený do kategorizace trestných činů v ČR novým trestním zákoníkem (tr. zák.) v rámci rekodifikace trestního práva, vyhlášený pod zákonem č. 40/2009 Sb., ve znění

¹ Vantuch, P. Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb. *Trestní právo*, 2012, č. 1, s. 4.

² Lortie, S. a kol. Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. Svazek 59. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2000, s. 212.

³ Sotolář, A. a kol. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. 1. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2000, s. 3.

pozdějších předpisů, jako zcela novou trestní sankci přípustnou trestním zákonem. Právní dogmatika pojímá trest domácího vězení v našem právním řádu především jako alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody vykonávaném ve věznici⁴, završující dlouhodobý proces nové kodifikace trestního práva hmotného. Domácí vězení v našem právním řádu citelně chybělo a odpovídá nadějně zvolenému směru trestní politiky ČR, kdy následuje praxi již v zahraničí osvědčenou. Pro český právní řád nepředstavuje tento institut neznámý pojem, neboť byl obsažen jako alternativa vězení prvního stupně již v 19. století v zákoně uvedeném patentem č. 117/1852 ř. z. dnem 27. 5. 1852 o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále trestní zákon z roku 1852)⁵, který na našem území platil bezmála téměř sto let.

Aktuálnost a důležitost této živé materie vychází ze skutečnosti, že se jedná o nový alternativní trest, prakticky stále zatím nepřilíš ověřený, logicky doprovázený názorovou rozkolísaností, včetně v širokém slova smyslu relativně velkého počtu nepřehlédnutelných obtíží při jeho zavádění do právní praxe. V tomto smyslu se jedná o kombinaci toho, jak se adresáti právního předpisu a soudní praxe vypořádají s trestem domácího vězení jako zcela novým trestem obsaženým v katalogu trestních sankcí. Také jaký bude ve skutečnosti společenský a legislativní dopad, aby nová trestní sankce splnila očekávané cíle a účel na ní kladené.

1.1 Předmět, cíle, struktura, postup a metodologie práce

Předmětem rigorózní práce je *trest domácího vězení*, jejím cílem je dotknout se problematických, prakticky aplikovatelných otázek důležitých pro další koncepční rozhodování v oblasti ukládání a výkonu trestu domácího vězení s ohledem na rekodifikaci a novelizaci upravující tuto trestní sankci podstatným způsobem. Směrodatné bylo na základě analytického procesu a poznatků, ke kterým dospěla právní nauka a aplikační praxe odpovědět na tři následující otázky - jaké místo má trest domácího vězení v celém systému trestních sankcí v ČR, - jak pojmout problémově současnou aktuální úpravu platné trestněprávní a procesní problematiky *de lege lata* včetně platných novelizovaných legislativních ustanovení - a jaké z toho vyplývají další náměty a možnosti *de lege ferenda* v procesu legislativní tvorby práva. Práce sleduje cíle deskriptivní a explikační a používá metody umožňující shromáždit a vyhodnotit

⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinný od 1. 1. 2010, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Zákon č. 117 z roku 1852 ř.z.,o zločinech, přečinech a přestupcích vydaný 27. 5. 1852 (dále jen trestní zákon z roku 1852).

potřebné údaje a zpracovat získané údaje do podoby nezbytné pro splnění stanovených cílů předkládané práce⁶. Studie je založena na analýze relevantní domácí a zahraniční literatury, časopisecké i monografické, právních předpisů, dostupných internetových zdrojů, publikovaných názorů a denního tisku. Jsou uvedeny odkazy na nečetnou, zatím neustálenou judikaturu, tak aby sjednocovací představa právního názoru byla konkrétní a analýza důsledná. Každá metoda má logicky v určitém smyslu jednostranné limitace, proto jsem využil více vzájemně se prolínajících postupů, tak aby byla eliminována případná jednostrannost a/nebo nedostatek jednotlivých metod.⁷ Vybrané metody stanovené v kvalifikační práci směřující k dosažení stanovených cílů jsou: monografická, historická, deskriptivní, analytická, komparativní a interpretační.

Samotný text rigorózní práce obsahuje devět navazujících kapitol s doplňujícími abstrakty a klíčovou terminologií. Předkládanou práci je možno rozdělit do dvou základních částí směřující od obecného východiska ke konkrétním závěrům. Nezbytným východiskem je úvodní část definující cíle a obsah práce, druhá kapitola se zabývá právní naukou, nakolik je to nezbytné v návaznosti na vymezení postavení domácího vězení v systému trestních sankcí. Dále navazuje třetí kapitola, která je rozdělena do tří podkapitol, první zabývající se historickým exkursem trestu domácího vězení, dále navazuje v druhé části popisem jeho místa v českém trestním právu s důrazem na historický vývoj právních úprav domácího vězení v českých zemích, poslední podkapitola diskutuje současné trendy v alternativních trestech, charakterizuje všechny aspekty trestu domácího vězení a jeho postavení v systému trestních sankcí v ČR. Za jeden z pilířů manuskriptu považuji čtvrtou kapitolu, věnovanou podrobnému včetně komparativnímu rozkladu současné platné hmotně a procesněprávní úpravy průběžně se v práci prolínající. Opomenout nelze navazující kapitoly o činnosti Probační a mediační služby (PMS) v kontextu trestu domácího vězení a pohled na zahraniční právní úpravy.

Následné kapitoly obsahují závěry a veškerou použitou bibliografii.

Text rigorózní práce vychází ze stavu právní úpravy platné ke dni 1. prosince 2013 a z judikatury k této úpravě.

⁶ Srov. blíže. Čihovský, J. Sociologický výzkum. Studijní text pro posluchače FTK UP Olomouc. Olomouc, 2006, s. 41....vycházíme ze skutečnosti, že metodou vědecké práce rozumíme určitý pracovní postup směřující k dosažení stanoveného cíle. Existuje velké množství nejrůznějších metod obecně platných nebo použitelných jen v některých vědních oborech.

⁷ Schneider, M., Koudelka, F. Úvod do základů sociologických výzkumů. Učební texty. Olomouc, 1993, s. 8.

2 ÚČEL A FUNKCE TRESTU - ROZBOR POSTAVENÍ TRESTU DOMÁCIHO VĚZENÍ V SYSTÉMU TRESTNÍCH SANKCÍ

2.1 Trestní právo – teoretické východisko

Základem trestní odpovědnosti je podle trestního práva spáchání trestného činu, výrazem ochranné funkce trestního práva je existence trestu.⁸

Trest se ukládá pro protiprávní jednání a zároveň se potrestáním naplňuje spravedlnost, která je porušena nezákonným jednáním pachatele.⁹ Trestnými činy mohou být jen protiprávní (nedovolené) činy. V moderních liberálních společnostech je trest ovládán *principy spravedlnosti*, kdy uložení trestu musí být přiměřené povaze, nebezpečnosti a způsobu provedení trestného činu. Kriminologicky je trest sociální kategorií, jeho vymezení, funkce a podmínky však stanoví trestněprávní legislativa.¹⁰

Trest je podle trestního práva jedním z „prostředků státního donucení“, jichž používá stát při plnění svých funkcí vedle prostředků politických a ekonomických¹¹, který lze uložit výlučně pachateli trestného činu na základě zákona¹², kdy se uplatňuje zásada „*nulla poena sine lege*“. Trest, kterým je pachateli způsobena újma, je ukládán výhradně soudem a může být uložen jen v souladu s § 90 Ústavy a čl. 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (LPS) o trestu. Úloha trestu spočívá v tom, že se jedná o prostředek v rukou státu k ochraně společnosti a občanů před trestnými činy. Pohrůzkou trestem, ukládáním a výkonem trestu poskytuje stát ochranu základním právním hodnotám.¹³

Teorie o podstatě trestu obecně oscilují v několika rovinách dedukující správnost a přiměřenost v oblasti trestání vzhledem k objektivně prokazatelným faktorům.

Dnešní doba zaznamenala dvě hlavní teorie a pojetí trestu, obě jsou však v určitém směru omezeny;¹⁴

- *retributivní* (teorie spravedlivé odplaty), vyžadující trest v každém případě

⁸ Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 16.

⁹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde a. s., Praha, 2006, s. 337.

¹⁰ Novotný, O. a kol. Kriminologie. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 528.

¹¹ Kuchta, J. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 185.

¹² Op. cit., sub 8, s. 553.

¹³ Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek J. Trestní právo hmotné I. Obecná část. 3. přepracované vydání, Praha: Codex, 1997, s. 9.

¹⁴ Lata, J. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, s. 52.

- *utilitární* ("utilitarismus" neoznačuje jedinou společnou teorii, ale celou skupinu různých teoretických úvah - zastrášení, rehabilitace, výchova a udržení morálních norem, veřejné odsouzení zločinu, úcta k právnímu státu), které všechny představují variace na jedno téma.¹⁵

Oba směry zachycují hlavní rysy poměrně ustáleného chápání a pojetí trestu. Oba směry nepovažují v základní formulaci definice za problematické; diskuse je směřována na doplňující argumenty o povinnosti dodržovat ustanovení zákona a patřičné limitace trestní represe. Tato doplňující stanoviska vymezují logicky dojem, že nejsou schopny plně pojmut vlastní podstatu v celé šíři a nemohou se považovat svým způsobem za úplné a zcela koherentní.

Za důležitý mezník teoretického chápání trestu je považována *smíšená* (slučovací, synkretická) teorie, obsahující pozitivní prvky koncepce retributivní a utilitární, která sjednocuje odplatu i nápravu zločince na základě smyslu trestu¹⁶. Koncepci urychlila stěžejní esej významného anglosaského vědce H. L. A. Harta, profesora právní teorie oxfordské univerzity (1907–1992) "*Prolegomena k zásadám trestu*" (1959).¹⁷ Podstata všeho spočívá v tvrzení autora, že pramen teoretizování o trestu spočívá v rozpoznání tří samostatně nastolených otázek.¹⁸

„První je otázkou definice trestu“

„Druhá jeho ospravedlnění“ - proč vůbec má společnost instituci trestu a právo trestat“

„Třetí se ptá po trestní odpovědnosti, tedy kdo může být potrestán a do jaké míry“

Podle Harta se stává problém jasným, pokud na jednu otázku je možno dát odpověď retributivní, zatímco smysl jiné odpovědi je utilitární. Objevila se teorie, která obsahuje silnou složku utilitární, sledování užitečnosti omezenou nezávislým principem založeným na hodnotě spravedlnosti však nelze jednoduše do konceptu utilitárního zakomponovat. Tato teorie významně změnila porozumění chápání *oprávněnosti* trestu, ale přesto nebylo dosaženo žádné větší shody v chápání *spravedlnosti* trestu podle toho,

¹⁵ Lata, J. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, s. 19.

¹⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Linde, 2008, s. 378.

¹⁷ prolegomena; ... *úvodní stat* , *spis uvádějící do základní problematiky určitého vědního oboru.*

¹⁸ Srov. blíže. Bentham, J. An Introduction to the Principles of Morals and Legislation (1789), (ed.) Burns, J. a Hart, H.,L., A., Londýn: Methuen, 1982, kap.I-S, s. 13-15. Hart, H., L., A. Punishment and Responsibility. Oxford, Clarendon Press, 1968. (Obsahuje angl. překl. předchozí práce „Prolegomenon to the principles of punishment“). Dále Hart, H., L., A. Pojem práva. Překlad Fantys, Petr. Praha: Prostor, 2004. s. 161-162. Lata, J. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, s. 6.

jak Hart chápe a vysvětluje pojem práva.¹⁹ Stále existují však poměrně velké pochybnosti o utilitárním nebo retributivním modelu a/nebo smíšené teorii.²⁰ V současnosti panuje obecná shoda o potřebě dalších směrů vysvětlující v přirozeném kontextu správnost a přiměřenost v oblasti trestání a ustanovení podmínek trestní odpovědnosti.

Osobně se domnívám, že k řešení teoretické problematiky spravedlnosti trestu nepovede jednoduchá cesta.

2.2 Trest - účel a funkce

V jednotlivých historických obdobích byly funkce, smysl a účel trestu ovlivněny spíše než vývojem trestněprávní vědy civilizační úrovní společnosti.

Účel²¹ a funkce²² trestu chápeme jako důvody a jasně stanové cíle trestání a také co skutečně chceme uložením a výkonem trestu dosáhnout, jako právním důsledkem za protiprávní jednání, kdy trestný čin a trest představují neoddělitelnou vazbu. Nové pojetí účelu sankcí, které zajišťuje jejich přiměřenost, účinnost a odstrašující působení, je vyjádřeno v zákonných kritériích jejich ukládání, jež jsou obsaženy v konkrétních ustanoveních trestního zákoníku upravujících jak obecné předpoklady a principy pro ukládání sankcí, tak podmínky ukládání jednotlivých sankcí.²³ Vymezení účelu trestu kategoricky vylučuje, aby trest směřoval k dosažení politických cílů nebo aby byl prostředkem k řešení jiných společenských problémů než je kriminalita.²⁴

Trest se vyznačuje dvěma základními prvky: za prvé obsahuje *záměrnou, ve smyslu donucení působící újmu* a za druhé obsahuje *veřejně vyslovený, sociálně etický odsudek pachatelova činu*.²⁵

¹⁹ Srov. blíže. Hart, H., L., A. Pojem práva. Překlad Fantys, Petr. Praha: Prostor, 2004. s. 161-162.

²⁰ Hamulák, O. Principy a zásady v právu-teorie a praxe. Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků a praxe. 2010. Olomouc: Leges, 2010, s. 384.

²¹ Šámal, P., Půry, F., Rizman, S. Trestní zákon: komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 1118.

²² Srov. blíže. Karabec, J. Účel trestání. *Kriminalistika, čtvrtletník pro teorii a praxi*. 2000, č. 2, s. 108-117.

²³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 384.

²⁴ *Smyslem a účelem trestu v nejobecnějším smyslu je ochrana společnosti před kriminalitou. Žádné jiné cíle trestem sledovat nelze, což znamená, že trest nesmí být prostředkem řešení jiných společenských problémů.* – Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 463/97. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

²⁵ Solnař, V. a kol. Systém českého trestního práva. Část třetí: tresty a ochranná opatření. Praha: Novatrix, 2009, s. 9.

Trestní právo kodifikované v trestním zákoníku nepovažuje trest za odplatu za spáchaný čin.²⁶ Nauka trestního práva i aplikační praxe spatřují hlavní účel trestu v *ochraně společnosti před pachateli trestných činů, zabránění odsouzeného v dalším páchání trestné činnosti* (tzv. zábranný účinek trestu), *vychovávání odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život* a v *generálně preventivním účinku trestu*.²⁷ Podle nauky trestního práva, hlediska účelu trestu, individuální a generální prevence, tvoří jednotu a musí se vzájemně doplňovat a podmiňovat.²⁸

Hlavních funkcí trestu (*ochranné, preventivní, represivní a regulativní*)²⁹ je dosaženo pomocí různých prostředků, které se uplatňují při naplnění a dosažení požadovaného smyslu a účelu, jež spolu vytvářejí jeden celek. Hlavního účelu trestu by mělo být dosaženo kombinací dílčích účelů trestu a konečného cíle³⁰, vymezení účelu trestu spatřujeme i nadále v *smíšené teorii trestání*. V našem trestněprávním prostředí pozorujeme i prvky odstrašení, kdy má trest působit preventivně na ostatní členy společnosti³¹, avšak dle mého názoru se silně vnímanými prvky teorie nápravy.

2.3 Pojem českého trestního práva hmotného a směry přístupu k trestání v kodifikovaném trestním právu – subsidiarita trestní represe a princip „ultima ratio“

Nová kodifikace, jejímž výrazem se stal nový trestní zákoník (kodex)³², jako nedílná součást veřejného práva zasáhla trestní právo hmotné (materiální), které se uplatňuje prostřednictvím trestního práva procesního, se kterým tvoří jednotný, harmonický celek a bez kterého by svůj smysl ztratilo. Tímto ale postup zákonodárce lze považovat za poloviční, poněvadž dosud chybí v české legislativě nový trestní řád (tr. řád), což lze považovat za jeden z velkých dluhů legislativy, který dosud čeká na splnění.³³

Trestněprávní ochrana záleží v tom, že trestní právo hmotné určuje, *za jakých podmínek určitý způsob jednání představuje trestný čin a jaké sankce za něj mohou být*

²⁶ Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad práva hmotného. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 22.

²⁷ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 385.

²⁸ Tamtéž, s. 386.

²⁹ Kratochvíl, V. Kurs trestního práva. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 18.

³⁰ Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 554.

³¹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 12.

³² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 47.

³³ Tamtéž, s. 22.

uloženy.³⁴ České trestní právo hmotné, jenž je komplexně a systematicky upraveno v trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., tr. zák., ve znění pozdějších předpisů), je primárním pramenem trestního práva dospělých a podpurným pramenem trestního práva mladistvých a trestního práva ve věcech právnických osob (*dva tzv. vedlejší trestní zákony*).³⁵

Rekodifikace přinesla řadu koncepčních změn, které nejsou v trestním zákoníku přímo definovány a přenesla do praxe myšlenky restorativní justice vycházející z principů alternativního řešení věcí a klade důraz na integraci pachatelů v jejich přirozeném sociálním prostředí a vyloučení kriminogenního vlivu vězeňské populace.³⁶ Nový trestní zákoník jako odvětví veřejného práva je koncepčně ovládaný výslovně upraveným principem trestní represe pomocného (subsidiárního) charakteru a zásadou „*ultima ratio*“ (srov. § 12 odst. 2 tr. zák.) v návaznosti na princip zákonnosti v § 12 odst. 1 tr. zák. kdy pouze závažnější případy protispolečenského jednání mohou být trestnými činy. Vychází z myšlenky, že na ochranu demokratického zřízení, taxativně vymezených práv a svobod jednotlivců, jejich života a majetku je třeba aplikovat především mimotrestní prostředky, prostředky trestního práva na protiprávní jednání je třeba reagovat až v krajních případech. Tímto se dotkl konkrétně zásad a přístupu v trestání ve smyslu diskutovaného tématu také tím, že implementoval do trestně právní materie nový alternativní *trest domácího vězení*, důvodová zpráva o něm mluví zvláště jako o alternativě k nepodmíněnému trestu odnětí svobody³⁷, koncepčně vycházející z formálního pojetí trestného činu a stanovení trestních sankcí podle zásad subsidiární úlohy trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zák.

Trestní právo hmotné v návaznosti na to můžeme definovat jako odvětví veřejného práva, které chrání nedůležitější právní statky naší společnosti, zejména práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob a dalších subjektů, jakož i právem chráněné zájmy společnosti a státu, včetně ústavního zřízení ČR, před trestnými činy taxativně uvedenými v trestně právních normách tím, že vymezuje, co je trestný čin, stanoví podmínky trestní odpovědnosti, okolností vylučujících trestní odpovědnost

³⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 19.

³⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 48.

³⁶ Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D. Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010, s. 149.

³⁷ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. Dostupná z http://www.ustavprava.cz/files/dz_k_tz.doc.

a důvody zániku trestní odpovědnosti, druhy trestních sankcí, způsob jejich ukládání, výkonu i zániku jejich výkonu, včetně podmínek zahlázení a odsouzení.³⁸

Základní zásady trestního práva (založeny na principech právní úpravy podmínek trestní odpovědnosti a následků s jejich porušením spojených)³⁹ se uplatňují především obecným principem „*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*“ (*jedině zákon stanoví, která činnost je trestná a jakým trestem se postihuje*) vyjádřeným v § 12 odst. 1 tr. zák., zásadou zákonnosti a subsidiarity trestní represe, tvořící páteř trestního práva⁴⁰ a dále individuální odpovědností fyzických osob za zavinění a spáchání trestného činu („*nullum crimen sine culpa*“), humanismu navazující na zásady trestání, nepřipustnost trestu smrti, zákaz krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestu a *současného ukládání ochranných opatření*⁴¹, které může soud vymezit jako trestněprávní následek trestného činu. Vymezení zásad trestního práva navazuje na “čl. 1, čl. 6 odst. 3, čl. 7 odst. 2, čl. 39, čl. 40 a odst. 6 LPS, zakotvující dikci ústavního principu legality trestního práva“⁴² a také integrálně navazuje na některé mezinárodní dokumenty o lidských právech.

Nová rekonstrukce upustila od proklamativní *de lege lata* formulace účelu trestu a ten již není výslovně vyjádřen, byl ve skutečnosti nahrazen úpravou obecných zásad trestání, tudíž vymezení je ponecháno trestní nauce a praxi. Charakter trestní sankce a její účel jako právního následku trestného činu, jehož znaky definuje znění § 13 odst. 1 tr. zák. a § 6 odst. 2 zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (ZSVM), navazuje na odpovědnost za vinu, kdy k trestnosti činu je třeba úmyslné zavinění (*dolus*), nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti (*kulpa*) (§ 13 odst. 2, § 15 až 19 tr. zák.). Ve znění § 16 tr. zák. jsou však uvedeny jen formy nedbalosti a *trestní zákon nestanoví výslovně, co je měřítkem (kritériem) nedbalosti*, a ponechává toto vymezení nauce a právní praxi.⁴³

³⁸ Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkce a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 28.

³⁹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 26, s. 28.

⁴⁰ Šámal, P., Půry, F., Rizman, S. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 87.

⁴¹ Op. cit., sub 39, s. 26 - s. 42, Srov. blíže; k pojmu základní zásady trestního práva.

⁴² Srov. blíže. Op. cit., sub 39, s. 28; Srov. blíže. čl. 39 Listiny práv a svobod. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998: „*Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit*“. Všeobecná deklarace lidských práv (čl. 11 odst. 2).

⁴³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 231.

Nové pojetí účelu trestu a jeho naplnění dovozujeme z obecných zásad trestání pro všechny trestní sankce, které se promítají a jsou konkrétně aplikované do jednotlivých ustanovení o trestních sankcích, kdy tyto zásady jsou aplikovatelné na každý případ.⁴⁴ V tomto smyslu je proto stále nezbytné pamatovat na výklad zákona podle svého účelu a aplikaci základních zásad trestního práva a trestněprávních norem podle celkového pojetí trestního zákoníku, tak aby bylo dosaženo požadované a spravedlivé újmy na právech a majetku po spáchání trestného činu.

Výměrou trestu se pak nerozumí jen určení trestu v rámci sazby tam, kde trest je kvantifikován, ale určení různých modalit nebo obsahu trestů, pokud je toto určení vyhrazeno soudu.⁴⁵

Z hlediska individualizace trestu soudem se výslovně zdůrazňují tři základní, obecná spolu souvisící pravidla pro ukládání trestů; *povaha a závažnost spáchaného trestného činu, osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele a možnost nápravy*,⁴⁶ tvořící obecné právní prostředí pro ukládání trestních sankcí a jakési vůdčí ideje pro trestání (§ 36 až 39 a § 96 tr. zák.) a současně podle § 38 odst. 3 tr. zák. posiluje práva poškozených osob. Tyto obecné zásady, jenž budou soudem v první řadě využity, je třeba odlišit od podrobnější konkretizace speciálně pro výběr druhu a výměry trestní sankce (§ 39 až 48 tr. zák.) a ochranných opatření (§ 96 až 104 tr. zák.) obsahující vedle sebe řadu rozmanitých hledisek, jimiž se soud řídí při ukládání trestní sankce⁴⁷, kdy v této souvislosti je současně pojednáno především o zásadě přiměřenosti trestní sankce (§ 38, § 39 a § 96 tr. zák.). Obecně polehčující okolnosti (§ 41 tr. zák.) a přitěžující (§ 42 tr. zák.) jsou zahrnuty do hodnocení povahy a závažnosti trestného činu, pokud stojí mimo hranice skutkové podstaty vlastního trestného činu, aby neodporovaly zákazu „dvojitého přičítání, ne dvakrát o tomtéž“ (princip *ne bis in idem*) dle § 39 odst. 4 tr. zák., pokud nedosahuje vyšší intenzity.⁴⁸ Hodnocení povahy a závažnosti trestného činu nezahrnuje další skutečnosti, k nimž soud přihlíží dle § 39 odst. 1 tr. zák., ačkoliv některá kritéria povahy se částečně překrývají, stejně jako některé polehčující okolnosti týkající se chování pachatele po spáchání trestného činu dle § 41 písm. j) až n) tr. zák.

⁴⁴ Vantuch, P. Tresty v novém trestním zákoníku. Dostupné z <http://www.pravniradce.ihned.cz/c4-10078240-3911660-F0000d-trest-v-novem-trestnim-zakoniku.>>.

⁴⁵ Púry, F. In: Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon: komentář. I. Díl (§§ 1 až 90). Praha: C. H. Beck, 2004, s. 264.

⁴⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 379.

⁴⁷ Srv. blíže Púry, F. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 1, s. 1-10.

⁴⁸ Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, č. 3, 2013, s. 65.

Účel trestu můžeme také vyvodit z ustanovení upravující ukládání jednotlivých druhů, resp. forem a typů, trestů v souladu s § 53 až 87 tr. zák. a ze samotného pojetí trestního zákoníku⁴⁹ s odkazem na účel trestu podle § 23 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon⁵⁰, jenž původně účel trestu výslovně obsahoval (účinného do 31. 12. 2009). Tyto skutečnosti a okolnosti významně uvolňují a současně poskytují široký prostor při individualizaci a hledání toho, jak optimálně stanovit přiměřenost uložené trestní sankce, jak vyplývá z požadavků předvídaných v ustanovení § 39 odst. 1 až 3 tr. zák. a požadavku adekvátnosti trestu podle § 38 odst. 1 tr. zák.

Novelizovaný trestní zákoník z roku 2009, který mám za relativně vyvážený trestní systém se novou kategorizací trestného činu a ve smyslu ukládání trestů znovu vrátil k formálně vymezenému pojmu přečin. Nový trestní zákoník uvádí legální vymezení trestného činu v ustanovení § 13 odst. 1 tr. zák., *[t]restný čin jako protiprávní čin, který trestní zákon za trestný čin označí a který vykazuje znaky v takovém zákoně uvedené. Z uvedené definice vyplývají dvě obligatorní podmínky, které musí být současně splněny, prvním znakem je protiprávnost, druhou podmínkou, která musí být splněna s protiprávností, jsou znaky uvedené v zákoně* (resp. podle povahy věci v ZSVM, § 110 tr. zák.), tj. *formální znaky trestného činu*, tudíž mluvíme o *formálním pojetí* trestného činu. Od obsahu formálního pojetí trestného činu vyjádřené definicí v § 13 odst. 1 tr. zák. se očekává několik výhod⁵¹ a to; přesné vymezení skutkových podstat trestných činů, naplňování požadavku (srov. čl. 39 LPS a § 12 odst. 1 tr. zák.) „*nullum crimen sine lege*“, vyjádření rovnosti občanů před zákonem a neumožňovat orgánům činným v trestním řízení jít nad rámec vymezený zákonodárcem, jenž jediný určuje, co je a co není trestným činem, čímž jednoznačně stanoví hranice trestní odpovědnosti.

Legální definice obsažená v § 13 odst. 1 tr. zák. je omezena *dvěma korektivy rozsahu trestního bezpráví*, jednak *hmotněprávním* obsaženým v § 12 odst. 2 tr. zák. (zásada subsidiarity trestní represe) a *procesněprávním* (zásada oportunity) podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. řádu a § 159a odst. 4 tr. řádu. *Zásada subsidiarity trestní represe jako jedna ze zásad trestního práva hmotného, spočívá v tom, že trestní odpovědnost má být*

⁴⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 489.

⁵⁰ Srov. blíže. § 23 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR *chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.*

⁵¹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 125, s. 126, s. 127.

vyhrazena jen pro nejzávažnější společensky škodlivé činy a jiné společenské nebo právní nástroje mají mít přednost.⁵²

Následující doplňující výklad o formálním pojetí trestného činu, které uvádí § 13 odst. 1 tr. zák., lze shrnout tak, že do definice trestného činu zásada subsidiarity trestní represe zavádí česká právní úprava materiální prvky a změkčuje formální pojetí definice. Pojetí trestného činu bude přesnější podle odborné literatury označit *formálním pojetím s interpretačním pravidlem subsidiarity trestní represe, resp. materializovaným formálním pojetím*.⁵³

Mezi argumenty ve prospěch platného formálního pojetí a praktickou předností je, že při něm musí být znaky trestného činu propracovány tak, aby případy, kdy trestný čin má všechny formální znaky, ale není větší měrou nebezpečný, škodlivý pro společnost, byly opravdu výjimečné. Toto pojetí vede zákonodárce k důslednějším, hlubšímu respektování zásady „*nullum crimen sine lege*“.

K *nedostatkům* formálního pojetí přináležejí hlavně hrozba podrobné, kazuistické právní úpravy a zmenšení prostoru pro více abstraktní právní výrazy.⁵⁴

Uplatnění zásady subsidiarity trestní represe vyžaduje *dvě kumulativní podmínky*:⁵⁵

- *Jde o případy společensky škodlivé, a současně*
- *V konkrétním případě nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu*

Zásada subsidiarity trestní represe se uplatní tak, že orgán činný v trestním řízení v konkrétním případě může dojít k závěru, že i přes naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu nejde o trestný čin s ohledem na škodlivost případu, ve které postačuje uplatnění podle jiného právního předpisu. Z povahy věci proto vyplývá, že tato zásada se logicky neuplatní vždy a všude. Typicky se neuplatní u typově mimořádných závažných deliktů, tj. zejména u tzv. *zvláště závažných zločinů*, naopak zvláště se uplatní u kategorizace méně závažných deliktů, tj. zejména *přečinů*. Kritéria společenské škodlivosti budou prakticky hlediska povahy a závažnosti činu, které zákonodárce uvádí demonstrativně jako hledisko pro ukládání trestů v § 39 odst. 2 tr. zák.⁵⁶ Nedostatek této

⁵² Tamtéž, s. 127.

⁵³ Tamtéž, s. 129.

⁵⁴ Srov. blíže. Tamtéž s. 136. (např. *u trestných činů proti životnímu prostředí v osmé hlavě zvláštní části zákonodárce téměř rezignoval na abstraktní právní jazyk*).

⁵⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 128.

⁵⁶ Tamtéž, s. 128, s. 129, s. 130.

právní úpravy a pojetí trestného činu kritizuje literatura v okolnosti, že není výslovně stanoveno, že při nedostatku znaků uvedených v § 39 odst. 2 tr. zák. nejde o čin společensky škodlivý.⁵⁷

Naplnění *pojmu skutkové podstaty* trestného činu, tvořící souhrn základních, typických znaků, právně relevantních, určitého právního institutu, považuje nauka za jeden z formálních znaků trestného činu. Jde o právní formu vyjadřující typové znaky trestného činu uvedené v trestním zákoníku.⁵⁸ Skutková podstata trestného činu může být formulována souhrnem objektivních a subjektivních znaků (resp. skupin znaků, složek), které *určují* jednotlivé druhy trestných činů a *odlišují* je navzájem. Význam skutkových podstat záleží především *v přesném vymezení podmínek trestní odpovědnosti, které se děje výčtem znaků trestného činu*. Zákonodárce vymezuje trestuhodné, společensky škodlivé, nebezpečné činy, a tím stanoví šíři hranic trestně právní kriminalizace na základě poznání, že materiálně se jedná o činy, na které nestačí prostředky jiných, mimotrestních právních odvětví (trestní právo jako „*ultima ratio*“).

Úkolem zákonodárce při vytvoření zákonných znaků takových jednání je určit jejich atributy, charakteristické znaky, které charakterizují tato jednání v jejich pro společnost škodlivé, nebezpečné podobě. Význam zákonných definic trestných činů proto záleží v tom, že jimi stát stanoví zákonné limity omezující práva a svobody občanů. Přesné, jasné, určité skutkové podstaty (vyklučující libovůli při rozhodování o tom co je trestné) jsou také jednou ze záruk zákonnosti trestně právního postihu a ovlivňují kvalitu práce orgánů činných v trestním řízení. Formulace skutkové podstaty trestného činu uskutečňuje ústavní zásadu, že jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku, lze za spáchání uložit (čl. 39 LPS).⁵⁹

Znaky skutkové podstaty trestného činu můžeme rozdělit na *obligatorní* (objekt, objektivní stránka, subjekt - pachatel, subjektivní stránka) a *fakultativní*, nepovinné, kterými se rozumějí znaky, které nemusí být ve všech skutkových podstatách, ale pokud trestný čin takový znak vyžaduje, potom tento znak musí být splněn, aby skutková podstata trestného činu byla naplněna.

Třídění skutkových podstat existuje více, zde nabízím třídění, jehož důvodem je praktický dopad do aplikační praxe.

⁵⁷ Fenyk, J. Základy trestní odpovědnosti podle nového trestního zákoníku České republiky č. 40/2009 Sb. *Trestní právo*, 2009, č. 3, s. 5-6.

⁵⁸ K této otázce srov. blíže výklad. Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 156-163.

⁵⁹ Tamtéž, s. 156-163.

Skutkové podstaty *podle závažnosti* trestných činů jimi charakterizované rozdělujeme na *základní, kvalifikované a privilegované*. Skutkové podstaty kvalifikované i privilegované jsou v poměru *speciality* ke skutkovým podstatám základním.⁶⁰

Ve smyslu § 14 tr. zák. obsahuje trestní zákoník dvě základní tendence v přístupu k trestání vycházející z bipartice trestných činů rozdělených podle formálního hlediska splňující podmínku určitosti trestně právní normy („*nullum crimen sine lege certa*“), tedy podle formy zavinění a podle trestní sazby trestu odnětí svobody, kterou za ten který trestný čin zákon stanoví. Podle *důvodové zprávy* formální pojetí trestného činu obsažené v osnově trestního zákoníku přitom neznamená, že by společenská škodlivost trestného činu (která nahradila vágní pojem společenské nebezpečnosti, který nebyl ani definován a jako kritéria používal čistě formální typové okolnosti – srov. § 3 odst. 4 původně platného trestního zákona), neměla po jeho přijetí již žádný význam, když opak je pravdou, neboť tato materiální kritéria se v typové podobě uplatňují v legislativním procesu, a to při stanovení, jaká typová jednání - skutkové podstaty – jsou trestnými činy a s jakou trestní sazbou. Jakož se uplatňuje i v rámci výkladu trestního zákoníku při uplatnění zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícího principu „*ultima ratio*“ (§ 12 odst. 2 tr. zák.) a dále samozřejmě i při ukládání trestů za formálně vymezené trestné činy (přečiny a zločiny), kde se kritéria povahy a závažnosti činu vymezená v § 39 odst. 2 osnovy trestního zákoníku uplatní jako základní kritéria pro stanovení druhu trestu a jeho výměry.⁶¹

Přečiny jsou definovány v ustanovení § 14 odst. 2 tr. zák., zatímco pro *zločiny* je užitá dle § 14 odst. 3 tr. zák. negativní definice jako trestné činy, které nejsou podle trestního zákoníku přečiny, pokud nejde o trestný čin mladistvého, jenž se vždy nazývá *provinění* dle § 6 odst. 1 ZSVM, kdy jde pouze o odlišné označení trestného činu spáchaného mladistvým, nejde o samostatnou kategorii deliktů.⁶² Současně pamatuje na *závažné zločiny*, jako podkategorii zločinů, které jsou dle § 14 odst. 3 tr. zák. ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 roků, u kterých je uložení trestu domácího vězení vyloučeno. Pro určení, zda jde o přečin nebo zločin, nerozhoduje konkrétní výměra trestu odnětí svobody, kterou soud v konkrétním případě pachateli uloží, ani minimální hranice trestu odnětí svobody, kterou soud může pachateli uložit, ale u úmyslných trestných činů horní

⁶⁰ Tamtéž, s. 156-163.

⁶¹ Srov. blíže. Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku–převzato z <http://trestni.zakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>.> ...k ustanovení § 13 nového tr. zák.

⁶² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 126.

hranice trestní sazby uvedená v zákoně. Všechny nedbalostní trestné činy jsou přečiny, bez ohledu na stanovenou trestní sazbu.⁶³ Osobně souhlasím s názorem, že stávající kategorizace soudně trestných jednání založených na bipartici trestných činů, kterým jsou podřazeny přečiny a zločiny, umožňuje rozlišit mezi vyšším (dolem) a nižším stupněm (kulpou) viny a tudíž *rozšiřuje prostor pro ukládání alternativních trestů a odklonů*⁶⁴ a je významným základem pro různé typy trestního procesu a individualizaci soudního rozhodnutí z pohledu principu legality a spravedlnosti.

Považuji za důležité z důvodové zprávy k § 12 odst. 2 tr. zák. vztahující se k trestní odpovědnosti a vyjadřující zásadu subsidiarity trestní represe a principu „*ultima ratio*“ z ní vyplývající a k § 13 tr. zák. vytknout následující relevantní údaje.⁶⁵ *Formální znaky* představují znaky uvedené v zákoně, které přesně vymezují a zakotvují jednotlivé skutkové podstaty trestných činů a vyjadřují typové znaky trestného činu, které je třeba důsledně uplatňovat, ale již *chybí zohlednění materiálního korektivu trestného činu*. Formálně právní pojetí trestného činu je důsledně promítnuto do definic jednotlivých skutkových podstat trestných činů. *Zakotvení zásady subsidiarity trestní represe* představující hmotněprávní korektiv (§ 12 odst. 2 tr. zák.) a procesněprávní korektiv představovaný *zásadou oportunité* (§ 172 odst. 2 písm. c) tr. řádu a z ní vyplývajícího principu „*ultima ratio*“ má také *význam interpretační*, neboť znaky trestného činu je třeba vykládat tak, aby za trestný čin byl považován jen čin *společensky škodlivý*. Nebylo by však jistě správné chápat a neznamena návrat k materiálnímu pojetí trestného činu, neboť není součástí definice trestného činu uvedeného v § 13 tr. zák., když zásada subsidiarity trestní represe a z ní vyplývající princip „*ultima ratio*“ se uplatňuje mimo definici trestného činu.

Zákonodárce přijal uvedené ustanovení s odůvodněním⁶⁶, že neznamena negaci formálního pojetí trestného činu, a to z toho důvodu, že i když v převážné většině trestních zákoníků v klasických demokraciích je trestný čin shodně s návrhem trestního zákoníku vymezen jako jednání protiprávní a trestné na podkladě formálních znaků trestného činu, je zároveň vždy chápán jako *souhrn takových znaků, které ho ve svém souhrnu charakterizují jako čin společensky škodlivý*, před kterými je třeba společnost i jednotlivé občany chránit, neboť porušuje základní právní statky, na nichž je vybudovaná demokratická společnost.

⁶³ Tamtéž, s. 139.

⁶⁴ Navrátilová, J. Trest domácího vězení. *Bulletin Advokacie*, 2009, č. 10, s. 94.

⁶⁵ Srov. blíže. Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku–převzato z <http://trestni.zakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>.> ...k ustanovení § 12 odst. 2 nového tr. zák.

⁶⁶ Op. cit., sub 65.

Při tomto přístupu má hledisko společenské škodlivosti podobu takových znaků, které ve svém souhrnu charakterizují jako čin společensky škodlivý, povahu významného interpretačního pravidla, které napomáhá zákonnou skutkovou podstatu konkrétního trestného činu i jeho formální znaky vyložit podle jejich smyslu (*tzv. teleologický výklad, argumentum a causa finali*).⁶⁷ Cílem zvoleného řešení je napomoci odlišit trestné činy od těch deliktů, které by neměly být považovány za trestné činy (zvláště přestupky a jiné správní delikty), přestože zdánlivě znaky některé skutkové podstaty naplňují, a zejména je třeba ho použít k výkladu těch znaků trestných činů, které nemají jasnou spodní hranici. Důvodová zpráva uvádí *ilustrativně* (např. znaky *hrubé neslušnosti a výtržnosti* u trestného činu výtržnictví podle § 358 tr. zák. a jejich odlišení od jednání vymezených zejména jako *přestupky* proti veřejnému pořádku podle § 47 a 48 přestupkového zákona). Celospolečenský význam takového řešení, které v obecné poloze upravuje vztah k přestupkům a jiným správním deliktům (*tzv. správní trestání*) navíc vede k zakotvení zásady subsidiarity trestní represe do textu trestního zákoníku, což nepochybně posiluje její praktické využití při aplikaci trestně právních norem.

Aby však došlo k uplatnění zásady subsidiarity trestní represe a na to navazující zásady „*ultima ratio*“ v praxi, bude ji třeba nejdříve sjednotit s ohledem na absenci materiální stránky a nově zavedeného formálního pojetí trestného činu.⁶⁸ Formální pojetí trestného činu je tak logickým důsledkem principu zákonnosti, neboť je výrazem snahy stanovit přesné hranice trestnosti v zákoně a dává občanům větší interpretační i právní jistotu s ohledem na zásady subsidiarity trestní represe.⁶⁹

Obecně se však také shodují s literárními zdroji a představiteli právní teorie a praxe, že trestní zákoník nepochybně neobsahuje formální kritéria *společenské škodlivosti* a teprve aplikační praxe určí pravidla povahou a závažností činu (§ 39 odst. 2 tr. zák.).⁷⁰ Pojem společenské škodlivosti v současné právní úpravě je vnímán za přesnější než pojem společenské nebezpečnosti uplatňované za účinnosti předchozí právní úpravy a vztahuje se ke spáchanému činu, který zasáhl zájmy chráněné trestním zákonem, a v tomto smyslu je poškodil, a navazuje i na další pojmy použité v trestním

⁶⁷ Fenyk, J., Hájek, R., Stříž, I. Polák, P. Trestní zákoník a trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl – Trestní zákoník, Praha: Linde, 2010, s. 33.

⁶⁸ Srov. blíže. Beneš, P. Subsidiarita trestní represe a zásad *ultima ratio* v novém trestním zákoníku. 2009. Dostupné z: <<http://www.elaw.cz/cs/trestni-pravo/147-subsidiarita-trestni-represe-a-zasada-ultima-ratio-v-novem-trestnim-zakon.html>>.

⁶⁹ Hulán, P. Nový trestní zákoník (rekodifikace trestního práva). Dostupné z: <http://www.eadvokacie.cz/cz/clanky/novy-trestni-zakonik-rekodifikace-trestnih-para-h>>.

⁷⁰ Srov. blíže. Jelínek, J. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 37.

zákoníku [(např. pojem škodlivého následku v § 33 písm. a)].⁷¹ Ustanovení § 12 odst. 2 tr. zák., jenž váže zjištění potřebné míry společenské škodlivosti z hlediska trestní odpovědnosti pachatele za spáchaný trestný čin na závěr, že nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, je také za poslední dobu aktuálně akcentováno v nálezech Ústavního soudu (např. nález ze dne 25. 11. 2003, sp. zn. I. ÚS 558/2001, uveřejněn pod č. 136 ve sv. 31 Sb. nál. a usn. ÚS ČR).⁷²

První linie trestání vyplývající z trestního zákoníku je založená na jedné ze základních zásad trestního práva hmotného (*subsidiarita trestní represe*)⁷³, která již nepracuje s výše uvedenou původní koncepcí tzv. materiálního pojetí trestného činu, vyjádřené v § 12 odst. 2 tr. zák. V tomto smyslu se stále mluví o tom, že na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v *krajních případech společensky škodlivých* v souladu s pomocnou (subsidiární) úlohou trestního práva v právním řádu a společnosti⁷⁴ podle strohé, ale celkem jasného znění § 12 odst. 2 tr. zák., které významným způsobem upravuje samotné základy trestní odpovědnosti, omezující ukládání trestu odnětí svobody jako nejpřísnějšího trestu pouze na nejkrajnější případy, pokud nelze dosáhnout ochrany společnosti jinými prostředky podle jiného právního předpisu v návaznosti na zásadu zákonnosti podle § 12 odst. 1 tr. zák. Ohledně zásad subsidiarity je druhá podmínka ohledně prostředků v ostatních deliktních právních odvětví stanovena velmi široce a jedná se zejména o správní, občanské, rodinné, obchodní právo, apod., v takovém případě jsou pak trestněprávní prostředky nadbytečné, ale z pohledu principu právního státu nepřípustné.⁷⁵ Souhrnně lze prohlásit, že trestnými činy mohou být pouze závažnější případy protispoločenského jednání a trestní zákoník stejně jako trestní právo vůbec, chrání práva a oprávněné zájmy fyzických a právních osob a dalších subjektů, jakož i právem chráněné zájmy společnosti a státu, včetně ústavního zřízení ČR, jen tehdy, jestliže právní prostředky jiných právních odvětví k jejich ochraně nepostačují.⁷⁶

⁷¹ Srov. blíže. Beneš, P. Subsidiarita trestní represe a zásad ultima ratio v novém trestním zákoníku. 2009. Dostupné z: <<http://www.elaw.cz/cs/trestni-pravo/147-subsidiarita-trestni-represe-a-zasada-ultima-ratio-v-novem-trestnim-zakon.html>>.

⁷² Op. cit., sub 71.

⁷³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 127.

⁷⁴ Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkce a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 22, s. 26, s. 27.

⁷⁵ Srov. blíže. Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad práva hmotného. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 33.

⁷⁶ Op. cit., sub 71.

Současně se v souvislosti subsidiarity trestní represe trestněprávní zásady uplatňují možnostmi využití alternativního trestání, pokud postačují k adekvátnímu potrestání pachatele, včetně *trestu domácího vězení* upravené v § 60 tr. zák. V jeho rámci je nepodmíněný trest odnětí svobody pak chápán jako krajní prostředek „*ultima ratio*“ sankčního systému⁷⁷, trestně právní řešení představuje tímto způsobem „*ultima ratio*“ pro zákonodárce i pro soudce⁷⁸, kdy se klade důraz na individuální přístup k řešení trestních věcí předpokládající využití alternativních sankcí pro pozitivní motivaci pachatele. V souvislosti toho, že trestní zákoník opustil tzv. materiální pojetí trestného činu a ostatních institutů využívaných k individualizaci a diferenciaci trestního postihu (§ 3, odst. 2 a 4, § 65 a § 88 tr. zák.)⁷⁹ nabyla na velkém významu *individualizace trestní odpovědnosti* právě prostřednictvím ukládání trestů, včetně možnosti mimořádného zvýšení nebo naopak snížení trestu odnětí svobody či upuštění od potrestání⁸⁰, považované za důležité posílení individualizace rozhodnutí soudu o vině a trestu.

Obsah a dosah axiomu „*ultima ratio*“ má logicky bezpochyby i význam pro inkluzivní výklad a posílení aplikace konkrétních trestně právních norem a vyplývá z něho, že trestnými činy mohou být pouze závažnější případy protispolečenských jednání.⁸¹ Judikatura Ústavního soudu je v souladu s takovým tvrzením, kdy opakovaně zdůrazňuje, že trestní právo má z podstaty principu „*ultima ratio*“ místo pouze tam, kde jiné prostředky z hlediska ochrany práv fyzických a právnických osob jsou vyčerpané, neúčinné nebo nevhodné.⁸² Historie dokládá tuto myšlenku trestně právního řešení jako nejzazší (subsidiární) prostředek již v české právní odborné literatuře ve 30. letech minulého století.⁸³

V tomto smyslu konkretizace zakotvení zásady subsidiarity trestní represe vyplývající z principu „*ultima ratio*“ nepochybně posílilo interpretaci a praktické uplatnění aplikace *trestu domácího vězení* v systému trestních sankcí, kdy důvodně předpokládáme snížení podílu ukládaných krátkodobých trestů odnětí svobody.

⁷⁷ Kalvodová, V. Přístup k trestání v novém trestním zákoníku. In: Trestné právo na prahu 3. tisícročia. Košice: Univerzita Pavla Josefa Šafárika v Košiciach, 2003, s. 60.

⁷⁸ Novotný, O. a Vanduchová, M. a kol. Trestní právo hmotné. 1. Obecná část. 5. zcela přepracované vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 45.

⁷⁹ Jelínek, J. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 36.

⁸⁰ Púry, F. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestně právní revue*, 2010, č. 1, s. 1-10.

⁸¹ Novotný, O. Znovu k návrhu nového trestního nového trestního kodexu. *Trestní právo*, 2005, č. 3, s. 2.

⁸² Srov. blíže. Beneš, P. Subsidiarita trestní represe a zásad *ultima ratio* v novém trestním zákoníku. 2009. Dostupné z: <<http://www.elaw.cz/cs/trestni-pravo/147-subsidiarita-trestni-represe-a-zasada-ultima-ratio-v-novem-trestnim-zakon.html>>. srov. náleze ze dne 3.3.2005, sp. Zn. II. ÚS 413/2004, uveřejněn pod č. 40 ve sv. 36 Sb. nál. a usn. ÚS ČR.

⁸³ Miříčka, A. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Nákladem spolku československých právníků. „*Všehrd*“, Praha, 1934, s. 12.

Náš český právní řád však postrádá výslovné definování pojmu krátkodobý trest, ale obecně za krátkodobý trest se považuje v hierarchii trestů trest odnětí svobody do 1 roku. Literatura považuje *trest domácího vězení* za nejpřísnější alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody⁸⁴ a mohl by být ukládán v případech, kdy by se dle skutkové podstaty ostatní alternativní formy trestání jevily jako mírné řešení. Domácí vězení by mělo proto systémově zaplnit „mezeru“, která vznikla díky nové úpravě trestu obecně prospěšných prací (OPP), který už nebude možné ukládat např. pachatelům opakované, zejména majetkové trestné činnosti.⁸⁵ Současně mohou být uloženy i další opatření a náhrada škody při zaměstnání bude od pachatele lépe vynutitelná.⁸⁶

Odborná literatura ukazuje na to, že přes veškeré ujišťování o subsidiaritě trestního práva a o trestním právu jako prostředku „*ultima ratio*“ naše společnost spoléhá na trestní represi jako nejúčinnější a nejrychlejší prostředek pro řešení aktuálních problémů, se kterými se momentálně potýká, patrně proto, že takové řešení je zdánlivě rychlé a méně nákladné než řešení jiná a komplexní.⁸⁷

Druhá linie přístupu k trestání je charakterizována *zprísňením možnosti postihu po spáchání zvláště závažných zločinů* (§ 59 odst. 1 tr. zák.)⁸⁸, lze důvodně očekávat, že bude pravděpodobně provázena vyšším počtem vězňů a zprísňení trestní represe tak bude mít významné důsledky pro trestní řízení. Například v důsledku zvýšení horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody, zejména u kvalifikovaných skutkových podstat, nebude možné použít odklonů v trestním řízení, tedy nebude možné použít podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání u těch trestných činů, u nichž takový postup podle dosavadní právní úpravy byl možný. V důsledku vyšší trestní sazby nebude také možné konat řízení před samosoudcem u deliktů, u nichž se podle dosavadní právní úpravy takové řízení konalo a podle nové právní úpravy nebude možné ani ukládat alternativní tresty, vázané na horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody.⁸⁹ Blíže se rozboru této problematiky nebudu věnovat, protože v kontextu

⁸⁴ Srov. blíže. Král, V. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 235-238.

⁸⁵ Reforma justice. Ministerstvo spravedlnosti ČR, změněno 27. října 2009. Dostupné z <http://www.reformajustice.cz/cz/trestni-zakonik/alternativni-tresty.html>.

⁸⁶ Kučerová, D. Home arrest sanction in the new criminal code. COFOLA 2010: the Conference Proceedings. 1.edition, Brno, Masaryk University, 2010, Dostupné z [http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola010/files/sankce/Kucerova Dita.pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola010/files/sankce/Kucerova%20Dita.pdf).

⁸⁷ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 37.

⁸⁸ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 485.

⁸⁹ Jelínek, J. (ed.) O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnícké dny. Praha: Leges, 2009, s. 21.

obsahově postačuje, dále však překračuje vymezené *téma domácího vězení* analyzované v rigorózní práci.

2.4 Systém a výčet trestních sankcí

Trestními sankcemi, které jsou potřebným způsobem upraveny (§ 36 tr. zák.) rozumíme *tresty* (§ 52 tr. zák.) a *ochranná opatření* (§ 96 až 104 tr. zák.), formulované se zřetelem na satisfakci obětí trestných činů (§ 38 odst. 3 tr. zák.). U mladistvých se ukládají podle speciálního zákona za spáchaná provinění zvláštní sankce označená jako *opatření*.

Trestně právní sankce jsou dva relativně samostatné systémy představující hmotněprávní reakci státu na protiprávní jednání. Jsou ukládány za splnění zákonem stanovených předpokladů podle zásady „*nulla poena sine lege*“ samostatně, ale není vyloučeno ani uložení obou druhů sankcí vedle sebe.⁹⁰

Systém trestů⁹¹ a jejich výčet je taxativní (nelze žádným jiným způsobem rozšiřovat) podle § 52 tr. zák. Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů však používá nesprávně pojem „čin jinak trestný“ jako synonymum k trestnému činu (§ 2 odst. 1 cit. zák.).⁹² *Systém trestů*, do kterého se promítají dvě základní zásady trestního práva hmotného, a to zásada „*nullum crimen nulla poena sine lege*“ (zásada legality, zásada zákonnosti) a zásada humanismu, definujeme jako *uspořádání jednotlivých trestů podle závažnosti, podle postihovaných zájmů a vzájemných vztahů mezi jednotlivými tresty*.⁹³ Na základě prostudování materiálu k této problematice se domnívám, že strukturu jejich hierarchické pořadí v katalogu trestů možno považovat spíše za odraz přisnosti trestů než vlastní upřednostňování jednotlivých alternativních trestních sankcí.

Trestní zákoník převzal dřívější okruh trestů a důkazem rozšíření možností využití alternativních trestů je zavedení dvou zcela nových druhů trestů; *institutu domácího vězení* zakotvený v § 52 odst. 1 písm. b) a *zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce* dle § 52 odst. 1 písm. i). Zachovává se *dualismus* (tresty a ochranná opatření) trestních sankcí u dospělých, na rozdíl od případů trestání

⁹⁰ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 395.

⁹¹ Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 548-549...Srov. blíže. *Systémem trestněprávních sankcí rozumíme uspořádaný systém trestů a ochranných opatření, jež může soud za spáchaný trestný čin nebo čin jinak trestný uložit. Při utváření systému trestněprávních sankcí je třeba přihlížet k funkcím a základním zásadám trestního práva.*

⁹² Srov. blíže. Jelínek, J. a kol. Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2013, s. 22.

⁹³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 387.

mladistvých, kde existuje *monistický* princip trestních sankcí založený na jednotném, vnitřně provázaném, odstupňovaném systému opatření za spáchaná provinění.⁹⁴ Tresty se dělí podle různých kritérií včetně diferenciacie na tresty spojené s odnětím či omezením svobody a tresty alternativní.⁹⁵

Trestní zákoník obsahuje 12 druhů trestů (§ 52 odst. 1 tr. zák.), které může soud udělit pachateli za spáchané trestné činy včetně tzv. *alternativních trestů* nespojených s odnětím svobody. Hierarchické zařazení v katalogu trestů umožňuje dovodit, že *trest domácího vězení* představuje nejpřísnější alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody (§ 55 odst. 2 tr. zák.). Tresty lze ukládat samostatně nebo vedle sebe. Stanoví-li trestní zákon za některý trestný čin několik trestů, lze uložit každý tento trest samostatně nebo i více těchto trestů vedle sebe. Vedle trestu, který stanoví trestní zákon za některý trestný čin, lze uložit i jiné tresty uvedené v § 52 tr. zák.

Alternativní tresty používané v evropských kodifikacích mohou být rozděleny do dvou skupin a mohou se vzájemně kombinovat.⁹⁶ *První kategorie* těchto trestů nespojených s uvězněním jsou tresty spojené s omezením svobody pachatele, elektronický monitoring (EM), kontrola pachatele na svobodě. *Druhou kategorií* trestů se rozumí trestní postih, negativní omezení práv a svobod, pozitivní působení a odborný dohled.

V našem systému trestního práva (hmotného nebo procesního) se uvažuje o alternativách uvnitř tohoto systému a o alternativách k tomuto systému jako celku⁹⁷, tedy o alternativách v trestním právu a o alternativách k trestnímu právu.⁹⁸

Alternativy hmotně právní

- Alternativní tresty
- Alternativy k potrestání

Alternativy procesně právní

- Odklony

⁹⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 396.

⁹⁵ Tamtéž, s. 474.

⁹⁶ Van Kalmthout, A., M., Durnescu, I. (eds). Review: Probation in Europe. Wolf Legal Publishers/CEP, The Nijmegen, 2008, s. 30.

⁹⁷ Osmančík, O. a kol. K problematice alternativních trestů a opatření (STUDIE). 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 3.

⁹⁸ Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 292.

Alternativy k trestnímu právu (hmotnému i procesnímu)

- *Mediace*

Hmotně právní alternativy jsou alternativní tresty a alternativy k potrestání. Trestní kodex vyjmenovává vedle trestu odnětí svobody dalších jedenáct alternativních trestů nespojených s bezprostředním odnětím svobody, které je možno uložit samostatně (tedy aniž by současně musel být uložen nepodmíněný trest odnětí svobody).

Trestní zákoník v ustanovení § 52 upravuje vedle trestu odnětí svobody následující *alternativní tresty*:

- *Domácí vězení*
- *Obecně prospěšné práce*
- *Propadnutí majetku*
- *Peněžitý trest*
- *Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty*
- *Zákaz činnosti*
- *Zákaz pobytu*
- *Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce*
- *Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání*
- *Ztráta vojenské hodnosti*
- *Vyhoštění*

Alternativy k potrestání je následek trestně právního jednání, který uznává pachatele vinným, ale použije se mimo jakýkoliv trest včetně trestu odnětí svobody.⁹⁹ Alternativy k potrestání (§ 46 až 48 tr. zák.) jsou *upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení, zabezpečovací detence a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem*.

Alternativy procesněprávní jsou (odklony, podmíněné zastavení trestného stíhání, narovnání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, odstoupení

⁹⁹ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 468.

od trestního stíhání a *nově zavedené dohodovací řízení*¹⁰⁰). Z výše jmenovaných poslední je typem odklonu aplikovatelného výhradně v rámci řízení proti mladistvým.¹⁰¹

Alternativa k trestnímu právu hmotnému i procesnímu je mediaci, která směřuje k řešení trestních věcí a není přímo upravena trestním právem, ale zákonem o PMS. Mediaci lze definovat jako mimosoudní zprostředkování řešení trestních věcí mezi obviněným a poškozeným usměrňovaných třetí neustrannou osobou, tzv. mediátorem a svoje uplatnění má u nedbalostních trestných činů nebo trestných činů spáchaných mladistvými.

Náměty *de lege ferenda* také uvažují o *víkendových trestech odnětí svobody*, které považujeme za zásah do soukromého a rodinného života, ale mnohem menší než při trestu odnětí svobody. Jejich zavedení by bylo spojeno s možností a výstavbou speciálních spádových věznic pro odsouzené, tento alternativní trest však vzhledem k výše uvedeným obtížím včetně ekonomických v novém trestním zákoníku obsažen není.¹⁰²

¹⁰⁰ Srov. blíže. Jelínek, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 19-25. *Novela trestního řádu provedená zákonem č. 193/2012 Sb., účinným od 1. září 2012 však zavedla novou, pátou formu odklonu - tzv. dohodovací řízení (§ 175a - 175b tr. řádu).*

¹⁰¹ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 1. Vydání. Praha: Leges, 2011, s. 32.

¹⁰² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 390.

3 HISTORICKÝ VÝVOJ DOMÁCIHO VĚZENÍ A SOUČASNÉ TRENDY V OBLASTI ALTERNATIVNÍCH SANKCÍ

3.1 Historický exkurs - trest domácího vězení od starověku až do 20. století

Společnosti od nepaměti využívaly prvky omezení svobody a *přísného zákazu vycházení, většinou u osob společensky a politicky nepohodlných, které však nebylo taktické za jejich názory a vliv odsoudit k trestu odnětí svobody.*¹⁰³

Ve starověkém Egyptě (1011) úřady uložily trest domácího vězení zákazem vycházení z domu iráckému vědci *Alhacenovi*, aby svými objevy neděsil vládnoucího chalífa.¹⁰⁴ Ve středověku ze známých Evropanů je možno vzpomenout astronoma *Galileo Galilei*, který byl v roce 1633 odsouzen k doživotnímu domácímu vězení za svoje názory o heliocentrické soustavě¹⁰⁵, dále královnu *Elišku Rejčku*, (ve 14. století na popud svých dcer byla vystěhována do měšťanského domu a držena v domácím vězení)¹⁰⁶, v době českého stavovského povstání *Karla Staršího ze Žerotína* (1564-1636).¹⁰⁷ Také *inkvizice* ve 13. století, jako ochrana katolické církve proti kacířství¹⁰⁸, používala trest domácího vězení (zákaz odchodu z města bez povolení). Domácí vězení na ostrově Svaté Heleny absolvoval také *Napoleon Bonaparte*.¹⁰⁹ Domácí vězení a zákaz vycházení se stalo osudným pro celou ruskou carskou rodinu, když byla v roce 1918 popravena bolševiky.¹¹⁰

Totalitní mocí v 50. letech byl uvržen do domácího vězení plzeňský rodák kardinál *Josef Beran*, který se jako představitel katolické církve vymezil proti totalitní moci a čelil trvalé komunistické represi v ČR.¹¹¹

¹⁰³ Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D. Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů. Portál: Praha, 2010, s. 216.

¹⁰⁴ Smith, M., A. Ptolemy, Alhacen, and Ibn Mu'dah and the Problem of Atmospheric Refraction. Centaurus. *An International Journal of the History of Science and its Cultural Aspects*, 2003, č. 45, s. 100-115.

¹⁰⁵ Janda, M. Největší vědecké spory historie: „A přece se točí!“ nikdy nezaznělo! Dostupné z <http://www.21století.cz/view.php?cisloclanku=2006121924>.>

¹⁰⁶ Archiv koruny české – katalog listin z let 1158–1346. Archiv koruny české, katalog listin z 1158-1346/sepsal Rudolf Koss (1884-1929). Praha: Zemský národní výbor, 1928, s. 245.

¹⁰⁷ Kalista, Z. Čechové, kteří tvořili dějiny světa. 3.ed. Praha: Garamond, 2009, s. 98.

¹⁰⁸ Srov. blíže. Given, J., B. Inkvizice a středověká společnost. Neratovice: Verbum Publishing, 2008, s. 352.

¹⁰⁹ Foltýnová, L., Foltýn, L. Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediální služby. *Státní zastupitelství*, 2011, č. 6, s. 21.

¹¹⁰ Radzinskij, E. Poslední car: zavraždění Mikuláše II. a jeho rodiny. 1. Vydání. Praha: Mladá fronta, 1993, s. 408.

¹¹¹ Vodičková, S. Kněz, kterého se komunisté báli i po jeho smrti. *Réunion. Časopis vojenského a špitálního řádu Sv. Lazara jeruzalémského-bohemia*, 2009, č. 6, s. 5-8.

3.2 Trest domácího vězení v českém trestním právu v z. č. 117/1852

Legislativně propracovaná úprava trestu domácího vězení vstoupila v platnost v českých zemích v podobě říšského *trestního zákona z roku 1852*¹¹², ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. ledna 1927, který na našem území platil téměř sto let¹¹³ a rozlišoval zločiny, přestupky a přečiny (tzv. tripartice). Trestní zákon byl modernizací zákoníku z roku 1803 (*Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích*)¹¹⁴, který na svou dobu byl vynikajícím dílem a ovlivnil vývoj trestního práva u nás prakticky až do r. 1949, neboť trestní zákoník z r. 1852 byl vlastně jen jeho novelizací.¹¹⁵ Zákon zařadil trest *domácího vězení* mezi ostatní druhy trestů, které bylo možné uložit za spáchaný přečin a upravuje podmínky hlavních druhů trestů (§ 12 cit. zák.). Trest vězení je upraven na dva stupně, první stupeň (§ 244), vězení druhého stupně upravuje s přídavkem tuhé vězení (§ 245). Na toto ustanovení pak systematicky navazovala úprava trestu domácího vězení, kdy z § 246 lze dovodit, že kromě dvou stupňů vězení bylo možno uložit také *trest domácího vězení* (§ 246)... *[k]romě těchto dvou stupňů vězení uznáno býti může také na vězení domácí bud' jen na přípověď odsouzenec, že se nevzdálí, anebo tak, že se mu postaví stráž.*¹¹⁶ *Vězením domácím zavazuje se odsouzenec, že se pod nižádnou záminkou z domu nevzdálí pod trestem, že by ostatní čas vězení přestáti musil ve věznici veřejné. § 262 také zdůrazňuje, aby odsouzený mohl dále pracovat...[k]romě toho může se místo vězení prvního stupně uložiti vězení domácí, když trestanec jest člověkem bezúhonné pověsti a když by vzdálen jsa od svého příbytku, nemohl si hleděti svého úřadu, svého obchodu nebo svého výdělků.*

Nejkratší domácí vězení zpravidla trvalo *čtyřadvacet hodin*, nejdelší pak *šest měsíců*. V případě nedodržení podmínek domácího vězení musel zbytek trestu vykonat trestanec ve věznici. V souvislosti s dikcí tohoto zákona upozorňuji na určitou paralelu k současné situaci v tom, že poskytovala široký prostor k individualizaci soudních

¹¹² Vlček, E. Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. 3. Nezm. vyd. Brno Masarykova univerzita, 2006, s. 66. (Edice učebnic PrF MU v Brně; č. 381).

¹¹³ Šámal, P. K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekodifikace trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 5, s. 118.

¹¹⁴ Kniha práv nad přečiněními hrdelními a těžkými řádu městského (totiž policie) přestupky. Videň 1804. Dostupné z <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/11003722>; web digitální knihovny, Kramerius NKČ na adrese z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=21924>.

¹¹⁵ Op. cit., sub 112, s. 31.

¹¹⁶ Kalvodová, V. Alternativní sankce a nová kodifikace trestního práva hmotného. In: Koncepte nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky: Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané dne 17. 4. 2000 na Ministerstvu spravedlnosti v Praze. Brno. MU, 2000, s. 136.

rozhodnutí a představovala určitou novou alternativu k trestu odnětí svobody, ale současně byl silně pocíťován problém výběru *vhodné cílové skupiny odsouzených* (§ 262).

Po vzniku samostatného Československa, tzv. *recepční zákon*¹¹⁷ (zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého) stvrzoval původně rakouské právní předpisy jako základ československého právního řádu pro zajištění kontinuity *legislativního* procesu. V trestním právu došlo určitým způsobem k oslabení postavení trestu domácího vězení zavedením alternativního trestu *podmíněného odsouzení*, jenž byl zaveden do právní úpravy v roce 1919 zákonem č. 562/1919 Sb. z. a n., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění¹¹⁸ má postavení *lex specialis* k trestnímu zákonu z roku 1852. V trestním právu se chronologicky objevila další změna přijetím zákona č. 48/1931 Sb., *o trestním soudnictví nad mládeží* upravující trestání mladistvých se silným výchovným aspektem¹¹⁹, byl však zrušen zákonem č. 86/1950 Sb. Specifický právní režim platil v období Protektorátu, kdy bylo uplatňováno jak právo německé (říšské), tak právo protektorátní.¹²⁰ České obyvatelstvo spadalo pod jurisdikci českých soudů, ale v určených případech politického charakteru se přelíčení konalo před německým soudem podle práva německého.¹²¹ Tresty obsažené v trestních normách byly kruté, nepřiměřené a okamžitě vykonatelné, nejčastěji byly ukládány trest smrti i za nedbalostní delikty a trest domácího vězení tudíž zcela pozbyl na svém významu.

Podle ústavního dekretu č. 11/1944 Úředního věstníku čsl. o obnovení právního pořádku, kdy po roce 1945 došlo k obnovení platnosti právních prvorepublikových předpisů.¹²² Po 2. Světové válce (tzv. právníká dvouletka) byl vydán zákon č. 88/1948 Sb., jímž se mění trestní zákony a trestní řády, zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním, jenž byl dále doplněn a změněn

¹¹⁷ Zákon o zřízení samostatného státu československého publikovaný pod číslem 11/1918 Sb., (Recepční zákon). Dostupný z <http://www.portal.gov.cz/>

¹¹⁸ Zákon č. 562/1919 sb. z. a n., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Srov. blíže...*úprava příslušné zákonné normy umožnila odložit výkon trestu na svobodě nepřesahující dobu jednoho roku nebo peněžitého trestu, měl-li soud z podstatných důvodů za to, že odsouzený povede řádný život a že tudíž výkon trestu není zapotřebí.*

¹¹⁹ Srov. blíže...*ochranný dozor nad výchovou mladistvého pachatele v jeho vlastní rodině, pokud nebylo možno nedostatky odstranit ani za pomoci ochranného dozoru v rodině, soud nařídil ochrannou výchovu...§ 2 odst. 1 ... rozuměla se osoba, jež v době spáchání trestného činu dovršila čtrnáct let a nepřekročila osmnáct let.*

¹²⁰ Schelle, K. a kol. Vývoj trestního řízení. 1. Vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2012, s. 47.

¹²¹ Tauchen, J. Trestní právo v Protektorátu Čechy a Morava. In: Salák, P., Tauchen, J. (eds.): *Československé trestní právo v proměnách věků* (Sborník příspěvků). Brno: MU, 2009, od s. 96-112.

¹²² Vyhláška ministra vnitra č. 30/1945 Sb., o platnosti ústavního dekretu prezidenta republiky ze dne 3. srpna 1944, č. 11, Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

zákonem č. 63/1956 Sb., a zákon č. 89/1950 Sb., trestní řád správní.¹²³ Následoval pak opakovaně novelizovaný trestní zákon č. 140/1961 Sb., a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Výrazným krokem zpět bylo, že všechny navazující právní úpravy *trest domácího vězení* zcela vypustily. Tudíž jak v rovině zákonodárné, tak i v aplikační praxi, zaujímal trest domácího vězení svoje místo od roku 1852 do 31.7. roku 1950¹²⁴, kdy říšský zákon nahradil zákon č. 86/1950 Sb., ve kterém již trest domácího vězení chyběl.

V roce 2010 zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, opět zařadil *trest domácího vězení* do sankčního *de lege lata* systému trestů přípustných trestním zákonem v ČR.

3.3 Současné trendy v oblasti alternativních sankcí

3.3.1 Koncepce restorativní justice

Oblast alternativních sankcí také významně zasáhly principy tzv. *restorativní (obnovující) justice*¹²⁵ jako modelu obnovující trestní spravedlnost odlišně od klasické retributivní odplatné justice. Názorové východisko je takové, že tradiční trestní politika vyčerpala své možnosti a není schopna zabránit růstu kriminality a řešit problémy trestní justice.¹²⁶

Restorativní justici nelze chápat jako ucelený jednotný systém reakce společnosti na trestnou činnost, ale proniknutí jejích zásad představuje vhodný doplněk ke klasické trestní justici, odborná literatura zdůrazňuje vhodné doplňování a prolínání obou systémů v praxi.¹²⁷ *Restorativní justici chápeme jako soubor postulátů, cílů a metod, které charakterizují určitý přístup k řešení problematiky zločinnosti, zdůrazňující práva oběti a jejich ochranu*¹²⁸ za využití procesních možností pro uložení adekvátního trestu nebo alternativního trestu místo trestu odnětí svobody.¹²⁹

¹²³ Vlček, E. Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. 3. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 36-53.

¹²⁴ Tamtéž, s. 36-53.

¹²⁵ Karabec, Z. Koncept restorativní justice. s.53-73. In: Zapletal, J. a kol. Aktuální problémy kriminologie. Praha: Policejní akademie ČR, Fakulta bezpečnostně právní, 2009.

¹²⁶ Srov. blíže. Karabec, Z. Koncept restorativní justice. In: Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: IKSP, 2003, s. 8.

¹²⁷ Zehr, H. Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici. 2003, s. 39-40.

¹²⁸ Op. cit., sub 126.

¹²⁹ Karabec, J. Účel trestání. *Kriminalistika, čtvrtletník pro teorii a praxi*, 2000, č. 2, s. 108-117.

Juristicky zaměření kriminologové¹³⁰ upozorňují na nebezpečí přílišného uvolnění nebo opuštění klasických zásad trestního práva, poněvadž zdaleka nenastala doba pro plné opuštění takových zásad a pro podstatné omezení funkcí trestního práva, tak aby naše očekávání nebyla příliš optimistická. Každodenní trestně právní praxe však mluví zatím stále o opaku. Trestní právo je a i nadále proto zůstane nezbytným prostředkem ochrany společnosti před zlem a bezprávím¹³¹, avšak restorativní justice by se měla stále více prosazovat při fungování trestního práva jako reakce na protiprávní jednání s důrazem na vzájemné prolínání obou konceptů v systému trestní justice.

3.3.2 Základní výčet hlavních principů restorativní justice¹³²

- zločin se nepovažuje za porušení společenského pořádku, právních a morálních norem, ale chápe se jako újma způsobená oběti a hrozba pro bezpečnost společnosti
- škoda způsobená oběti je chápána jako újma materiální, fyzická, psychická, narušení společenského postavení a sociálních vazeb, osobního a rodinného života
- reakce na zločin má přispět k odstranění této škody a hrozby
- hlavním účelem společenské reakce na spáchaný čin je vytvoření takových podmínek, aby mohly být odstraněny následky trestné činnosti
- tendence k ukládání přísnějších trestů je kontraproduktivní (u mladistvých)
- pachatel se má aktivně podílet na náhradě způsobené škody při zachování všech práv jako ostatním občanům
- pokud pachatel nespolupracuje na náhradě škody, je k tomu donucen soudem
- státní orgány se v systému restorativní justice angažují v případě, že vyjednávací postup nevede k cíli nebo trestný čin je takové závažnosti, že klasický trestní proces je nezbytný
- oběť trestného činu nemůže být nucena k vyjednávání s pachatelem o způsobu kompenzace za způsobenou škodu

¹³⁰ Srov. blíže. Karabec, Z. Koncept restorativní justice. In: Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: IKSP, 2003, s. 8.

¹³¹ Srov. blíže. Musil, J. Úvaha o přepínání trestní represe. Příspěvek na konferenci „Trestní politika, kriminalita a kriminologie: zkušenosti a nové výzvy“ pořádaný IKSP v Praze ve dnech 16. – 17. 9. 2010. Dostupné z <http://www.ok.cz/iksp/docs/50y/Musil.doc>.

¹³² Karabec, Z. Koncept restorativní justice. In: Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: IKSP, 2003, s. 8.

3.3.3 Pojem alternativních trestů obecně

Obecně jednotná formulace alternativního trestu a pojem v právní úpravě *de lege lata* není nikde definována. Právní věda pracuje se závěry, že obecně jsou *alternativní tresty takové, které nejsou spojeny s odnětím svobody pachatele a izolací pachatele od společnosti, ovšem jsou schopné naplnit účel trestu stejně, jako kdyby byl odsouzeným vykonán klasický trest odnětí svobody.*^{133 134}

Alternativou přitom rozumíme možnost volby mezi dvěma nebo více způsoby řešení podle povahy trestní věci. Soud má možnost při ukládání trestu uložit odsouzenému trest odnětí svobody anebo trest, který bude vykonán na svobodě.¹³⁵ Alternativní povaha trestních sankcí se však neztrácí, jestliže některé z nich jsou spojené s omezením osobní svobody, (domácí vězení, OPP).¹³⁶ Obecné důvody pro snahy zavádět alternativní trestní sankce jsou obecně celkem dobře známé a vychází ze zásad restorativní justice, neefektivity a vysoké ekonomické náročnosti trestu odnětí svobody a přeplněnosti věznic. Alternativní tresty jsou založeny na jednotlivém přístupu, aby trest odpovídal individuálním zvláštnostem faktického trestného činu, konkrétního pachatele s ohledem na skutkovou podstatu trestného činu.¹³⁷ Hlavní cíle spočívají v urovnání právních vztahů, společenských vazeb, v nižších nákladech na výkon trestu a v neposlední řadě ve větším zapojení veřejnosti do resocializace pachatele a zvýšení zájmu občanů o způsoby zacházení s pachateli a vytváření pocitu odpovědnosti za činnost trestní justice ve veřejnosti.¹³⁸

Alternativní tresty včetně trestu domácího vězení stejně jako trest odnětí svobody či jiné formy trestu, nesmějí být kruté, nelidské či ponižující. Přestože je za takové nelze považovat, mohou porušovat standardy a normy ochrany lidských práv, pokud nejsou využívány řádně či přiměřeně.¹³⁹ Kromě toho, bez ohledu na motivaci k ukládání určitého alternativního trestu by mělo být zřejmé, že pachatel, jemuž je

¹³³ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 550.

¹³⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 356.

¹³⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 389.

¹³⁶ Tamtéž, s. 389.

¹³⁷ Rozum, J. a kol. Vybrané problémy sankční politiky. Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativy. Praha: IKSP, KUFR, 2005, s. 121.

¹³⁸ Tamtéž, s. 205.

¹³⁹ Van Zyl Smit, D. Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění. 1. Vydání, Praha: IKSP, 2010, s. 27.

uložen, jej bude vnímat jako potrestání¹⁴⁰, nedořešenou otázkou však zůstává, co představuje ve skutečnosti újmu a punitivní prvek alternativní sankce k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Obecným východiskem může být teorie trestního práva, která mluví o tom, že sankce vykonávané na svobodě, jež tvoří významnou součást takových alternativ, by měly „mít takovou podobu, jakou člověk s přiměřenou vnitřní silou dokáže se sebeovládáním snášet¹⁴¹ v kontextu všech omezení, které alternativní trest vyžaduje.

Mezinárodní dokumenty (tzv. *Tokijská pravidla*) také mluví o tom, že důstojnost pachatele vykonávající opatření nespojené s odnětím svobody je vždy chráněna, dále chrání právo na soukromí pachatele a jeho rodiny při výkonu opatření nespojeného s odnětím svobody.¹⁴²

3.3.3.1 Možné alternativy k trestu odnětí svobody

Nejpřísnější a současně univerzální trest pro fyzické osoby považuje trestní zákoník nepodmíněný trest odnětí svobody, neboť principiálně neexistuje žádný typ trestného činu, pro který by nebylo možno jej soudem uložit.

Alternativami k němu jsou všechny ostatní tresty nespojené s bezprostředním odnětím svobody, které je možno uložit samostatně, aniž by současně musel být uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Tímto jednou z možností náhrady krátkodobých trestů odnětí svobody u většiny trestných činů menší závažnosti je široká *aplikace alternativních trestů*.¹⁴³ Soudy ve většině případů ukládají alternativní tresty v případech, kdy se jedná o trestný čin, na který zákon stanoví horní hranici trestu odnětí svobody do pěti let a osoba pachatele není natolik narušená, aby její pobyt na svobodě byl pro ostatní nebezpečný, a prokáže soudu, že bude alternativní trest trestem dostačujícím.¹⁴⁴ Máme na mysli především chování obviněného, z něhož má být zřejmé to, že svého činu lituje, je ochoten nahradit poškozenému škodu, případně se mu omluvit

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 27.

¹⁴¹ von Hirsch, A. The Ethics of Community-Based Sanctions. *Crime and Delinquency*, 1990, č. 36, s. 163-173.

¹⁴² Srov. blíže. Van Zyl Smit, D. Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění. 1. Vydání, Praha: IKSP, 2010. s. 27. Dokument OSN č.A/RES/45/110 (tzv. Tokijská pravidla) ze dne 14. prosince 1990; pravidlo 3.9, pravidlo 3.11.

¹⁴³ Kuchta, J. Alternativy v rámci trestní odpovědnosti a trestání právnických v České republice se zaměřením na trestné činy. In: Dny práva 2012 – Days of Law 2012. Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním. MU Brno. 2013, s. 1540.

¹⁴⁴ Žatecká, E. Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku. *Dny práva – 2009 – Days of Law*: Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 1047.

a vzhledem k povaze spáchaného trestného činu lze mít důvodně za to, že účelu trestu bylo dosaženo stejně, jako by tomu bylo v případě uložení trestu odnětí svobody.¹⁴⁵

V této souvislosti mne zaujala publikovaná úvaha¹⁴⁶ nad příznačně znějící hlubokomyslnou rozvahou až citací osvíceného amerického právníka Clarence Darrowa;..., [N]eznám nic, válku nevyjímaje, co lidstvu přineslo tolik utrpení jako věznic“. ¹⁴⁷ Trest odnětí svobody přináší nežádoucí efekty jako devastující vliv vězeňského prostředí, přerušení sociálních vazeb, přerušení pracovních aktivit, ztížené uplatnění na svobodě po propuštění, apod. ¹⁴⁸, kdy proces adaptace na život ve vězení je označován termínem *prizonizace*.¹⁴⁹ V průběhu krátkodobých trestů odnětí svobody nelze optimálně rozvinout reedukační a resocializační programy¹⁵⁰, naopak je to dost dlouhá doba na to, aby vězeňské prostředí negativně ovlivnilo a poškodilo osobnost odsouzeného.¹⁵¹ Negativní prostředí ve vězení vytvářejí zejména opakovaně trestání recidivisté¹⁵², celá situace tak představuje bloudění běžce v začarovaném kruhu se závažným porušením morální integrity odsouzeného. Krátkodobý trest odnětí svobody se u méně závažných trestných činů jeví také jako zbytečně nákladný a z hlediska prevence dalšího páchaní trestné činnosti neúčinný.¹⁵³ Krátkodobý trest odnětí svobody, některými autory také považován za jistý projev určité diskriminace tím, že tresty v této délce se ukládají často osobám, kterým nemohl být uložen peněžitý trest pro jeho nedobytnost a zřejmou nemožnost zaplatit.¹⁵⁴

Studie ukazují, že krátkodobé tresty odnětí svobody nepřinášejí důkazy o trvalé změně chování odsouzených, ba naopak naznačují nižší účinnost ve srovnání

¹⁴⁵ Op. cit., sub 144.

¹⁴⁶ Pleva, J. Citelnost nepodmíněného trestu odnětí svobody z pohledu jeho výkonu. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1.edition, Brno, Masaryk University, Dostupné z http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Pleva_Jiri_1556_.pdf.

¹⁴⁷ Darrow, C. How to Pick a Jury. In: Kukulík, J., Selternich, R. Dějiny anglo-amerického práva. Praha: Linde Praha a.s., 2007, s. 559.

¹⁴⁸ Rozum, J. a kol. Vybrané problémy sankční politiky. Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativy. Praha: IKSP, KUFŘ, 2005, s. 121.

¹⁴⁹ Mezník, J. a kol. Základy penologie. 1.(ed), Brno: Masarykova univerzita – Právnická fakulta, 1995, s. 55.

¹⁵⁰ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 389.

¹⁵¹ Blatníková, Š. a kol. Pátá konference Evropské kriminologické společnosti, Krakov, 2005. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 15-20.

¹⁵² Marešová, A. Důsledky dlouhodobého uvěznění. *Trestní právo*, 2004, č. 4, s. 23-24.

¹⁵³ Urbánek, J. Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice. *Trestně právní revue*, 2003, č. 7, s. 201.

¹⁵⁴ Karabec, Z. a kol. Krátkodobé tresty odnětí svobody. Závěrečná zpráva výzkumu. Praha, IKSP, 2000, s. 8.

s alternativními tresty.¹⁵⁵ Krátkodobé tresty odnětí svobody mají převážně represivní charakter a výchovný aspekt je nedostatečný, v takovém případě právě trest domácího vězení z hlediska výchovného by našel svoje optimální uplatnění. Takové odůvodnění vychází ze skutečnosti, že hlavní příčinou recidivy trestné činnosti je vysoká zadluženost pachatelů a nemožnost uplatnit se na pracovním trhu. V tomto ohledu a v kontextu obecných východisek alternativních trestů nelze proto trestu domácího vězení upřít pozitiva alternativních trestů v podobě zachování pracovních vazeb a eliminace prizonizace.¹⁵⁶

V západní Evropě, hlavně v Německu jsme však také zaznamenali velmi bouřlivé debaty o etické stránce alternativních trestů a trvalém monitorování, jenž podle mého názoru významně překonala reakci a postoje v naší společnosti¹⁵⁷ na zavedení domácího vězení (srov. kapitola 3.6.5.5 a 3.6.5.6). Instrument elektronické kontroly bývá vnímán v západních státech jako součást sílící tendence státu zasahovat pomocí rychle se rozvíjejících technologií do soukromé sféry občanů.

Opačné zkušenosti, hlavně z USA však uvádějí, že většina odsouzených nevidí elektronické sledování jako problematické a současně citují pozitivní aspekty aplikovaných probačních programů v porovnání s uvězněním.¹⁵⁸

Recentní literatura však také upozorňuje na trendy příliš častého ukládání nových druhů alternativních trestů, příkladně *trest domácího vězení* [§52 odst. 1 písm. b)] a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce [§ 52 odst. 1 písm. i)] namísto alternativních trestů dosavadních (zejména namísto prostého podmíněného odsouzení), čímž se může zvýšit efektivita alternativního trestání, avšak tak není dosažen základní cíl alternativních trestů, totiž *skutečně nahrazovat nepodmíněné tresty odnětí svobody (zejména krátkodobé)*.¹⁵⁹

¹⁵⁵ Válková, H. Kuchta, J. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 253.

¹⁵⁶ Kalvodová, V. Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody ? In: *Days of public law*. Brno: MU, 2007, s. 678-684. Dostupné z <http://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf>.

¹⁵⁷ Srov. blíže. Postoj občanů k trestu domácího vězení. Závěrečná zpráva z výzkumného šetření, zveřejněna Praha (15. února 2010). Vypracovala agentura Aspectio a.s., www.aspectio.cz. Dostupné z <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>.

¹⁵⁸ Gainey, R., R., Payne, B., K. Understanding the experience of house arrest with electronic monitoring: An analysis of quantitative and qualitative data. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2000, č. 1, s. 84-96.

¹⁵⁹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 389-390.

3.4 Penologická východiska alternativního řešení trestních věcí v kontextu trestu domácího vězení v aplikační praxi

Pochybnosti ohledně sankční politiky a limitace trestní justice při potlačování kriminality odpovídají pojetí spravedlnosti reprezentované klasickou školou trestního práva, *Cesare Benesa Marquis di Beccaria* (1738-1794), které bylo převratné chápáním představ o trestání již v 18. století, odrážející problémy své doby a ovlivňující současné chápání trestní spravedlnosti.¹⁶⁰

Problém vězeňství a sankční politiky odráží znepokojivý vzestup kriminality, neuspokojivý proces výkonu trestu odnětí svobody, zvyšování počtu vězňů a nežádoucí účinek vězeňské subkultury.¹⁶¹ Krize vězeňství označovaná příznačně také jako „*krize trestu odnětí svobody*“ ovlivňuje trestní politiku u nás i v zahraničních vězeňských systémech a je předmětem různě úspěšných opatření¹⁶² státní intervence. Nepříznivý trend přeplněnosti věznic dokladují alarmující údaje z USA, kdy se vězeňská subpopulace zvýšila za 25 let až pětinasobně.¹⁶³ Objevily se také jako reakce na tento trend nové částečné sankce např. denní hlášení či domácí monitorování využívající elektronických náramků.¹⁶⁴ Nové směry trestání a reforma vězeňství jsou obecně založeny na globalizaci, humanizaci a harmonizaci reformy trestní justice s možnostmi posílení funkce alternativních trestů.¹⁶⁵

Podle dobře doložených statistik vězeňské služby ČR¹⁶⁶ v roce 2012, která uvádí počet odsouzených podle délky uloženého trestu k 31. 12. 2012 bylo ve věznicích 20429 odsouzených (19129 muži, 1300 ženy), z nichž 11567 osob má délku uloženého trest do *dvou roků*, což je více jak 50% vězeňské kapacity, *u kterých by uložení alternativního trestu mohlo důvodně připadat v úvahu*. Přičemž 5253 osob si odpykává trest odnětí svobody 1-2 roku, 3142 osob trest 9-12 měsíců, 1523 osob trest v trvání 6-9 měsíců, 1391 osob trest v trvání 3-6 měsíců a 258 vykonává trest do 3 měsíců vězení, což jasně dokladuje častost ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody a následně neúměrné

¹⁶⁰ Beccaria, C. *Dei delitti e delle pene*. Monaco 1764; český překlad O zločinech a trestech, J. Otta, Praha, 1893.

¹⁶¹ Van Kalmthout, A., Tak, P. New sanctions proliferating in the Netherlands. *Owercrowded Times*, 1999, č. 11, s. 20-23.

¹⁶² Walmsley, R. Evropské vězeňské systémy. *Trestní právo*, 2005, č. 2, s. 14-18.

¹⁶³ Austin, J., Irwin, J., Kubrin, C., E. It's about time: America's imprisonment binge. In: Thomas, G. Blomberg and Stanley Cohen (eds.). *Punishment and Social Control*. (2ed), 2003, New York: Aldine de Gruyter.

¹⁶⁴ http://www.prisonstudies.org/info/worldbrief/wpb_stats.php?area=all&category=wb_poptotal.

¹⁶⁵ Weigend, Th. Strafrecht durch internationale Vereinbarungen – Verlust an nationaler Strafrechtskultur? *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, 1993, č. 105, s. 774-802.

¹⁶⁶ Statistická ročenka Vězeňské služby ČR (2012). Generální ředitelství-odbor správní a právní, s. 80.

břemeno pro vězeňský systém. Věkové složení odsouzených navíc ukázalo, že maximum odsouzených (35.7%) bylo v období maximálního produktivního období (30-40 let).¹⁶⁷ Obecně se zdůrazňuje, že náš vězeňský systém se považuje za jeden z nejdražších v Evropě, což také souvisí s dlouhodobou neschopností zajistit adekvátní pracovní zařazení odsouzených. Aktuální údaje Vězeňské služby ČR¹⁶⁸ ukazují k 27. 1. 2014 počet uvězněných celkem 16802, obsazenost věznic je asi 80%, počet je logicky ovlivněn prezidentskou amnestií (2013)¹⁶⁹, nelze ji však samozřejmě považovat za univerzální způsob řešení vězeňství. Obecně je dobře známo pravidlo, že do dvou let se většinou počet uvězněných vrátí na původní číslo. V současnosti se za krizovou situaci považuje 17500 odsouzených¹⁷⁰, dle údajů ze statistické ročenky vězeňské služby ČR¹⁷¹ za rok 2012 vyplývá, že naplnění věznic překračovalo ubytovací kapacitu asi o 17%. Vyšší využití alternativních trestů v kombinaci s EM odsouzených může být jedním, i když ne univerzálním způsobem řešení problému přeplněnosti věznic, od kterého si ale společnost slibuje alespoň částečné vyřešení tohoto problému, poněvadž ČR patří mezi země s jedním z nejvyšších indexů uvězněných osob.¹⁷² Je dobré připomenout, že podle odhadů z roku 2010 do dvou let „by mohlo být“, bohužel cíleně zdůrazňuji kondicionál, v domácím vězení v ČR až pět tisíc lidí¹⁷³, což se však bohužel ani vzdáleně nepodařilo z různých, v rigorózní práci průběžně diskutovaných důvodů naplnit.

Evropské trendy ukazují na to, že vývoj alternativního trestání se v zásadě ubírá třemi směry¹⁷⁴. Může se jednat o (1) *zmírnění intramurálního detenčního charakteru odnětí svobody*, jde o opatření spojující pobyt odsouzeného ve věznicí s aktivitami probíhajícími na svobodě (víkendové tresty či pobyty v zařízeních, která nejsou běžnými vězeňskými zařízeními, patří sem i *domácí vězení* omezující svobodu pohybu), dále o (2) *zavádění typických alternativních trestů zcela vylučující intramurální detenci* (peněžitě

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 81.

¹⁶⁸ Rychlá fakta. Stav vězněných osob. Dostupné z <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/rychla-fakta/> [k 27. 1. 2014].>.

¹⁶⁹ Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1.1.2013, vyhlášené pod č.1/2013 Sb. In: Beck-online [právní informační systém]. Praha: C. H. Beck, Dostupné z <http://www.beck-online.cz/>.>.

¹⁷⁰ Koncepce rozvoje českého vězení do roku 2015. Vězeňská služba České republiky. Vydavatel: Vězeňská služba ČR. Generální ředitelství. Dáno do tisku 21. 9. 2005. Dostupné z http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf.>.

¹⁷¹ Op.cit., sub 166, s. 81.

¹⁷² Nezkusil, J. K problematice alternativ trestu odnětí svobody. *Trestní právo*, 2009, č. 7-8, s. 15.

¹⁷³ Blanda, R. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic? *České vězeňství*, 2010, č. 1, s.

16.

¹⁷⁴ Kalvodová, V. Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí. 1. Vydání. Brno: MU, 2002, s. 272.

tresty, denní pokuty, probace, veřejně prospěšné práce, sankce omezující či zbavující určitých práv-např. zákaz řízení motorových vozidel, zákaz výkonu povolání, apod., též výchovná opatření jako je povinnost návštěvy specializovaných středisek po určitou dobu ve volném čase, podrobit se dohledu a řídit se radami pověřené osoby, dále tzv. morální sankce - náhrada škody). (3) Další směr má *depenalizační charakter*, (opatření zaměřená k vyhnutí se uloženému trestu odnětí svobody či odkladu jeho výkonu, tedy zejména podmíněné odsouzení, odklad výroku o trestu nebo odkladu výkonu trestu a upuštění od potrestání).

Zahraniční zkušenosti poukazují na tři praktické metody v reformních snahách trestní politiky, jak na shora uvedené problémy nejlépe reagovat.¹⁷⁵ Jedná se o *zvýšení kapacity justičního systému*, dále *snížení počtu věcí projednávaných před soudy* a to cestou rozšíření možností využití odklonů od standardního řízení před soudem. Dále *ukládání alternativních trestů a zkrácení doby jednání před soudy, resp. v trestních věcech* (alternativní zjednodušené typy řízení, zefektivnění standardních procesních postupů). Z mezinárodního srovnání vyplývá, že optimální je koncepce založená na účelné diferenciaci různých typů soudního řízení, zohledňující rozdílnou povahu projednávaných trestních věcí.

Lze se domnívat, že činnost justičního systému lze zefektivnit vytvořením předpokladů pro to, aby v časově a finančně náročném standardním soudním řízení byly projednávány pouze důkazně složité případy, které nelze při zachování požadavků na věcnou správnost a spravedlnost vydaných rozhodnutí řešit jiným, méně formálním a rychlejším způsobem.¹⁷⁶

3.5 Mezinárodní aktivity v oblasti alternativních trestů

Nezpochybnitelná podpora procesu zavádění alternativních trestů včetně *trestu domácího vězení* je výrazem zájmu mezinárodních organizací¹⁷⁷ a je v soulase

¹⁷⁵ Srov. blíže. Lortie, S. a kol. Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky, svazek 59. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2000, s. 213-216.

¹⁷⁶ Srov. blíže. Lortie, S. a kol. Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky, svazek 59. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2000, s. 212.

¹⁷⁷ Kmec, J. Evropské trestní právo: mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 145-146.

s mezinárodními dokumenty přehledně uvedenými v důvodové zprávě k novému trestnímu zákoníku¹⁷⁸ sledující především dosažení vyšší míry bezpečnosti v zemích EU.

Významnou roli sehrála Rada Evropy (RE) v oblasti problematiky trestu odnětí svobody a možnostech a účelnosti jeho nahrazení jinými tresty.¹⁷⁹ Obdobné úsilí vyvíjí v rámci OSN Výbor pro prevenci a kontrolu zločinnosti či v posledních letech i Evropská unie (EU).¹⁸⁰

Výsledkem spolupráce je přijetí a implementace navazujících důležitých dokumentů a směrnic. *Evropský seminář o alternativách trestu odnětí svobody* (OSN, Helsinky, 1987) upravuje *Směrnice stran alternativ k trestu odnětí svobody*.¹⁸¹ Za vhodné alternativy jsou považovány podmíněné odsouzení, *trest domácího vězení*, práce ve společenském zařízení, veřejná důtka a probace.

Rezoluce č. 45/110 (1990) - *Standardní minimální pravidla OSN pro opatření nespojená s odnětím svobody (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures)* (tzv. *Tokijská pravidla*) vymezují pravidla pro aplikaci trestů bez odnětí svobody¹⁸², kdy Tokijská pravidla obsahují pro účely ukládání trestů široký seznam opatření odlišných od trestu odnětí svobody, která jsou-li jasně upravena a řádně využívána mají přijatelný punitivní prvek. Také *Rezoluce RE (76)10 (1976) Některé alternativní tresty k vězení a Doporučení RE R(92)16 (1992) k Evropským pravidlům v oblasti společenských sankcí a opatření*¹⁸³ upravují oblast alternativních trestů. RE¹⁸⁴ v roce 2004 také deklarovala *trest domácího vězení* jako alternativní trest k uvěznění jako součást strategie v souvislosti se zhoršujícími se podmínkami přeplněných věznic v Evropě. RE v doporučeních užívá pojem *společenské sankce a opatření*, jimiž se myslí jakýkoli trest (opatření), během jehož výkonu pachatel zůstává ve společenství (tj. na

¹⁷⁸ Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku – převzato z <http://www.trestni.zakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>.

¹⁷⁹ Srov. blíže. Morgenstern, Ch. European initiatives for harmonisation and minimum standards in the field of community sanctions and measures. *European Journal of Probation*. 2009, č. 2, s. 128-141. Všechna doporučení: The European Rules on Community Sanctions and Measures (ER-CSM); jsou dále dostupná z http://www.coe.int/t/cm/adoptedTexts_en.asp#P47_2021.

¹⁸⁰ Rozum, J. a kol. Vybrané problémy sankční politiky. Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativy. Praha: IKSP, KUFR, 2005, s. 121.

¹⁸¹ Nezkusil, J. *Evropský seminář o alternativách trestu odnětí svobody*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při generální prokuratuře ČSFR, 1989, s. 5.

¹⁸² Dokument OSN č. A/RES/45/110.

¹⁸³ Srov. blíže k tématu. *Rada Evropy (RE) jako nejstarší politická organizace na evropském kontinentu, byla zřízená k ochraně lidských práv, parlamentní demokracie a zákonnosti, k rozvoji celoevropských dohod, ke standardizaci sociálních a právních postupů členských zemí, k podpoře informovanosti o evropské identitě, založena na společných hodnotách a zahrnuje rozdílné kultury založena v roce 1949. RE sídlí ve Štrasburku*. Dostupné na: <http://www.coe.int>.

¹⁸⁴ Report Committee on Legal Affairs and Human Rights of the Council of Europe on the Situation of European Prisons and Pre-trial Detention Centres. Doc. 10097, 19 February 2004.

svobodě) a zahrnuje omezení svobody vyplývající z povahy uložených povinností a těch uplatňovaných orgány stanovené zákonem.¹⁸⁵

Úprava trestního práva v rámci RE představuje z hlediska jeho závaznosti a mezinárodněprávní vynutitelnosti dokumenty rámcové povahy pro jednotlivé smluvní strany a nejsou závazné, i když se jimi státy řídí. Jsou formulované pouze jako obecné definice a principy, doporučení a stanoviska mají především informativní právní charakter¹⁸⁶, státy mají značnou volnost při rozhodování o tom, jak v jednotlivých konkrétních podmínkách budou postupovat.

V rámci EU lze hovořit o *trestním právu* v souvislosti s *tzv. třetím pilířem EU v kontextu Amsterodamské smlouvy (97/C340/01)*¹⁸⁷ v době před platnou Lisabonskou smlouvou, přecházející následně pod *systém prvního pilíře EU*.

V *Zeleném dokumentu (the Green Paper)* o prosazování trestních sankcí v Čl. IV odst. 2 EU¹⁸⁸ v roce 2004 byl *trest domácího vězení* přijat jako standardní evropská trestní sankce.

Problematika alternativních sankcí v souvislosti s trestněprávní integrací v rámci EU upravuje zejména tresty odnětí svobody, v menším rozsahu pak alternativní sankce.¹⁸⁹

3.6 Trest domácího vězení

3.6.1 Charakteristika

Trest domácího vězení zavedl po dlouhých polemikách rekonstruovaný trestní zákoník a včlenil do našeho právního řádu jako zcela nový samostatný trest, který rozšiřuje *de lege lata* škálu alternativních trestů, postihující svobodu pod písmenem b) v § 52 odst. 1 tr. zák. s účinností od 1. 1. 2010. Ukládání a výkon trestu domácího vězení jsou

¹⁸⁵ Potočný, M., Ondřej, J. Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 270.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 270.

¹⁸⁷ Srov. blíže. *Amsterodamská smlouva pozměňující smlouvu o EU, smlouvy o založení Evropských společenství a související akty (97/C340/01). Obsah třetího pilíře byl omezen na policejní a justiční spolupráci v trestních věcech*. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/764/amsterodam.pdf>.

¹⁸⁸ Commission of the European Communities: Green Paper on the approximation, mutual recognition and enforcement of criminal sanctions in the European Union. Brussels, 30. 04. 2004, COM (2004) 334 final. P. 74.

¹⁸⁹ Kmec, J. Evropské trestní právo: mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 145-146.

upraveny v zákoně č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ve smyslu § 60 a § 61 tr. zák. a zákoně č. 140/1961 Sb., tr. řád podle § 334 a) až § 334h (srov. kapitola 4).

Důvodová zpráva¹⁹⁰ považuje trest domácího vězení zvláště za alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V případě, že soud nebude chtít uložit podmíněný trest odnětí svobody, pokud budou splněny všechny podmínky podle § 60 tr. zák., může uložit trest domácího vězení a nikoliv trest nepodmíněného odnětí svobody.

Trest domácího vězení pachatele nezabavuje zcela svobody, ale vyžaduje od něj dodržování určitých omezení či splnění povinnosti. Obecně je u nás, do té doby nepoužívaný trest, založen na *spolupráci* a *dobrovolnosti* odsouzeného trest vykonat a umožňuje zůstat v pracovním poměru a nadále se podílet na ekonomickém zajištění rodiny.¹⁹¹ Trest má odsouzenému způsobit újmu na jeho osobní svobodě, ale nemá zasahovat do jeho zaručených práv a svobod.¹⁹² Trest domácího vězení v sobě obsahuje dva základní prvky trestu; za první obsahuje záměrnou, ve smyslu donucení působící újmu a za druhé veřejně vyslovený, sociálně etický odsudek pachatelova činu.¹⁹³

Koncepčně je pak založen na bipartici trestných činů, kdy *trest domácího vězení* ukládá soud, odsuzuje-li pachatele za *přečin*, který představuje ze dvou kategorií soudně trestných deliktů méně závažnou kategorii (§ 14 odst. 2. tr. zák.).

Ve své podstatě je tato alternativní sankce založena na konceptu omezení svobody odsouzeného (soudně je mu nařízeno zdržovat se zpravidla v určitých hodinách v místě svého obydlí), ale zároveň ho ponechává za stanovených podmínek na svobodě s tím, že vlastní podstatou ho motivuje k vedení řádného života včetně účinného omezení příležitostí k páčání další trestné činnosti¹⁹⁴ s přihlédnutím k pracovní době a cestě do práce, typu zaměstnání, péči o nezletilé děti a osobním a rodinným záležitostem.

Trest domácího vězení představuje pro odsouzeného bezpochyby řadu pozitivních aspektů a hledisek přes jistý punitivní charakter nemá jen negativní element a všechny nevýhody jsou dostatečně kompenzovány nespornými výhodami.

¹⁹⁰ Vláda ČR. Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) – Část první. Obecná část, hlava V. Automatizovaný systém právních informací: ASPI LIT 31875CZ.

¹⁹¹ Vejberová, A. Tresty v návrhu nového trestního zákona. *Právní fórum*, 2006, č. 6, s. 76.

¹⁹² Vantuch, P. Podmíněné propuštění z výkonu trestu a možnosti řešení problému přeplnění věznic. *Trestní právo*, 2012, č. 2, s. 4-5.

¹⁹³ Solnař, V. a kol. Systém českého trestního práva. Část třetí: tresty a ochrana opatření. Praha: Novatrix, 2009, s. 9.

¹⁹⁴ Trest domácího vězení. Průvodce pro pachatele. Integrace pachatele. Participace poškozeného. Ochrana společnosti. Probační a mediační služba České republiky. Dostupné z <http://www.pmscr.cz>.

Od trestu domácího vězení se očekává nejen odlehčení ústavům pro výkon trestu, nýbrž i pozitivní resocializující vliv výkonu trestu.¹⁹⁵ Největší klady tímto můžeme spatřovat v tom, že u odsouzeného jsou zachovány sociální, rodinné a partnerské kontakty a pachatel není vystaven riziku vězeňského prostředí při výkonu trestu odnětí svobody s následnou resocializací a reintegrací do společnosti (srov. kapitola 3.6.2).

Hlavní motivačním prvkem pro zavedení trestu domácího vězení byla pro zákonodárce podle důvodové zprávy k zákonu č. 40/2009 Sb. především snaha posílit funkce alternativních trestů u méně závažných trestných činů jako alternativa nepodmíněného trestu odnětí svobody.¹⁹⁶ Měl by být ukládán osobám, které lze s přihlédnutím k rozhodným okolnostem sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobodou (nestačí jen podmíněčné odsouzení), ale postačuje vzhledem k osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim, nutno však dodržet zásadu zákonnosti ukládání trestu.¹⁹⁷

Trest domácího vězení podle nového pojetí představuje kompromis mezi naprostým ponecháním pachatele na svobodě a jeho uvězněním v rámci uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody.¹⁹⁸ Domácí vězení však není výslovně koncipováno jako alternativa nepodmíněného trestu odnětí svobody, avšak tuto jeho povahu můžeme z právní úpravy a jejího odůvodnění vyvodit¹⁹⁹ s tím, že nejde o jedinou alternativu, také vhodnou pro všechny pachatele, i když blízkost obou trestů vychází z dikce § 52 tr. zák., ale také nepřímo vyplývá z ustanovení § 61 tr. zák., upravující přeměnu trestu domácího vězení v přísnější nepodmíněný trest odnětí svobody. Obecně se tento trest považuje za určitých předpokladů jako vhodná náhrada krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody, což jsou tresty v trvání přibližně do 3-6 měsíců nebo 9 měsíců, nejvíce do 1 roku²⁰⁰, které se považují pro stát za ekonomicky nejnáročnější (srov. kapitola 3.4). Zde uvádím pro srovnání publikované zkušenosti z Německa, kde jsou krátkodobé tresty odnětí svobody (do 6 měsíců) velmi vzácné, protože německá legislativa je dovoluje ukládat pouze v mimořádných případech a pachatelé jsou jako v jiných zemích cílovou skupinou pro podmíněné tresty nebo

¹⁹⁵ Krahl, M. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 229.

¹⁹⁶ Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku–převzato z <http://www.trestni-zakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>.

¹⁹⁷ Navrátilová, J. Trest domácího vězení, *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 94-97.

¹⁹⁸ Jelínek, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, 2009, s. 89.

¹⁹⁹ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 483.

²⁰⁰ Diblíková, S., Karabec, Z., Macháčková, R. Krátkodobé tresty odnětí svobody. *Právní praxe*, 2000, č. 7, s. 432.

peněžitý trest. Použití EM a trestu domácího vězení bylo však považováno zpočátku za poměrně velké riziko net-wideningu (srov. kapitola 3.6.3) v Spolkové republice Německu, proto také většina spolkových zemích neměla důvěru a poměrně dlouho odolávala v zavedení trestu domácího vězení a EM.²⁰¹

Na druhou stranu v této souvislosti literatura upozorňuje ještě na jednu část problému, kterou považuji za důležitou zmínit v kontextu domácího vězení a efektivity trestního procesu. Fakticky se jedná o to, že nejlepší cestou ke snížení počtu ukládaných nepodmíněných trestů odnětí svobody jako výraz snahy zákonodárné moci, nebylo pouze zavedení nějakého nového druhu alternativního trestu, ani zlepšování již existující právní úpravy, dokonce ani vybudování PMS (byť všechny tyto faktory bezpochyby ke snížení podílu nepodmíněného trestu měly svůj pozitivní vliv). Tím efektivním činem zákonodárce se totiž ukázalo být znemožnění poslat obviněného do vězení „krátkou cestou“, tj. relativně pohodlným a méně časově náročným způsobem, čili vydáním trestního příkazu.²⁰² Trestním příkazem však lze uložit pouze podmíněný trest odnětí svobody v trvání 1 roku, nikoliv trest nepodmíněný (§ 314e odst. 2 tr. řádu), je však možné, aby se trest domácího vězení po jeho uložení v případě maření přeměnil na trest odnětí svobody (§ 61 tr. zák.).

S ohledem na zavedení trestu domácího vězení a kontroly se též do našeho právního řádu dostal institut EM, jehož využití v systému trestní justice má ve světě již poměrně dlouhou tradici. Podle důvodové zprávy kontrolu jeho výkonu budou zajišťovat úředníci PMS nebo bude zavedeno elektronické sledování za použití tzv. náramků.²⁰³ Na tomto místě je však třeba zdůraznit, že v ČR elektronické náramky nebyly nezbytnou podmínkou pro ukládání trestu domácího vězení (§ 60 tr. zák.)²⁰⁴, na rozdíl od anglické úpravy²⁰⁵, kde EM musí soud povinně uložit. Naplnění litery zákona tuto podmínku tedy jednoznačně v našich podmínkách neustanovuje, poněvadž schéma je principiálně založeno na stanovisku, že uložení této trestní sankce vychází z předpokladu, že odsouzený bude všechny podmínky trestu domácího vězení dodržovat (srov. kapitola 4).

²⁰¹ Morgenstern, Ch. European initiatives for harmonisation and minimum standards in the field of community sanctions and measures. *European Journal of Probation*, 2009, č. 2, s. 136.

²⁰² Ščerba, F. Procesní alternativy a jejich vliv na využívání alternativních trestů. In: *Dny práva 2012 – Days of Law 2012. Část VII-Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*. Brno: MU, 2013, s. 1604.

²⁰³ Šámal, P. *Osnova trestního zákoníku 2004-2006*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 102-103.

²⁰⁴ Vantuch, P. *Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011*. 1. Vydání. Praha: Anag, 2011, s. 208.

²⁰⁵ Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 67.

Na tomto místě považuji za důležité zdůraznit, že EM může být použit jako druh trestu (samostatná sankce ve vztahu k trestu domácího vězení) jako prostředek sloužící ke kontrole řádného výkonu trestu domácího vězení podle § 52 odst. 1 písm. b) tr. zák. z hlediska koncepce a/nebo dohledu a monitorování fyzické svobody v konceptu omezení osobních svobod jako újmy pro odsouzeného.

Jeho využití je však možno chápat v mnohem širších souvislostech EM používaného v různých zahraničních právních úpravách²⁰⁶, v souladu s tím lze v Evropě vysledovat tři hlavní skupiny programů EM, které daný právní řád připouští²⁰⁷; tzv. *front door programy* (opatření nahrazující vazbu; druh trestu; součást podmínek alternativních trestů), tzv. *back door programy* (programy před a po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody) a *ostatní programy* (např. využití elektronického sledování v oblasti přistěhovalecké politiky v Anglii, ke kontrole uvnitř věznic ve Švédsku, apod.). V rámci alternativních opatření za vazbu se elektronické sledování dosud z evropských zemí využívá v Anglii, Walesu, Portugalsku a také Skotsku.

3.6.2 Kriminologické aspekty - účel trestu domácího vězení

Kriminologie, úzce související s trestním právem, obecně vymezuje v takovém případě jako *hlavní předmět zkoumání trest domácího vězení*.

Zavedení institutu trestu domácího vězení je jednou z reakcí na dlouhodobé výzkumy v oblasti kriminologie a penologie a představuje v podstatě zosobnění zkušeností trestní justice s recidivisty.²⁰⁸ Vztah kriminologie a penologie je tedy vztahem obecné a aplikované vědní disciplíny²⁰⁹ úzce související s trestně právní legislativou.

Tímto se v oblasti penologie nabízí dle mého názoru podstatná specifická kriminologická otázka „*Jak nejlépe působit na osobu odsouzeného?*“, kterému byl soudem pravomocně uložen výkon trestu domácího vězení. Kriminologická stránka nedostatečné nápravy ve vězení a koncepce trestu domácího vězení bude pravděpodobně

²⁰⁶ CEP-The European Organisation for Probation. Electronic monitoring: Report on the European conference 5) s. 15. Dostupné z: http://www.cepprobation.org/uploaded_files/rep%20EM%2005%20E.pdf.

²⁰⁷ Zeman, P., Biedermanová, E., Diblíková, S. a kol. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Praha: Kufř, IKSP, 2010, s. 34.

²⁰⁸ Kysela, K., Volovecký, P. Trest domácího vězení. *Trestní právo*, 2011, č. 7-8, s. 6.

²⁰⁹ Vichlenda, M., Krček I. Kriminologie. Karviná: SOŠOOM, 2011, s. 11.

podobná jako v zahraničí, ale se specifickými geo-sociálními odlišnostmi dle jednotlivých specifických zahraničních právních úprav.

Domácí vězení je v EU považováno za moderní alternativní sankci usnadňující výchovné působení na pachatele²¹⁰ s podstatnými aspekty restorativní justice. *Výchovný aspekt* spatřujeme v požadavku zachování pozitivních rodinných vazeb s ponecháním odsouzeného v domácím prostředí a kladným působením rodiny a okolí²¹¹, ale také i snížením finančních prostředků oproti finanční náročnosti v případě výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody.²¹² V neposlední řadě má výchovný aspekt i vyloučení nebezpečných vlivů vězeňské subkultury, kde domácí vězení také může být řešením přeplněnosti věznic.²¹³ Vedle toho odsouzený může plnit svoje studijní povinnosti a vyznávat náboženské svobody.²¹⁴ Výchovný aspekt splňují soudem komplexně zvolené výchovné programy, kterými odsouzený naplní čas, kdy se mimo období vymezené soudem, nemusí zdržovat v domácím prostředí. Toto široké systémové zázemí a probační programy přispívají k nápravě a resocializaci odsouzeného a jsou dobře propracovány v některých zahraničních úpravách (Švédsko).

Domácí vězení je pozitivně vnímáno především také zachováním pozitivních *sociálních vazeb*.²¹⁵ Účel velmi dobře vystihují formulace v odborném tisku ve smyslu, že citují:.....*[k]onzervování stávajících vazeb s vnějším světem motivuje pachatele k nápravě. Soud dává pachateli najevo, že jeho náprava je možná i touto cestou a je mu projevena určitá důvěra, že i bez výkonu trestu odnětí svobody se bude chovat řádně. V této snaze po nápravě je pak podporován právě prostředím, které mu díky trestu domácího vězení zůstává zachováno“.*²¹⁶ Sociální izolace ve vězeňském prostředí deformuje sociální interakce²¹⁷, takto „*adaptovaný*“ jedinec má pak po výkonu dlouhodobého trestu odnětí svobody významně horší kriminální a sociální prognózu.²¹⁸ S tím souvisí jako z jednou příčin přeplněnosti věznic v ČR vysoký počet recidivujících pachatelů jako důsledek nedostatku účinných preventivních postupů snižující riziko

²¹⁰ Hořák, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 10, s. 11.

²¹¹ Jelínek, J. O novém trestním zákoníku. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009, s. 59.

²¹² Srov. blíže. Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Praha: Leges, 2009, s. 373.

²¹³ Navrátilová, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009 č. 10, s. 94-97.

²¹⁴ Krahl, M. Elektronicky hlídání domácího vězení. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 229-233.

²¹⁵ Jelínek, J. O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnícké dny. Praha: Leges, 2009, s. 65-71.

²¹⁶ Vejberová, A. Tresty v návrhu nového trestního zákona. *Právní fórum*, 2006, č. 6, s. 76.

²¹⁷ Karabec, Z., Blatníková, Š. K problematice dlouhodobých trestů odnětí svobody. Dostupné z: http://www.aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0403/karabec_info.html.

²¹⁸ Keller, J. Tři sociální světy: sociální struktura postindustriální společnosti. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, s. 116.

opakování trestné činnosti.²¹⁹ Výkonem trestu domácího vězení se současně eliminuje nepříznivý vliv vězeňské subkultury²²⁰ a účelnost trestu domácího vězení bezpochyby spatřujeme v nápravných programech PMS a působení *přiměřených omezení a přiměřených povinností*.

Obávám se však, že lze vážně pochybovat o tom, že objektivní hodnocení preventivního působení domácího vězení je příliš složité na to, aby se stalo jednotlivým měřítkem nápravy pachatele, je však třeba zdůrazňovat a nelze opominout pozitivum zachováním sociálních a pracovních vazeb a eliminace prizonizace. Zatím je stanovisko těžko uchopitelné a ani výzkumy recidivy trestné činnosti zatím neprokazují původní předpoklady, že by mezi počty odsouzených, kteří byli v minulosti potrestáni trestem odnětím svobody nebo domácím vězením a znovu se dopustili trestné činnosti, byl signifikantní rozdíl.²²¹ K interpretaci takových výsledků jednotlivých programů a studií je však třeba zatím přistupovat v tomto kontextu velmi opatrně a samotná predikce je zatím velmi obtížná podle současných zkušeností.

V četných studiích provedených v USA jsou uvedeny podobné závěry, ukazující, že aplikace EM při kontrole domácího vězení neměla efektivní vliv na redukcii kriminální činnosti a snížení recidivy podobně jako trest odnětí svobody, ale jako pozitivní byla vnímána ekonomická stránka a spojení s dalšími podpůrnými výchovnými programy. Jako další důležitý sekundární efekt byla však také vnímána izolace od vězeňského prostředí.²²² Podobný a dle mého názoru velmi zajímavý výzkumný projekt, provedený také v USA ukázal, že domácí vězení také nesnížilo efektivně recidivu trestné činnosti než další alternativní tresty, ale tento výzkum nebral do úvahy současné probační programy společně s dohledem.²²³ Na druhé straně další studie zjistily mnohem těsnější souvislost mezi EM při domácím vězení a snížením kriminální činnosti a recidivy. Tyto studie srovnávající recidivu trestné činnosti mezi uvězněnými a ve výkonu trestu domácího vězení ukazují na to, že čím delší je doba kontroly

²¹⁹ Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem. Právní zpravodaj, 2010. Dostupné z: <http://www.beckonline.cz/legalis/documentview.Seam?type=Huml&documentId=nrptembqhfpxa6s7gm4tg&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=1694876>.

²²⁰ Navrátilová, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 94-97.

²²¹ Král, V. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 236.

²²² Srov. blíže. Black, M., Smith, R., G. Electronic monitoring and the criminal justice system. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, 2003, č. 254, s. 1-6; dále Bonta, J., Wallace-Capretta, S., Rooney, J. A quasi-experimental evaluation of an intensive rehabilitation supervision program. *Criminal Justice and Behavior*, 2000, č. 3, s. 312-329.

²²³ MacKenzi, D., L. What works in corrections: Reducing the criminal activities of offenders and delinquents. 2006, New York: Cambridge University Press, s. 20-33.

domácího vězení pomocí EM, tím je nižší pravděpodobnost recidivy trestné činnosti.²²⁴ Účinek však se lišil podle osobnosti odsouzeného a také se změnil, pokud se hodnotily další okolnosti a další relevantní závislé faktory a okolnosti projednávané trestné věci. Další studie provedená v Kentucky v USA popisuje významné prognostické faktory úspěšného *vykonání* trestu domácího vězení (starší věk, delší doba trestu, původ z méně kriminogenního prostředí, apod.) a také *recidivy* (pluralitní trestná činnost, mladší věk, muži, afroameričané, apod.) u odsouzených v programu domácího vězení.²²⁵

Rovněž by proto bylo určitě užitečné vědět, nakolik tato fakta a vztahy platí také v ČR. Lze se domnívat, že takto koncipovaná podrobnější výzkumně-aplikační analýza by tyto detailnější faktory dokázala odhalit s následným uplatněním a zařazením výzkumných výsledků v oblastech intervence a prevence v aplikované praxi v celospolečenském kontextu trestu domácího vězení. Studie podobného charakteru však v ČR dosud nebyla provedena a nelze se k této skutečnosti v našich podmínkách zatím odpovědně vyjádřit, také s ohledem na bohužel nepříliš rozsáhlé zkušenosti s touto trestní sankcí v ČR.

Odborná literatura se na tento problém také nepřímou dává ještě z jiného zajímavého pohledu, kdy uvádí, že „*čím méně závažný přečin je potrestán, tím častější bývá recidiva*“²²⁶, což lze logicky akceptovat do rozhodnutí soudu, pokud ukládá trest domácího vězení, tak aby trestní sankce splnila svůj účel.

Domácí vězení umožňuje postih odsouzeného, aniž by musel být vytrhován ze svého *rodinného prostředí a pracovních návyků*, nelze proto očekávat zásadní změnu dosavadního způsobu života včetně čerpání zdravotní péče a duchovního rozvoje ve své církvi při výkonu trestu. Jsou zachovány pozitivní rodinné, sociální a pracovní materiální vazby pachatele a možnost ekonomicky dále zabezpečit svoji rodinu.²²⁷ Odsouzený tím, že neztratí zaměstnání a práci, může také mnohem lépe kompenzovat újmu poškozenému.

Dosavadní zkušenosti naznačují, že tato sankce je účinná pouze u psychicky stabilních a sociálně zakotvených pachatelů, kteří by jinak byli odsouzeni jen

²²⁴ Gainey, R., R., Payne, B., K. Understanding the experience of house arrest with electronic monitoring: An analysis of quantitative and qualitative data. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2000, č. 1, s. 84-96.

²²⁵ Stanz, R. Predictors of success and recidivism in a home incarceration program. *The Prison Journal*, 2000, č. 3, s. 326-344.

²²⁶ Keller, J. Tři sociální světy: sociální struktura postindustriální společnosti. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, s. 116.

²²⁷ Kučera, P., Kincl, M. Ztratí trest domácího vězení smysl? *Trestní právo*, 2010, č. 4. s. 3.

ke krátkodobým trestům odnětí svobody.²²⁸ Na tomto místě považuji za nutné poznamenat, že k nápravě a resocializaci všechny vazby pachatele přispějí, ale pouze za předpokladu *existence takových pozitivních vazeb alespoň částečně už před vyměřením trestu*. Pokud takové vazby odsouzený pachatel nemá, je problematické očekávat pozitivní účinek trestu domácího vězení. Oprávněně se můžeme domnívat, že extrémně nevhodným bude tento trest také v případě, kdy spouštěcím faktorem trestné činnosti bylo právě prostředí, kde pachatel žije a/nebo rodinné prostředí. V takovém případě bude namíste uvážít, zda jeho náprava nebude mnohem lépe zajištěna *právě výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody*.²²⁹ Soud proto musí pečlivě a inkluzivně zvážit všechny okolnosti a uložit trest domácího vězení jen v dostatečně odůvodněných případech (srov. kapitola 4).

Prospěšná je i skutečnost příznivého *psychologického vlivu*, což může ovlivnit začlenění a sociální adaptaci odsouzeného do běžného života po skončení trestu. Z hlediska penitenciárního má proto trest domácího vězení evidentní účinek na resocializaci pachatelů, to však současně předpokládá být pozitivně motivován u každého jednotlivého odsouzeného. Důvodně lze předpokládat, že odsouzený, který pracuje a zvyšuje si svoje pracovní návyky a schopnosti, nebude dále opět páchat trestnou činnost po propuštění z výkonu trestu, i když jednoznačně takovou predikci zatím nelze potvrdit.

Literatura si klade otázku, zda domácí vězení vůbec představuje opravdu *výrazné omezení svobody* a také zda není příliš benevolentní k odsouzeným.²³⁰ Zahraniční studie zkoumala na konci 90. let 48 odsouzených a 21 jejich spolubydlících odpovídající na tuto otázku. Z odpovědí respondentů vyplynulo, že EM byl považován za skutečné omezení svobody, vyžaduje i na rozdíl od nepodmíněného trestu odnětí svobody pro odsouzeného i rodinné příslušníky poměrně velkou dávku disciplíny a odpovědnosti a přesně stanovený denní rozpis činností.²³¹ Na tomto místě je vhodné zdůraznit, že až 15% odsouzených považuje trest domácího vězení za daleko přísnější, nežli trest odnětí svobody a při zkušenosti s oběma druhy tresty by při novém odsouzení preferovalo trest

²²⁸ Nagy, F., Válková, H. Ústup od tradičních a zavádění nových sankcí v Maďarsku. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 9, s. 260.

²²⁹ Štefánik, O. Domácí vězení v minulosti a v současnosti. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1.edition.Brno:MU,2010.Dostupnéz:<[http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Stefanik_21.12.2010](http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Stefanik_21.12.2010;)>.

²³⁰ Andrlé, P. Trest domácího vězení: „Tvrdość“ trestu a jeho ekonomický přínos. *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*, 1.edition Brno: Masaryk University, 2010. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/.pdf>>.

²³¹ Srov. blíže. Kalvodová, V. Domácí vězení jedna z možných alternativ odnětí svobody? In: *Days of Public Law*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Brno, 2007, s. 678-684.

odnětí svobody, nikoliv však domácí vězení²³² (srov. kapitola 3.6.4). Domácímu vězení však nelze v žádném případě upřít pozitivní efekt alternativního trestu se zachováním soukromého, rodinného a duchovního života, i když pohled na domácí vězení a jeho vnímání u části odsouzených je odlišné.²³³ Na základě uvedených skutečností se můžeme důvodně domnívat, že efektivní nápravy a účelu a cílů domácího vězení bude dosaženo jen v případech, kdy pro uložení toho druhu trestu budou splněny všechny zákonné podmínky, a trest bude uložen vhodným pachatelům. V tomto kontextu u trestu domácího vězení jako druhého nejpřísnějšího trestu je pachatel v důsledku tohoto trestu vystaven intenzivnějším omezením a kontrole, než u jiných alternativních trestů (např. u podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody).²³⁴

Podstatným argumentem pro zavedení trestu domácího vězení jsou *ekonomické důvody*, jelikož výkon tohoto trestu není tak finančně náročný jako výkon trestu odnětí svobody. Objemy rozpočtových prostředků vynakládané na vězeňství jsou faktorem, který zásadním způsobem ovlivňuje široký rozvoj moderního penologického systému.²³⁵ Ekonomický přínos uložení trestu domácího vězení spatřujeme v nižších finančních nákladech na rozdíl od nákladů na výkon trestu odnětí svobody nebo dalšího v současnosti stále více nákladného stavění nových věznic. Od domácího vězení si ministerstvo spravedlnosti slibuje podle kvalifikovaného odhadu úsporu 750 milionů korun ročně.²³⁶ Podle důvodové zprávy²³⁷ zavedení systému EM pro přibližně 700 sledovaných osob vyžaduje v kontextu zahraničních zkušeností v prvním roce pořízení náklady asi 559 mil. Kč.²³⁸ Při počtu cca 700 sledovaných osob by roční náklady v systému elektronické kontroly činily přibližně 50 mil Kč, odpovídající asi 71.500 Kč na osobu. Podle porovnání údajů výroční zprávy Generálního ředitelství vězeňské služby za rok 2006 činí denní průměrné náklady na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici 872 Kč, což představuje roční náklady ve výši 318.280 Kč²³⁹,

²³² Král, V. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestně právní revue*, 2007, č. 8, s. 235-238.

²³³ Tamtéž s. 235-238.

²³⁴ Jelínek, J., Ščerba, F., Říha, J. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, 2009, s. 89.

²³⁵ Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015. Vězeňská služba České republiky. Vydavatel: Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství. Dáno do tisku 21. 9. 2005 Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf.

²³⁶ Blanda, R. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic? *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 16.

²³⁷ Vláda ČR. Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) – Část první. Obecná část, hlava V. Automatizovaný systém právních informací: ASPI LIT 31875CZ.

²³⁸ Krejčířiková, K. Nový trest (trestní opatření domácího vězení). *Státní zastupitelství*, 2009, č. 10, s. 15.

²³⁹ Andrlé, P. Trest domácího vězení: Tvrdost trestu a jeho ekonomický přínos. *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*, 1. Edition. Brno: Masaryk University, 2010. Dostupné z <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/.pdf>.

zatímco u domácích vězňů se částka pohybuje kolem 300 Kč na den.²⁴⁰ Náklady na kontrolu jednoho odsouzeného k trestu domácího vězení v systému elektronického dohledu tedy představují přibližně částku 71.429 Kč/rok. Tímto způsobem by bylo dosaženo více než „tří čtvrtin úspor“ oproti ročnímu nákladu na odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody.²⁴¹ Ekonomická rozvaha však musí brát do úvahy nejen náklady spojené se zavedením a provozem EM, protože EM zatím vzhledem k nedostatku finančních prostředků v ČR v praxi zatím nefunguje, proto musíme navíc aktuálně respektovat náklady na zvýšení počtu a nasazení úředníků PMS.

Literatura však ještě uvádí jednu důležitou, často opomíjenou skutečnost s ohledem na *ekonomické náklady* provozu tohoto trestu. Zákonodárce zjevně podcenil ekonomický přínos trestu domácího vězení, když spočítal pouze přímé náklady, které zavedení a provoz systému EM přinese, ale již nespočítal *nepřímý ekonomický přínos* odsouzeného, který bude nadále pracovat a přispívat do rozpočtu ČR, případně přispívat paušální částkou na provoz systému sledování.²⁴² V kontextu ekonomického přínosu každého odsouzeného a jeho odvodů do státního rozpočtu z důvodu trvání pracovního poměru by náklady na EM řádově poklesly, neboť odsouzený by přispíval pravidelně do rozpočtu ČR.²⁴³ V této souvislosti cituji zajímavé údaje, ze kterých vyplývá, že jen odvodem do státního rozpočtu by systém „náramků“ měl být de facto zaplacen, resp. jednou tolik přeplacen.²⁴⁴ Závěry citovaného rozboru vyšly z premisy, že všichni odsouzení pracují a berou průměrnou hrubou mzdu (pro rok 2010 činila 23.709 Kč). To znamená, že mzdové náklady zaměstnavatele na zaměstnance činí 31.772 Kč a čistá mzda pro zaměstnance je 18.400 Kč. Z těchto čísel vyplývá, že odvody do státního rozpočtu činí 13.372 Kč/měsíc, to je 160.464 Kč/rok. S výše uvedenými skutečnostmi souvisí i důležitá skutečnost, že odsouzený část mzdy utratí za svoje denní potřeby a tímto odvede další nemalou finanční částku na spotřebních daních a na dani z přidané hodnoty. Úspora pro státní rozpočet na jednoho vězně ve výkonu trestu domácího vězení je dána především tím, že oproti trestu odnětí svobody si při výkonu trestu domácího vězení odsouzený sám zajišťuje svou výživu, ubytování, hradí sociální a zdravotní

²⁴⁰ Foltýnová, L., Foltýn, L. Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby. *Státní zastupitelství*, 2011, č. 6, s. 20.

²⁴¹ Op. cit., sub 239.

²⁴² Op. cit., sub 239.

²⁴³ Op. cit., sub 239.

²⁴⁴ Op. cit., sub 239.

pojištění, vykonává výtěžnou činnost a je i plátcem příslušných daní.²⁴⁵ Vyhláška č. 458/2009 Sb., upravuje také povinnost odsouzeného k náhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady (50 Kč/den), ve kterém odsouzený alespoň zčásti vykonával trest domácího vězení.²⁴⁶ V rámci výkonu trestu a opatření domácího vězení činí od roku 2010 do 31. 12. 2012 dosavadní úspora více jak 107 miliónů korun na nákladech za případný výkon trestu odnětí svobody, jelikož domácí vězení je využíváno jako přímá alternativa k trestu odnětí svobody.²⁴⁷

Ovlivnit *přehlednost věznic* a přetíženost orgánů činných v trestním řízení patří mezi další důvody zavádění nových alternativních trestů. Hlavní role se očekává u trestu domácího vězení při odstranění přehlednosti věznic, pokud se však jedná o odlehčení policii, státnímu zastupitelství a soudům, soudím, že tato úloha bohužel už tak jednoznačně nevyznívá. Pouze celková transformace trestního procesu, která ho podstatným způsobem zrychlí, zjednoduší a zbaví nadměrné formálnosti, má šanci skutečně orgánům činným v trestním řízení významně ulehčit.²⁴⁸ Zde je však nutné upozornit, že od zavedení trestu domácího vězení můžeme očekávat *pouze dílčí řešení dlouhodobé problematiky vězeňství* a snížení ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody. Novelizované úpravy alternativních trestů pak nabízí další možné způsoby, jak těchto cílů dosáhnout, konkrétně se mohou uplatnit právní úpravy týkající se peněžitého trestu a OPP²⁴⁹ u méně závažných trestných činů, které však také mohou narážet na řadu praktických nedostatků, příkladem může být někdy komplikované vymáhání peněžitého trestu²⁵⁰ a potřeba uložení v takové míře v jaké bude dobytý. Současně nedílnou částí této snahy je skutečnost, že soudy mohou fakticky ovlivnit komplexní řešení této problematiky využitím efektivních specifických trestně-procesních postupů při vyřízení trestních věcí způsobem, který je zákonem předpokládán (srov. kapitola 3.4).

Zavedení domácího vězení má také podstatné *hledisko humanistické*, které není z mého pohledu marginální věcí. Trest domácího vězení se považuje za humánnější alternativu zvláště ke krátkodobým trestům odnětí svobody, současně přinášející

²⁴⁵ Marešová, A. Kriminalita v roce 2006: především z pohledu statistik Policie ČR, s. 7- 33. In: Marešová, A., Baloun, V., Cejp, M., Martinková, M. Kriminalita v roce 2006: Sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality. Praha: IKSP.

²⁴⁶ Srov. blíže. (§ 1 a 2 cit.vyh.); vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady.

²⁴⁷ Probační a mediační služba České republiky: Zkušební provoz elektronického monitoringu. Publikováno 13. 12. 2012 Dostupné z: <http://www.pmscr.cz/aktuality/vse/>.

²⁴⁸ Rozum, J. a kol. Vybrané problémy sankční politiky. Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativy. Praha: IKSP, KUFR, 2005, s. 125.

²⁴⁹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 389.

²⁵⁰ Franc, P. Několik úvah o schizofrenii trestní politiky. *Soudce*, 2012, č. 2, s. 4-5.

značnou úsporu prostředků jinak vynakládaných na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody ve vězení.²⁵¹ Humanizace výkonu trestu patří nepochybně mezi moderní principy a pilíře českého penitenciárního procesu jako součást reformy zahájené v 90. letech minulého století, tak aby se český stát vyrovnal standardům obvyklým v zemích EU.²⁵² Souhlasím s tímto názorem, že je to správná cesta a právě těmto trendům odpovídá i zavedení *domácího vězení* do katalogu trestních sankcí, humanizace by nikdy neměla jít na úkor samotné účinnosti a smyslu trestu, aby trest zůstal i nadále trestem a účinnost trestu nebyla ponížena²⁵³, ale přesto byl dán průchod spravedlnosti.

Humánní trest v tomto kontextu by tedy měl být stále sankcí jistě nezbytně nutné újmy po nezbytně nutnou dobu. Zároveň má být doplněn takovým jednáním s odsouzeným, aby plnil regulativní funkci, spočívající jak v ochraně společnosti tak změně osobnosti²⁵⁴, tak aby byla dodržena platná legislativa a zásady trestněprávních norem.

3.6.3 Slabé stránky trestu domácího vězení v České republice

Přestože je institut trestu domácího vězení užíván, má tato trestní sankce i své odpůrce a je předmětem kritických ohlasů. Oponenti hledají nedostatky jak v jeho teoretickém zpracování normy, jakož i v rovině aplikační praxe v ČR.

Námítky, které zaznívají z řad odpůrců, zdůrazňují nejčastěji etickou otázku nepřipustným zásahem do lidských práv a svobod, zejména soukromí odsouzeného a jeho blízkých, lidské důstojnosti a porušení zásad rovnosti.²⁵⁵ Bezdomovcům nebo odsouzeným bez obydlí trest nemůže být uložen, poněvadž nesplňuje základní podmínku výkonu trestu, tím oproti běžnému zaměstnanému odsouzenému se stálým bydlením je tímto bezdomovec znevýhodněn.²⁵⁶ Lidé bez domova by si tak trest za podobné trestné činy museli odpykávat ve věznici.²⁵⁷ Výběr vhodných jedinců pro výkon domácího vězení může tudíž porušovat princip rovnosti tím, že jsou předem stanoveny osobní nebo

²⁵¹ Srov. blíže. Jelínek, J. O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnícké dny. Praha: Leges, 2009, s. 65-71.

²⁵² Škoda, J., Dolík, P. (eds). Pomáhající profese v reflexi aktuálních společenských proměn. Bulletin didaktického fóra. UJEP, Ústí nad Labem, 2009, s. 123.

²⁵³ Piroch, J. Čtyřicet let práce pro vězeňskou službu. *České vězeňství*, 2005, č. 3, s. 7.

²⁵⁴ Koncepce rozvoje českého vězénství do roku 2015. Vězeňská služba České republiky. Vydavatel: Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství. Dostupné z http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do-20roku_2015.pdf.

²⁵⁵ Krahl, M. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 233.

²⁵⁶ Hulán, P. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010. *Právo a rodina*. 2010, č. 1, s. 16.

²⁵⁷ Hořák, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 11.

bytové podmínky, které musí odsouzený splňovat. Tím nemůže být uložen každému pachateli, což však dle mého mínění není v žádném rozporu s obecnou koncepcí trestu domácího vězení. Není proto překvapivé, že tento trest bude možné ukládat pouze osobám sociálně integrovaným, osobám se zázemím s předpokladem, že si uloženého trestu budou vážit, pravděpodobně nikoliv recidivistům, i když povaha věci nevyklučuje to, že bude záležet na charakteru přečinu.

Dalším argumentem proti je podle některých názorů nedostatečné penalizující funkce trestu, jiné námitky také poukazují na zásah do intimní sféry a práv odsouzeného, kdy ve srovnání s nepodmíněným trestem odnětí svobody dochází k psychologickému nátlaku na odsouzeného, jelikož dveře bytu jsou pro něj neustálým pokušením k úniku z domácího vězení.²⁵⁸ Námitkou je také obtěžování dalších členů domácnosti, spíše opak je pravdou, poněvadž trest domácího vězení omezuje osobní svobodu a současně vyžaduje velkou osobní zodpovědnost a disciplínu jak odsouzeného, tak jeho blízkých²⁵⁹, poněvadž nad odsouzeným tak visí hrozba pomyslného „*Damoklova meče*“. S tím souvisí námitka odborných kruhů, zda domácí vězení není v rozporu s porušováním zásad personality trestu, zejména v čl. 10 odst. 2 a čl. 7 odst. 2 LPS.²⁶⁰ Literatura však považuje takovýto zásah do soukromého a rodinného života za přiměřený ve smyslu čl. 4 LPS²⁶¹, kdy nejsou porušovány ústavně zaručená práva a svoboda, jak ve vztahu k okolí spolubydlícím tak samotným pachatelům, poněvadž kontroly jsou prováděny se souhlasem soudu a odsouzeného. Ve znění čl. 14 odst. 1 LPS se zakotvuje svoboda pohybu, což představuje paralelu k vlastní povaze trestu domácího vězení, nepodmíněný trest odnětí svobody však pro odsouzeného představuje mnohem větší újmu.²⁶² Také se objevují obavy, zda povinnost umožnit vstup do obydlí je v souladu a nekoliduje s ústavní nedotknutelností obydlí (čl. 12 odst. 2, 3 LPS), ochrannou soukromí a rodinného života (čl. 10 LPS) s ohledem na přípustné výjimky z ústavní nedotknutelnosti (čl. 12 odst. 2, 3 LPS). Jelikož však základním účelem trestu je ochrana práv a svobod ostatních lidí, lze usuzovat, že zákonná povinnost odsouzeného umožnit

²⁵⁸ Navrátilová, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 97.

²⁵⁹ Král, V. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 235-238.

²⁶⁰ Kratochvíl, V. Ústavní rozměr koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného v České republice. In: *Koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky*, MU Brno, 2000, s. 154.

²⁶¹ Srov. blíže. Kalvodová, V. Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody?. In: *Days of public law*. Brno: MU, 2007, s. 678-684. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kalvodova.pdf>.

²⁶² Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 818.

úředníkovi PMS vstup do obydlí v rozporu s ústavním pořádkem není.²⁶³ Trest domácího vězení zasahuje určitým způsobem do základních práv a svobod, ale osobně se domnívám podle výše uvedených skutečností nepochybně jen v míře nezbytné a přiměřené. Ve srovnání s trestem odnětí svobody mnohem citlivěji a všechny objektivní okolnosti hrají ve prospěch trestu domácího vězení.

Další důvody proti užívání institutu domácího vězení jako alternativního trestu mohou být založeny na obavách z tzv. „efektu širšího záběru“, (angl. *net-widening effect*), také označovaný jako rozšiřování sociální sítě,²⁶⁴ soudy mohou upadnout v pokušení ukládat domácí vězení nikoliv jako alternativu k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, ale naopak jako alternativu k *podmíněnému odsouzení*, čímž v konečném důsledku zostřují trestní represí²⁶⁵ a nahrazují jeden alternativní trest jinou alternativou, i když dle mého názoru podmíněně odsouzení nelze považovat za plně alternativní trestní sankci, je však zastáváno stanovisko, že se jedná o zvláštní samostatný druh trestu.²⁶⁶ Tuto problematiku se snaží koncepčně řešit i celospolečensky významné dokumenty EU, které upravují etické aspekty lidských práv a důstojnosti, na základě kterých je možno na národních úrovních provádět výkon této alternativní trestní sankce.²⁶⁷

Někteří autoři také argumentují tím, že se ve skutečnosti zatím nepodařilo docílit viditelného snížení vězeňské populace, ani redukovat náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody v zemích, kde již je zaveden²⁶⁸, uváděna je také poměrně vysoká vstupní finanční investice, tomu odpovídá i aktuální zkušenost v ČR.

Zásadní nedostatek, bohužel specifický pro ČR, vidím v tom, že nedošlo k optimálnímu propojení hmotněprávního a procesněprávního korektivu z hlediska legislativní a aplikační praxe v případě trestu domácího vězení. Jistě není kladem, že v ČR chybí EM odsouzených a úplné propojení aplikace trestu domácího vězení s EM

²⁶³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 293.

²⁶⁴ Srov. blíže. McMahon, M. „Net-widening“: vagaries in the use of a concept. *British Journal of Criminology*, 1990, č. 2, s. 121-149.

²⁶⁵ Justice.cz. Oficiální server českého soudnictví: Zkušenosti ze zahraničí. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310185.>>.

²⁶⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha. Leges, 2013, s. 388.

²⁶⁷ Srov. blíže. Bishop, N., Schneider, U. Improving the Implementation of the European Rules on Community Sanctions and Measures: Introduction to a New Council of Europe Recommendation. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2001, č. 9, s. 184. Srov. blíže. „Dokument evropské komise, Rady pro penologickou spolupráci“. European Committee On Crime Probleme, Council for Penological Cooperation, Strasburg, 16. 10. 2012.

²⁶⁸ Nagy, F., Válková, H. Ústup od tradičních a zavádění nových sankcí v Maďarsku. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 9, s. 260.

a novelizovanými legislativními úpravami následně spojené s nedostatečným zavedením do praxe české justice. Vedle toho absenci pilotního projektu před vlastním spuštěním a zavedením této trestní sankce do praxe také považují za závažný nedostatek (byl proveden v ČR až v době účinnosti trestní sankce, srov. kapitola 3.6.5). Osobně se domnívám, že je to jedním z hlavních klíčů k tomu, proč vývoj na první pohled neprochází takovým tempem, jak by si zasloužil a nedochází k optimálnímu záběru a využitelnosti této trestní sankce provázené skeptickým pohledem soudců. Na druhé straně každoročně se zvyšující počet uložených trestů domácího vězení přes chybění EM, ukazuje na pomalu, ale přesto stále se zvyšující důvěru orgánů činných v trestním řízení v tuto alternativní trestní sankci (srov. kapitola 3.6.5). Přesto politická situace však stále nenabízí dostatek vůle a nesdílím příliš optimistický výhled, kdy je zatím v nedohlednu zavedení EM kontroly výkonu trestu, která je stále v gesci PMS.

3.6.4 Experimentální a pilotní zahraniční studie před aplikací domácího vězení do praxe

Zdrojem inspirace pro ukládání a výkon trestu domácího vězení v ČR jsou doporučení z evropských zemí, ve kterých je již standardní součástí trestně právních opatření.²⁶⁹

Zkušenosti z těchto zemí ukazují, že před tím, než jsou nové tresty používány v širokém měřítku, je důležité nejdříve získat zkušenosti a znalosti prostřednictvím experimentů, které jsou v menším rozsahu uskutečňovány v jedné nebo více oblastech.²⁷⁰ Nejlepších výsledků v aplikaci trestů vykonávaných ve společnosti bylo dosaženo v zemích, kde bylo postupováno právě tímto způsobem jako Anglie, Wales a Austrálie²⁷¹, Francie²⁷², Nizozemsko²⁷³ nebo zkušenosti s pilotními studii jsou také

²⁶⁹ Van Kalmthout, A., M., Durnescu, I. (eds) Review: Probation in Europe. Wolf Legal Publishers/CEP, The Nijmegen, 2008, s. 78.

²⁷⁰ Home Detention-Department of Justice. Department of Justice. Victoria, Australia Dostupné z: <http://www.justice.vic.Gov.au/wps/wcm/connect/justlib/DOJ+Internet/Home/Sentencing/Home/+Detentio>.

²⁷¹ Whitfield, R., G. Electronic monitoring – Erfahrungen aus den USA und Europa. *Bewährungshilfe* 1999, č. 1, s. 44-50.

²⁷² For an overview on aims and the scope of application: for a full description of the French of electronic monitoring; See. Kensey, A., Pitoun, A., Levy, R., Tornier, P., V. Sous surveillance électronique. La mise en place du „bracelet“ en France. Paris 2003. Dostupné z: <http://www.justice.goud.Fr/chancell/cc49inia.htm>.

²⁷³ Boelens, R. Electronic Monitoring in The Netherlands. In: Mayer, M., Haverkamp, R., Levy, R. (eds): Will Electronic Monitoring Have a Future in Europe? Freiburg, 2002, s. 81-88.

z Německa²⁷⁴ a Švýcarska.²⁷⁵ Tyto experimenty jasně ukázaly, že je nutné, aby byl proces zavádění nových trestů a způsobů řešení trestních případů přijat ze strany soudcovské a právní, ale také laické veřejnosti a tyto subjekty se aktivně do tohoto procesu zapojily. Proto považuji za důležité, aby PMS dostala prostřednictvím experimentů a pilotních studií možnost získat dostatek nových zkušeností a na jejich základě zřídit adekvátní organizační strukturu a aparát a rozvinout potřebné pracovní metody včetně ověření činnosti EM systému a zavádění probačních programů.

V případech, kdy není možné z jakéhokoli důvodu experimentální ověření zajistit, je vhodné věnovat alespoň dostatečný čas na přípravu organizační struktury a zajišťujícího aparátu, které jsou pro skutečné a perspektivní zavádění alternativních trestů nezbytné. Je pro mě bohužel poměrně překvapivé, že však bohužel v našich podmínkách se toto úplně nepodařilo realizovat a naděje vkládané do trestu domácího vězení byly významným způsobem zmařeny, kdy k jeho zavádění dochází bohužel postupně, krok za krokem a nedostatečným způsobem.

Považuji také za vhodné uvést inspirativní závěry druhého pilotního projektu provedeného v Rakousku, který uvedl v účinnost trest domácího vězení do své trestně právní úpravy 1. 9. 2010, který považuji za důležitý z hlediska výkonu a ukládání tohoto trestu a poskytování EM při domácím vězení organizací NEUSTART, která představuje období PMS v ČR. Tento projekt dokumentoval velmi pozitivní zkušenosti partnerů odsouzených ve všech rakouských spolkových zemích a dobrou účinnost EM. Pokud se souhrnně podíváme na závěry hodnotící zprávy, překvapivě zjišťujeme, že partneři odsouzených doprovázeli dobrovolně své partnery na jednání s probačními úředníky, spolubydlíci také velmi příznivě ocenili přítomnost odsouzeného ve svém obydlí včetně zlepšení partnerského soužití a spolehlivosti partnera, jen výjimečně bylo zjišťováno zhoršení partnerského soužití a napjatý partnerský vztah.²⁷⁶

Podobné zkušenosti jsou popsány i v dalších dalších evropských zemích (Švédsko)²⁷⁷, kdy pachatelé odsouzení k EM a členové jejich rodin vnímají omezení,

²⁷⁴ Mayer, M. Evaluation of a pilot project on electronic monitoring Max Planck Institute for foreign and international criminal law-Freiburg. Dostupné z <http://www.mpice.de/ww/en/pub/orschung/orschungsarbeit/kriminologie/fussfessel.htm>.

²⁷⁵ Haferkamp, R. Intensivüberwachung mit elektronischer Kontrolle-das schwedische Modell, seine Bedingungen und Ergebnisse. *Bewährungshilfe*, 1999, č. 1, s. 51-67.

²⁷⁶ Krejčířiková, K. Nový trest (trestní opatření domácího vězení). *Státní zastupitelství*, 2009, č. 10, s. 19.

²⁷⁷ Marklund, F., Holmberg, S. Effects of early release from prison using electronic tagging in Sweden. *J Exp Criminol*, 2009, č. 5, s. 41-61.

které přináší EM jako stresující a ohrožující jejich osobní integritu, vnímají však zároveň omezení představovaná vězením jako méně přitažlivá.²⁷⁸

Další výzkumy ze zemí, kde soudy mohou ukládat trest domácího vězení již delší dobu, však také mluví o poněkud odlišných zkušenostech, že zvláště někteří z odsouzených jej vnímají *jako citelnější újmu než krátké nepodmíněné tresty*, o jiných sankcích ani nemluvě²⁷⁹, což je také nutné vzít do úvahy při komplexním hodnocení trestu domácího vězení v rámci spravedlnosti trestu.

3.6.5 Trest domácího vězení v českých průzkumech

3.6.5.1 Trest domácího vězení-experimentální pilotní studie EM v České republice

V ČR v přípravném období před zavedením domácího vězení bohužel prospektivní, pečlivě připravená analýza odhadu úspěšného zavedení včetně ekonomické rozvahy jako v zahraničí nebyla provedena (srov. kapitola 3.6.4). Považuji za chybu, že tato trestní sankce byla zavedena bez takového pilotního projektu, tomu odpovídá již dříve zmíněná aktuálně neuspokojivá situace, proč se dle mého názoru tato trestní represe ujímá velmi pomalu včetně chybění EM. V této kapitole budu vycházet ze závěrů, dle mého názoru nesmírně důležitého experimentu, který považuji za přelomový okamžik, provedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR ve spolupráci s PMS.

Podrobné závěry studie provedené však až 2 ½ roku po zavedení trestu domácího vězení (JUDr. Jan Skácel), včetně ekonomického zhodnocení jsou publikovány v dokumentu; Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „*Elektronický monitoring odsouzených*“.²⁸⁰

Tento projekt považuji svým způsobem za průlomovou studii a důležité východisko pro úspěšné zavádění domácího vězení v rámci justičního systému v ČR, přestože byl proveden až v průběhu účinnosti trestní sankce, domnívám se však, že její výsledky mohou být použity v praxi pouze v souladu legislativních opatření se státní intervencí a vybudováním relevantní infrastruktury.

²⁷⁸ Van Zyl Smit, D. Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění. 1. Vydání, Praha: IKSP, 2010, s. 37.

²⁷⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník: komentář. I. §1-139. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 713.

²⁸⁰ Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_elektronicky_monitoring.>.

Hlavním cílem experimentu *bylo ověřit provoz EM odsouzených a využít získané zkušenosti pro zavedení do praxe trestní justice.*

Východiska studie vychází z pozitivních zkušeností s EM odsouzených ve skandinávských zemích, kde PMS provozuje celý monitorovací systém včetně monitorovacího střediska. Chtěl bych zdůraznit, že severské země současně kladou velký důraz na probační práci, která má nezastupitelnou roli v práci s odsouzenými, která pro jejich resocializaci a prevenci trestné činnosti musí výkon alternativních trestních opatření a jiných omezení či opatření nezbytně provázet.²⁸¹ Považuji za prakticky přínosné konstruktivně zmapovat podrobněji poznatky a závěry plynoucí z výzkumného projektu s ohledem na aplikační praxi v ČR.

3.6.5.1.1 Metodologie a podmínky experimentu

Soubor experimentu tvořili odsouzení, u kterých soud uložil *trest domácího vězení* (§ 60 tr. zák.) nebo *v rámci podmíněného propuštění* (§ 88 tr. zák.) bylo soudem uloženo opatření shodné s trestem domácího vězení.

Experiment byl realizován ve všech osmi soudních krajích České republiky ve spolupráci se společností 3M Česko, spol. s r.o. V Parku 2343/24, 148 00 Praha-4, jenž k dispozici měla 25 monitorovacích zařízení²⁸² a navrhla technologické řešení experimentu. Účast všech odsouzených ve výzkumném projektu byla dobrovolná. Výpovědní hodnotu experimentu zvyšuje účast 4 *figurantů* (dobrovolníků-úředníci PMS), jejichž úkolem bylo simulovat různým způsobem všechny situace, kdy může být režim trestu porušen. Otázkou je, zda tento počet 4 figurantů neměl být vyšší z hlediska výpovědní hodnoty informací a statistického zpracování výsledků. Ze závěrečné zprávy může vyrozumět, že experiment byl zahájen 1. července 2012, kdy v prvním měsíci projektu proběhlo školení pracovníků PMS a příprava pilotních středisek pro experimentální provoz včetně zajištění zařazených odsouzených. Dne 1. srpna byl zahájen vlastní provoz EM a celá perioda výzkumného projektu trvala 4 měsíce, až do listopadu 2012, současně také na počátku studie zahájila funkci a provoz monitorovací centra. Do pilotní studie bylo zařazeno 47 osob (43 osob odsouzených k trestu domácího

²⁸¹ Marklund, F., Holmberg, S. Effects of early release from prison using electronic tagging in Sweden. *J Exp Criminol*, 2009, č. 5, s. 41-61.

²⁸² 3M Electronic Monitoring. Návrh technického řešení předmětu veřejné zakázky. Enabling Safer Communities, Praha, 2012. 3M Česko, spol. s r.o. V Parku 2343/24, 148 00 Praha-4.

vězení nebo osob s podobným uloženým opatřením v rámci podmíněného propuštění a 4 dobrovolní úředníci tvořící kontrolní skupinu simulující porušování EM).

Experiment ověřoval různé oblasti níže uvedené;

(a) *ekonomické hledisko*, (b) *montáž a demontáž monitorovacích zařízení úředníky PMS*, (c) *provoz monitorovacího centra a center PMS*, (d) *vlastní funkčnost monitorovacích zařízení včetně simulace porušení výkonu trestu ve spojení s EM*, (e) *spolupráce s dodavatelem při správě a servisu dodaného hardware a software*, (f) *personální zajištění ze strany PMS a zajištění provozu EM*, (g) *účinnost kombinace EM a probační práce s odsouzenými nebo podmíněně propuštěnými z výkonu trestu odnětí svobody se současným uložením opatření shodným s domácím vězením*, (h) *spolupráce a součinnost s orgány činnými v trestním řízení a Vězeňskou službou při aplikaci a provozu EM*.²⁸³

3.6.5.1.2 EM - technologie

Nebudu se na tomto místě zabývat detailním technickým rozbohem EM, který přesahuje cíle vlastního zpracovaného tématu, zmíněny budou pouze určité důležité demonstrativní aspekty relevantní k tématu práce.

Považuji za postačující upozornit na to, že technologicky byla pro EM použita radiofrekvenční technologie (RF), jejíž předchůdcem byla původně normální pevná telefonní linka, od které bylo upuštěno pro nemožnost poznat, zda úředník vlastně hovoří s odsouzeným.²⁸⁴ Elektronický náramek prakticky pracuje na principu, že odsouzenému je na kotník nohy připevněn plastový pásek, uvnitř s elektrickým obvodem, jehož součástí je zařízení velikosti náramkových hodinek, které neustále vysílá signál přijímaný řídicí jednotkou.²⁸⁵ Náramky sloužící jako RF vysílač měli odsouzení umístěné na hlezenním kloubu (kotník), tak aby se nedal bez poškození odstranit a RF přijímač byl nainstalován v prostorovém středu vymezeného obydlí. RF přijímač předával všechny signály a údaje prostřednictvím souřadnicové GSM sítě do monitorovacího centra a současně RF technologie prováděla kontrolu odsouzeného v obydlí v určeném čase. Tato RF technologie odpovídá nejčastěji v Evropě používanému systému při kontrole trestu nebo je aplikována při podmíněném propuštění

²⁸³ Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: "Elektronický monitoring odsouzených". Dostupné z: http://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_elektronicky_monitoring.>.

²⁸⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Praha: Leges, 2009, s. 376.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 376.

s opatřením spočívajícím v domácím vězení nebo jako monitorovací prostředek v případě přerušení výkonu trestu odnětí svobody.

V Evropě existuje ještě globální polohovací satelitní systém (GPS), který se však používá v případě jiných trestně právních institutů, nevýhodou je vysoká cena a nevyřešené technické nedostatky. Dle dostupných údajů je zatím využíván jen u menších projektů EM²⁸⁶, zajímavé je, že technologie GPS také umožňuje pomocí počítačového softwaru nastavit geografické oblasti, do kterých má odsouzený zákaz vstupu nebo kde se musí naopak zdržovat.²⁸⁷

V USA se v posledních letech objevil jako součást EM a náramků nový monitorovací systém (SCRAM–*Secure Continuous Remote Alcohol Monitor*), který umožňuje současně kontrolovat a signalizovat, pokud odsouzený požívá doma alkohol při výkonu trestu domácího vězení.²⁸⁸ Určitě by nebylo od věci o této sofistikované možnosti integrálně uvažovat i při zavádění EM v ČR.

3.6.5.1.3 Hlavní zkušenosti a poznatky vyplývající z výzkumného projektu

Výsledky výzkumného záměru²⁸⁹ můžeme shrnout následujícím způsobem:

Selhání monitorovacího systému s nutností opětovné instalace v obydlí bylo ojedinělé, instalace EM u odsouzeného v obydlí ve spolupráci s monitorovacím centrem bylo neproblematické. Možnost kontroly porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení a režimu EM současně telefonickým voláním na přijímač umístěny v obydlí klienta v případě signálu o porušení režimu sledování bylo považováno za přínosné.

Problémem se však ukázaly při kontrole tzv. „chybová hlášení“, kdy systém mylně signalizuje, že odsouzený opustil vymezený prostor v případě *rozlehlejších a členitějších obydlí* (hospodářská usedlost, apod.), kdy rozlehlost způsobuje problémy při vyměřování daného prostoru. V takovém případě klienti argumentovali tím, že musí chodit krmit domácí zvířata nebo musí chodit na dřevo, čerpat vodu ze studně nebo vykonávat další činnosti v kontextu potřeb dané usedlosti.²⁹⁰ Osobně jsem názoru,

²⁸⁶ Krejčířiková, K. Nový trest (trestní opatření domácího vězení). *Státní zastupitelství*, 2009, č. 10, s. 19.

²⁸⁷ Bales, W. a kol. A Qualitative and Quantitative Assessment of Electronic Monitoring. The Florida State University, Center for Criminology and Public Policy Research, s. 22. 2010. Dostupné z: <http://www.criminologycenter.fsu.edu/p/pdf/EM%20Evaluation%20Final20Report%20for%20NIJ.pdf>.

²⁸⁸ Spanggaard, M., Davidson, C., M. Remote Alcohol Monitor Technology Deemed Reliable. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 2011, č. 1, s. 112-114.

²⁸⁹ Op. cit., sub 283.

²⁹⁰ Op. cit., sub 283.

že tomuto by bylo možno předejít tím, že tato skutečnost se promítne do zprávy PMS v rámci tzv. *předběžného šetření* pro soud a rozsah vykonávaného trestu bude omezen pouze do obytného prostoru a nikoliv automaticky na celou usedlost. V případě zajištění takových vybraných nezbytných činností může soud uložit odsouzenému povinnost vždy předem informovat pracovníky monitorovacího centra o tom, že se nejedná o úmyslné porušení podmínek trestu či podmíněného propuštění s domácím vězením. Z logiky věci by bylo možné požádat o spolupráci a přenést pokud možno všechny tyto každodenní povinnosti v průběhu výkonu trestu na další osoby (rodinné příslušníky, spolubydlící nebo sousedy). Zmapování rodinné situace odsouzeného a přístup rodiny k trestu v průběhu předběžného šetření považují za velmi důležité, aby bylo možno posoudit, zda trest bude přínosný či rizikový pro rodinu. Zákodárce by měl zvolit takové řešení, ve kterém bude upraveno, zda odsouzený má povinnost se pohybovat při výkonu trestu domácího vězení jen ve svém obydlí nebo na celém katastru pozemku (srov. kapitola 4).

Závěrečná zpráva zdůrazňuje *nutnost pečlivě provedeného předběžného šetření*. Lidský faktor, hlavně přípravná činnost PMS je naprosto nezbytnou podmínkou efektivního využívání EM ve spojení s trestně právní sankcí domácího vězení.²⁹¹ Velmi důležitou součástí předběžného šetření je získat základní informace o obydlí, kde se odsouzený zdržuje, jaký má odsouzený právní titul k obydlí, zda má nájemní nebo podnájemní smlouvu, zda má legální přívod elektrické energie a dostatečně funkční telefonický signál v obydlí.

Jedním z dílčích cílů bylo také ověřit použití *kombinaci práce PMS a EM*, jak je široce dobře známá a využívaná právě ve skandinávských zemích.²⁹² Na tomto místě si dovoluji citovat ze závěrečné zprávy, kde toto znění postačuje bez dalšího komentáře a zcela jasně vystihuje celý smysl a poslání: „*[Z]ískané zkušenosti, jednoznačně ukázaly, že EM v kombinaci s trestem či opatřením domácího vězení se těžko obejde bez lidského faktoru probačního úředníka. Probační činnost včetně návštěv odsouzeného v době výkonu trestu i v kombinaci s EM, či občasných namátkových kontrol. Musí být nezbytnou a nezastupitelnou součástí celého systému kombinace výkonu trestu domácího vězení a EM.*“²⁹³ Autor zdůrazňuje silný prvek pomocného dohledu PMS a aplikace probačních programů, jenž lze vyzorovat ve výkonu trestu domácího vězení u odsouzených *ve věku blízkém mladistvým* odpovídající mínění odborné veřejnosti, aby

²⁹¹ Op. cit., sub 283.

²⁹² Marklund, F., Holmberg, S. Effects of early release from prison using electronic tagging in Sweden. *J Exp Criminol*, 2009, č. 5, s. 41-61.

²⁹³ Op. cit., sub 283.

byl zajištěn co možná nejúčinnější a řádný výkon trestu a působení na pachatele, aby po skončení výkonu trestu vedl řádný život.²⁹⁴

Experiment také řešil *personální a časovou náročnost* instalace monitorovacích zařízení. Vlastní instalace zařízení trvala do 30 minut, praktické a bezpečnostní hledisko vyžaduje obvykle dvě osoby. Monitorovací centrum vyžaduje přesný popis obydlí odsouzeného a umístění přijímače se zabudovaným telefonickým přístrojem, aby pracovníci monitorovacího centra mohli při telefonických rozhovorech reagovat na všechny výpovědi a výmluvy odsouzených během monitorování. Vlastní de-instalace monitorovacího zařízení není časově ani technologicky náročná bez zvláštních opatření.²⁹⁵ V průběhu projektu se nestalo, že by systém nezachytil porušení režimu odsouzených, dokladující dobrou odolnost a spolehlivost RF technologie.

Spolehlivost techniky pozitivně ocenili soudci, státní zástupci a ředitelé věznic a zástupci středisek PMS. Z uvedeného textu se můžeme důvodně domnívat, poněvadž technologie pozitivně působila, že může v budoucnu přispět ke změně praxe soudů a zvýšenému ukládání trestu domácího vězení.

3.6.5.1.4 Závěry a doporučení z realizace projektu potenciálního rozšíření systému EM odsouzených v systému trestní justice České republiky

Na základě závěrečné zprávy²⁹⁶ se důvodně domnívám, že všechny závěry šetření potvrdily pozitivní zahraniční zkušenosti s EM v systému trestní justice a *určitě dobré výchozí podmínky pro uplatnění této trestní sankce v ČR.*

Z popsaného experimentu vyplývají *následující praktické závěry*; dobrá bezpečnostní odolnost a způsobilost RF technologie a přijatelná finanční náročnost monitorovacího systému umožňující EM *pro široké využití v rámci výkonu trestní spravedlnosti v ČR. Příznivé ekonomické hledisko*²⁹⁷ je další pádný argument pro zavedení EM odsouzených. Osobně bych chtěl upozornit v tomto kontextu také na publikované názory, které neexistenci EM považují pro resort Ministerstva spravedlnosti svým způsobem za výhru, poněvadž zatímco dozor PMS stojí v průměru kolem 8000 korun ročně na jednoho vězně, při EM je to za stejnou dobu 28 tisíc korun.

²⁹⁴ Vantuch, P. Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011. 1. Vydání. Praha: Anag, 2011, s. 211.

²⁹⁵ Op.cit., sub 283.

²⁹⁶ Op.cit., sub 283.

²⁹⁷ Srov. blíže § 152 odst. 1, písm. c) a d), odst. 2.

Zavedení intenzivního dohledu na dálku a tlak na něj ukazuje, že inspirace novými prostředky, jenž sice mají ušetřit náklady investované do vězeňství, nefunguje v praxi podle předlohy, ze které vychází.²⁹⁸ Z uvedeného však vyplývá a osobně se domnívám, že se bez počátečních nákladů a na pohled vyšší investice nelze v žádném případě obejít, tak aby později docházelo k ušetření finančních prostředků.

Diskutovaný projekt dále potvrdil důležitost *kvalitního procesu předběžného šetření* provedené PMS jako nezbytnou podmínkou pro efektivní uložení trestu domácího vězení ve spojení s EM. Podle dosavadního trendu ukládání trestu domácího vězení a opatření domácího vězení v rámci podmíněného propuštění byl záměr nakoupit zařízení v počáteční výši 500 až maximálně v množství 2000. *Provozovatelem systému EM by měla být PMS*, tento postup je méně finančně náročný, než model zajišťovaný externím dodavatelem. PMS bude provozovat EM, protože má největší zkušenosti s touto problematikou a *měla by zajistit veřejnou zakázku* na pořízení EM v plánovaném množství. Technologická způsobilost, bezpečností odolnost a přijatelná finanční náročnost jsou atributy realizace otevřeného výběrového řízení při transparentním výběru dodavatele. Součástí nové veřejné zakázky je ve výběrovém řízení vybrat právní subjekt pro přípravu řízení. Podle vyjádření Ministra spravedlnosti v souvislosti se závěrem studie (Vyhlášení výběrového řízení v únoru 2013 a jeho uzavření a vyhodnocení) v průběhu května 2013 byl původně předpoklad pro uzavření smlouvy a spuštění EM v co nejkratší době²⁹⁹, což se bohužel ani vzdáleně nepodařilo zrealizovat.

3.6.5.1.5 EM v České republice a trest domácího vězení

Samotný EM však dosud přes všechna doporučení nebyl zaveden, protože poskytovatel nebyl bohužel dosud vybrán.

Původní plán zavedení EM ve třech věcných fázích (2010/2013)³⁰⁰ se nepodařilo naplnit. Původní předpoklad, o kterém se podrobně dočítáme v důvodové zprávě³⁰¹, vycházel z toho, že kontrolu výkonu trestu technickými prostředky bude zajišťovat Policie ČR. K zásadní připomínce Ministerstva vnitra ČR, které s touto kompetencí

²⁹⁸ Adamičková, N., Königová, M. (2012): Spravedlnost soudům: dejte nám 500 vězňů a budou náramky. In: *Právo*. 27. 2. 2012, s. 1-3.

²⁹⁹ Někteří vězni od května zůstanou doma. Bachaře nahradí náramky. (ČT 24;13.12.2012) Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/207383_nekteri_vezni_od_kvetsna_zustanou_doma.

³⁰⁰ Srov. blíže. Ministerstvo spravedlnosti České republiky: Domácí vězení. Změněno 19. 01. 2011 Dostupné z: <http://www.portal.justice.cz/Justic2M/ms.asp?o23&j=33&k=5266&d=310180.>

³⁰¹ Srov. blíže. Sněmovní tisk 411/0, část č.1/4 VI. n.z. trestní zákoník-související-EU [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna s. 87. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/o5&ct=411&ct=0>.

nesouhlasilo s poukazem na to, že se jedná o tzv. nepolicejní činnost a již bylo vyhověno, bude nutno vycházet z náhradní varianty zohledňující úvahy o nákladech na vybudování systému EM, tj. že bude tuto kontrolní činnost zajišťovat speciální agentura působící v soukromém sektoru, jako příklad poslouží Anglie, kde je EM společně s Walesem nejrozšířenější v Evropě.³⁰² Půjde o sledování pohybu odsouzeného technickými prostředky na dálku, které bude spočívat ve sledování, zda se v určeném čase odsouzený nevzdaluje z místa svého bydliště s tím, že tato agentura neoprávněné vzdálení se z místa výkonu domácího vězení sděluje příslušnému soudu, který činí další opatření vůči odsouzenému³⁰³ podle míry zavinění nebo recidivy takového chování.³⁰⁴ Podle mého názoru není v tomto smyslu aktuálně vyřešen problém ochrany osobních dat a jejich zneužití soukromým subjektem.

Termíny zavádění EM byly opakovaně odsunuty v důsledku zrušení již dvou původně uveřejněných tendrů z finančních důvodů. Ministerstvo spravedlnosti ČR plánovalo získat potřebné finance pro realizování EM z fondů EU, ovšem dotaci nakonec nezískalo.³⁰⁵ První výběrové řízení bylo vypsáno ministerstvem v březnu 2010 v ceně dvoumiliard, tehdy řízené JUDr. Danielou Kovářovou, bylo však zrušeno ve stejném roce po volbách jejím nástupcem JUDr. Jiřím Pospíšilem. V roce 2013 byl opět zrušen již druhý tendr publikovaný jako nadlimitní veřejná zakázka v hodnotě téměř 300 milionů korun, tentokrát pouze na dodavatele a bylo rozhodnuto následně vypsat nový do června 2013. V plánu bylo pořídit jak výše uvedeno 500 kusů monitorovacích zařízení s možností navýšení počtu dle potřeby (maximálně však 2000 kusů). Tuto zakázku považoval úřad za finančně předimenzovanou a neefektivní, protože počet odsouzených vhodných k domácímu vězení se snížil následkem amnestijního rozhodnutí prezidenta republiky, kdy se počítalo s průměrnými stavy odsouzených před amnestií.³⁰⁶ Aktuálně se Ministerstvo spravedlnosti vzdalo nákupu

³⁰² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Praha: Leges, 2009, s. 375.

³⁰³ Halasová, K. Trest domácího vězení s akcentem na elektronické sledování v domácí a zahraničních právních úpravách [online]. s. 39. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://www.is.muni.cz/th/98275/pravf_r/>.>.

³⁰⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 409.

³⁰⁵ Blanda, R. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic? *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 16-17.

³⁰⁶ Ministerstvo spravedlnosti zruší tendr na náramky pro vězně. Dostupné z: <http://www.vz.24.cz/clanky/ministerstvo-spravedlnosti-zrusi-tendr-na-naramky-pro-vezne.>>.

náramků, i když tato koncepce stále není plně odložena a místo nákupu se uvažuje o pronájmu nižšího počtu náramků na omezenou dobu 3 roků.³⁰⁷

Nelze však opomenout související skutečnost, že po ukončení výběrového řízení na provozovatele EM je potřeba asi dalšího půl roku na přípravu provozu.³⁰⁸ Současnou situaci společně s odbornou veřejností považují za velmi nekonceptní stav a patovou situaci, také s ohledem na aspekty předchozích tendrů a netransparentní úlohu některých dotčených aktérů veřejných zakázek. Hlavním cílem je uvést v soulad a propojit současné legislativně právní úpravy a vlastní praktické zavádění EM, založené na co nejrychlejším výběru monitorovací techniky a provozovatele EM. Tím by se měla pravděpodobně stát sama PMS, také podle zkušeností získaných experimentem s EM při výkonu trestu domácího vězení, aby bylo umožněno bezprostředně zavádět v širokém měřítku trest domácího vězení do české justice, včetně toho aby soud považoval uložení a kontrolu trestu za smysluplné a účelné.

Nezodpovězenou otázkou však přesto zůstává po minulých zkušenostech, jakou cestou se vůbec resort spravedlnosti v otázce EM odsouzených k trestu domácího vězení bude koncepčně dále ubírat. Současná neuspokojivá situace by se však mohla částečně změnit po prohlášení nové ministryně spravedlnosti v nové vládě po volbách v roce 2013 (Prof. JUDr. H. Válková, Csc.), které je možné považovat za jistou součást legislativního plánu vlády, kdy se uvažuje o zavedení EM v roce 2015 alespoň pro *účely vazební*. Podle proklamace náměstka pro vězeňskou službu (Pavel Štern) se dále počítá se zavedením EM pro *vlastní kontrolu domácího vězení* v roce 2015 s důrazem na finanční stránku veřejné zakázky (cit. teletext, ČT 4. 3. 2014).

3.6.5.1.6 Trestní zákoník a trestní řád a nutnost právních úprav kontextu pilotního projektu „Elektronický monitoring odsouzených“

Po vyhodnocení závěrečné zprávy autor souhlasí s publikovanými doporučeními ohledně potřeb novelizace právní úpravy.³⁰⁹ Podle § 7 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 456/2009 Sb., která však představuje podzákonou normou, není výslovně uvedena povinnost odsouzeného nosit zařízení a hovoří pouze o tom, že odsouzený... „[s]trpí na svém těle po 24 hodin denně technické zařízení po dobu výkonu trestu domácího vězení“.

³⁰⁷ Jurková, M. Nákup náramků pro domácí vězení je po amnestii u ledu. Ve hře je ještě pronájem. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-60320260-elektronicke-naramky-pro-vezne-stat-nekoupí.>>.

³⁰⁸ Král, V. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 235–238.

³⁰⁹ Op. cit., sub 283.

Zákonodárce z povahy věci by měl mnohem přesněji, konkrétněji a jednoznačně formulovat věcně *de lege ferenda povinnost* odsouzeného mít trvale na svém těle technické zařízení.

Důležitým doplňkem podle potřeby právní praxe by měla být změna stávajícího ustanovení (§ 334b tr. řádu), pokud *provozovatelem bude PMS*, současně by mělo být také odpovídajícím způsobem upraveno i znění (§ 7 odst. 1 cit. vyhl.).³¹⁰

3.6.5.2 Trest domácího vězení v číslech – analýza aktuální situace v České republice

Důkladně a podrobně zpracovaný publikovaný *přehled výkonu trestu domácího* včetně konkretizace podle jednotlivých soudních krajů je aktuálně dostupný k 31. 12. 2012.³¹¹

PMS zpracovala od roku 2010, kdy může být tento trest ukládán, 1820 stanovisek k trestu domácího vězení (tzv. institutu předběžného šetření) o vhodnosti uložení domácího vězení.³¹² Aktuální počet vykonávaných trestů domácího vězení k datu 31. 12. 2012 činil 352 trestů. Ze závěrů zprávy vyplývá, že počet uložených trestů (2010-2012) má stoupající tendenci a k 31. 12. 2012 bylo uloženo 868 trestů domácího vězení a 54 opatření u podmíněných propuštění s podmínkou zdržet se v určené době ve svém obydlí nebo jeho části (§ 89 odst. 1, 2 tr. zák.) („kvazi“ trest domácího vězení). V 18 případech byl trest domácího vězení uložen *mladistvému* a jejich počet má také postupně stoupající tendenci v této věkové kategorii odsouzených (srov. kapitola 4). V 859 případech bylo nařízeno a zahájeno vykonávání trestu domácího vězení. Od roku 2010 z 850 trestů domácího vězení selhalo 90 odsouzených³¹³ a došlo k přeměně na trest odnětí svobody ve smyslu § 61 tr. zák., tudíž se úspěšná vykonatelnost pohybuje kolem 90%. PMS ve svých stanoviscích doporučila uložení trestu domácího vězení nebo opatření v rámci podmíněného propuštění celkem v 615 případech, ve 20 případech uložení nedoporučila. Příklady *důvodů pro nedoporučení* jsou; nevhodnost bydliště (ubytovna, odsouzený nemá stále bydliště), obviněný je nekontaktní (bezdomovec, nemá adresu trvalého bydliště), nevhodné zaměstnání (zahraničí, směnný provoz), špatná rodinná situace, nesouhlas obviněného s podmínkami a formou uloženého trestu, trest

³¹⁰ Op. cit., sub 283.

³¹¹ Trest domácího vězení. Základní charakteristiky trestu a aktuální údaje k 31. 12. 2012. Probační a mediační služba České republiky Dostupné z: http://www.ja-sr. Sk / files / Trest_domaciho_vezeni.pdf.

³¹² Srov. blíže. Rozbor hospodaření Probační a mediační služby za rok 2012. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/download/106_ROZBOR_HOSPODARENI_PMS_CR_za_rok_2012.pdf.

³¹³ Šéf Probační a mediační služby: Vysokou recidivu máme i kvůli dluhům. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/reditel-probacni-a-mediacni-sluzby-mame-vysokou-recidivu-nejen-kvuli-dluhum-2013.>.

domácího vězení je pro obviněného příliš přísný, nepřilíš dobrá aktuální finanční situace obviněného (nebyl by schopen hradit náklady spojené s výkonem trestu).³¹⁴

Soud si nevyžádal zprávu PMS v rámci institutu předběžného šetření a zpracování pouze u 287 uložených trestů domácích vězení (srov. kapitola 5).

Délka ukládaných trestů domácích vězení je v ČR využívána převážně v celém rozpětí délky tohoto trestu. Ve více jak 80% případů se délka trestu pohybuje do 1 roku. V rámci trestů delších než 1 rok dosahují signifikantní četnosti tresty s délkou 18 až 24 měsíců, nejkratší trest uloženého domácího vězení byl 1 měsíc. Nejčastěji jsou soudy ukládány tresty domácího vězení na 6 (20%) a 12 měsíců (20%).

Průměrná délka uloženého trestu se pohybuje *kolem 9 měsíců* v ČR.

3.6.5.2.1 Analýza vybraných trestních věcí podle § trestního zákoníku a trest domácího vězení

Zajímavý pohled podává *Tabulka č. 1*, která přináší rozbor a charakteristiku nápadu trestných činů, za které je trest domácího vězení ukládán.

Pokud se zaměříme na publikované údaje, struktura trestných činů v posledních 2 letech nevykazuje zásadní dynamické změny a je poměrně stabilní, výjimkou, na kterou je však třeba poukázat, je zvyšování četnosti ukládání za spáchání trestného činu *ohrožení pod vlivem návykové látky* (§ 274 tr. zák.), rovněž také za trestný čin *zanedbání povinné výživy* (§ 196 tr. zák.), což může souviset s tím, že soudy si uvědomují negativní dopady zpřísnění právní úpravy tohoto trestného činu s účinností nového trestního zákoníku.³¹⁵

Je zcela evidentní, co do výše nápadu je na prvním místě trestný čin proti pořádku ve věcech veřejných, a to trestný čin *maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání* (§ 337 tr. zák.), soudci ukládali tuto trestní sankci u 23% lidí, dále následují majetkové trestné činy, kdy spolu s trestným činem *krádeže* (§205 tr. zák.), jako porušení základní sociální normy v 22%, tvoří asi polovinu struktury soudem uložených trestů domácího vězení. Dále následuje *zanedbání povinné výživy* (10%) (§ 196 tr. zák.), *výtržnictví* (9%) (§ 358 tr. zák.), *ohrožení pod vlivem návykové látky* (8%) (§ 274 tr. zák.)³¹⁶ a pak ostatní trestné činy³¹⁷, u kterých však byla zatím zaznamenaná zcela

³¹⁴ Interní materiál Probační a mediační služby ČR. Aktuální výsledky monitoringu k datu [12. 10. 2010].

³¹⁵ Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 64.

³¹⁶ Tamtéž s. 64.

zanedbatelná čísla počtu odsouzených, jak udává *Tabulka 1* (s. 66). Ženy tvoří mezi domácími vězni asi 16%³¹⁸, tento trest lze považovat za vhodný právě pro ženy s možností uchování péče o děti v domácnosti. Nejvíce je ukládán v Moravskoslezském a Jihomoravském soudním kraji a naopak nejméně bylo soudci uloženo v Praze³¹⁹, otázkou zůstává, jaký je důvod této poměrně velké diverzifikace v ukládání trestu domácího vězení mezi jednotlivými soudními kraji v ČR.

Situaci významným způsobem změnila, dle mého názoru rozporuplná částečná amnestie formulovaná bývalým prezidentem Václavem Klausem (1. ledna 2013) u příležitosti 20. výročí vzniku samostatné ČR,³²⁰ kdy prezident dle znění Čl. IV odst. 2 prominul nevykonané tresty domácího vězení nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013. Není proto překvapením, že podle materiálů PMS bylo v září 2013 po vyhlášené prezidentské amnestie, kontrolováno PMS pouze 77 osob.³²¹ Z publikovaných výsledků a pro účely této práce je třeba si primárně všimnout ukládání trestu domácího vězení, jako nejpřísnějšího alternativního trestu, od kterého právem očekáváme, že bude ukládán v trestních věcech, kdy zatím soudy ukládaly krátkodobé tresty odnětí svobody.

Z uvedených statistických údajů však vyplývá, že míra využívání trestu domácího vězení (vyjádřená procentuálně, jímž byla aplikace toho trestu zastoupena ve vztahu k celkovému počtu odsouzených osob za příslušný kalendářní rok) je v ČR stále velmi nízká, hlavně pro nemožnost odpovídající EM kontroly odsouzených. Budiž je důkazem, že poslední Statistická ročenka kriminality za rok 2011 vůbec trest domácího vězení nezachytila a nelze zatím vyvozovat žádné podstatné závěry.³²² Konkrétně za rok 2010 byl trest domácího vězení uložen ve 114 případech (0,16% z odsouzených osob), v roce 2011 ve 228 případech (0,32% z odsouzených osob).³²³

³¹⁷ Op. cit., sub 311.

³¹⁸ Štern, P. Domácí vězení funguje i bez náramků. PMS - PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné z: <http://www.pmscr.cz/aktuality/domaci-vezeni-funguje-i-bez-naramku>.

³¹⁹ čerpáno z Domácí vězení v České republice, situace k 19. 1. 2011. Dostupné z <http://www.portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>.

³²⁰ zákon č.1/2013 Sb. Aktuální znění č.1/2013 Sb. Rozhodnutí prezidenta republiky upravující amnestii ze dne 1. ledna 2013. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR. Viz. Amnestie a milosti Čl. IV. „*Promíjím nevykonané tresty obecně prospěšných prací nebo jejich zbytky a nevykonané tresty domácího vězení nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013*“.

³²¹ Jurková, M. Nákup náramků pro domácí vězení je po amnestii u ledu. Ve hře je ještě pronájem. Dostupné z: <http://www.zpravy.ihned.cz/cesko/c1-60320260-elektronicke-naramky-pro-vezne-stat-nekoup>.

³²² Statistické ročenky kriminality jsou dostupné z: <http://www.justice.cz/http://cslna.justice.cz/InfoData/uvod.html>.

³²³ Ščerba, F. Procesní alternativy a jejich vliv na využívání alternativních trestů. In: Dny práva 2012 – Days of Law. 2012. Část VII.- Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a

Tabulka 1

Přehled jednotlivých trestných činů dle § trestního zákoníku a počet uložených trestů domácího vězení (2010 – 2012)

	§337	§205	§196	§358	§274	§ Ostatní*
poměr TDV (%)	23 %	22%	10%	9%	8%	23%

Zdrojová data: Vlastní tabulka na základě dat získaných z: Trest domácího vězení. Základní charakteristiky trestu a aktuální údaje k 31. 12. 2012. PMS České republiky. Dostupné z: http://www.ja-sr.sk/files/Trest_domaciho_vezeni.pdf. Interní materiál Probační a mediační služby ČR Aktuální výsledky monitoringu k datu 12. 10. 2010. Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. Trestněprávní revue, č. 3, 2013 s. 63 - 67. Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů-paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č.40/2009 Sb.) [cslav.justice.cz](http://www.cslav.justice.cz), 29. ledna 2013. Dostupné z: http://www.cslav.justice.Cz/InfoDat/prehledy_statistickyh-listu.html.

Legenda:

TDV: Trest domácího vězení

* Ostatní trestné činy: § 143, § 146, § 147, § 148, § 151, § 173, § 177, § 178, § 181, § 201, § 207, § 209, § 211, § 228, § 234, § 270, § 283, § 325, § 326, § 341, § 352, § 353, § 354, § 360.

3.6.5.3 Vyjádření a postoje soudců k ukládání trestu domácího vězení

Nečitelnost a pochybnost soudů navrhopvat a ukládat tuto trestní sankci částečně odstranily jak recentní publikované *postoje soudů všech osmi krajských soudů*, tak jak si to vyžádal bývalý ministr spravedlnosti ČR (Mgr. František Korbel, PhD), aby zhodnotil dosavadní činnost spojenou s trestem domácího vězení v podmínkách ČR³²⁴, tak publikované názory soudců získané v roce 2009, *jaké problémy očekávají před aplikací nového trestního zákoníku v praxi*.³²⁵ Odpovědi na tyto otázky si zaslouží obzvláštní

kollektivním: MU, Brno, 2013, s. 1600. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravnialternativy/trestnepravnialternativy.pdf.

³²⁴ Srov. blíže. Buchta, J. Trest domácího vězení – hmotněprávní a procesněprávní aspekty. Brno, 2010/2011. Bakalářská práce (Bc.) Masarykova Univerzita, Brno. Právnická fakulta. s. 38-43.

³²⁵ Redakce Bulletinu advokacie. Jaké problémy očekáváte při aplikaci nového trestního zákoníku v praxi? *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 10-11.

pozornost, neboť vyjadřují komplexně názory dotčených soudců na současnou sankční praxi v oblasti trestu domácího vězení. Obecně se domnívám, že soudci jsou poměrně názorově jednotní ve svých postojích na kvalitu zpracování trestně právní úpravy, kterou nepovažují za příliš kontroverzní, ale jako neefektivní uvádějí celkem logicky *vlastní koncepční zajištění výkonu trestu domácího vězení*, které prozatím není státem systematicky prosazováno. Názory účastníků průzkumu následujícím způsobem shrnuté však považuji za veskrze inspirativní s ohledem na určité předsudky a zaujatost vůči trestu domácího vězení ve smyslu aplikační praxe.

Významným závěrem vyplývajícím z průřezového průzkumného šetření je odhalení, že většina soudců vnímá jako jeden z rozhodujících problematických faktorů pro zatím zdrženlivé neukládání této trestní sankce dle mého názoru relativně pochopitelnou *chybějící možnost standardního používání EM a nedostatečnou kontrolu výkonu trestu*. Soudy namítají, že do doby než bude EM uveden do praxe, nelze očekávat zásadní změnu situace při současně nastavených neefektivních podmínkách.

Krajský soud v Brně³²⁶ proklamuje, že kontrola domácího vězení měla být zajištěna již před zavedením trestu domácího vězení do praxe a silně vnímá, že PMS nemá dostatek sil a prostředků, aby byla schopna funkčně zkontrolovat výkon trestu domácího vězení. Jedním hlasem také ale uvádí, že určitá disciplinovanost v neukládání trestu domácího vězení nevedla k úplnému zhroucení systému. Soudci kladou důraz na konzervativní přístup soudců, paralelu nachází s dobou zavádění trestu OPP. Z vyjádření soudů vyplývají další námitky, kdy obviněný *nemá stálé bydliště* nebo *problémy s bydlením jiného charakteru, drogová závislost, charakter zaměstnání* nebo *osobnostní rysy pachatele*. Soudy zdůrazňují, že bez pečlivě provedeného předběžného šetření nemůže trest splnit svůj účel a uložení trestu má předcházet jednání obviněného se střediskem PMS.³²⁷ Problematické považují soudy *ukládání trestu recidivistům*, poněvadž často nemají vlastní bydlení a sociální situace jim neumožní uhradit denní náklady a nesouhlasí s uložením domácího vězení. Kriminologické hlediska vylučuje uložení tohoto trestu kromě výše uvedených důvodů u recidivistů, kteří opakovaně vykonali trest odnětí svobody a trestné činnosti se dopouštějí hned po propuštění s věznicí, také s ohledem na osobnostní a sociopatologický profil recidivistů.

Soudy kladně *hodnotí spolupráci s PMS*, ale kladou si otázku, jak časté by měly být kontroly, pokud by se zvýšil počet trestů bez kontroly EM. Nedostatečná kontrola

³²⁶ Op. cit., sub 324.

³²⁷ Op. cit., sub 324.

může svádět k opakovanému porušování podmínek výkonu trestu s následnou přeměnou na trest odnětí svobody, v takovém případě trest domácího vězení ztrácí smysl. Soudy očekávají ukládání vyššího počtu trestů domácího vězení, pokud bude během přípravného řízení probíhat spolupráce státního zastupitelství, policie s PMS a pokud současně s obžalobou budou předloženy i podklady PMS a začleněny do trestního spisu.³²⁸

Městský soud v Praze³²⁹ upozorňuje na *předběžný slib obviněného* a zdůrazňuje, že se jedná o jediný trest, jehož uložení může pachatel znemožnit, soud předjímá své rozhodnutí již při dokazování a lze vycítit do značné míry ukládání tam, kde ho odsouzený sám inicioval. V souvislosti s *písemným slibem* odsouzeným lze ospravedlnit diskutované zásahy do práv a svobod a je na místě otázka svobodného rozhodování pachatele pod hrozbou uložení trestu odnětí svobody.³³⁰ Krajský soud v Praze považuje za závažné zákonné podmínky, kdy soud pachateli přečinu, který nevyžaduje uložení nepodmíněného trestu, volí u hraničních případů jiný druh trestu, jehož přímý výkon a zásady dohledu nepůsobí v praxi potíže. Širšímu ukládání trestní sankce vedle stále nedořešené kontroly výkonu trestu domácího vězení také brání poměrně *nepružný a zdoluhavý postup v řízení před soudem* před jeho uložení, což nepochybně omezuje ochotu soudců tuto trestní sankci ukládat.³³¹ Popsané průzkumy potvrzují odpovídající známé skutečnosti, které s výše uvedenými názory soudců přímo souvisí.

Soudci často vystaveni výtkám státu, že ukládají málo trestů domácího vězení a dalších alternativních trestů. Současně však stát ústy státních zástupců navrhuje v hlavním líčení i za bagatelní trestnou činnost (opakované krádeže zboží v hodnotě několika desítek korun) nepodmíněné tresty odnětí svobody. Pokud však soud nepodmíněný trest odnětí svobody neuloží a zvolí alternativní trest, často následuje odvolání státního zástupce do výroku o trestu v neprospěch obžalovaného. Ať již je výsledek odvolacího řízení jakýkoliv, je jasné, že tímto postupem jsou soudy zahlcovány a celé trestní řízení se tímto způsobem zpomaluje³³², dle mého názoru neúměrně a zcela kontraproduktivně.

³²⁸ Op. cit., sub 324.

³²⁹ Op. cit., sub 324.

³³⁰ Krahl, M. Elektronicky hlídání domácího vězení. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5. s. 232.

³³¹ Op. cit., sub 324.

³³² Chalupa, Z. Červnové zamyšlení. Dostupné z: http://www.sucr.cz/zpravy-astanoviska/slovo_soudce/428-cervnove-zamysleni.html.

3.6.5.4 Postoj odborné veřejnosti k opatření nahrazující vazbu v trestním řízení

Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP)³³³ provedl studii mezi odbornou veřejností s cílem využít EM obviněných v přípravném řízení.

Obecná platforma pro využití EM pro účely vazby, dle mého názoru vychází z toho, že vazba představuje nejzávažnější trestněprocesní zajišťovací opatření, účelem vazby jako zajišťovacího institutu je zajistit osobu obviněného pro účely trestního řízení a výkonu trestu, zabránit obviněnému, aby mařil či stěžoval provádění důkazů, vyhýbal se trestnímu řízení nebo trestu, popřípadě zabránit v dokonání trestného činu nebo v páchání trestné činnosti.³³⁴ Vazba představuje vždy zajišťovací funkci a představuje krajní a výjimečné opatření („ultima ratio“) ze strany orgánů činných v trestním řízení a může být aplikováno jen tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinými, mírnějšími prostředky zajištění (princip fakultativnosti a subsidiarity).³³⁵ Ve smyslu trestu domácího vězení celková doba vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout (§ 72a odst. 1 tr. řádu) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin.³³⁶

Studie byla provedena mezi soudci, státními zástupci a úředníky PMS a závěry byly následně publikovány v roce 2010 („Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení“).

Souhrnně můžeme prohlásit, že soudci a státní zástupci vyslovili souhlas s využitím EM při nahrazování vazby v trestním řízení, pracovníci PMS považovali za důležité, že ke snížení rizika dalšího páchání trestné činnosti by mělo výrazně napomoci vědomí EM.³³⁷

3.6.5.5 Vnímání trestu domácího vězení z pohledu odsouzených

Současné postoje očima odsouzených k domácímu vězení v ČR na rozdíl od zahraničních zdrojů³³⁸, opakovaně v práci diskutované (srov. kapitola 3.6.2), nejsou

³³³ Srov. blíže. Zeman, P., Biedermanová, E., Diblíková, S. a kol. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Praha: Vydavatelství Kufr. IKSP, 2010, s. 63, s. 85, s. 97.

³³⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 328.

³³⁵ Tamtéž, s. 328.

³³⁶ Tamtéž, s. 337.

³³⁷ Op. cit., sub 333, s. 63, s. 85, s. 97.

³³⁸ Justice.cz. Oficiální server českého soudnictví: Zkušenosti ze zahraničí. Dostupné z: [http:// < www.portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310185.>](http://www.portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310185.>).

příliš rozsáhlé a získané v průzkumech na poměrně malých souborech respondentů³³⁹, u kterých byl výkon trestu kontrolován namátkově PMS a nelze zatím tyto závěry žádným způsobem generalizovat. Ze závěrů takových šetření³⁴⁰ lze však vyvodit, že hlavní hrozbou pro odsouzené bylo reálné riziko nástupu trestu odnětí svobody v případě maření výkonu trestu. Odsouzení pocítovali jako hlavní omezení povinnost trávit volný čas doma ve dnech pracovního klidu. Pozitivní stránku trestu domácího vězení uváděli klienti zachováním rodinných vztahů a možnost vykonávat zaměstnání. Souhrnně lze říci, že tyto údaje potvrdily již známé, předchozí zahraniční příkladně rakouské zkušenosti³⁴¹ o pozitivním vnímání trestu domácího vězení odsouzenými v ČR.

Za povšimnutí ještě stojí závěry dalších zahraničních výzkumů, kdy téměř 1/7 odsouzených považuje trest domácího vězení za mnohem přísnější než nepodmíněný trest odnětí svobody a při zkušenosti s oběma druhy trestů by při novém odsouzení preferovalo trest odnětí svobody, nikoliv však trest domácího vězení.³⁴²

3.6.5.6 Postoj občanů České republiky k trestu domácího vězení

Prospektivní výzkumné šetření (10 až 12. 2. 2010) zpracované agenturou *Aspectio* (www.aspectio.cz) se zaměřilo na postoje občanů ČR k trestu domácího vězení a studovalo několik tématických okruhů.³⁴³

Závěry tohoto výzkumného projektu můžeme shrnout následujícím způsobem;³⁴⁴

Domácí vězení naše veřejnost dobře zná a podporuje jeho zavedení, kladně jej hodnotí až 70 % respondentů. Lidé, nesouhlasící s domácím vězením, podporují tradiční formy uvěznění, uvádějí jako důvody nedostatečné potrestání viníků a obavu z nedodržování pravidel domácího vězení.

V citovaném kriminologickém výzkumu největší přínos podle respondentů je finanční úspora vynakládaná na vězně ve výkonu trestu odnětí svobody, asi pětina oslovených spatřuje přínos v tom, že odsouzení nejsou vystavováni kriminálnímu prostředí ve vězeňských zařízeních.

³³⁹ Srov. blíže. Hrušková, H. Trest domácího vězení a jeho hodnocení lidmi, kteří jej vykonávají. České Budějovice, 2013. Bakalářská práce (Bc). Jihočeská Univerzita, České Budějovice: Teologická fakulta, s. 30-35.

³⁴⁰ Opak. cit., sub 339.

³⁴¹ Krejčířiková, K. Nový trest (trestní opatření domácího vězení). *Státní zastupitelství*, 2009, č. 10, s. 19.

³⁴² Král, V. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 235-238.

³⁴³ Srov. blíže. Postoj občanů k trestu domácího vězení. Závěrečná zpráva z výzkumného šetření, zveřejněná [15. února 2010, Praha]. Vypracovala agentura *Aspectio* a.s. www.aspectio.cz. Dostupné z: <http://www.portal.justice.cz/Justice/2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180.>>.

³⁴⁴ Op.cit., sub 343.

Závěry tohoto průzkumného šetření velmi dobře korespondují se závěry výše uvedené pilotní výzkumné studie provedené v ČR v druhé polovině roku 2012 (srov. pilotní projekt – „Elektronický monitoring odsouzených“, kapitola 3.6.5.1).

4 HMOTNĚPRÁVNÍ A PROCESNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČESKÉ REPULICE

Na poli trestního práva česká právní úprava *trestu domácího vězení* šla vlastní cestou a ve svém legislativním rámci se jen v málo momentech inspirovala zahraničními zkušenostmi³⁴⁵, přesto však považují platný legislativní rámec za poměrně dobře promyšlený a propracovaný.

Pro úspěšné zavedení do praxe však nelze oddělovat hmotněprávní a procesněprávní stránku odvětví trestního práva z hlediska legislativní a aplikační praxe³⁴⁶, jenž paralelně tvoří vlastní interpretační rámec práva hmotného a formuje nezbytné instrumentarium pro vlastní harmonickou realizaci trestu domácího vězení, taky aby byly věcně vzájemně souladné.

4.1 Hmotně právní úprava

České trestní právo hmotné je systematickým způsobem upraveno v trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Pokud je pachatelem fyzická osoba, můžeme rozlišovat podle povahy subjektu trestní odpovědnosti *trestní právo dospělých* a *trestní právo mladistvých*.³⁴⁷

Trest domácího vězení [§ 52 odst. 1 písm. b) tr. zák.], mající hluboké kontinentální tradice³⁴⁸ převzal znovu systém trestních sankcí, podle hierarchie závažnosti a citelnosti trestů jako plnohodnotnou nejpřísnější alternativu trestu odnětí svobody. Zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů přináší *de lege lata* změny jak v obecné (§ 1 až 139 tr. zák.), tak zvláštní části (§ 140 až 418 tr. zák.), které upravily ukládání trestů také ve vztahu k domácímu vězení³⁴⁹ a objektivně přispěly k správnému výkladu a aplikaci této trestně právní normy. Platná hmotněprávní úprava je podrobně rozpracována v § 60 a § 61 tr. zák., kdy domácí vězení je možno uložit dospělým za spáchané *přečiny* a stejně tak mladistvým za spáchaná *provinění*. Zároveň se zavedením nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., v platném znění), byl přijat

³⁴⁵ Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D. Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010, s. 158-159.

³⁴⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 19.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 21.

³⁴⁸ Král, V. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestně právní revue*, 2007, č. 8, s. 235-236.

³⁴⁹ Púry, F. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestně právní revue*, č. 1, 2010, s. 1-10.

zákon č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů, kterým byl novelizován zákon č. 218/2003 Sb. (účinný od 1. 1. 2004)³⁵⁰, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (ZSVM) a také zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), který uvádí související změny a upravuje výkon trestu domácího vězení³⁵¹ v návaznosti na rekonstrukci trestního práva hmotného, [v třetím oddíle trestního řádu, hlavě dvacáté první, byl nově vložen oddíl třetí s názvem *výkon trestu domácího vězení* (§ 334a až § 334h) tr. řádu]. Nejpodstatnější novely v rámci právní úpravy trestu domácího vězení jsou zakotveny v zákonu č. 330/2011 Sb., a dále v zákonu č. 390/2012 Sb., kterými se mění zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů a zákonu č. 141/1961 Sb. trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů a některých dalších zákonů.³⁵²

Z důvodové zprávy lze vyrozumět, že po více jak ročních zkušenostech a vyhodnocení se jevílo jako nutné provést změny a právní normu novelizovat.³⁵³ Účinnost *trestu domácího vězení* se novelou také rozšířila na další instituty jako porušování trestu OPP, využití EM v rámci podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, za podmínky zdržovat se po vymezenou dobu na určeném místě³⁵⁴ a úpravu *institutu podmíněného propuštění* (§ 57a tr. zák.).

Základní cíle obou novel vyplývají z celkem chvályhodné snahy zákonodárce řešit přeplněnost věznic a omezit počet vězňů odsouzených ke krátkodobým trestům odnětí svobody³⁵⁵ a významným způsobem se dotkly v platném znění i trestu domácího vězení. Snahou novely bylo, aby byly sníženy podmínky pro podmíněné propuštění u méně závažné kriminality, nebo aby byl ukládán mírnější alternativní trest a v důsledku toho by se částečně vyřešil problém přeplněnosti věznic.³⁵⁶ Současně se však přesto stále domnívám, že i po vydání nového trestního kodexu a následných novelizacích jsme stále v situaci, kdy zatím nebyla dosažena žádoucí legislativní stabilita ani optimální záběr aplikační praxe v oblasti ukládání a výkonu trestu domácího vězení.

³⁵⁰ Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, (ZSVM).

³⁵¹ Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku.

³⁵² Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer Česká republika.

³⁵³ Návrh novely zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů dle usnesení parlamentu České republiky. Návrh trestního zákoníku je i s důvodovou zprávou, veřejně dostupný z: <http://www.justice.cz>.

³⁵⁴ Vantuch, P. Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb. *Trestní právo*, 2012, č. 1, s. 4.

³⁵⁵ Kocina J. Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 12, Dostupné z: <http://www.ipravnik.cz/podminene-propusteni-zvykonu-trestu-odneti-svobody>.

³⁵⁶ Redakce Bulletinu advokacie. Jaké problémy očekáváte při aplikaci nového trestního zákoníku v praxi? *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 10-11.

Což však stále vzbuzuje velké rozpaky, je dle mého názoru, zda od novelizací můžeme očekávat podstatně účelnou změnu v právní úpravě po relativně krátkém období od zavedení této trestní sankce a zda nepřinesly více škody než užitku. Podle mého názoru nebylo zcela smysluplné přistoupit k novelizaci trestu domácího vězení, když soudy byla tato trestní sankce prakticky dosud využívána nedostatečně, současně za nepříznivých podmínek neúplného organizačního a institucionálního pokrytí a procesněprávního neprovázání. Autor si klade spekulativní otázku, zda časté novelizace nebudou aktuálně spíše kontraproduktivní v trestněprávní oblasti a nepromyšleně ovlivní výchozí zásady a praktické uplatnění základní myšlenky takové trestní sankce. Zapomenout nelze ani na legisvakanční dobu (tzv. *vacatio legis*), je otázkou, zda skoro 11 měsíční legisvakanční lhůta (publikován ve Sbírce zákonů 9. 2. 2009, stanovena účinnost na 1. 1. 2010 ve smyslu § 421 tr. zák.) byla účelně dostatečná, aby se všichni, kterých se zákon dotýká, mohli na nový právní předpis připravit. Z tohoto pohledu se také objevila dle mého názoru oprávněná kritika praxe, kdy je trestní zákoník novelizován již v legisvakanční lhůtě, tedy ještě před tím, než vstupuje v účinnost, taková praxe nesvědčí o promyšlené legislativní předloze.³⁵⁷

4.1.1 Podmínky pro uložení trestu domácího vězení

4.1.1.1 Výměra trestu domácího vězení

Je třeba mít za to, že významnou úlohu v případě ukládání a výměry trestu domácího vězení budou mít základní zásady trestního práva hmotného³⁵⁸ (srov. kapitola 2.3).

Zásady, vycházející přímo ze samotných kořenů demokratického právního státu, jsou formulovány jednak obecně pro všechny trestní sankce (ust. § 36 až ust. § 38 tr. zák.)³⁵⁹, podrobnější konkretizaci a výklad pro výběr druhu a výměry trestu pak uvádí sedm rozsáhlých ustanovení (§ 39 násl. tr. zák.), které obsahuje vedle sebe řadu hledisek a kritérií, jimiž se soud řídí při ukládání trestu³⁶⁰ a ochranných opatření (ust. § 98 a ust. § 99 tr. zák.).

³⁵⁷ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 66.

³⁵⁸ Fryšták, M. a kol. Trestní právo hmotné-obecná část. 2. Vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 23.

³⁵⁹ Jelínek, J., Ščerba, F., Navrátilová, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 351.

³⁶⁰ Púry, F. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestně právní revue*, č. 1, 2010, s. 1-10.

V souvislosti s výměrou trestu domácího vězení, jenž se *de lege lata* ukládá zejména podle podmínek ve znění § 60 odst. 1 tr. zák.³⁶¹ se dále uplatní určující podmínky a předpoklady pro ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody (§ 53, § 55, § 57a, § 58, § 59 tr. zák.). Na rozdíl od obecného ustanovení (§ 39 odst. 1 tr. zák.), jenž soud zohledňuje, v odstavci 1) § 60 tr. zák. písm. a), písm. b) pak doslovný výklad zákona podává, za jakých podmínek může soud tuto trestní sankci uložit až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele *přečinu*, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu a pachatel dá *písemný slib*, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Uložení trestu domácího vězení vyžaduje, aby všechny podmínky byly splněny kumulativně³⁶², tak aby bylo učiněno dikci zákona zadost. Jazykovým výkladem dospějeme k názoru, že trest domácího vězení nelze uložit za jakýkoliv trestný čin. Pokud podmínkou je, že se musí jednat o přečiny, tímto se okruh pachatelů, kterým může být trest domácího vězení uložen částečně vymezuje, neboť se jedná o pachatele nedbalostních trestných činů a těch úmyslných trestných činů, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let (§ 14 odst. 2 tr. zák.), jedná se tedy o právní normu od níž se v takovém případě nelze odchýlit. Uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody je jen výjimečné (§ 55 odst. 2 tr. zák.), pokud by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život, za podmínek § 60 a § 62 tr. zák. může soud uložit *trest domácího vězení* a trest OPP.³⁶³

Stojí za povšimnutí, že pokud soud u některého takového trestného činu hodlal ukládat nepodmíněný trest odnětí svobody, musel by v odůvodnění svého rozsudku adekvátně vysvětlit svůj názor o tom, že vzhledem k osobě pachatele by uložení jiného druhu trestu zjevně nevedlo k dosažení účelu trestu.³⁶⁴ Zajímavosti přitom nepostrádá skutečnost, že při stanovení podmínek trestu, takové náležité požadované odůvodnění k principu *reformationis in peius* v souvislosti s trestem domácího vězení³⁶⁵ opravdu může donutit soud v řadě případů hledat alternativní náhradu za přísnější nepodmíněný

³⁶¹ Dále se uplatňují ustanovení § 48 odst. 4 tr. zák. (přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, které může soud uložit) a výchovná opatření.

³⁶² Šámal, P., a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 820.

³⁶³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 146.

³⁶⁴ Srov. blíže. Jelínek, J. a kol. Rozhodnutí ve věcech trestních. 2. Vydání. Praha: Leges, 2008, s. 195.

³⁶⁵ Srov. blíže. Nález Ústavního soudu č.88/2006-n z 24.4. 2006 sp. zn.I. ÚS 670/2005 publikovaných pod č. 88 sv. 41 Sb. nál. a usn. ÚS.

trest odnětí svobody. Rozhodovací praxe tímto vyžaduje, aby soud v takovém případě musel seznatelným a řádným způsobem v *odůvodnění rozsudku* vyjádřit svůj vztah ke spáchanému trestnému činu i pachateli a vysvětlit, jaký byl nosný důvod, proč a z jakého důvodu nebylo možno ve věci takto rozhodnout. V odůvodnění dovozuje soud správnost vynesitelných výroků, které učinil. Odůvodnění má proto též mimořádný význam při přezkoumání správnosti rozsudku vyšším soudem v opravném řízení. Vzhledem k významu odůvodnění rozsudku zákonodárce v ustanovení § 125 tr. řádu konkrétně stanoví, co v něm musí být obsaženo.³⁶⁶

Trest domácího vězení tak může být uložen jako samostatný trest (§ 60 odst. 2 tr. zák.) podle povahy a závažnosti přečinu nebo i vedle jiného přípustného druhu trestu; V souladu § 53 odst. 2 tr. zák. lze uložit domácí vězení jako samostatný trest, i když trestní zákoník ve zvláštní části v sankci za příslušný trestný čin výslovně tento druh trestu nestanoví.³⁶⁷

Soud výměrou trestu domácího vězení vyslovuje důvěru v odsouzeného, zohledňuje jeho osobnost a posuzuje možnost nápravy pachatele a důvěru, aby vedl řádný život a dále všechny okolnosti, že není zapotřebí uložit trest přísnější - myšleno nepodmíněný trest odnětí svobody (§ 55 odst. 2 tr. zák.), což by měl sám odsouzený považovat jako povinnost se chovat řádně a mít účelný prospěch z uložení této trestní sankce. Ve snaze po nápravě je pak podporován právě prostředím, které mu díky trestu domácího vězení zůstává zachováno.³⁶⁸ Vedle toho je také nezbytné současně respektovat a přihlídnout k právem chráněným zájmům poškozených, tak aby bylo o jejich práva spravedlivě postaráno podle § 38 odst. 3 tr. zák.

Prakticky také mohou nastat situace s ohledem na výměru trestu domácího vězení, kdy zdravotní stav pachatele (případě předchozí přeměna na trest odnětí svobody) vylučuje uložení trestu OPP, současně k dosažení účelu trestu nepostačuje uložení podmíněného trestu odnětí svobody, případně jiného alternativního trestu.³⁶⁹

Na tomto místě bych chtěl poukázat na jednu důležitou praktickou problematiku, související s předchozími tvrzeními, který odborná veřejnost vnímá, jenž se objevil v posledních letech a kterého se podmínky a spravedlivá výměra *trestu domácího vězení* přímo dotýkají. Můžeme pozorovat mírný nárůst krátkodobých nepodmíněných trestů

³⁶⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 462, s. 463.

³⁶⁷ Srov bliže. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I: §1 až 139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 719.

³⁶⁸ Vejběrová, A. Tresty v návrhu nového trestního zákona. *Právní fórum*, 2006, č. 6, s. 76.

³⁶⁹ Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 65.

odnětí svobody, což se pokládá za důsledek mimo jiné zpřísnění hmotněprávních podmínek uložení trestu OPP. Pokud pak soudy v určitých případech z těchto důvodů nemohly využít trest OPP, pak při současně praktické nevyužitelnosti *trestu domácího vězení*, důsledkem by mělo být v takových případech spíše využívání přísnějšího trestu, tedy nepodmíněného trestu odnětí svobody. Na místo toho je však podstatně častěji ukládán trest principiálně mírnější než OPP, tj. podmíněné odsouzení.³⁷⁰

4.1.1.2 Hodnocení povahy a závažnosti spáchání přečinu

V našem liberálním demokratickém právním systému je závažnost jednání ohledně uložení trestu domácího vězení naplněna požadavkem ukládáním pouze za přečin, u jednotlivých skutkových podstat je hranice určována obecně kategorií přečinu, ve zvláštní části trestního zákoníku je pak určována trestními sazbami (srov. kapitola 2.3).

Soud své rozhodnutí, že postačí uložení trestu domácího vězení, musí opírat o *hodnocení povahy a závažnosti* přečinu, jak to vyplývá z § 38 odst. 1 tr. zák., dále se uplatní § 39 odst. 2 tr. zák., který upravuje a blíže specifikuje obecná kritéria společenské škodlivosti, která jsou určována povahou a závažností trestného činu, který zasáhl zájmy chráněné trestním zákonem, jak to vyplývá z § 39 odst. 2 tr. zák. Zároveň bere do úvahy komplexní hodnocení osoby a charakteristiku pachatele a dalších rozhodných okolností s ohledem na to, jakým způsobem došlo k jejich naplnění. Při tomto přístupu má hledisko společenské škodlivosti povahu podstatného interpretačního hlediska, které napomáhá zákonnou skutkovou podstatu konkrétního trestného činu i jeho formální znaky vyložit podle souhrnu znaků a jejich smyslu a cílů (*tzv. teleologický výklad*).³⁷¹ (Srov. kapitola 2. 3, kde jsou blíže uvedeny a vysvětleny přístupy a sjednocující hledisko trestání a formálního pojetí trestného činu včetně vymezení společenské škodlivosti). V rámci typové povahy a závažnosti činu soud tedy nutně posuzuje jeho konkrétní povahu a závažnost³⁷², současně posuzuje jeho typovou závažnost *určenou možností uložit trest domácího vězení* pouze za přečiny jako odraz míry naplnění skutkové podstaty a intenzity trestného činu. Bude se jednat

³⁷⁰ Srov. blíže. Ščerba, F. Procesní alternativy a jejich vliv na využívání alternativních trestů. In: Dny práva 2012 – Days of Law 2012 Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním. Brno: Masarykova univerzita, s. 1605.

³⁷¹ Srov. blíže. Důvodová zpráva k ustanovení § 12 odst. 2 tr. zák.

³⁷² Půry, F. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 1, s. 3.

o případy, kdy z těchto hledisek není třeba uložit trest odnětí svobody, s nímž je trest domácího vězení neslučitelný, ani trest OPP.³⁷³ V takovém případě, s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného přečinu, osobě a poměrům pachatele, může soud uložit pachateli trest domácího vězení při využití celé trestní sazby až na 2 léta, třeba při prvním odsouzení.³⁷⁴

Vedle toho spáchání přečinu je také nutnou podmínkou pro použití dalších hmotně právních alternativ jako (upuštění od potrestání, OPP, samostatný trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody) i procesně právních alternativ a alternativní podmínkou u peněžitého trestu.³⁷⁵

Posouzení závažnosti tohoto trestu bude záležet na konkrétní výměře trestů a samotném dopadu na odsouzeného³⁷⁶ podobně jako u jiných trestů s ohledem na *povahu a závažnost spáchání přečinu*. V ustanovení § 60 odst. 1 tr. zák. je uvedena maximální přípustná délka uložení trestu „až na dvě léta“, z logiky věci vyplývá, že je možné, aby soud uložil i trest kratší, ale spodní hranici již dále *expressis verbis* nestanovuje. Zde by s přihlédnutím k *povaze a závažnosti spáchaného přečinu, osobě a poměrům pachatele*, ale také k obecným ustanovením o ukládání trestu, mohlo přicházet v úvahu, aby byl trest uložen při využití celé trestní sazby až na dvě léta.³⁷⁷

Otázkou pro diskusi zůstává a osobně se přikláním spíše k názoru, že příliš dlouhá doba nebo na druhé straně extrémně krátká nemohou splnit požadovaný cíl a účel trestu. Je možné na druhé straně dovodit z podstaty trestu domácího vězení, že kratší dobu u této trestní represe není vhodné ukládat na dobu kratší než několik týdnů jak z hledisek výchovných tak uplatnění vlastní funkce trestu.³⁷⁸ Bude zajímavé sledovat, jak se s řešením nabídnuté právní úpravy soudy vypořádají, tak aby byl vždy naplněn smysl trestu, tudíž soudy budou muset pečlivě zohlednit povahu a závažnost spáchaného přečinu, pokud budou ukládat trest domácího vězení.

Můžeme se domnívat, že soudce se při uložení trestu na dolní hranici bude spíše řídit principem přiměřenosti, těžko si představit, že soud vyměří domácí vězení řádově

³⁷³ Vantuch, P. Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011. 1. Vydání. Praha: Anag, 2011, s. 208.

³⁷⁴ Tamtéž s. 210.

³⁷⁵ Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 64.

³⁷⁶ Srov. blíže: Jelínek a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 410; také č.56/1997 Sb. rozh. tr.

³⁷⁷ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník: komentář. I. §1-139. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 716.

³⁷⁸ Srov. blíže: Jelínek, J. (ed.) O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnícké dny. Praha: Leges, 2009, s. 11; také v časopise *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 22.

v týdnech, v takovém případě lze mít vážné pochybnosti o tom, že bude mít domácí vězení vůbec nějakou výchovnou odezvu.³⁷⁹ Osobně si myslím, že ukládání na samé horní hranici trestní sazby dvou roků lze předpokládat také spíše výjimečně, poněvadž lze poukázat na rozhodovací praxi soudů, kdy při použití vyšší trestní sazby sledujeme setrvalou tendenci soudců přiklonit se k uložení trestu odnětí svobody, ať už nepodmíněně nebo odložené podmíněně. V tomto směru se lze inspirovat v takovém odhadu zahraniční naukou a judikaturou, umožňující logicky dovodit z délky ukládání trestu v zahraničí³⁸⁰, spíše však ukládání trestu domácího vězení do jednoho roku. Proto je pravděpodobné, že i v našich podmínkách bude málokdy využívána plná výše trestní sazby dvou let. Aktuální situace v průměrné délce výkonu trestu domácího vězení v ČR se pohybuje kolem 9 měsíců³⁸¹ a je dobře srovnatelná se zahraničními zkušenostmi, například v Nizozemském království nebo v Německu, kde se průměrná doba trvání pohybuje okolo 6 měsíců.³⁸² Podle polské právní úpravy se ukládá trest domácího vězení maximálně na 12 měsíců.³⁸³ Podle dostupných informací je v ČR publikován zatím jediný případ skutečného využití maximální horní hranice 24 měsíců.³⁸⁴

Souhlasím s odbornými zdroji, které také upozorňují na to, že se jedná o trest poměrně tvrdý, určený pro pachatele méně závažné trestné činnosti, s vysokou horní hranicí výměry trestu, kdy pokud bude tato hranice uložena, nejspíš nebude vykonán, ale přeměněn v trest odnětí svobody.³⁸⁵ Někteří autoři proto navrhují snížit horní hranice trestu na nejvýše jeden rok, u mladistvých pak na šest měsíců.³⁸⁶

Z ustanovení § 14 odst. 2 tr. zák. vyplývá poměrně široké vymezení trestných činů, u kterých lze tento trest uložit, což je do určité míry problematické³⁸⁷, protože trest domácího vězení vycházející z bipartice trestných činů, může být uložen podle § 60 odst. 1 tr. zák. pouze pachateli přečinu, které jsou *definovány pozitivně jako všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let (§ 14 odst. 2 tr. zák.)*.

³⁷⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 715.

³⁸⁰ K trestu domácího vězení v Nizozemí, Srov. blíže. Hořák, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 7-12.

³⁸¹ Trest domácího vězení. Základní charakteristiky trestu a aktuální údaje k 31. 12. 2012. Dostupné z: http://www.ja-sr.sk/files/Trest_domaciho_vezeni.pdf.

³⁸² Krahl, M. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 229-233.

³⁸³ Srov. blíže podle Čl. 34, § 1 Kodeks karny, Dz. U. z roku 1997 nr 88 poz. 553.

³⁸⁴ Válková, H., Kuchta, J. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 292.

³⁸⁵ Král, V. Domácí vězení - další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 235-238.

³⁸⁶ Hořák, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 11.

³⁸⁷ Jelínek J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009, s. 92.

Hlavní důvod pro tak široké pole působnosti je povaha trestu domácího vězení jako nejpřísnějšího alternativního trestu, který by měl postihovat nejen nejméně závažnou kriminalitu³⁸⁸, a proto se od něj právem očekávalo, že bude využíván v případech, kdy soudy zatím ukládaly krátkodobé nepodmíněné tresty odnětí svobody. V negativním slova smyslu jsou zločiny všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákoníku přečiny (§ 14 odst. 3), za které však trest domácího vězení soud nemůže uložit. Odborné zdroje k tomu uvádí, že pro trestání lehčích činů se uplatní zejména alternativní přístupy, naopak u závažných trestných činů lze očekávat přísnější tresty.³⁸⁹ S ohledem na potřebu výkladu definice přečinu uvádí k citovanému velmi logické pochybnosti o nevhodné formulaci provedené zákonodárcem, např. Prof. Jelínek, že „...[S]pojení trestu odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby „do pěti let“ trestní zákon ani trestní řád běžně neužívají, toto spojení by se proto dalo spíše vyložit jako „méně než pět let“. Pro trestní sazbu 0 až 5 let, tj. včetně pěti let, se obvykle používá spojení „nepřevyšující pět let“. Takovou formulaci obsahuje např. § 314a odst. 1 tr. řádu. Takovou formulaci je možno považovat za mnohem přesnější než tu, která byla zvolena zákonodárnou mocí při vymezení přečinu“.³⁹⁰ Z logiky věci z výroku rozsudku domácího vězení, jímž se obžalovaný uznává vinným, vyplývá, že soud podle okolností uvede označení „přečin“, nejde-li ovšem o trestný čin u pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, který se vždy nazývá „provinění“ podle právní úpravy, kterou nalezneme § 6 odst. 1 ZSVM.³⁹¹

Kategorie přečinů, oproti kategorii zločinů vnitřně nijak členěná, je z hlediska povahy a závažnosti v ní obsažených jednání ve smyslu materiálního značně heterogenní³⁹² a postrádá taxativní rozměr, což však z hlediska aplikační praxe považují svým způsobem za zásadní a určující. Chyběním větší konkrétnosti umožňuje širší aplikaci trestu domácího vězení příkladně chyběním kazuistického chápání a pojetí výkladu práva s ohledem na konkrétní skutkovou podstatu projednávané trestní věci (srov. kapitola 2.3). Podstatné je, že umožňuje častější ukládání této alternativní trestní sankce, přičemž kritériem kategorizace je právě typová společenská škodlivost.³⁹³

³⁸⁸ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 310.

³⁸⁹ Kalvodová, V. Přístup k trestání v novém trestním zákoníku. In: Trestné právo na prahu 3. tisícročia. Košice: Univerzita Pavla Josefa Šafárika v Košiciach, 2003, s. 60-65.

³⁹⁰ Jelínek, J. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 40-41.

³⁹¹ Zákon č. 218/2003 Sb.,

³⁹² Palovský, T. Odklony a nový trestní zákoník-Diversions and New Czech Penal Code. Dny práva – 2009, Days of Law: the Conference Proceedings, 1. (Ed) Brno: Masaryk University, 2009, Dostupné z: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny.novy.../Palovsky Tomas 1 399.pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny.novy.../Palovsky%20Tomas%201%20399.pdf).

³⁹³ Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, č. 3, 2013, s. 64.

Obecně zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu, jenž byly přečinem naplněny (druh a význam porušeného zájmu), vyjadřují *povahu přečinu a závažnost spáchaného přečinu* a také okolnosti, které doprovázejí spáchání trestné činnosti a způsobené následky.

Spáchané přečiny jsou diferencovány podle povahy a závažnosti a dále osoby a poměrů pachatele, což jsou důležité atributy v rámci trestání a uložení *trestu domácího vězení* (§ 60 odst. 1 tr. zák.), jenž soud vždy individuálně zohledňuje dle konkrétní situace při výběru druhu a výměry trestu. Tresty je nezbytné individualizovat ve vztahu ke každému pachateli trestné činnosti, přičemž v rámci jednotlivých trestních sazeb má soudce dostatečný „manévrovací prostor“³⁹⁴, aby dodržel přiměřenost trestní sankce a spravedlivou rovnováhu mezi obecnými zájmy společnosti a ochrannou základních práv jedince s ohledem na hodnocení povahy a závažnosti přečinu. Nadále se však domnívám a souhlasím s tím, že až aplikační praxe poskytne informace, zda zařazení všech nedbalostních trestných činů mezi přečiny a neexistence bližší diferenciací přečinů podle míry jejich závažnosti není nedostatkem rekodifikace³⁹⁵ v souvislosti s adekvátním ukládáním a plněním výkonu trestu domácího vězení za jednotlivý přečin, také s odvoláním na judikaturní upřesnění (Srov. Nález Ústavního soudu sp. zn. 11 Tdo 709/2012-78 ze dne 15. 11. 2012).³⁹⁶ Logicky se můžeme domnívat, že např. pokud se trest domácího vězení ukládá za přečiny, bude na místě menší konkrétní závažnost trestného činu.³⁹⁷ Na druhé straně může konkrétně závažnější povaha trestného činu vylučovat uložení domácího vězení, např. u trestných činů spáchaných přímo z domova, v případě deliktů spadajících do kategorie domácího násilí nebo trestných činů spáchaných z domova prostřednictvím internetu.³⁹⁸

Kategorizace trestných činů a jejich široké vymezení nabízí v tomto kontextu řadu možností a kombinací a jako hlavní zásada, jíž je třeba se řídit je pečlivě posoudit každou trestní věc ohledně povahy a závažnosti přečinu, určující společenskou škodlivost a zvážit všechny okolnosti skutkové podstaty (Srov. kapitola 2.3) trestného činu včetně posouzení všech zákonných alternativ, tak aby tzv. bagatelní činy nebyly

³⁹⁴ Lhotka, V. Trest obecně prospěšných prací byl navržen pro pachatele nepříliš závažných trestných činů. *Sociální práce/Socialna práce*, 2005, č. 5, s. 12-15.

³⁹⁵ Jelínek, J. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 36-41.

³⁹⁶ Srov. blíže. Nález Ústavního soudu sp.zn. 11Tdo709/2012-78 ze dne 15.11.2012. Dostupné z: <http://ispis.cz/judikatura/11Tdo709/2012>>.

³⁹⁷ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 821.

³⁹⁸ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 308.

považovány za trestné činy a alternativní tresty včetně trestu domácího vězení byly spravedlivě uloženy podle zásad trestního práva.

Příkladně existují trestné činy, které ve všech variantách jsou přečiny vzhledem k trestní sazbě trestu odnětí svobody, které za ně lze uložit, literatura jako příklad uvádí: útisk podle § 177 tr. zák., omezování svobody vyznání podle § 176 tr. zák., maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 377 tr. zák., násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 352 a četné další případy.³⁹⁹ Literatura v této souvislosti také pokládá otázku, zda uložení domácího vězení nemusí být považováno za spravedlivé u řady dalších přečinů, protože hledisko formy zavinění *nedbalost* přece ještě nemusí vystihovat konkrétní nebezpečnost trestného činu,⁴⁰⁰ jako příklad může sloužit přečin těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 tr. zák.) nebo ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 tr. zák.). Na druhé straně, rozpětím trestní sazby nepodmíněného trestu odnětí svobody zejména v kvalifikovaných skutkových podstatách, některé nedbalostní trestné činy se však svou typovou společenskou škodlivostí blíží či dokonce rovnají typové škodlivosti některých zločinů, popřípadě i zvláště závažných zločinů, příkladem je usmrcení z nedbalosti (§ 143 tr. zák.) a zabití (§ 141 tr. zák.).⁴⁰¹ Obdobným příkladem, kdy v *základní skutkové podstatě* je trestný čin přečinem, jsou příkladně organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 odst. 1 a 2 tr. zák. je přečinem, v dalších *kvalifikovaných skutkových podstatách* podle § 340 odst. 1 a 3 tr. zák. je zločinem, podle § 340 odst. 1 a 4 zvláště závažným zločinem.⁴⁰² Obdobnými případy triády (přečin, zločin, zvláště závažný zločin) jsou trestný čin křivého obvinění (§ 345 tr. zák.) nebo padělání a pozměňování veřejné listiny (§ 348 tr. zák.).⁴⁰³ Variantou předchozí možnosti je případ, kdy v *základní skutkové podstatě* je trestný čin přečinem (§ 344 odst. 1 tr. zák. – vzpoura vězňů), v *kvalifikovaných skutkových podstatách* již zvláště závažným zločinem (§ 344 odst. 1, 2 tr. zák. nebo § 344 odst. 1, 3 tr. zák.). Velmi ojedinělá je koncepce trestného činu opilství podle § 360 tr. zák., kdy jednání dle § 360 tr. zák. může být posouzeno jako přečin, zločin, dokonce zvláště závažný zločin, v závislosti na tom, jaký „jinak trestný

³⁹⁹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 140.

⁴⁰⁰ Jelínek, J. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 40.

⁴⁰¹ Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, č. 3, 2013, s. 64.

⁴⁰² Op. cit., sub 399.

⁴⁰³ Srov. blíže. Jelínek, J. a kol. Rozhodnutí ve věcech trestních. 2. Vydání. Praha: Leges, 2008, s. 195.

čin“ byl v nepřičetnosti spáchán – viz věta za středníkem v § 360 odst. 1 tr. zák. a § 14 tr. zák.⁴⁰⁴

U nebezpečného pronásledování upravené ustanovením § 354 tr. zák., na které trestně právní úprava *de lege lata* může reagovat se jedná o úmyslný přečin, nikoli zločin, neboť sazba, kterou je tento trestný čin ohrožen, činí i u jeho *kvalifikované skutkové* podstaty nejvýše tři roky (§ 14 odst. 2 tr. zák.).⁴⁰⁵ Česká odborná literatura doporučila použít *trest domácího vězení*, i když v § 354 výslovně neuvedený, jako trestněprávní následek úmyslného přečinu nebezpečného pronásledování („*stalking*“); úmyslné, zlovolné a opakované pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost⁴⁰⁶ v souladu § 354 odst. 1 a 2 tr. zák. V takových případech se zdá být nejvhodnějším trestem v běžných, tj. nikoliv nejzávažnějších případech nebezpečného pronásledování; podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody (podmíněné odsouzení ve znění § 81 tr. zák.), *trest domácího vězení* (§ 60 tr. zák.) nebo trest zákazu pobytu (§ 75 tr. zák.), ovšem za předpokladu, že soud zároveň uloží pachateli vhodná přiměřená omezení a povinnosti (§ 48 odst. 4 tr. zák.).⁴⁰⁷ Pachatel trestného činu nebezpečného pronásledování může být usměrněn uložením zákazu telefonování nebo posíláním e-mailových zpráv poškozenému.⁴⁰⁸

Literatura také uvádí, že trest domácího vězení bude ideální sankce v případě vyslovení viny např. za dopravní nehody⁴⁰⁹, nebo by se trest domácího vězení jevil jako vhodná sankce u pachatele, jenž se dopustil trestného činu výtržnictví podle ustanovení § 358 odst. 1 tr. zák.

4.1.1.3 Osoba a poměry pachatele – povaha a závažnost přečinu

Zákonným předpokladem pro uložení trestu domácího vězení je správně a spravedlivě posoudit jeho vhodnost a účelnost s ohledem na *osobu pachatele a poměry pachatele a povahu a závažnost přečinu*. Tento princip odráží zásady soudní individualizace trestu dle § 39 tr. zák., podle které musí být druh i výměra konkrétního trestu uloženého

⁴⁰⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 140.

⁴⁰⁵ Válková, H. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 9, s. 262.

⁴⁰⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009, s. 788.

⁴⁰⁷ Op. cit., sub 405.

⁴⁰⁸ Vantuch, P. Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011. 1. Vydání. Praha: Anag, 2011, s. 290.

⁴⁰⁹ Hulán, P. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku. Článek byl původně publikován v periodiku *Právo a rodina* č.1/2010–12. ročník. Dostupné z: <http://www.eadvokacie.cz/cz/clanky/ustavni-spravni-a-trestni-pravo/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>.

pachateli soudem uloženy s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem týkajícím se jak závažnosti trestného činu včetně polehčujících a přitěžujících okolností, tak k možnostem sociální reintegrace pachatele a jeho rodinným, osobním a majetkovým poměrům a v neposlední řadě i k přiměřené satisfakci poškozených.⁴¹⁰

Institut trestu domácího vězení je nepřísňější alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, nelze ji však v žádném případě považovat za alternativu jedinou s ohledem na osobu pachatele, přesto však každý trest lze ukládat individuálně. Obdobně nelze předpokládat naplnění účelu trestu domácího vězení, pokud nejsou v konkrétních případech náležitě zohledněny osobní poměry pachatele. Jinými slovy, soudy rozhodující o trestu domácího vězení by měly vždy zvažovat, zda *osoba obviněného má dostatečný potenciál účelně plnit podmínky, které jsou mu v rámci domácího vězení ukládány*. Soud proto na základě rozhodných okolností nemusí považovat tuto trestní sankci za vhodnou a jedinou u všech osob a je výrazem individualizace soudních rozhodnutí a diferenciací přiměřenosti trestního postihu. Tím více vystupuje do popředí ve světle uvedených skutečností *charakteristika osobnosti pachatele, jeho společenské vazby a charakter trestné činnosti*.

Vzhledem k tomu, že trest domácího vězení se ukládá za přečiny a díky ustanovení [(§ 60 odst. 1 písm. a)] vyžaduje, aby uložení trestu domácího vězení postačovalo vzhledem k povaze a závažnosti přečinu a „*osobě a poměrům pachatele*“, bude na místě menší konkrétní závažnost trestného činu⁴¹¹ s odvoláním na ustanovení §38 odst. 2 tr. zák., jenž můžeme vyložit tak, že tam, kde postačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější. Trest domácího vězení by měl být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, osobě pachatele i možnostem jeho resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody, nestačí však jeho podmíněné odsouzení, ale postačuje vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim.⁴¹²

Literatura zdůrazňuje jako prvotní předpoklad úspěšného výkonu trestu domácího vězení jeho uložení *vhodným pachatelům*⁴¹³, zcela nepochybně souhlasím

⁴¹⁰ Outlák, K., Chmelík, J. Trestní sankce. In: Chmelík, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde Praha, a. s., 2009, s. 202.

⁴¹¹ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 1. Vydání. Praha: Leges, 2011, s. 821.

⁴¹² Šámal, P. K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekonstrukce trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2005, č. 5, s. 119.

⁴¹³ Kalvodová, V. Domácí vězení-jedna z možných alternativ odnětí svobody? In: Days of Public Law. Brno: MU, 2007, s. 7.

s názory, že tato trestní represe by měla být prakticky aplikována a individuálně přizpůsobena pro konkrétního pachatele s přihlédnutím k účelu, základním funkcím a řádnému výkonu trestu domácího vězení. Za důležitý problém považují proto nepochybně výběr vhodných adeptů a skutečnosti, které musí soud uplatnit a zohlednit (*osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele*) podle § 39 odst. 1 tr. zák., pokud se jedná se o osobu pachatele, jako objektu trestu – osoby⁴¹⁴, které bude trest uložen *bez spojitosti se spácháním trestného činu*. Tyto poměry soud posuzuje vzhledem k době ukládání trestu, nikoli vzhledem k době spáchání činu⁴¹⁵. V této souvislosti soud současně uplatní obecné stanovisko a ustanovení hodnotící podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele, tedy rozdílně od hodnocení osoby pachatele, jako jednoho z kritérií určení povahy a závažnosti spáchaného trestného činu, kdy je třeba se zaměřit pouze na ty jeho *konkrétní charakteristiky, které měly vliv na spáchání daného trestného činu* (věk, postavení ve společnosti, psychický stav v době spáchání činu), dosavadní chování a jeho poměry.⁴¹⁶ Soudní praxe se musí proto vypořádat s charakterizováním osoby pachatele ve společnosti podle jeho chování při činu, dosavadního způsobu života a možností nápravy⁴¹⁷ a poměrů pachatele existující v době rozhodování o trestu, klíčové je také bydlení a právní vztah k němu⁴¹⁸, považují však za důležité zdůraznit, že všechna uvedená hlediska se vzájemně prolínají.

Obecně je proto nezbytné celkově zvážit všechny atributy, zda osoba pachatele je vůbec vhodná pro uložení domácího vězení, s tím nepřímou souvisí dle mého názoru neméně důležité stanovisko, aby odsouzený správně pochopil účel a smysl trestu. Soud bude proto podrobně zkoumat osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele, které však existují v době rozhodování o trestu⁴¹⁹ v těsné spolupráci s PMS (srov. kapitola 5).

Soud také musí zkoumat možnosti a všechny okolnosti pro nápravu pachatele stanovením kvalifikovaného odhadu budoucího chování pachatele⁴²⁰ včetně chování pachatele po spáchání činu a také musí zohlednit všechny polehčující [(§ 41 písm. o) tr.

⁴¹⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 403.

⁴¹⁵ Jelínek, J., Ščerba, F., Říha, J. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, 2009, s. 60.

⁴¹⁶ Srov. blíže. Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, č. 3, 2013 s. 65. Púry, F. Oddíl 1. Obecné zásady pro ukládání trestů (§ 39 až 45). In: Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 445.

⁴¹⁷ Púry, F. Oddíl 1. Obecné zásady pro ukládání trestů (§ 39 až 45). In: Šámal P. A kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 439-440.

⁴¹⁸ Tamtéž, s. 439-440.

⁴¹⁹ Kysela, K., Volovecký, P. Trest domácího vězení. *Trestní právo*, 2011, č. 7-8, s. 7.

⁴²⁰ Srov. blíže. Púry, F. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 1, s. 1–10.

zák.] a přitěžující [(41 písm. p) tr. zák.] okolnosti. Právní literatura k tomuto uvádí stanoviska, se kterým nelze než souhlasit, že je fakticky nedosažitelné a nikdy nelze zcela objektivně uvážít, jaké důsledky bude mít uložení trestu pro pachatele, neboť ty jsou závislé na celé řadě skutečností, objevujících se mnohdy až při výkonu⁴²¹, takové vytvoření určitého očekávání účinku a důsledku trestu podle získaných informací o osobě pachatele, nikoliv však jednoznačného závěru, však bylo také dobrým záměrem zákonodárce podle smyslu důvodové zprávy k § 39 tr. zák.⁴²²

Důležitou roli hraje PMS, která má povinnost ověřit, zda odsouzený má bydli, kde trvale žije, protože stále platí, že trest domácího vězení není aplikovatelný u bezdomovců.⁴²³ Důležitý je dobrý zdravotní stav, zaměstnání, minulost bez násilných trestných činů, domácího násilí, bez minulosti drogové, alkoholové či jiné závislosti.⁴²⁴ Odborné zdroje uvádí, že uložení domácího vězení se jeví jako vhodné u osob s určitými osobnostními zvláštnostmi jako těhotné ženy, tělesně nebo duševně postižené osoby, osoby nemocné AIDS a starší pachatelé⁴²⁵, obdobně považují tuto trestní sankci jako vhodnou alternativu u žen s dětmi, tak aby se mohly dále podílet na jejich péči a výchově, protože je obecně známou skutečností, že na ženy má pobyt ve vězeňském zařízení obzvláště škodlivý dopad a účinky.

Právní nauka v souladu s obecně uznávaným tříděním trestů⁴²⁶ mluví celkem srozumitelně o možnosti uložit trest domácího vězení kterémukoliv pachateli trestného činu. Podle mého názoru však o tom dle výše uvedených skutečností vyjadřují vážné pochyby, protože z dosavadních faktů lze dedukovat, že tato trestní sankce je účinná pouze u psychicky stabilních a sociálně zakotvených pachatelů, kteří by byli jinak odsouzení jen ke krátkodobým trestům odnětí svobody.⁴²⁷ Nadále se proto domnívám, že existují rozhodné okolnosti, které jsou s právní naukou v rozporu a nedovolí uložit trest domácího vězení kterémukoliv pachateli a jen svým způsobem zúženému okruhu

⁴²¹ Pleva, J. K některým aspektům ukládání trestů podle nové právní úpravy. *Státní zastupitelství*, 2009, č. 11, s. 20.

⁴²² správnost prognózy (předpovědi) závisí na znalosti úplných a přesných poznatků o zkoumané osobě pachatele, které jsou zpravidla obtížně zjistitelné či přístupné a jejichž úplnost je téměř nedosažitelná. Srov. blíže. Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku k § 39.

31

⁴²³ Navrátilová, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 94-97.

⁴²⁴ Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D. Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010, s. 216.

⁴²⁵ Op. cit., sub 423.

⁴²⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 391.

⁴²⁷ Nagy, F., Válková, H. Ústup od tradičních a zavádění nových sankcí v Maďarsku. *Trestněprávní revue*, 2002, č. 9, s. 260.

vymezených osob. Nesprávný výběr proto může mít za následek neadekvátní přístup pachatelů k výkonu trestu domácího vězení. S tím následně souvisí ukládání trestu odnětí svobody v případě maření výkonu trestu domácího vězení podle § 61 odst. 1 tr. zák. Soudce by tedy měl v *odsuzovacím rozsudku* v souladu s § 39 odst. 1 tr. zák. posoudit konkrétní charakteristiku osoby pachatele a jeho chování kolem spáchání trestného činu, dále majetkové a společenské poměry při ukládání trestu domácího vězení. Soud musí také zohlednit specifické charakteristiky domácího vězení, kdy se objevuje otázka výběru vhodných kandidátů a specifikace dodržování všech přiměřených omezení a opatření uložených soudem. Smysl § 55 odst. 2 tr. zák. pamatuje dle platné legislativy na skutečnost, že za trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje pět let, lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život, také s ohledem na § 60 odst. 1 tr. zák.

Soud může nařídit pachateli na dobu výkonu tohoto trestu *přiměřená omezení* nebo *přiměřené povinnosti* uvedené v § 48 odst. 4 tr. zák. směřující k tomu, aby vedl řádný život a došlo k nápravě osoby pachatele.

Na tomto místě autor pokládá za důležité zdůraznit jednu opomíjenou skutečnost ohledně *osoby pachatele*, o které se příliš nediskutuje a která je výrokem soudu o trestu velmi obtížné splnitelná, ale může způsobit přerušování výkonu trestu. Soudní praxe se musí vypořádat s neočekávanými, neznámými situacemi, v rozhodné době neexistující. Tímto je nezbytné, aby na tyto neočekávané životní situace bylo pružně reagováno a byl jim přizpůsoben výkon trestu.⁴²⁸ Taková změna může být provedena jen po rozhodnutí předsedy senátu o změně trestu domácího vězení (§ 334e tr. řádu)⁴²⁹ na návrh odsouzeného, státního zástupce, PMS, nebo bez takového návrhu. Takovými důvody pro přerušování mohou být (rozvod, úmrtí v rodině, ztráta bydlení v důsledku ukončení nájemní smlouvy a tím i místa výkonu trestu, ztráta nebo změna zaměstnání, pracovní důvody, vyžadující dlouhodobé pobyty mimo svůj domov, zrušení pracovního místa a/nebo závažné onemocnění). Soud bude muset všechny tyto skutečnosti zohlednit a přezkoumat, což logicky zvýší zátěž a více zaměstná soudy a povede k prodloužení výkonu trestu. Tímto však považují trest domácího vězení za velmi flexibilní trestní sankci, protože může být lépe než výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody

⁴²⁸ Halasová, K. Trest domácího vězení s akcentem na elektronické sledování v domácí a zahraničních právních úpravách. 2012, s. 38. Rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/98275/pravf_r/>.

⁴²⁹ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 27.

přizpůsoben podle *konkrétní osoby pachatele* a okolností případu a tak odpovídá daleko více zásadám humanismu v trestněprávní justici.

Osoba pachatele se jeví jako problematická při ukládání trestu domácího vězení z hlediska principu rovnosti v případě *bezdomovectví* (čl. 1 a 3 LPS), kdy odsouzené za společensky přizpůsobivé nelze považovat. U bezdomovectví by tudíž výkon toho trestu nebyl praktikovatelný.⁴³⁰ Tím by u pachatelů nižšího sociálního postavení nebyl uložen trest domácího vězení, ale přísnější trest odnětí svobody, lidé bez domova by si tak trest za podobné trestné činy museli odpykávat ve věznici.⁴³¹ V případě bezdomovectví, osoba pachatele není zvýhodněna uložením domácího vězení, protože jiná alternativa neexistuje a stejně neexistuje automatické právo pro uložení této trestní sankce, proto také nelze považovat uložení trestu odnětí svobody u bezdomovců za nespravedlivé.⁴³² Pojem bezdomovectví v našem právním řádě jako takový upraven není, odlišně od některých jiných evropských států (Anglie, apod.). Právní předpisy postihují pouze, avšak ne úplně přesně, samotný obsah pojmu a to zejména v souvislosti se začleněním této skupiny do „řádné“ společnosti.⁴³³ Právní terminologie od roku 2007 dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, používá pojem „osoba bez přístřeší“ (§ 69 odst. 1 cit. zák.), případně „osoba v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení“, v sociální oblasti jsou bezdomovci zařazováni do kategorie „občanů společensky nepřizpůsobivých“.⁴³⁴ Současně existuje široká skupina osob, u kterých také existuje stále zvýšené riziko bezdomovectví, jako osoby v reálném riziku nejistých bytových podmínek (čekatelé na propuštění z různých zařízení) nebo migranti, azylantů a přistěhovalci.⁴³⁵

Současně platné předpisy, upravující sociální zabezpečení se nepřímo týkají i bezdomovectví.⁴³⁶ Od 1. 1. 2007 jsou v účinnosti nové zákony v oblasti sociální péče, které se dotýkají bezdomovectví. Jedná se o celkem průlomový zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zákon č. 110/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a zákon č. 111/2006 Sb., o životním minimu. Problematiku bezdomovectví řeší i oblast správního práva zákonem č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel, který upravuje povinnost

⁴³⁰ Navrátilová, J. Trest domácího vězení. *Bulletin Advokacie*, 2009, č. 10, s. 97.

⁴³¹ Hořák, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 11.

⁴³² Solnař, V. a kol. Systém českého trestního práva. Část třetí: tresty a ochranná opatření. Praha: Novatrix, 2009, s. 10.

⁴³³ Štěchová, M., Luptáková, M., Kopoldová, B. Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Praha: Vydavatelství Kufř, IKSP, 2008, s. 7.

⁴³⁴ Tamtéž, s. 21.

⁴³⁵ Tamtéž, s. 21.

⁴³⁶ zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení, zákon č. 114/1988 Sb. o působení orgánů ČR v sociálním zabezpečení, vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení.

hlášení k trvalému pobytu a dále možnost zrušení adresy trvalého pobytu administrativní cestou (§ 12 cit. zák.) a zavedení trvalého pobytu na adrese ohlašovny úřadu (tzv. úřední adresa). Z těchto úprav vyplývá, že každý kdo je označen za bezdomovce (a kdo se za bezdomovce i sám fakticky považuje) je hlášen na některé adrese k trvalému pobytu, i když adresa už někdy neexistuje anebo na adresu ohlašovny. Tyto údaje mají jen význam evidenční a nezakládají žádný nárok na bydlení⁴³⁷, tudíž rozhodná okolnost je, kde se pachatel zdržuje, a ne, kde je k pobytu přihlášen.

V souvislosti s legislativou ohledně bezdomovectví nepozorujeme podstatné změny, což se jasně odráží i v ukládání a výkonu trestu domácího vězení, které se stále pohybuje a dle mého názoru se dlouho v teoretické rovině bude pohybovat. Nadále se však domnívám, že použití institutu domácího vězení podle § 60 a § 61 tr. zák. nemá dostatečnou oporu v právní argumentaci ani v teoretických aspektech. Na základě podrobného rozboru relevantních zákonů a vyhlášek týkajících se bezdomovců je aktuálně jen obtížně aplikovatelné v případě bezdomovectví a silně nesouhlasím s protichůdnými a opačnými názory jiných autorů.⁴³⁸ A to i za předpokladu navrhovaného použití funkčního monitorovacího zařízení, zavedení přiměřených omezení a povinností a nařízení individuálně nastaveného, svým způsobem i specifického probačního programu vedoucího k převýchově. S ohledem na výše uvedené opačné názory osobně také považuji i vymezení zakázaných a příkázaných zón za nesplnitelný předpoklad výkonu trestu u bezdomovce bez vhodného obydlí, tak aby nebylo překážkou účelnému výkonu domácího vězení.

Důvodně pochybuji o tom, že sociopatologické poměry, vzorec chování těchto osob a prostředí, bez trvalého charakteru obydlí, kde se bezdomovec zdržuje, *jsou dostatečnou zárukou pro bezproblémový výkon trestu domácího vězení a převýchovu* nebo nebudou představovat samy o sobě *podstatnou překážku řádného výkonu domácího vězení*. Dle mého právního názoru se však domnívám s ohledem na výše uvedené skutečnosti, že ukládání tohoto druhu trestní sankce u bezdomovců by mělo být zákonodárcem upraveno *de lege ferenda* a přiblíženo aplikační praxi zapracováním novelizovaných ustanovení, aby soudní praxe nesměla odepřít spravedlnost jen z důvodu sociálních rozdílů a v tom smyslu neexistence relevantní platné právní úpravy.

⁴³⁷ Op. cit., sub 433, s. 9.

⁴³⁸ Halasová, K. Trest domácího vězení s akcentem na elektronické sledování v domácí a zahraničních právních úpravách s. 26, s. 27. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Brno: Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/98275/pravf_r/>.>.

Odborníci se shodují v tom, že by se mohly principy a metody trestu domácího vězení uplatnit i při léčbě nebo detenci deviantů nebo při ochraně svědků.⁴³⁹ Jiné zdroje uvádějí, že se bude vylučovat uložení trestu domácího vězení, pokud jde o ochranná opatření (§ 98 odst. 1 tr. zák.) a nebude přicházet zásadně uložení domácího vězení osobám, u kterých jsou splněny podmínky pro uložení ochranných opatření ústavního ochranného léčení, zabezpečovací detence a u mladistvého také ochranné výchovy (§ 22 ZSVM).⁴⁴⁰ Nepochybně proto souhlasím s tím, že z povahy trestní věci uložení trestu domácího vězení pokud jsou současně splněny podmínky pro ochranná opatření ústavní léčby nebo zabezpečovací, detence nepřipadá v úvahu (srov. kapitola 4.1.1.4). Konkrétně může povaha činu vylučovat okamžité uložení domácího vězení u osob např. u domácího násilí nebo trestných činů páchaných z domova prostřednictvím internetu.⁴⁴¹

Osobně jsem také přesvědčen, že uložení trestu domácího vězení u sexuálních trestných činů, trestných činů spáchaných ve vlastním obydlí, pokud oběť trestného činu s pachatelem obývá stejné obydlí, zneužívání, prodej a distribuce návykových a omamných látek, obchodování s lidmi a trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí včetně již výše uvedeného bezdomovectví, také není prakticky aplikovatelné.

4.1.1.4 Neslučitelnost ukládání určitých druhů trestu vedle domácího vězení

Trest může být uložen samostatně, ale dosažení účelu trestu nevylučuje ani kombinace několika druhů trestních sankcí, soud však nesmí porušit pravidla, která vylučují kumulaci trestů (srov. ustanovení § 53 odst. 1 tr. zák.).⁴⁴²

Na tomto místě proto považuji za nezbytné zmínit zásadu neslučitelnosti určitých druhů trestů u téhož pachatele⁴⁴³, kdy nově zavedený *trest domácího vězení* jako alternativa k trestu odnětí svobody také celkem logicky rozšířil otázku ukládání více druhů trestů vedle sebe, neslučitelnost trestů a uložení určitých druhů trestů jako trestů samostatných.⁴⁴⁴

⁴³⁹ Blanda, R. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic? *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 17.

⁴⁴⁰ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník: komentář. I § 1 - 139. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 719.

⁴⁴¹ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 1. Vydání. Praha: Leges, 2011, s. 311.

⁴⁴² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 431.

⁴⁴³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 352.

⁴⁴⁴ Srov. blíže. Púry, F. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestně právní revue*, 2010, č. 1, s. 1-10.

Trest domácího vězení může být uložen jako samostatný předmětný trest, je však nezbytné dle trestního zákoníku splnit podmínky podle § 60 odst. 2 tr. zák., jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba nebo i vedle jiného přípustného druhu trestu; podle § 53 odst. 2 tr. zák. lze uložit trest domácího vězení, OPP, peněžitý trest, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění a zákaz pobytu jako samostatný trest, i když trestní zákon ve zvláštní části v sankci za příslušný trestný čin výslovně tento druh trestu nestanoví.⁴⁴⁵

Důvodem pro neslučitelnost určitých druhů trestů je buď *nežádoucí kumulace jejich účinků*, které jsou podobné, anebo jde o *zachování alternativního charakteru některých druhů trestů vůči odnětí svobody*.⁴⁴⁶ Trest domácího vězení nelze uložit soudem vedle jakéhokoliv *trestu odnětí svobody ve smyslu nejen nepodmíněného trestu odnětí svobody, ale ani podmíněného odsouzení trestu odnětí svobody a podmíněného trestu odnětí svobody s dohledem a OPP*. Hlavním důvodem je, že zákon nestanoví jinak tak, že by se neslučitelnost týkala jen nepodmíněného trestu.⁴⁴⁷

Další podmínky týkající se neslučitelnosti některých druhů trestů s domácím vězením můžeme odvodit z *obecně platných podmínek pro uložení trestu a jeho výkon*, které by znemožnily výkon obou trestů současně. Z povahy věci se bude vylučovat uložení trestu domácího vězení a trest ztráty čestných titulů a vyznamenání (§ 78 tr. zák.), tato trestní sankce připadá v úvahu, pokud soud pachatele odsoudí k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Dále se jeví jako neslučitelné uložení trestu domácího vězení a trestu vyhoštění (§ 80 tr. zák.) a zákaz činnosti (§ 73 tr. zák.)⁴⁴⁸, kdy cílem trestu domácího vězení je zachovat pracovní vztahy a podmínky v zaměstnání, aby odsouzený v průběhu trestu vydělával na živobytí pro rodinu, když však zákaz činnosti můžeme samozřejmě vztahovat i na jiné činnosti. Pro trest zákazu činnosti však platí, že se odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání nebo funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis podle § 73 odst. 3 tr. zák. Podle mého stanoviska proto nesouhlasím s odlišnými názory jiných autorů⁴⁴⁹, že uložení trestu

⁴⁴⁵ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník: komentář I §1-139. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 719.

⁴⁴⁶ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 821.

⁴⁴⁷ Púry, F. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 1, s. 1-10.

⁴⁴⁸ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 1. Vydání. Praha: Leges, 2011, s. 311.

⁴⁴⁹ Op. cit., sub 446.

⁴⁴⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 821.

domácího vězení bude vhodné společně se zákazem činnosti a souhlasím s opačným závěrem o neslučitelnosti těchto dvou trestních sankcí, stejně jako trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a trestu OPP. Nicméně se domnívám, že by neztratilo smysl a nevylučovalo se, ale doplňovalo, uložení trestu domácích vězení spolu s trestem OPP u odsouzených, pokud budou bez zaměstnání.

V případě ochranných opatření (§ 99 tr. zák.) nebude přicházet zásadně v úvahu uložení domácích vězení pachateli, u kterého jsou splněny podmínky pro uložení ochranných opatření ústavního ochranného léčení, zabezpečovací detence a u mladistvého také ochranné výchovy (§ 22 ZSVM)⁴⁵⁰, což vyplývá ze vzájemné neslučitelnosti způsobu výkonu těchto trestních opatření. Otázkou, na kterou by dala odpověď pouze aplikační praxe je, zda výkon trestu domácích vězení může být určitým způsobem kompatibilní s ochranným léčením v ambulantním režimu, kdy pachatel do lékařského zařízení dochází ve smyslu § 99 odst. 4 tr. zák., kdy podle povahy nemoci a léčebných možností soud uloží ochranné léčení ústavní nebo ambulantní a také podle 99 odst. 5 tr. zák., kdy ústavní léčení může soud změnit dodatečně na léčení ambulantní a naopak. Na druhé straně dle mého názoru by mohla nastat situace, že pokud by odsouzený neplnil podmínky ambulantního ochranného léčení, mohl by soud nařídít změnu formy ochranného léčení na ústavní, pokud by v důsledku neplnění podmínek ambulantního léčení ochranné léčby byl výkon trestu domácích vězení nebezpečný. V takovém případě by vstoupilo v platnost výše uvedené stanovisko, že nebude přicházet zásadně v úvahu uložení domácích vězení pachateli, u kterého jsou splněny podmínky pro uložení ochranných opatření ústavního ochranného léčení.⁴⁵¹

4.1.2. Obydlí

Ze znění § 133 tr. zák. se podává, že jako obydlí je chápán dům nebo byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení včetně příslušenství k nim náležející, do pojmu proto spadají také všechny další prostory, které slouží k bydlení lidí, procesně souvisí se zněním § 334a tr. řádu, jenž vymezuje způsob nařízení výkonu trestu domácích vězení. Širší hledisko umožňuje sem rovněž zařadit např. vysokoškolské ubytovny, různé ústavy typu dětských domovů či domovů důchodců, hotely, apod.⁴⁵² V zákoně však není přesně

⁴⁵⁰ Srov. blíže. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 720.

⁴⁵¹ Tamtéž, s. 450.

⁴⁵² Šámalová, M. In: Šámal, P. (ed). Trestní zákoník: komentář I., § 1-139. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1392-1393.

stanoven pojem příslušenství, ale můžeme pouze dovodit na základě ustanovení § 133 tr. zák. o jaké prostory sloužící k bydlení se může jednat⁴⁵³. Pojem příslušenství můžeme dovodit také z občanskoprávního ustanovení dle § 121 zákona č. 40/1964 Sb.⁴⁵⁴, který mluví o tom, že příslušenstvím bytu jsou vedlejší místnosti a prostory určené k tomu, aby byly s bytem užívány. Z logiky věci za takové prostory možno považovat sklad, technickou místnost, sklepní prostory, kotelnu, prádelnu apod., odsouzený však by měl možnost pohybovat se i po přilehlé zahradě a všech pozemcích spojených s jeho domovem⁴⁵⁵ s odvoláním na výklad judikátu ze sbírek Nejvyššího soudu (6T do 1459/2009) k této úpravě, která za pojem dům považuje také přilehlou zahradu a ohrazený dvůr včetně objektů, které se zde nacházejí.⁴⁵⁶

Za přínosné v řešení pojmu obydlí v kontextu výkonu a kontroly trestu domácího vězení považuji závěry dříve diskutovaného pilotního projektu (srov. kapitola 3.6.5), otázkou tak stále zůstává ve vztahu k obydlí ukládání trestu domácího vězení v případě bezdomovectví. Soud si musí obstarat dostatek informací ohledně bydlení, v případě, že pachatel nemá trvalý charakter bydlení nebo byt, ve kterém je velký počet spolubydlících osob nebo osob, které by na něj měly špatný vliv, bylo by nevhodné uložit trest domácího vězení.⁴⁵⁷

Z logiky věci vyplývá, že bude odlišný výkon trestu v rozsáhlé nemovitosti se zahradou, kde je třeba elektronicky zabezpečit mnohem větší plochu⁴⁵⁸ na rozdíl od bytu např. v panelovém nebo apartmánovém domě. Osobně se proto domnívám, že právě v takovém případě *de lege ferenda* by bylo vhodné se do problému vložit hlouběji a integrálně vymezit prostor vlastního obydlí a příslušející prostor venkovní, kde má povinnost odsouzený se zdržovat, hlavně z důvodu zvýšení vykonatelnosti trestu. Na druhé straně se důvodně domnívám, že pravděpodobně takové vymezení může postačit až v nařízení výkonu trestu domácího vězení, dle konkrétních okolností obydlí. Tudíž soud by měl přesně definovat, vymezit a jasně ohraničit prostor obydlí, kde se odsouzený musí při výkonu trestu domácího vězení zdržovat, který však nesmí překročit a porušit, aby nedošlo k porušení stanovených podmínek výkonu trestu domácího

⁴⁵³ Kysela, K., Volovecký, P. Trest domácího vězení. *Trestní právo*, 2011, č. 7-8, s. 9.

⁴⁵⁴ předpis č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, v platném znění, zrušeno od 1. 1. 2014. Zákon občanský zákoník č. 89/2013 Sb.

⁴⁵⁵ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 1. Vydání. Praha: Leges, 2011, s. 312.

⁴⁵⁶ Vantuch, P. Trestní zákoník s komentářem. Anag: Praha, 2011, s. 617. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, 6Tdo 1459/2009.

⁴⁵⁷ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 1. Vydání. Praha: Leges, 2011, s. 312.

⁴⁵⁸ Žatecká, E. Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku. *Dny práva – 2009 – Days of Law*: Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 1047.

vězení. Tato vymežující formulace je v souladu s ustanovením § 60 odst. 3 tr. zák., který upravuje povinnost odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo také výslovně mluví o jeho části.

4.1.3 Písemný slib

Specifickou stránkou ukládání domácího vězení je nezbytný *formální souhlas pachatele*, kterým odsouzený dává jasně a dobrovolně najevo, že je ochotný spolupracovat a podřídit se všem uloženým opatřením výkonu trestu a tím se uchránit následné přeměně v trest odnětí svobody podle § 61 tr. zák.

Komentář k trestnímu zákoníku mluví o tom, že:..., [T]ato podmínka vedle snahy zainterесovat pachatele na výkonu TDV vyjadřuje požadavek zákonodárce, aby byl zjištěn souhlas pachatele s uložením domácího vězení, což má zásadní význam při zvažování, zda uložit TDV či jiný druh trestu. Jde zejména o to, aby negativní stanovisko pachatele k tomuto druhu trestu nebylo již od počátku překážkou v jeho výkonu a aby se uložení tohoto trestu nestalo jen formalitou, po které bude nutně následovat nařízení náhradního trestu odnětí svobody podle § 61.⁴⁵⁹ Přesto jsem však stále toho názoru a pochybuji o tom, že ani toto nejlépe upravené formální opatření a stěžejní předpoklad pro uložení trestu domácího vězení, nemůže zabránit porušování podmínek trestu, ale může je určitě významným způsobem pozitivně ovlivnit a minimalizovat maření výkonu domácího vězení podle § 61 tr. zák.

Uložení domácího vězení se děje v zásadě podle tzv. teorie podmínky, vyžaduje jako jednu ze zákonných podmínek *conditio sine qua non*, aby pachatel dal *písemný slib*, že se v soudem stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly se zavazuje poskytnout veškerou potřebnou součinnost [§ 60, odst. 1 písm. b) tr. zák.] a soud není povinen zjišťovat pouze jeho stanovisko. Tudíž ve výkladu tohoto institutu při ukládání trestu domácího vězení v praxi pravděpodobně nevidím zřejmě větší problémy. V tomto ohledu je domácí vězení jediným trestem, který nemůže být uložen proti vůli pachatele⁴⁶⁰ a odsouzený musí vyjádřit svoji ochotu a vůli, zda mu bude trest uložen či nikoliv a zda bude spolupracovat, na rozdíl od pouhého vyjádření odsouzeného k uloženému trestu OPP (§ 64 tr. zák.), kdy současná úprava OPP

⁴⁵⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 717.

⁴⁶⁰ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 312.

umožňuje uložení i pachateli, který s ním nesouhlasí.⁴⁶¹ V tomto kontextu *de lege ferenda* se proto také začalo mluvit o vhodnosti zavedení do trestního zákoníku jako podmínku pro uložení OPP souhlas pachatele⁴⁶², která dle mého názoru může mít také obligatorní charakter. Odsouzený dále uvádí svoje stanoviska a okolnosti k domácímu vězení, za kterých bude trest vykonáván, a to zejména bydliště, dobu, kdy dochází do zaměstnání či žádost o povolení navštěvování bohoslužeb.⁴⁶³ PMS zjišťuje kromě ostatních okolností a informací o pachateli v rámci tzv. předběžného šetření také skutečnou adresu, na které se pachatel zdržuje a rovněž jaká je pravděpodobnost, že na této adrese bude pobývat i nadále.⁴⁶⁴ Opatřením písemného slibu obviněného před uložením soudem se také zabývá vyhláška č. 457/2009 Sb., (srov. kapitola 5.2). V této souvislosti je zajímavé zdůraznit, že aktuálně platná právní úprava má společné jevy s původním zněním obsaženým již v zákoně z roku 1852 (§ 246) vyžadující slib odsouzeného, že se nevzdálí ze svého obydlí. Pokud tedy pachatel nedá souhlas s trestem písemným slibem, ukazuje tím negativní postoj k uložené sankci, trest nemůže být uložen a soud musí zvolit jinou trestní sankci. V případě, že pachatel slib odmítne, domácí vězení nebude zbytečně nařízeno, aniž by ho chtěl pachatel dodržovat, ale může dojít i k určitému přehodnocení citelnosti toho trestu vůči konkrétnímu pachateli.⁴⁶⁵

Na tomto místě je možno se domnívat, že *požadavek písemného souhlasu* obviněného s trestem by mohl účelově vést k zneužití obviněnými, kteří by v sobě živili vyhlídky a naději, že se uložením domácího vězení vyhnou pro ně závažnějšímu nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Na druhé straně se takový obviněný rozhoduje vždy pod tlakem probíhajícího trestního řízení, lze proto důvodně pochybovat i o svobodě jeho vůle při vyjadřování takového písemného svolení. Domnívám se však, že při ustavení požadavku takového souhlasu se však zákon chová velmi fakticky a smysluplně, tímto způsobem je již z povahy věci alespoň do určité míry současně odstraněna také kolize s principem nedotknutelnosti obydlí ve smyslu čl. 12 LPS.

Přesto však není řešen jiný problém, a to narušení ochrany nedotknutelnosti obydlí *osob spolubydlících, se* kterými odsouzený bydlí (rodinní příslušníci, apod.).⁴⁶⁶ Obydlí pachatelů a stísněné podmínky pro spolubydlící odsouzeného mohou

⁴⁶¹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 411.

⁴⁶² Tamtéž, s. 411.

⁴⁶³ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 822.

⁴⁶⁴ Tamtéž, s. 823.

⁴⁶⁵ Tamtéž, s. 823.

⁴⁶⁶ Krahl, M. Elektronicky hlídání domácí vězení. Překlad: Marcela Dietschlová. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 232.

představovat poměrně nesnesitelnou zátěž. Nevýhodou trestu domácího vězení proto může být, že nemusí postihnout jen osobu odsouzeného, ale současně ostatní příslušníky jeho rodiny a spolubydlící. Soud by proto měl být schopen odlišit případy, kdy lze domácí vězení uložit, aniž by došlo k příliš závažnému narušení života ostatních obyvatel téhož obydlí.⁴⁶⁷ Na toto by měl pamatovat písemný souhlas osob „spolubydlících“⁴⁶⁸ resp. vlastníka nemovitosti, aby byla umožněna bezproblémová realizace trestu domácího vězení a významně ponížena kolize s ostatními okolnostmi a důsledně respektována práva spolubydlících. Výkon trestu domácího vězení může proto navíc v určitých případech kolidovat s nedotknutelností obydlí těchto osob ve smyslu čl. 12 LPS.⁴⁶⁹ Přesto však nakonec trest domácího vězení může být uložen přes nesouhlas spolubydlících, protože tento požadavek zákonný předpis výslovně nevyžaduje. Z tohoto hlediska „souhlas osoby spoluzijící se zdá mnohem důležitější, než souhlas z důvodu ochrany soukromí „spoluzijících osob“.⁴⁷⁰ Literatura ohledně souhlasu osob spolubydlících uvádí i názory opačné⁴⁷¹ argumentující tím, že se nejedná o nijak velký zásah a odsouzený si musí být vědom, že se jedná o výkon trestu, byť alternativního, přesto však by zákonodárce *de lege ferenda* o jednoznačném souhlasu osob s výkonem trestu domácího vězení žijící s odsouzeným v domácnosti měl uvažovat.

Dle mého názoru je tato potřeba nezbytná a relevantní, právní dikci a smyslu úpravy v tomto kontextu *de lege ferenda* odpovídá přístup upravit i stanovisko všech osob, které pobývají v obydlí, kde bude trest domácího vězení vykonán, aby nebyla jejich svoboda postižena a nedocházelo k zásahu do právních jistot s ohledem specifikace narušení soukromí a stupně jeho citelnosti. Souhlas dospělých členů domácnosti při výkonu trestu domácího vězení je příkladně vyžadován v některých zahraničních právních úpravách (Nizozemí, Rakousko).⁴⁷² Osobně si myslím, že negativní postoj spolubydlících, většinou rodinných příslušníků nebo nájemníků, ohledně kontrol nebo instalace technického zařízení bude spíše ojedinělý, souhlas však

⁴⁶⁷ Van Zyl Smit, D. Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění. 1. Vydání, Praha: IKSP, 2010, s. 21.

⁴⁶⁸ Ščerba, F. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 86.

⁴⁶⁹ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 1. Vydání. Praha: Leges, 2011, s. 312.

⁴⁷⁰ *Na tento problém by měl pamatovat souhlas osoby spoluzijící, resp. vlastníka nemovitosti, s umožněním realizace trestu domácího vězení. Z tohoto hlediska se nám souhlas osoby spoluzijící zdá mnohem důležitější než souhlas z důvodu ochrany soukromí spoluzijících osob.* Srov. blíže. Žatecká, E., Hrušáková, M., Přepechalová, K. Zamyšlení nad trestem domácího vězení. Příspěvek přednesený na mezinárodní konferenci Milníky práva v středoevropském prostoru dne 16. 4. 2009.

⁴⁷¹ Žatecká, E. Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku. In: Sehnálek, D (ed). *Dny Práva, 2009*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 1047.

⁴⁷² Hořák, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 8.

považuji za důležité hledisko a stanovisko optimálního bezproblémového výkonu trestu domácího vězení.

Souhrnně od *písemného slibu* můžeme očekávat nejen pozitivní souhlas odsouzeného s poskytnutím veškeré součinnosti a resocializací, ale zohledňuje i důvodná očekávání a skutečnosti, ke kterým soud dospěl po shromáždění a vyhodnocení všech dostupných objektivních podkladů. Na druhé straně se domnívám, že porušení písemného slibu můžeme silně považovat za důvodné jednání pro přeměnu trestu domácího vězení v trest odnětí svobody, které můžeme podřadit pod obecné důvody, kterými odsouzený pachatel „jinak maří výkon trestu“ (§ 61 tr. zák.).⁴⁷³

4.1.4 Povinnosti pachatele

4.1.4.1 Definice, podstata a povinnost odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí při výkonu trestu domácího vězení.

§ 60 odst. 3 tr. zák. definuje a vymezuje vlastní podstatu a obsah této trestní sankce. V původním znění povinnost odsouzeného spočívala, pokud soud nestanoví v rozsudku jinak, zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od *20.00 hodin do 05.00 hodin*, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku onemocnění. Novelizovaná úprava připouští také *úraz* a překážku z důležitých důvodů nové znění stále obsahuje. Poskytující zdravotnické zařízení je povinno na vyžádání orgánu činném v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit. Proto se domnívám, že se ani v původní úpravě nejednalo o kogentní právní normu, poněvadž umožnila odchýlit se od její dispozice a připouštěla odchýlný projev chování soudu od stanovení v dispozici normy. Z uvedeného vyplývá, že soud mohl v rozsudku stanovit i odlišné podmínky pro případy, kdy existují jiné okolnosti, které by tomu bránily, nemusel ji však využít a řídit se pevně vymezenou dobou v zákonné úpravě. Tato skutečnost představuje projev soudcovské individualizace trestu a zákonodárce poskytoval soudci možnost upravit podmínky trestu domácího vězení i odlišně. Zpřísnění těchto podmínek vzhledem k respektování zásady zákonnosti (§ 37 odst. 1 tr. zák.) však bylo nepřípustné, aniž by byl zpochybňován princip individualizace trestu.

⁴⁷³ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 5.

Literatura uváděla odlišné názory⁴⁷⁴, že domácí vězení je benevolentní k odsouzenému nebo dokonce odměnou, nikoliv jako skutečný trest, plní své výchovné funkce, neboť povinnost zdržovat se v obydlí od *dvaceti do pěti hodin* v noci může být některými pachateli trestných činů považována nikoliv za trestní sankci. Autoři k tomu také uvádí, že navrhované pojetí výkonu trestu domácího vězení potlačuje osobní svobodu a pro „průměrně šikovného“ odsouzeného uložený trest nebude znamenat významnější omezení a v odůvodněných případech mu ani nebrání v opakování trestné činnosti.⁴⁷⁵

Přesto původní legislativní úprava před novelizací umožnila poměrně široké modifikace konkrétního vymezení rozsahu domácího vězení a soud mohl určit v čase stanoveném v rozhodnutí dobu přítomnosti odsouzeného v obydlí odchylně od zákonné normy. Soud mohl proto uložit trest domácího vězení např. v podobě víkendového trestu, kdy odsouzenému pachateli určí s ohledem na jeho specifické zaměstnání, rodinné či jiné poměry, aby se zdržoval v určeném obydlí jen ve dnech pracovního klidu a pracovního volna nebo i jiných několika dnů v týdnu a v ostatních dnech od 20.00 hodin do 05.00 hodin. Literatura k tomu uvádí, že jeho účelem bylo, že v době kdy pachatel dochází do zaměstnání a zabezpečuje chod domácnosti, by nebyl nijak postižen uloženým trestem, avšak byl by nucen se mu podrobit v době, kdy by disponoval v největší míře volným časem a trestní sankce pro něj představovala požadovanou újmu.⁴⁷⁶ Souhlasím se stanovisky, že ničemu tedy nebrání, aby tak nebyl nijak omezován při plnění si svých povinností, avšak svůj trest by citelně vnímal v době určené pro volné aktivity.⁴⁷⁷

Novelizovaná právní norma překonala zákonem č. 330/2011 Sb. ohledně konkrétní doby zákonný vzor, kdy je odsouzený povinen zdržovat ve svém okolí⁴⁷⁸ a původní specifické znění předmětného odstavce bylo jako návodné nahrazeno.⁴⁷⁹ *Pevně stanovené období, kdy je odsouzený povinný se zdržovat doma se tímto ruší* a zákonem již není taxativně nařízeno, soud není podle současné právní úpravy omezen

⁴⁷⁴ Andrlé, P. Trest domácího vězení: „Tvrdość“ trestu a jeho ekonomický přínos. *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*, 1.edition Brno: Masaryk University, 2010. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Pleva_Jiri__1556_.pdf.

⁴⁷⁵ Král, V. Domáci vězení-další alternativní trest, *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 235-238.

⁴⁷⁶ Op. cit. sub 474.

⁴⁷⁷ Srov. blíže. Halasová, K. Trest domácího vězení s akcentem na elektronické sledování v domácí a zahraničních právních úpravách. s. 21, 2012. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/98275/pravf_r/>.

⁴⁷⁸ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 2.

⁴⁷⁹ Sněmovní tisk č. 297/0. Vládní návrh novely zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. a zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů dle usnesení parlamentu České republiky. Návrh trestního zákoníku je i s důvodovou zprávou, veřejně dostupný z: <http://www.justice.cz>.

dříve uváděným časovým vymezením doby, ani počtem hodin, jenž původní zákonná norma obsahovala. Tímto krokem zjevně došlo k prohloubení neurčitosti této trestní sankce, neboť původní zákonná úprava představovala jednoznačné standardní vymezení a určení míry újmy, kdy neexistence takové formulace může vyvolat pochybnosti. *Podle současné právní úpravy závisí pouze na soudu, jakou dobu, kdy se odsouzený musí zdržovat doma, v rozsudku vymezi.* Odsouzený tedy nemá povinnost nepřetržitě se zdržovat v obydlí, stejně jako v původním znění, avšak současná právní úprava neposkytuje žádné zvláštní podmínky a zákon také výslovně nepředepisuje okolnosti, jež by měl soud pro určování doby, kdy se musí odsouzený doma zdržovat zohlednit. Tímto je dále soudce vázán pouze obecnými zásadami pro ukládání a výměru trestů podle § 39 a násl. tr. zák. s přihlédnutím k nově vloženému § 60 odst. 4 tr. zák., který umožňuje soudu, aby vymezil podle konkrétních podmínek dobu výkonu trestu domácího vězení s přihlédnutím k důležitým důvodům a konkrétním podmínkám jeho výkonu u každého jednotlivého odsouzeného.

Soud podle tohoto ustanovení stanoví mimopracovní období, ve které je odsouzený povinen se zdržovat ve svém obydlí, pokud nenastane některý z důvodů upravených podle § 60 odst. 3 tr. zák. Domnívám se však, že nepochybně i přes námitky a stanoviska nemusí současná právní úprava vést k oslabení této trestní sankce z hlediska praktické využitelnosti, kdy pouze soud rozhodne, jak volný nebo přísný režim odsouzenému při výkonu trestu domácího vězení uloží. Obligatorním znakem soudního rozhodnutí soudu je proto vymezení časové omezení v trvání určeném v rozsudku, kdy se odsouzený musí doma zdržovat (§ 60 odst. 4 tr. zák.). Zákon umožňuje individualizaci trestu a odkazuje na soud, který v případě, že odsouzený z důvodu např. pracovní doby, musí jeho práci vykonávat na směny, převážně v nočních hodinách, či ve dnech pracovního volna, musí přesně vymezení v jakých dnech a hodinách je odsouzený povinen zdržovat se v místě výkonu trestu.⁴⁸⁰ Tato skutečnost představuje *významný projev soudní individualizace* a posiluje roli soudce, kdy závisí výhradně na soudu, aby pečlivě zhodnotil všechny okolnosti svědčící pro odsouzeného a současně měl na paměti základní zásady trestního práva.⁴⁸¹ Svým způsobem mnohem volnější režim by mohl být

⁴⁸⁰ Jelínek, J. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 3. Aktualiz. vyd. podle stavu k 1. 10. 2012. Praha: Leges, 2012, s. 101.

⁴⁸¹ Návrh novely zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů dle usnesení parlamentu České republiky. Návrh trestního zákoníku je i s důvodovou zprávou, veřejně dostupný z: <http://www.justice.cz>.

nastaven lékaři s ohledem na specifické okolnosti lékařské práce a pohotovosti, kdy lékař by mohl předložit a to i opakovaně, rozpis práce na jednotlivé měsíce a podle toho by mu byl rozvržen trest.⁴⁸²

Na druhé straně důvodová zpráva⁴⁸³ pojednává o tom, že domácí vězení je trestem nahrazujícím trest odnětí svobody a je zapotřebí, aby i při zajištění všech potřeb odsouzeného a jeho rodiny byl odsouzený postížen na svobodě, kdy soud stanoví časové období, ve kterém je odsouzený povinný se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části, v pracovních dnech, dnech pracovního klidu a pracovního volna s přihlédnutím ke všem dalším okolnostem. Soud musí proto nyní již předem všechny rozhodné důvody zohlednit a zahrnout do rozsudku, zejména se jedná o pracovní dobu, resocializační programy, čas potřebný k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě a současně odsouzený pocítil významnou újmu.

Jedná se tedy o pravidelné, ne nahodilé a ojedinělé důvody, u nich je nadále přípustné tuto výjimku používat (§ 60 odst. 3 tr. zák.), na rozdíl od pravidelných důvodů, jež soud v rozsudku dopředu zohlední⁴⁸⁴, přičemž jsem toho názoru, že nelze ustoupit od přísnosti podmínek sankce a při zachování denních povinností odsouzeného, by rozsah výjimek neměl být stanoven příliš široce a znamenaly by pouze nenadálé události.⁴⁸⁵ Souhlasím, že takové nedodržování stanovených podmínek by měl soud omlouvat opravdu jen ve výjimečných případech, aby nedošlo k narušení autority trestu.⁴⁸⁶

Vzdálení se z místa výkonu trestu domácího vězení soud může odsouzenému podle § 60 odst. 4 tr. zák. povolit při navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna⁴⁸⁷, což lze považovat i za důležitý resocializační faktor, pozitivní vliv může mít i kněz a pastor⁴⁸⁸ podobně jako před novelizovanou úpravou. Otázkou stále zůstává, zda v tomto kontextu pro některé odsouzené není takové zvýhodnění ve skutečnosti neodůvodněné.

⁴⁸² Andrlé, P. Trest domácího vězení: „Tvrdość“ trestu a jeho ekonomický přínos. *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*, 1.edition Brno: Masaryk University, 2010. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Pleva_Jiri__1556_.pdf.

⁴⁸³ Op. cit., sub 481.

⁴⁸⁴ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 1.

⁴⁸⁵ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 16.

⁴⁸⁶ Tamtéž, s. 320.

⁴⁸⁷ podle pozměňovacího návrhu, Sněmovní tisk č. 297/2.

⁴⁸⁸ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 486-487.

Literatura k tomuto tématu diskutuje, zda nebude docházet k diskriminaci ateistů a zda při povolování návštěv bohoslužeb mezi křesťany a příslušníky jiných, u nás nezvyklých církví a náboženských společností, bude soud k těmto okolnostem přihlížet a nebude rozlišovat.⁴⁸⁹ V případě religiózního způsobu vedení života pachatele v tomto smyslu bude vhodné před rozhodnutím soudu ověřit tuto skutečnost ve spolupráci s příslušnou církví a duchovními.⁴⁹⁰

Na základě všech uvedených stanovisek je na místě logická otázka, zda současná novelizovaná úprava časových podmínek (§ 60 odst. 4 tr. zák.) není významně oslabena o „*absenci minimálního počtu hodinů*“, který je odsouzený povinen strávit ve svém obydlí nebo jeho části. Autor práce se přiklání spíše k názoru, že ano, byť si je objektivně vědom i stanovisek opačných a je názoru, že vzhledem k odplatné funkci trestní sankce, definovat určité omezující hranice by bylo pravděpodobně vhodné vzhledem k požadavku určitosti trestní sankce. Otázkou proto aktuálně zůstává, jakým způsobem tento počet hodin, který by měl být svým způsobem vyvážený vymezit, tak aby splnil účel a cíle trestu a odsouzený pocítil citelnou újmu a omezením svobody byl přiměřeně postižen. V novelizovaném znění (§ 60 odst. 4 tr. zák.) je ponecháno pouze na rozhodnutí soudu, pokud vyvozuje dobu výkonu trestu s ohledem na objektivní podmínky a osobní a společenské vazby. Soud by při vyvozování rozsahu trestu domácího vězení měl počítat s dalšími okolnostmi (péče o dlouhodobě nemocnou osobu, rekvalifikace, docházení podle zdravotního stavu na nutné léčebné výkony, apod.) a měl by se jim předem přizpůsobit.⁴⁹¹

Odborná literatura cituje, že posledním arbitrem toho, co je či není k jeho prospěchu, by měl být zásadně obviněný, nikoliv soud, který je nepochybně při úvaze, co je obviněnému k prospěchu či naopak v jeho neprospěch, veden vlastními hodnotovými představami⁴⁹², proto by neměla nastat situace, že by soud určil vězení v nadměrném rozsahu (např. 24 hodin denně).⁴⁹³ Na druhé straně, podle důvodové zprávy (*Sněmovní tisk 297/0*), jelikož se v případě trestu domácího vězení jedná o trest, který nahrazuje odnětí svobody, je zapotřebí, aby tento trest byl dostatečně důrazný

⁴⁸⁹ Žatecká, E. Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku. *Dny práva – 2009 – Days of Law*: Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 1047.

⁴⁹⁰ Vantuch, P. Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011. 1. vydání. Praha: Anag, 2011, s. 210.

⁴⁹¹ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 1-5.

⁴⁹² Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 827.

⁴⁹³ Op. cit., sub 491, s. 1-5.

a pokryl náležitou dobu, kterou by jinak odsouzený věnoval svým rekreačním nebo jiným aktivitám, což nově zdůrazňuje a lze vyčíst z ustanovení § 60 odst. 4 tr. zák.⁴⁹⁴ Na tomto místě lze nastolit otázku, *zda současné vypuštění zákonného vymezení doby může vyvolat zpřísnění trestu jako odraz soudní individualizace*. Existuje spousta otázek, na které podle aktuálních znalostí zatím odpověď neznáme, bude záležet pouze na soudní praxi jak s ustanovením § 60 odst. 4 tr. zák. v aplikační praxi bude nakládat. Soud bude zcela jistě vystaven poměrně velkým nárokům a bude vycházet z obecných zásad pro ukládání trestů (§ 37, § 38, § 39, § 41 a § 42 tr. zák.), aby na základě individualizace a diferenciacie, která bude odrážet všechny rozhodné okolnosti, spravedlivě rozhodl a současně odůvodnil svůj rozsudek. Soud musí disponovat před rozhodnutím o uložení trestu domácího vězení dostatkem informací o osobě pachatele a jeho individuálních každodenních potřebách, což zvýrazňuje a podtrhuje těsnou spolupráci s PMS ve smyslu realizace tzv. *institutu předběžného šetření*⁴⁹⁵ před vydáním pravomocného rozhodnutí. Na jeho základě může soud uložit dostatečně individualizovaný trest, který bude odpovídat konkrétním zvláštnostem případu⁴⁹⁶ (srov. kapitola 5)

Autor zdůrazňuje celkem logické obavy, zda tyto zvýšené nároky a požadavky na soudní praxi neovlivní negativně volbu tohoto trestu a soudci tak budou trest domácího vězení méně ukládat.⁴⁹⁷ Stejně podle zkušeností s původním zákonným vymezením doby se stalo příliš návodné a soudci pouze málokdy přistoupili k vlastnímu vymezení doby⁴⁹⁸ odlišně od výslovné dikce původního zákonné úpravy.

Tato trestní sankce omezuje ústavně chráněnou svobodu pohybu, újma je však nesrovnatelně nižší než jakou by pro odsouzeného znamenal výkon trestu odnětí svobody, přestože by se jednalo o krátkodobý trest.⁴⁹⁹ Odsouzený se také stále nachází pod hrozbou přeměny na trest odnětí svobody podle § 61 tr. zák., jestliže nedodrží

⁴⁹⁴ Sněmovní tisk 297/0, část č. 1/2 VI. n. z. trestní zákoník–související–EU [online]. Parlament České republiky.Poslanecká sněmovna. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=297&CT1=0.>>.

⁴⁹⁵ Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D. Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010, s. 124.

⁴⁹⁶ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až § 139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 823.

⁴⁹⁷ Halasová, K. Trest domácího vězení s akcentem na elektronické sledování v domácí a zahraničních Právních úpravách [online]. 2012, s. 45. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/98275/pravf_r/>.

⁴⁹⁸ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011Sb. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 2.

⁴⁹⁹ Tamtéž, s. 5.

podmínky domácího vězení⁵⁰⁰, přesto však by omezení mělo být dostatečně pádné a důrazné.

4.1.4.2 Přiměřená omezení, přiměřené povinnosti - další povinnosti

Pokud soud rozhodne o uložení trestu domácího vězení, může současně s ohledem na naplnění represivně-výchovného smyslu trestu obdobně jako je tomu v případě podmíněného trestu odnětí svobody vyslovit na dobu výkonu tohoto trestu *přiměřená omezení* nebo *přiměřené povinnosti* (§ 60 odst. 5 tr. zák.), jak vyplývá z demonstrativní dikce § 48 odst. 4 tr. zák., směřovaná k tomu, aby vedl *řádný život*. Zpravidla mu též uloží podle platné právní úpravy, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem.

Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti mohou být soudem uložena kumulativně vedle sebe a povinnost je dodržovat dodatkově signifikantně modifikuje výkon trestu domácího vězení. Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti jsou ukládána po celou dobu výkonu trestu⁵⁰¹ a není ukládána žádná zkušební doba, což vyplývá z logiky věci ukládání těchto povinností. Cílem je podílet se a dovést nápravu odsouzeného, individualizovat soudní rozhodnutí a dále prohloubit funkci a působení trestu, tak aby byla zajištěna náprava a snížena pravděpodobnost rizika recidivy. Obdobná situace může nastat u podmíněného upuštění od potrestání s dohledem a podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody. Na rozdíl od těchto institutů se však u trestu domácího vězení nestanoví žádná zkušební doba a proto se ukládají na celou dobu výkonu trestu.⁵⁰²

Půjde především o taková opatření a povinnosti, jež umožní odstranit příčiny, podmínky nebo příležitosti k opakovanému spáchání trestného činu, jehož se odsouzený už dopustil. Působí především na odstranění kriminogenních faktorů ze života pachatele, které byly překážkou k tomu, aby vedl *řádný život*⁵⁰³, jenž musí být v souladu a adekvátní spáchanému přečinu. V takových případech bude důležitý a žádoucí posudek PMS, jenž na základě analýzy rizik a potřeb pachatele a zjištění potřeb a zájmů oběti trestného činu navrhne soudu uložení přiměřených omezení nebo povinností

⁵⁰⁰ Srov. blíže. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 714.

⁵⁰¹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 828.

⁵⁰² Tamtéž, s. 822.

⁵⁰³ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 904.

obviněnému jako jeden z podkladů pro rozhodování v rámci tzv. *předběžného šetření* (srov. kapitola 5.1).

Pokud se jedná o pachatele ve věku *blízkém věku mladistvých*, může soud v souladu s § 60 odst. 6 tr. zák. uložit v zájmu výchovného působení různých subjektů (rodina, škola) a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností za použití § 48 odst. 4 tr. zák. též některá z výchovných opatření, jenž jsou taxativně uvedena v ustanovení § 15 odst. 2 ZSVM za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.

Soud po právní moci usnesení o uložení trestu domácího vězení, jímž byla současně uložena přiměřená omezení a přiměřené povinnosti (§ 48 odst. 4 tr. zák.) nebo výchovná opatření (§ 15 odst. 2 ZSVM), pověří kontrolou dodržování uložených omezení a povinností a sledováním jeho chování probačního úředníka PMS. Jsem toho názoru, že také přes dikci znění § 88 odst. 1 tr. zák. však sám žádným způsobem nedefinuje pojem „*řádný život*“, ve kterém by se dodržování uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností a náhrada škody podle sil odsouzených mělo promítat, plně tedy závisí na posouzení soudu, aby po důkladném zhodnocení řady skutečností, na základě obecných pravidel chování, morálky a zkušeností zhodnotil, zda odsouzený vedl řádný život či tomu tak nebylo (srov. kapitola 4.6).

Řádným životem je pro účel trestního zákoníku myšleno nejen vyvarování se páchání další trestné činnosti a dodržování právního řádu, ale také například i plnění povinností vůči rodině, společnosti a státu, či nenarušování občanského soužití.⁵⁰⁴ V případě, že by takto odsouzený pachatel trestného činu nesplnil soudem uložené omezení či povinnosti, mohl by mu být soudem nařízen již podle původní právní úpravy celý náhradní trest odnětí svobody⁵⁰⁵, jenž byl nahrazen v novelizované úpravě přeměnou trestu domácího vězení v trest odnětí svobody podle § 61 tr. zák.

4.1.5 Uložení trestu domácího vězení pachateli ve věku blízkém věku mladistvých

Na ukládání trestu domácího vězení je třeba aplikovat obecnou zásadu obsaženou v ustanovení § 3 odst. 2 ZSVM *omezující použití trestních opatření* pouze na situace, kdy zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy a přispívající k předcházení protiprávním činům by zřejmě nevedly k dosažení účelu

⁵⁰⁴ Kysela, K., Volovecký, P. Trest domácího vězení. *Trestní právo*, 2011, č. 7-8, s. 10.

⁵⁰⁵ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 829.

podle ZSVM⁵⁰⁶ v návaznosti na hlediska formulované v § 24 odst. 2 ZSVM. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu citovaného zákona odůvodňuje novou zásadu, zvláštního (specifického) přístupu při projednávání trestních věcí (§ 3 odst. 4 ZSVM) tak, že mládež s ohledem na své věkové zvláštnosti vyžaduje v trestním procesu speciální způsob zacházení, a proto je třeba každou trestní věc řešit individuálně, přičemž ve vhodných případech je třeba využít *alternativního způsobu řešení trestních věcí* (princip tzv. restorativní justice)⁵⁰⁷ ve smyslu § 9 odst. 1 ZSVM, jenž respektuje obecný účel sankcí.

V části druhé zákona č. 41/2009 Sb., novelizované zákonem č. 399/2012 Sb. je obsažena změna zákona č. 218/2003 Sb.⁵⁰⁸, který obsahuje hmotně právní ustanovení odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů a je ve vztahu speciality k trestnímu zákoníku a trestnímu řádu (srov. § 1 odst. 3 ZSVM)⁵⁰⁹ a dalším obecným právním předpisům (*lex generalis*). Aplikační přednost u trestu domácího vězení by měl mít ZSVM a trestní zákoník by se měl uplatnit subsidiárně až tam, kde není příslušná problematika výslovně řešena ZSVM, který stanoví zvláštní zásady pro řízení ve věcech mladistvých, které výrazně modifikují postup, rozhodování a řízení ve věcech mladistvých.⁵¹⁰ V kontextu *trestu domácího vězení* zákon č. 218/2003Sb., který vytvořil nový systém sankcionování mladistvých plně odpovídá všem mezinárodním standardům a doporučením (včetně nejnovějších doporučení RE).⁵¹¹

Rozlišení na přečiny a zločiny u mladistvých neexistuje, všechna spáchaná trestná jednání jsou označena jako *provinění* (§ 6 odst. 1 ZSVM), což se považuje za méně stigmatizující a odsuzující pro mladistvého pachatele, nejedná se však o samostatnou kategorii deliktů, pojetí provinění je totožné a jedná se pouze o odlišné označení trestného činu.⁵¹² ZSVM uplatňuje při trestání mladistvých monismus

⁵⁰⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 491.

⁵⁰⁷ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 190, s. 191.

⁵⁰⁸ Zákon č. 218/2003 Sb. - zákon o soudnictví ve věcech mládeže.

⁵⁰⁹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 21.

⁵¹⁰ Jelínek, J a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 131.

⁵¹¹ Srov. blíže tzv. Greifswaldská pravidla. Recommendation CM/Rec (2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures. [http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/Dostupné z: http://www.prisons and alternative/Rec\(2008\)11E.pdf.>](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/Dostupné_z: http://www.prisons_and_alternative/Rec(2008)11E.pdf.>)

⁵¹² Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 126.

sankcí⁵¹³, jehož princip je založen na jednotném systému opatření za spáchaná provinění u mladistvých.⁵¹⁴

Nestanoví-li ZSVM jinak, platí pro posouzení provinění spáchaného mladistvým trestní zákoník (§ 6 odst. 2 ZSVM). Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze trestní opatření [(§ 1 odst. 1, § 2 odst. 2, písm. b), § 93 ZSVM)], jejichž taxativní výčet, který je vůči dospělým pachatelům omezen, demonstruje § 24 odst. 1 ZSVM, kdy *trest domácího vězení* představuje jedno z alternativních trestních opatření a je uveden pod písmenem g).

Tento zcela samostatný zákon má výrazné odlišnosti od trestání dospělých a upravuje zacházení s mladistvými pachateli a umožňuje uložit trest domácího vězení bez jakýchkoliv odchylek⁵¹⁵, zde myšleno odchylek od ukládání „dospělým“ pachatelům a to vedle výchovných a ochranných opatření. Výchovný aspekt opatření uložených mladistvému za spáchaná provinění přímo vyplývá *inter alia* z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR⁵¹⁶, které mluví o tom, že pokud se jedná o trestání mladistvých za spáchaná provinění, účel trestu se mění.

Kriminologické rozměry *trestu domácího vězení* pachatelům ve věku blízkém věku mladistvých můžeme vymezit ochranou mladistvých a mladých dospělých před dopady v nápravném zařízení, zápasící se závislostmi, u nichž je právě zapotřebí ono „zachování pozitivních rodinných vazeb“.⁵¹⁷ Vzhledem k tomu, že současná právní úprava ukládání a výkon trestu domácího vězení u mladistvých nemodifikuje specifickými podmínkami a ZSVM nemá speciální ustanovení týkající se úpravy trestu domácího vězení, proto je třeba tato ustanovení podle § 60 a § 61 tr. zák. aplikovat u mladistvých⁵¹⁸. Trest domácího vězení bude tudíž ukládán mladistvému za spáchané provinění podle obecné právní úpravy obsažené v trestním zákoníku a v trestním řádu⁵¹⁹ s odkazem na § 1 odst. 3 ZSVM.⁵²⁰

Soud může uložit trest domácího vězení mladistvým, kteří spáchali nedbalostní nebo úmyslné provinění, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí sazby 5 let, což jasně vymezuje okruh mladistvých u pachatelů. V případě,

⁵¹³ Kalvodová, V. Přístup k trestání v novém trestním zákoníku. In: Trestné právo na prahu 3. tisícročia. Košice: Univerzita Pavla Josefa Šafárika v Košiciach, 2003, s. 60.

⁵¹⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010, s. 396.

⁵¹⁵ Hendrych, D., a kol. Právní slovník. 3. podstatně rozšířené vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 168.

⁵¹⁶ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. prosince 1999, sp. zn. 7 Tz 198/99.

⁵¹⁷ Hořák, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 11.

⁵¹⁸ Vantuch, P. Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011. 1. vydání. Praha: Anag. 2011, s. 208.

⁵¹⁹ Krejčířiková, K. Nový trest (trestní opatření domácího vězení). *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 14.

⁵²⁰ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník: komentář. I, §1- 139. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 716.

že soud stanovuje okruh provinění u mladistvých, kdy je možno uložit domácí vězení, k modifikaci ve smyslu ustanovení § 31 odst. 1 ZSVM nepřihlíží a je nezbytné vycházet z § 39 odst. 2 tr. zák., pokud vymezuje povahu a závažnost spáchaného trestného činu⁵²¹, kdy dle § 26 odst. 2 ZSVM za podmínek stanovených v trestním zákoníku může soud uložit mladistvému domácí vězení. Horní hranice sazby tohoto trestního opatření u mladistvého nesmí převyšovat polovinu horní hranice stanovené v trestním zákoníku, mladistvému lze proto vyměřit trestní opatření domácího vězení maximálně na jeden rok (novelou zákona s účinností od 8. 12. 2012).⁵²²

Soud pro mládež může vedle trestního opatření domácího vězení uložit i vhodná výchovná opatření⁵²³ (§ 10 odst. 2 ZSVM) mladistvému, proti němuž se řízení vede s jeho souhlasem již v průběhu tohoto řízení před rozhodnutím soudu pro mládež o vině a trestu mladistvého.

Obecně se *věk mladistvý* a *blízký věku mladistvého* považuje za jedinou oblast trestní represe v novém trestním kodexu, jenž ponechává a umožňuje jisté modifikace pro tyto jedince a široké možnosti nápravy. Dle § 24 odst. 2 ZSVM trest domácího vězení v návaznosti na nový trestní zákoník musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého, výkonem trestního opatření nesmí být ponížena lidská důstojnost. V této souvislosti je při uložení trestu domácího vězení vycházejícího z trestního zákoníku nezbytné uvážit i související zásady ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2, 3, § 9 a § 24 odst. 2 ZSVM, aby použití trestních opatření se omezilo pouze na krajní situace v souladu se subsidiární úlohou trestního práva, pokud ostatní způsoby řízení a opatření nepostačují a nepovedou k dosažení vlastního účelu ve smyslu ZSVM.

Soud musí proto vybaven dostatkem objektivních podkladů, na základě kterých může explicitně formulovat závěry a objektivně posoudit, zda jsou splněny u mladistvého podmínky pro uložení trestu domácího vězení. Upozorňuji na ustanovení § 75 odst. 1 ZSVM, které taxativně vymezuje působnost PMS při výkonu rozhodnutí a součinnost s předsedou senátu příslušného soudu pro mládež, který má právo, aby i ve vykonávacím řízení pověřil úředníka PMS zjišťováním potřebných údajů o osobě mladistvého a jeho poměrech (§ 75 odst. 2 ZSVM), kdy tyto tendence dále prohlubuje

⁵²¹ Halasová, K. Trest domácího vězení s akcentem na elektronické sledování v domácí a zahraničních právních úpravách. s. 33. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/98275/pravf_r/>.>.

⁵²² Zákon č. 390/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁵²³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 498.

ZSVM z roku 2003 (srov. § 16, § 17, § 40, § 75, § 80 ZSVM).⁵²⁴ Soud pro mládež při rozhodování o uložení trestu domácího vězení musí vzít v úvahu nejen povahu trestné činnosti, jejich osobní a rodinné poměry, zdravotní stav, ale i faktor věku a s ním spojený a neukončený rozumový a mravní vývoj a potřebu ho žádoucím způsobem stimulovat.⁵²⁵ Rozvrh časových aktivit, po který se odsouzený musí zdržovat v domácím prostředí, lze různě modifikovat tak, aby mu bylo umožněné plnit studijní povinnosti a školní docházku, připravovat se na budoucí povolání, vykonávat povolání, zapojovat se do sportovně zájmových aktivit nebo například navštěvovat bohoslužby⁵²⁶, tak aby bylo zachováno zapojení mladistvých ve sportovních klubech či aktivitách, které se příznivě podílejí na rozvoji osobnosti a prosociálního způsobu života.⁵²⁷

Soud by měl také v konkrétním případě zhodnotit, zda domácí vězení u *mladistvého* pachatele nebude hrát roli při případné recidivě⁵²⁸ či asociálním chování, kdy mladistvý vzhledem ke svému psychosociálnímu, rozumovému ale i biologickému vývoji může považovat domácí vězení za pro něj neúnosné omezení soukromí, v takovém konání svoji nezastupitelnou roli hraje spolupráce s PMS. § 60 odst. 6 tr. zák. pamatuje na osoby *ve věku blízkém věku mladistvých* v souvislosti s rozhodnutím soudu o uložení trestu domácího vězení, v takovém případě bere do úvahy výchovný aspekt a výchovné působení rodiny, školy a dalších subjektů a může nařídít a to samostatně nebo vedle *přiměřených povinností a přiměřených omezení* uvedených v § 48 odst. 4 tr. zák., též některá *výchovná opatření* za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.

Výchovnými opatřeními, jejichž výčet je formulován taxativně v trestně právních normách, které soud může vedle trestního opatření domácího vězení uložit se rozumí *dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou* (§ 15 - 20 ZSVM). Tato opatření je možno uložit se souhlasem mladistvého (§ 15 odst. 3 ZSVM) již v průběhu trestního řízení dle § 10 odst. 2 ZSVM. Autor se domnívá, že při ukládání výchovných opatření je třeba vycházet ze zásady proporcionality ve vztahu k závažnosti spáchaného provinění a osobě mladistvého pachatele, taky aby byl chráněn především jeho prospěch pro dalšího rozvoj

⁵²⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. Aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2013. Praha: Leges, 2013, s. 789.

⁵²⁵ Šámal, P. a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 252.

⁵²⁶ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 639-640.

⁵²⁷ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář, 3. Vydání Praha: C. H. Beck, 2009, s. 715.

⁵²⁸ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 819.

osobnosti. Dle § 15 odst. 4 ZSVM výchovná opatření usměrňují způsob života mladistvého žádoucím směrem a tím podporují a zajišťují jeho výchovu, což považují za příznivé ovlivnění účelu trestu domácího vězení. Výchovná opatření, uložená na dobu výkonu trestu domácího vězení, popř. i na kratší dobu, pro případ, že osoba blízká věku mladistvých uložená výchovná opatření zaviněně nesplní, mohou být rozhodnutím soudu důvodem pro přeměněnu trestu domácího vězení v trest odnětí svobody podle § 61 tr. zák., je však třeba komplexní hodnocení odsouzeného.⁵²⁹

Pokud jsou u mladistvého splněny podmínky nařízených *ochranných opatření*, jejichž účelem je kladně ovlivnit duševní a mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými (§ 21 až § 23 ZSVM) bude se však uložení trestu domácího vězení v takovém případě vylučovat a ochranná výchova by neměla být ukládána vedle trestního opatření domácího vězení.⁵³⁰ Ochrannou výchovu lze uložit podle tohoto zákona (§ 22 ZSVM), ústavní ochranné léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty se ukládají podle trestního zákoníku (§ 98-104 tr. zák.).⁵³¹

V případě náhrady škody u mladistvého je tento účel trestní sankce obsažen v ustanovení [§ 18 odst. 1 písm. e) ZSVM].

Široké zapojení probačních úředníků významně prohlubuje (srov. § 16, § 17, § 40, § 75, § 80 ZSVM)⁵³² účel a funkci trestu domácího vězení v této věkově specifické skupině odsouzených. Současně souhlasím s názory, že dohled úředníka PMS nad řádným výkonem a vlastní probační program v rámci domácího vězení u odsouzených ve věku blízkém věku mladistvých a mladistvých pachatelů by měl zajistit účinnější výkon tohoto trestu a působení na pachatele, tak aby vedl řádný život⁵³³ a získal jeho respekt k právu a budoucímu životu bez dalšího porušování zákonných norem jako doplňující prostředek v rámci trestní sankce.

U mladistvých je ustanoven *speciální probační program* na základě ustanovení § 17 ZSVM. Povinnost podrobit se probačnímu programu, který schvaluje ministr spravedlnosti, je další z důležitých výchovných opatření ukládaných mladistvému. Dohled nad plněním probačního programu provádí úředník PMS pověřený soudem pro

⁵²⁹ Tamtéž, s. 830.

⁵³⁰ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 2013 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 490.

⁵³¹ Tamtéž, s. 490.

⁵³² Jelínek, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. Aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2013. Praha: Leges, 2013, s. 789.

⁵³³ Vantuch, P. Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011. 1. vydání. Praha: Anag. 2011, s. 211.

mládež a neplní-li mladistvý probační program, následně postupuje úředník dle § 80 odst. 4 ZSVM. Je nutné upozornit na práci probačního úředníka a spolupráci se soudem také již před uložením trestu domácího vězení, jenž umožní uložení této trestní sankce vhodným pachatelům ve vhodných případech. Využívání pomocné složky dohledu může napomáhat správnému nasměrování a vedení mladého odsouzeného při jeho resocializaci, kontrola prováděná v rámci dohledu (jako jeho druhá hlavní součást) může přispět k účinnějšímu a důkladnějšímu dozoru nad chováním odsouzeného, zejména po dobu, kdy se bude muset zdržovat v určeném obydlí, což je podstatou trestu domácího vězení⁵³⁴, tak aby bylo zajištěno kompletní poradenství a speciální penitenciární péče.

V případě uložení trestu *pachateli ve věku blízkém věku mladistvých* je možno předpokládat, že není účelné ukládat výkon trestu domácího vězení *v rodinách s dysfunkčními rodinnými vazbami*, kde existují konfliktní vztahy rodičů s mladistvým, například mladistvý utíká opětovně z rodiny, nebo v situacích, kdy rodiče nebudou schopni poskytnout mladistvému podporu, kterou jistě při výkonu trestu domácího vězení bude potřebovat.⁵³⁵ Proto se domnívám, že nefunkční rodina bez odpovídajícího zázemí nemůže zabezpečit optimální prostředí pro zajištění výchovné funkce opatření domácího vězení a může snadno narušit bezproblémový výkon trestu. Naopak považuji uložit tuto trestní sankci za prakticky účelné, hlavně v situacích, kdy všichni členové rodiny spolupracují a vytváří stimulační prostředí a pozitivně působí na mladistvého pachatele v průběhu výkonu domácího vězení.

Na tomto místě považuji za důležité upozornit na skutečnost, že problematikým se může jevit vstup do obydlí mladistvého s uloženým domácím vězením, pokud by s ním například nesouhlasili jeho rodiče a/nebo zákonní zástupci, čímž by bez jeho zavinění byl zmařen účel, pro který bylo předmětné trestní opatření uloženo.⁵³⁶

Literatura také diskutuje, zda existují taková opatření, která mohou posílit *výchovné funkce* domácího vězení u delikventních pachatelů ve věku blízkém věku mladistvých. Autoři některých studií navrhují v této souvislosti, zda by nebylo vhodné v případě nesplnění podmínek při výkonu trestního opatření domácího vězení nebo peněžitého opatření, uvažovat o zavedení prodloužení doby k splnění těchto povinností např. současného uložení dalších výchovných opatření (§ 15 až § 20 ZSVM) směřující

⁵³⁴ Ščerba, F. Probační a její projevy v českém trestním právu. *Trestně právní revue*, 2009, č. 10, s. 302-303.

⁵³⁵ Krejčířiková, K. Nový trest (trestní opatření domácího vězení). *Státní zastupitelství*, 2009, č. 10, s. 20.

⁵³⁶ Kratochvíl, V. a kol. Kurz trestního práva: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 641.

k tomu, aby odsouzený vedl řádný život, jak to umožňuje znění § 33 odst. 2 písm. c) ZSVM.⁵³⁷

V souvislosti s polehčujícími okolnostmi, ke kterým soud přihlédne při výměře trestu, trestní zákon užívá termín *věk blízký věku mladistvých*. Ve znění § 41 a § 42 tr. zák. jsou demonstrativně uvedeny všechny polehčující a přitěžující okolnosti, věk blízký věku mladistvých patří podle § 41 písm. f) tr. zák. mezi polehčující okolnosti. Na rozdíl od ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) ZSVM je *mladistvý* ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku, zákon tento věk přesně neurčuje a ponechává na rozhodnutí soudu, o kolik může věk pachatele převýšit věk 18 let pro přiznání této polehčující okolnosti, a to proto, že proces dospívání a dosažení sociální zralosti je individuální.⁵³⁸ U mladistvého jedince, v praxi jde většinou o osobu do 20 let věku, pokud je to odůvodněno jejich rozumovou a mravní vyspělostí výjimečně do 21 roků⁵³⁹, zohledňuje trestní zákoník určité modifikace.⁵⁴⁰ Provinění spáchané ve *věku blízkém věku mladistvých* však projednávají obecné soudy podle trestního řádu a v zásadě je možné použít stejné postupy a sankce jako u ostatních dospělých.⁵⁴¹

Dovršením osmnáctého roku věku se stává osoba plně trestně odpovědnou. Obecné vnitřní členění na osoby *mladistvé* a *ve věku blízkém věku mladistvých* zohledňuje skutečnost, že jen v některých aspektech lze osoby blízké věku mladistvých posuzovat podobně jako osoby mladistvé, protože ani psychosomatický, sociální, emocionální a kognitivní vývoj takových osob nelze považovat za plně ukončený. Takové stanovisko umožňuje soudu vzít od úvahy věkové hranice, které vymezují také rozumově-mravní, společenskou a sociální vyspělost a intelektuální vývoj včetně vlivu prostředí, při rozhodování o přisnosti trestní represe a uložení trestu domácího vězení za provinění u mladistvých nebo trestného činu (přečinu) u dospělých, kde hodnocení je mnohem přísnější. Velmi důležité je uvědomit si, že stupeň vývoje se může lišit uvnitř širokých hranic a posouzení stupně vývoje může být někdy obtížné a může vyžadovat podrobné vyšetření zkušeným dorostovým lékařem nebo psychologem, proto je obecnou

⁵³⁷ Hulmáková, J. Delikventní mládež ve významných mezinárodních dokumentech. *Trestně právní revue*, 2009, č. 12, s. 371.

⁵³⁸ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné: Obecná část. Zvláštní část. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, s. 196.

⁵³⁹ Šámal, P a kol. Trestní zákoník: komentář I. §1–139. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 724.

⁵⁴⁰ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 573.

⁵⁴¹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 829.

polehčující okolností, dopustí-li se pachatel trestného činu *ve věku blízkém věku mladistvých* [(§ 41 písm. f) tr. zák.].

Vzhledem ke znění ustanovení § 65 odst. 4 a § 74 odst. 2 tr. zák., která u všech pachatelů (i dospělých), kteří vykonali trest OPP, příp. bylo od něho upuštěno, nebo vykonali trest zákazu činnosti, stanoví fikci neodsouzení, byly z ustanovení § 35 tr. zák. vypuštěny tyto tresty, neboť v tomto směru je toto ustanovení nadbytečné. Naproti tomu je třeba do tohoto ustanovení zařadit nový trest domácího vězení (§ 60 tr. zák.), který je třeba u dospělých pachatelů zahlazovat [§ 105 odst. 1 písm. e) tr. zák.], zatímco u mladistvých je třeba stanovit fikci neodsouzení (§ 35 odst. 6 ZSVM) v návaznosti na vykonání tohoto trestu nebo na upuštění od něho, neboť je třeba jim usnadnit přechod k normálnímu řádnému životu ve společnosti.⁵⁴² Nesmí tomu však bránit překážka nevykonaného ochranného opatření (§ 105 odst. 7 tr. zák.)⁵⁴³ nebo nebude jinak ochranné opatření ukončeno, bylo-li mladistvému současně uloženo.

4.1.6 Přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení

Novela právní úpravy *institutu podmíněného propuštění* byla provedena zákonem č. 390/2012 Sb.⁵⁴⁴ i přes nesouhlas senátu a veto prezidenta republiky. Obsahově přinesla novela také neformálně označovaná jako tzv. „vězeňská“ pro institut podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „podmíněné propuštění“) podstatné změny významně rozšiřující jeho působnost (§ 88 tr. zák.) při zmírnění podmínek, za nichž by bylo možné požádat o podmíněné propuštění nebo takové žádosti vyhovět.

Zákon č. 390/2012 Sb. přinesl významnou změnu týkající se trestu odnětí svobody, a to možnost přeměny tohoto trestu na *trest domácího vězení*, avšak pouze pro odsouzené za přečin ve smyslu § 57a tr. zák., který byl do trestního zákoníku nově vložen. Omezit počet osob ve vězení odsouzených pro krátkodobé tresty odnětí svobody bylo hlavní snahou novelizované úpravy, kdy vyžadované podmínky pro podmíněné propuštění (§ 88 tr. zák.) umožňují zmírnit již uložený a vykonávaný nepodmíněný trest odnětí svobody.⁵⁴⁵

⁵⁴² Srov. blíže. Navrátilová, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 94–97.

⁵⁴³ Vantuch, P. Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011. 1. Vydání. Praha: Anag, 2011, s. 317.

⁵⁴⁴ Sněmovní tisk 584 – důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴⁵ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1077 a násl.

Novela obsahuje *podmínky pro podmíněné propuštění u méně závažné kriminality, nebo aby byl ukládán mírnější alternativní trest* a v důsledku toho by se částečně vyřešil problém s přeplněností věznic.⁵⁴⁶ Považuji za důležité na tomto místě zkonstatovat názor, že zmírnění podmínek pro podmíněné propuštění však samo o sobě vyřešit problém vězeňství nemůže, neboť v každém jednotlivém případě závisí rozhodnutí o podmíněném propuštění na důvodném přesvědčení soudu o dosažení nápravy odsouzeného, nikoliv na aktuální potřebě konkrétní věznice vyřešit nedostatek „ubytovací“ kapacity.⁵⁴⁷ Obecně se má za to, že v oblasti trestní represe můžeme předpokládat spíše další zatížení pro soudy, kdy v situacích, že soud zamítne žádost nebo návrh a kladně nerozhodne o podmíněném propuštění, odsouzený dále zůstane ve výkonu trestu ve vězení. Koncepčnímu záměru v oblasti trestní spravedlnosti obsaženému v předmětné novele ohledně snižování počtu osob ve výkonu trestu a recidivy však na druhé straně nelze v žádném případě upřít pozitivní prvek včetně nové možnosti přeměny trestu odnětí svobody na alternativní *trest domácího vězení* (§ 57a tr. zák.). Výsledkem tohoto úsilí je přepracovaný celý systém současně platných novelizovaných ustanovení; (§ 88 odst. 1, 2, nové věty první podle § 88 odst. 3 a § 89 odst. 2 tr. zák.), jejichž cílem je zrychlit a zefektivnit proces podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v případě pachatelů méně závažných trestných činů a tím napomoci řešení neúnosného stavu přeplněnosti věznic.⁵⁴⁸

Novelizovaná právní úprava umožňuje podmíněné propuštění za stanovených podmínek podle § 88 odst. 1 tr. zák. u odsouzeného, který vykonal alespoň polovinu uloženého trestu odnětí svobody, nebo odsouzený, jenž nebyl odsouzen za zvláště závažný zločin, který dosud nebyl ve výkonu trestu odnětí svobody, už po jedné třetině vykonaného trestu nebo podle rozhodnutí prezidenta ČR zmírněného trestu odnětí svobody. U případů odsouzených za *přečiny*, u nichž podá návrh na podmíněné propuštění ředitel věznice, bude soud v zásadě posuzovat pouze zjevnost nevedení řádného života v případě propuštění na svobodu. Upozorňuji také na ustanovení § 88 odst. 2, které mluví o tom, že jestliže odsouzený za přečin prokázal svým vzorným chováním a plněním svých povinností, že dalšího výkonu trestu není třeba, může ho soud podmíněně propustit na svobodu i předtím, než vykonal část trestu odnětí svobody vyžadovanou pro podmíněné propuštění podle odstavce 1.

⁵⁴⁶ Kocina J. Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 12. Dostupné z: <http://www.ipravnik.cz/podminene-propusteni-zvykonu-trestu-odneti-svobody>.

⁵⁴⁷ Vantuch, P. Podmíněné propuštění z výkonu trestu a možnosti řešení problému přeplnění věznic. *Trestní právo* 2012, č. 2, s. 8-9.

⁵⁴⁸ Vantuch, P. *Trestní zákoník s komentářem* k 1. 8. 2011. 1. Vydání. Praha: Anag, 2011, s. 4.

V tomto smyslu novelizovaná norma současně vyhověla názorům odborné veřejnosti shodující se v tom, že by efektivitě *trestu domácího vězení* napomohlo, kdyby rekodifikace umožnila uložit tento trest i jako součást trestů odnětí svobody například v případě podmíněného propuštění.⁵⁴⁹ Taková právní úprava, kdy se odsouzený po podmíněném propuštění z výkonu trestu podstoupí výkonu domácího vězení dobře koresponduje s tzv. „back-end“ systémem domácího vězení, který je již dlouho zaveden v zahraničí⁵⁵⁰ (srov. kapitola 6). Dle autora této rigorózní práce zákon č. 390/2012 Sb.,⁵⁵¹ jehož snahou je zmírnit podmínky podmíněného propuštění a *umožňuje přeměnu trestu odnětí svobody na trest domácího vězení*, umožňuje rozšířit praktický záběr této trestní sankce a nabízí nová východiska pro širší využití mírnějšího alternativního trestu. Do trestního zákoníku byl nově zaveden institut přeměny trestu odnětí svobody na trest domácího vězení a tímto za § 57 se vkládá nové ustanovení § 57a.

Nová právní úprava podle § 57a tr. zák., kdy soud rozhoduje o podmíněném propuštění odsouzeného za přečin z výkonu trestu odnětí svobody, mluví o tom, že soud může uložit po výkonu poloviny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta ČR zmírněného trestu odnětí svobody přeměnit odsouzenému za přečin zbytek trestu v *trest domácího vězení* s tím, že zákon vyžaduje v případě, že odsouzený po právní moci rozsudku, zejména ve výkonu trestu svým chováním a plněním povinností prokázal polepšení a je naděje, že povede v budoucnosti řádný život ve smyslu institutu podmíněného propuštění.

Při přeměně trestu odnětí svobody v *trest domácího vězení* se postupuje podle pravidla stanoveného v § 57a tr. zák., podle něhož je předepsáno, že *jeden den trestu domácího vězení odpovídá každému dni nevykonaného zbytku trestu odnětí svobody*; nejvyšší výměrou trestu domácího vězení stanovenou v § 60 odst. 1 tr. zák. soud není vázán; na jeho výkon se však aplikují stejné zásady, jejichž výčet najdeme v ustanoveních § 60 tr. zák. Bude bezpochyby jako součást přeměny podmíněného propuštění na trest domácího vězení vyžadován *písemný slib*, že se bude odsouzený zdržovat doma v soudem určené době a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost podle § 60 odst. 1 písm. b), stejně jako při prvotním uložení trestu domácího vězení (srov. kapitola 4.1.3).

⁵⁴⁹ Blanda, R. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic? *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 17.

⁵⁵⁰ Ščerba, F. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 89.

⁵⁵¹ Usnesením poslanecké sněmovny zákon č. 390/2012 Sb. ze dne 7. 11. 2012; Poslanecká sněmovna setrvala na tomto zákoně vráceném prezidentem republiky.

Tato novela se současně úzce také dotkla i procesněprávních změn souvisejících s § 57a tr. zák. a přeměnou trestu odnětí svobody na *trest domácího vězení* podle ustanovení § 333b vložené za § 333a tr. řádu, které upravuje podmínky postupu přeměny trestu odnětí svobody v domácí vězení, pokud podle § 333b je podán návrh na přeměnu tohoto trestu. K takovému postupu je procesně zákonem aktivně legitimován soud na návrh státního zástupce nebo ředitele věznice, v níž vykonává odsouzený trest, žádost je oprávněný podat toliko odsouzený nebo i bez takové žádosti, a to ve veřejném zasedání (§ 333b tr. řádu), úředníci a asistenti PMS však k takovému úkonu nejsou legitimováni. Pokud by měl soud i přes kladný názor ředitele věznice důvodné pochybnosti o budoucím řádném životě odsouzeného, musel by je ve svém zamítavém rozhodnutí zvlášť důkladně zdůvodnit.⁵⁵² Proti takovému rozhodnutí podle § 333b odst. 2 tr. řádu je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

Přestože podle § 60 odst. 1 tr. zák. je nejvyšší výměra trestu domácího vězení, který je ukládán soudem, stanovena na dvě léta, touto výměrou není vázán soud při přeměně trestu odnětí svobody v trest domácího vězení, tudíž ji může překročit.⁵⁵³ Na tomto místě považuji, jak z logiky věci vyplývá za důležité upozornit, že pokud soud o přeměně rozhodne, v takovém případě pro odsouzeného neplatí omezení, že trest domácího vězení nesmí přesáhnout dva roky, jako v případech, kdy soud ukládá tuto trestní sankci přímo podle dikce § 60 odst. 1 tr. zák. Tudíž domácí vězení uložené přeměnou trestu odnětí svobody může být proto delší než dva roky. Otázkou pro zákonodárce proto zůstává, zda by v našem trestním zákoníku *de lege ferenda* neměla být také zakotvena maximální výměra trestu domácího vězení při přeměně trestu odnětí svobody.

V případě, že byl člověk odsouzený za přečin, může požádat o přeměnu trestu odnětí svobody na *opatření trestu domácího vězení* až po uplynutí poloviny vyměřeného trestu odnětí svobody, a to jen v případě, že nebyl odsouzený za zločin, ale za přečin. Na druhé straně, nově je přidána možnost pro odsouzeného za přečin, požádat o podmíněné propuštění dříve, než uplyne polovina výkonu trestu odnětí svobody⁵⁵⁴, v případě, že odsouzený nebyl odsouzen za zvlášť závažný trestný čin, jenž dosud nebyl ve výkonu trestu odnětí svobody a vykonal alespoň třetinu uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta ČR zmírněného trestu odnětí svobody [(§ 88 odst. 1 písm. b) tr.

⁵⁵² Šámal, P., Válková, H. K podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 11-12, s. 254.

⁵⁵³ Vantuch, P. Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011. 1. Vydání. Praha: Anag, 2011, s. 3.

⁵⁵⁴ Tamtéž, s. 3. Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 649.

zák.)], také související s možností uložení dalších opatření odsouzenému podle § 89 odst. 2 tr. zák. Soud může uložit, aby se podmíněně propuštěný podle § 88 odst. 2 tr. zák. ve stanovené části zkušební doby zdržoval *ve stanoveném časovém období ve svém obydlí nebo jeho části*, bylo-li tak rozhodnuto, užije se na postup při výkonu této povinnosti ustanovení dle § 334b až 334e tr. řádu, nebo aby vykonal práce ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, anebo aby složil určenou peněžní částku na pomoc obětem trestné činnosti na účet soudu, v takovém případě se užije ustanovení § 336 až 339 tr. řádu na postup při výkonu takové povinnosti.

V kontextu § 57a tr. zák. považuji za vhodné také nastolit praktickou otázku, *za jakých okolností a pro jaké osoby bude ve skutečnosti při rozhodování o podmíněném propuštění trest domácího vězení určen*. Osobně sdílím názor, že bude žádáno na žádost či návrh nebo z úřední povinnosti (§ 331 odst. 1 tr. řád.) spíše o podmíněné propuštění, vzhledem k tomu, že tato možnost v úvahu přichází dříve a omezení s tím spojená (§ 89 tr. zák.) bezpochyby nejsou tak závažného charakteru a jsou menšího rozsahu než u trestu domácího vězení. V praxi lze důvodně očekávat, že se bude jednat o odsouzené, u kterých byla žádost o podmíněné propuštění po třetině soudem opakovaně zamítnuta a proto nebyli podmíněně propuštěni na svobodu. Trestní řád (§ 333b) však nemluví o tom, jak často může odsouzený žádat o přeměnu trestu při opakovaném zamítnutí, na rozdíl od § 331 odst. 1 tr. řádu, který výslovně vymezuje, pokud byla žádost odsouzeného o podmíněné propuštění zamítnuta, může ji odsouzený opakovat teprve po uplynutí šesti měsíců od zamítavého rozhodnutí, ledaže by žádost byla zamítnuta jen proto, že dosud neuplynula lhůta stanovená v zákoně pro podmíněné propuštění. V neposlední řadě musíme zmínit, že soud dle obecných zásad trestání zohledňuje zásadu a rozhoduje, zda k splnění účelu trestu postačí mírnější alternativní trest spojený s aktivní spoluprací a konáním při naplnění účelu tohoto trestu. V souladu § 57a tr. zák. můžeme tento institut považovat za vhodný u těch odsouzených, u kterých nelze předpokládat, že budou podmíněně propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody, lze vážně pochybovat o tom, že se pravděpodobně bude jednat o prvotrestané odsouzené. Prvotrestanou osobou máme na mysli osobu, která byla poprvé pravomocně odsouzena za spáchaný trestný čin (buď k trestu odnětí svobody, či byla odsouzena k jinému druhu

trestu).⁵⁵⁵ Zákon by se vztahoval především k těm, kteří už byli odsouzeni v minulosti, aby tak mohlo opustit české věznice co nejvíce vězňů.⁵⁵⁶

O přeměně trestu s velkou pravděpodobností rozhodne podle znění zákona soud, který v první stupni rozhodl o uložení trestu domácího vězení, oproti podmíněnému propuštění, kdy rozhoduje soud, v jehož obvodu se věznice nachází⁵⁵⁷, kdy místní příslušnost soudu se řídí místem, kde je nepodmíněný trest vykonáván i v případě dočasného přerušení výkonu trestu.

Současná novelizovaná úprava, jejíž součástí je přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení si našla své odpůrce a stala se předmětem nesouhlasných kritických námitek oponentů v justiční praxi, jenž tuto novelizaci považují za neúčelovou a nesystematickou, postrádající logiku.⁵⁵⁸ Hlavní argumentace vycházejí ze stanovisek, že zákonodárce nebyl veden hlavním cílem zajistit příznivější podmínky pro případné pachatele trestných činů, odsouzených ke krátkodobým trestům odnětí svobody. Naopak tyto hlasy považují tuto popisovanou právní normu velmi často pouze za zástupné řešení problému, které by mělo mít řešení v oblasti reorganizace vězeňského systému a nikoliv v oblasti trestního práva, jenž je nástrojem, s jehož pomocí se řeší problémy, které v zásadě s trestním právem nesouvisí.⁵⁵⁹

Autor se domnívá, že i vzhledem k tomu, že v otázce účinnosti panují určité nejasnosti a přes sílící kritické úvahy, je možno souhlasit s literaturou⁵⁶⁰, že tak jak je tento zákon napsaný, bude velmi pravděpodobně hojně využíván v advokátní praxi a je nezbytné relevantní prvky popisované novelizované úpravy diskutovat a o přijatých změnách informovat. Otázkou však stále zůstává, jak se přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení podle § 57a tr. zák. prakticky velmi podobná podmíněnému propuštění s povinností zdržovat se ve svém obydlí nebo jeho části (§ 88 odst. 2 tr. zák.) prakticky uplatní, kdy pro výkon této specifické přiměřené povinnosti se použije ustanovení § 331 odst. 5 tr. řádu, které odkazuje na úpravu výkonu trestu domácího vězení dle § 331b až 334e (legislativní rámec „kvazi“ trestu domácího vězení). Tato

⁵⁵⁵ Marešová, A., Kotulan, P., Martinková, M. Sonda do problematiky osob v ČR poprvé trestně stíhaných a poprvé vězněných. Praha: IKSP, 2004, s. 183.

⁵⁵⁶ Koukal, J. (2012). Přeplněná vězení? Polovina domů. *Právo*, 21. 3., 2012, s. 1.

⁵⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 9. 2011, sp. zn. 11Td 44/2011. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

⁵⁵⁸ Kocina, J. Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 12. Dostupné z: <http://www.ipravnik.cz/podminene-propusteni-zvykonu-trestu-odneti-svobody.>>.

⁵⁵⁹ Op. cit., sub 558.

⁵⁶⁰ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 829.

problematika v práci justice může být dle mého názoru diverzifikována do několika oblastí.

V prvním případě jde o to, jaký prostor dostane ukládání přeměny trestu odnětí svobody na trest domácího vězení také v porovnání s institutem podmíněného propuštění, jehož cílem je zrychlit proces podmíněného propuštění. Během zkušební doby, která je u přečinů až 3 roky může soud uložit podmínku, aby se odsouzený zdržoval ve stanoveném časovém období ve svém obydlí nebo jeho části (§ 88 odst. 2 tr. zák.). V tomto ohledu se obě trestní sankce nápadně podobají, příliš se neodlišují a jsou nepochybně výrazem určité dvojkolejnosti při uložení podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, protože obě jsou vázány povinností zdržovat se v obydlí a důsledkem zmaření podmínek je uložení přísnější sankce a dokončení výkonu trestu ve věznici. Na této skutečnosti lze proto vysledovat určitá společná pravidla při řešení trestních věcí. Významný rozdíl spatřuji však v tom, že právní fikce úplného vykonání uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody nastává pouze, pokud soud vysloví, že se *podmíněně propuštěný* osvědčil dle § 91 odst. 2 tr. zák. dnem podmíněného propuštění. V takovém případě tato právní fikce má význam pro dřívější počátek lhůty pro zahlazení odsouzení (§ 105 tr. zák.).

V případě *trestu domácího vězení* soud odsouzení zahladí, pokud odsouzený po výkonu nebo prominutí trestu anebo po promlčení jeho výkonu vedl řádný život nepřetržitě po dobu nejméně jednoho roku [(§ 105 odst. 1 písm. e) tr. zák. a § 363 tr. řádu)], nezbytné je však (*ex decreto*) rozhodnutí soudu⁵⁶¹, tak aby došlo k zahlazení trestu.

Do budoucna bude nepochybně také zajímavé dále sledovat, zda novela rozšiřující možnosti podmíněného propuštění osob uvězněných ke krátkodobým trestům odnětí svobody skutečně ovlivní počet vězněných a splní zamýšlené cíle zákona nesoucí č. 390/2012 Sb. Také jakým způsobem bude PMS kapacitně připravena na kontroly, pokud EM nebyl prakticky stále zaveden. Důležitou roli sehrála v této záležitosti také amnestie prezidenta republiky, která se této situace také významně dotkla a uplatnění tímto významně ovlivnila a omezila. Naše zkušenosti proto stále s touto zákonnou normou chybí, protože amnestie osvobodila všechny osoby z případné skupiny pro podmíněné propuštění, osoby s trestem do jednoho nebo dvou let, které mohli být

⁵⁶¹ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 486.

propuštěny do domácího vězení ve spojení s EM, čímž celá tato potenciální skupina prakticky zmizela.⁵⁶²

Autor práce v této souvislosti má za to, že kromě výše diskutovaných úprav předčasného propuštění nabízí novela č. 390/2012 Sb., která pamatuje na to, jak se vypořádat s počtem vězňů, další návrhy jak toho dosáhnout. Prostřednictvím popisované novely dochází ke snížení trestních sazeb u některých trestných činů, kdy podstatné změny zaznamenala skutková podstata trestného činu zanedbání povinné výživy uvedená v ustanovení § 196 tr. zák. a druhým ustanovením, kterého se dotkly změny související se snížením trestních sazeb je trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 odst. 1 tr. zák.⁵⁶³ V této souvislosti konkrétně považuji za důležité zmínit také změny týkající se ukládání trestu OPP a peněžitých trestů⁵⁶⁴ včetně dalších systémových opatření státu a reformních snah trestní politiky (srov. kapitola 3.4).

Autor textu je také názoru, že novelizovaná přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení (§ 57a tr. zák.) je stále poměrně mladá a v tomto směru, ale také s ohledem na množství případů lze důvodně očekávat rozsáhlejší ustálenou judikaturu v budoucnosti, až rozsudky v období živého provozu doputují k Nejvyššímu soudu ČR.

V návaznosti na ustanovení § 151 až § 156 tr. řádu o nákladech trestního řízení, hlava osmá, byl rozšířen § 152 odst. 1 o nové písm. c), které upravuje náklady spojené s využitím elektronického kontrolního systému při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Podle ustanovení § 152 odst. 2 tr. řádu se popisuje denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem vazby, náklady spojené s využitím EM při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsobu úhrady těchto nákladů, které stanoví Ministerstvo spravedlnosti obecně závazným právním předpisem. Povinnost odsouzeného, který byl podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody hradit náklady spojené s využitím EM se řídí § 155 odst. 3 tr. řádu. O tom rozhodne po právní moci rozsudku předseda senátu, který odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody propustil. Při tom se přiměřeně použijí zvláštní právní předpisy upravující náhrady nákladů spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady, tak jako kdyby trest domácího

⁵⁶² Jurková, M. Nákup náramků pro domácí vězení je po amnestii u ledu. Ve hře je ještě pronájem. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-60320260-elektronicke-naramky-pro-vezne-stat-nekoupí.>>.

⁵⁶³ Slintáková, J. „Vězeňská novela“ trestního zákoníku (první část). Dostupné z <http://www.kubistova.co.cz/cs/detail/49-vezenska-novela-trestniho-zakoniku-prvi-cast/?P.>>.

⁵⁶⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013, s. 389.

vězení byl uložen přímo. V důvodové zprávě k předmětnému zákonu (sněmovní tisk č.297/0) ve smyslu ustanovení § 155 odst. 3 tr. řádu stojí⁵⁶⁵, že platba bude stanovena formou denní sazby, stejně jako je tomu v případě trestu domácího vězení a částka bude rovněž totožná podle vyhlášky č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady. Denní sazba nákladů výkonu domácího vězení činí 50 Kč/ každý kalendářní den, ve které odsouzený alespoň zčásti vykonával trest domácího vězení.

4.1.7 Přeměna trestu domácího vězení v trest odnětí svobody

Trest domácího vězení by měl být obecně upraven tak, aby se takové přeměně a priori zabránilo. Trest domácího vězení společně s trestem OPP a peněžitý trest nebo nevykonaný zbytek trestu obou předchozích může však být za určitých podmínek přeměněn na trest odnětí svobody, případně u peněžitého trestu je stále nařízen výkon náhradního trestu odnětí svobody.

Obecná pozitivní východiska související s přeměnou domácího vězení v trest odnětí svobody vysoké prediktivní hodnoty jsou takové, pokud odsouzený ukáže ochotu aktivně konat, aby odčinil protiprávní jednání a ukázal polepšení a dodržoval „pravidla hry“. Právě chování odsouzeného, skutečnost, že odsouzený začne adekvátně vykonávat trest domácího vězení a projevuje aktivní spolupráci a zapojení, je ochoten nahradit škodu poškozenému nebo se mu omluvit, zakládá úvahu o snaze o nápravu a odčinění. Naopak negativně lze posoudit skutečnosti, pokud v průběhu výkonu trestu domácího vězení odsouzený trest vůbec nenastoupil, opakovaně vědomě porušuje podmínky, nespolupracuje a trest řádně nevykonává vlastní vinou. Soud proto bude bezprostředně konat a reagovat na zprávu probačního úředníka s ohledem na § 61 tr. zák.

Obdobně důležité okolnosti, které si vyžadují krátkou analýzu a mohou být časté, je situace, kdy soud dosud nenařídil trest domácího vězení a rozhodne o změně trestu domácího vězení na nepodmíněný trest odnětí svobody, pokud pachatel v období mezi rozhodnutím soudu a jeho výkonem nerespektoval zákon a zjevně nevedl řádný život. V takové situaci je však logické, že odsouzený neměl možnost prokázat polepšení aktivním přístupem k trestu domácího vězení. Na druhé straně však z jednání odsouzeného v takovém případě silně pociťují skutečnost, že výkon nařízeného trestu

⁵⁶⁵ Sněmovní tisk 297/0, část č. 1/2 VI. n. z. trestní zákoník – související – EU [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna s. 30. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sq?O=6&CT=297&CT1=0.>>.

domácího vězení by nesplnil svůj očekávaný účel a nepochybně by stejně byla praktickým důsledkem časná přeměna domácích vězení na trest odnětí svobody podle § 61 tr. zák. Otázkou proto zůstává, zda v takovém případě osoba pachatele byla vůbec primárně vhodná pro uložení takové alternativní trestní sankce.

Zmaření trestu domácích vězení obsahuje znění § 61 tr. zák., obecně můžeme rozumět nedodržování jeho podmínek předepisovaných pro výkon trestu domácích vězení nebo neplnění soudem uložených *přiměřených omezení a přiměřených povinností* nebo v případě mladistvého *výchovných opatření*. V takovém případě předseda senátu o této přeměně trestu domácích vězení na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody procesně rozhodne podle souvisejícího § 334g tr. řádu na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu. Na výkon trestu se pak užije zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a zároveň soud rozhodne i o způsobu jeho výkonu (§ 56 tr. zák.).

Zmaření podmínek výkonu trestu a nedodržení závazků může být obecného charakteru dle § 60 odst. 1 písm. b), kdy pachatel se *písemným slibem* zavazuje k tomu, že ve stanovené době se bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou součinnost nebo nedodrží *současná omezení a přiměřené povinnosti* nařízené soudem (§ 48 odst. 5 tr. zák.) nebo uložená *výchovná opatření* dle § 15 odst. 2 ZSVM, také v návaznosti na způsoby maření rozšířené podle § 61 tr. zák., který pamatuje na zákonné důsledky jednání, kdy odsouzený zmařil trest domácích vězení a upravuje sankci pro takové zmaření. Obecného charakteru nevztahující se však pouze k trestu domácích vězení je také dle mého názoru znění § 337 odst. 1 písm. f) tr. zák. upravující maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.⁵⁶⁶

Jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácích vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácích vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest domácích vězení nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácích vězení se počítá za jeden den odnětí svobody (§ 61 tr. zák.). Obdobně stejná úprava platí také ve vztahu k trestu OPP, avšak s výjimkou povinnosti vést řádný život, kdy při porušení jejich podmínek může být

⁵⁶⁶ Srov. blíže. Nález Ústavního soudu sp.zn. 11Tz17/2013 ze dne 28.5.2013. Dostupné z: <http://www.pravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/vykon-trestu-92106.html>.

odsouzený sekundárně sankcionován uložením trestu domácího vězení již také s odkazem na nečetnou judikaturu (srov. Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2054/12 ze dne 29. 11. 2012)⁵⁶⁷ na základě ustanovení § 65 odst. 2 tr. zák. za podmínek uvedených v § 60 odst. 1 tr. zák. V případě porušení písemného slibu, zejména neposkytnutí potřebné součinnosti původní účinná úprava trestní zákoníku nestanovila žádné negativní následky, neboť zmaření výkonu trestu jako důvod pro uložení náhradního trestu odnětí svobody zahrnovalo pouze nedodržení podmínek stanovených v tehdejší § 60 odst. 3 až 5 tr. zák.⁵⁶⁸, změnu provedl novelizovaný zákon č. 330/2011 Sb., jenž významně rozšířil pojem maření trestu domácího vězení podle § 61 tr. zák. Po novele provedené zákonem č. 330/2011 Sb. je již dále neposkytnutí součinnosti při kontrole tohoto trestu jedním z důvodů pro jeho přeměnu na trest odnětí svobody.

Další důvody pro přeměnu trestu domácího vězení v trest odnětí svobody mohou být nesplnění povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkové újmy, stejně jako nevydání bezdůvodného obohacení trestným činem.⁵⁶⁹ Také u pachatele ve věku blízkém věku mladistvých pokud nedodrží výchovná opatření, může soud rozhodnout o přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody, je však třeba hodnotit chování pachatele komplexně⁵⁷⁰, dle mého názoru hlavně s ohledem na věk, rozumový, psychosociální, kognitivní, intelektuální a biologický vývojový aspekt specifický pro tuto věkovou kategorii odsouzených (Srov. kapitola 4.1.5).

Soud na základě všech informací o průběhu trestu, pokud odsouzený nedodržuje podmínky trestu, vyhodnotí, zda přistoupí k přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody nebo v případě méně závažného porušení ponechá odsouzeného ve výkonu trestu domácího vězení.⁵⁷¹ Je však nutné hodnotit celkově veškeré plnění či neplnění přiměřených povinností a opatření a jednání odsouzeného v rámci celého výkonu trestu, nikoliv jen izolovaně jedno nesplnění uložené přiměřené povinnosti.⁵⁷² Podstatně důležitá je podmínka, aby pachatel zjevně zaviněně nevykonával nebo zaviněně porušoval podmínky uloženého trestu domácího vězení ve smyslu § 15 a § 16 tr. zák., je významně akcentováno v nálezech Ústavního soudu (např. nález Ústavního

⁵⁶⁷ Srov. blíže. Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2054/12 ze dne 29. 11. 2012. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

⁵⁶⁸ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 312, s. 313.

⁵⁶⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 829.

⁵⁷⁰ Tamtéž, s. 830.

⁵⁷¹ Tamtéž, s. 833.

⁵⁷² Tamtéž, s. 828.

soudu sp. zn. 11 Tz17/2013 ze dne 28. 5. 2013).⁵⁷³ Pokud by tedy šlo o překážky nezaviněné pachatelem, nebylo by možno přistoupit k přeměně.⁵⁷⁴

Obecně se považuje stále za nedostatek, že v podmínkách maření výkonu domácího vězení (§ 61 tr. zák.) není podchycená a kupodivu chybí jednoznačně konkretizovaná povinnost vést *řádný život*⁵⁷⁵ a spolupracovat aktivně s PMS (§ 334b tr. řádu), na rozdíl od zákonné úpravy trestu OPP (§ 62 tr. zák.) a paradoxně také případů náhradního trestu odnětí svobody dle § 69 odst. 3 tr. zák. při přeměně peněžitého trestu v trest domácího vězení do skončení výkonu tohoto trestu, pokud nevede řádný život a vyhýbá se nástupu jeho výkonu. V tomto smyslu je důležitým problémem z mého pohledu skutečnost, že určitost pojmu vést *řádný život* v našem právním řádu není zakotvena, což může vzhledem k nejasně definovaným podmínkám vést k určité právní nejistotě při výkladu, co ještě lze považovat a co už nikoliv, že odsouzený řádný život vede, pokud chybí výslovně strukturovaný výklad. Za řádné vedení života lze mimo jiné jistě považovat podobně jako u trestu OPP dodržování přiměřených omezení a přiměřených povinností, které byly v odsuzujícím rozsudku stanoveny, a rovněž byla-li uložena náhrada škody podle sil odsouzeného.⁵⁷⁶ Na druhé straně ale poskytuje soudci mnohem větší pravomoc při posuzování okolností s ohledem naplnění účelu trestu a spravedlnosti. Konečné rozhodnutí o tom, zda odsouzený vede řádný život, ale bude vždy záležet pouze na soudu. Lze také důvodně k této problematice vycházet z relevantního rozboru výkladu judikatury Nejvyššího soudu ČR (sp. zn. 4 Tz 53/2010).⁵⁷⁷

Nová doplňující právní úprava by nepochybně přispěla k zlepšení a nápravě situace, protože důvodně lze očekávat problémy při výkladu a realizaci tohoto pojmu, které se nepochybně promítnou do rozhodování konkrétních trestních věcí. Vraťme se ale k vlastní podobě a pojetí výkladu tohoto pojmu. Podle mého názoru obecné požadavky pro nové náměty úpravy trestněprávní normy jsou legitimní, aby bylo *de lege ferenda* zakotvena povinnost vést řádný život a byly blíže konkretizovány podmínky vedení řádného života vnitřním demonstrativním (ne taxativním) členěním legislativní

⁵⁷³ Srov. blíže. nález Ústavního soudu sp.zn. 11 Tz17/2013 ze dne 28.5.2013 Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/vykon-trestu-92106.html>.

⁵⁷⁴ Op. cit., sub 572, s. 828.

⁵⁷⁵ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 4.

⁵⁷⁶ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 2013. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 412.

⁵⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2010, sp.zn. 4 Tz 53/2010. Srov... *dodržoval právní řád, plnil si své povinnosti vůči státu a společnosti, nezneužíval svých práv, nenarušoval občanské soužití, nedopouštěl se přestupků, jiných deliktů a trestných činů.*

normy. Dle mého názoru je nezbytné uplatňovat požadavek na přesnost, jasnost a výstižnost takové právní normy (požadavek „*nullum crimen sine lege certa, nulla poena sine lege certa*“). Nepochybně jsem ale také přesvědčen, že jednoznačně definovat podmínky asi nebude pravděpodobně také možné a bude použita demonstrativní dispozice vyjádřením věcných znaků či podmínek, výčtem určitých skutečností s nedílnou aplikací individuálního posouzení každého konkrétního případu pro přeměnu trestu domácího vězení.

S tím úzce souvisí také situace, pokud se odsouzený v průběhu výkonu této trestní sankce dopustí i tzv. bagatelního trestného činu, nastupuje logicky důvod pro přeměnu v trest odnětí svobody. Zákonodárná moc však dle § 61 tr. zák. výslovně tento důvod nevypočítává, a pokud odsouzený v průběhu výkonu trestu domácího vězení spáchá další trestný čin, důsledkem může být, že tento trest zůstane v platnosti, neboť nebyl naplněn žádný z důvodů pro přeměnu v trest odnětí svobody⁵⁷⁸. Z vnitřní logiky věci však výkladově vyplývá, že můžeme tento důvod pro přeměnu trestu domácího vězení podřadit pod formulaci „*[j]inak maří výkon toho trestu*“ obsaženou v § 61 tr. zák., ale jsem zastáncem toho, že toto stanovisko by mělo být výslovně zakotveno v právní úpravě mezi důvody umožňující přeměnu trestu domácího vězení v trest odnětí svobody. Odsouzený má povinnost umožnit úředníkovi PMS vstup do místa výkonu trestu (§ 334b tr. řádu). V tomto kontextu považuji za maření výkonu trestu také situace, kdy odsouzený odepře spolupráci s úředníkem PMS a odmítne vpustit úředníka do svého obydlí za obdobných podmínek u mladistvých, kdy rodiče a/nebo zákonní zástupci odmítnou vpustit probačního úředníky do obydlí (srov. kapitola 4.1.5).

Situace ohledně maření výkonu může být také směřována vůči soudu nebo jiným institucím, pokud se podílí na řádném průběhu výkonu trestu.⁵⁷⁹ Na tomto místě považuji za předmět diskuse výklad § 61 tr. zák., který popisně vymezuje důvody pro přeměnu a je uvedena dle mého názoru velmi nesrozumitelně a nedostatečně formulace, že odsouzený poruší bez závažného důvodu „*sjednané podmínky*“, poněvadž odsouzený nic nesjednává⁵⁸⁰ neboť jaký bude vlastní režim výkonu trestu rozhoduje pouze soud. Literatura k tomu komentuje, že tato formulace se objevila v ustanovení pravděpodobně nedopatřením, pokud byla projednávána přeměna OPP na trest odnětí svobody, kdy si zákonodárci v Ústavně právním výboru Poslanecké sněmovny ČR nedostatečně uvědomili, že na rozdíl od OPP, kdy PMS *tzv. předjednává výkon trestu* s obcí či jinou

⁵⁷⁸ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 4.

⁵⁷⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář. 2. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 829.

⁵⁸⁰ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 5.

institucí.⁵⁸¹ U trestu domácího vězení však s odsouzenými nikdo podmínky nesjednává, poněvadž vlastní režim výkonu trestu je odvislý pouze na rozhodnutí soudu a ve skutečnosti se vyžaduje od odsouzeného pouze *písemný slib*, kterým se podvoluje a zavazuje dodržovat podmínky a povinnosti dotčené trestní sankce upravené v § 60 odst. 1 písm. b) tr. zák.

V původní právní úpravě byl ustanoven tzv. *náhradní trest odnětí svobody* pro případy, jestliže nebudou dodrženy podmínky domácího vězení.⁵⁸² Jestliže soud ukládal trest domácího vězení, původní modelová situace stanovila pro případ nedodržení podmínek domácího vězení *náhradní trest odnětí svobody na jeden rok* a způsob pro jeho výkon. O náhradním trestu odnětí svobody při zmaření trestu domácího vězení jsou již dostupné údaje také v judikatuře, kdy v nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 28. 5. 2013 sp. zn. 11 Tz 17/2013⁵⁸³ soud výslovně řekl, že „[N]ejvyšší soud má za to, že jestliže zákon v souvislosti s výkonem určitého druhu výslovně stanoví důsledky („sankci“) pro případ, že pachatel uložený trest v určené lhůtě zaviněném nevykonává nebo zaviněně porušuje z něj vyplývající povinnosti či stanovené podmínky, popřípadě se i jinak dopouští jednání mařícího jeho výkon, pak nelze zároveň vyvozovat jeho trestní odpovědnosti za toto mařící jednání pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku.“ Zákonodárce však novelou provedenou zákonem č. 330/2011 Sb. nahradil původní koncepci náhradního trestu odnětí svobody nově *přeměnou trestu domácího vězení* nebo jeho zbytků, tudíž v současnosti již soud náhradní trest nevymezuje a postup soudu najdeme v ustanovení § 61 tr. zák., kdy navíc délka uloženého trestu odnětí svobody po novelizaci může být delší než jeden rok a tudíž došlo k zpřísnění této právní normy.

Současná právní úprava, která změnila následky porušení povinností se může jevit svým způsobem pro některé odsouzené jako přijatelnější, spravedlivější a vhodnější, stejně jako laické veřejnosti, vždyť již *pracuje s dobou, po kterou odsouzený řádně vykonal trest domácího vězení* podle § 61 tr. zák. Při rozhodování o dalším postupu tímto vůči odsouzenému se zohledňuje částečné splnění jako relativně pozitivní okolnost a nepodmíněný trest odnětí svobody představuje faktor přímo úměrný nevykonanému trestu domácího vězení (§ 61 tr. zák.). Tímto se projevuje proporcionalita vzhledem ke konkrétní době, po kterou byl trest domácího vězení

⁵⁸¹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 295.

⁵⁸² Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I: § 1 až 139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 714.

⁵⁸³ Srov. blíže. Nález Ústavního soudu sp.zn.11Tz17/2013 ze dne 28. 5. 2013. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/vykon-trestu-92106.html>.

respektován a dodržován.⁵⁸⁴ Naopak při přeměně trestu domácího vězení na trest odnětí svobody lze uložit trest v trvání až 2 roků v případě maximální výměry, kdy trest ještě nebyl zahájen (příkladně se odsouzený vyhýbá nástupu trestu). Osobně však důrazně trvám na tom, že současný poměr přepočtu lze považovat jako příliš mírný, *poněvadž kalkulovaná doba tímto způsobem přeměněného trestu odnětí svobody* (maximálně s ohledem na délku již vykonaného trestu domácího vězení) nemusí dosahovat ani dolní hranici trestní sazby jednoho roku např. u spáchaných trestných činů, za které je možné soudem vyměřit trest domácího vězení se sazbou od jednoho do pěti roků. Maximální délka trestu odnětí svobody přicházející v úvahu pro pachatele přečinu je do výše pěti let, na základě těchto okolností v původním znění nemusela být uložená délka náhradního trestu ve výroku soudu omezoována a v takovém případě byla jeho délka vždy maximálně jeden rok. Jednalo-li se podle předchozí právní úpravy o trest s náhradou a nebylo možné započítat již splněnou část trestu, odsouzený při zmaření jednoduše nastoupil trest odnětí svobody v délce vymezené soudem⁵⁸⁵. U zmařeného trestu domácího vězení pak nezáleželo na tom, jaká fáze výkonu trestu byla odsouzeným zmařena, zda na začátku nebo v úplném konci výkonu trestní sankce nebo dokonce v poslední den před vypršením. Pokud by se jednalo jen o poslední den domácího vězení, celý náhradní trest odnětí svobody by se musel vždycky vykonat. V této souvislosti panoval v literatuře názor (podle předchozí právní úpravy), že reálně hrozící náhradní trest odnětí svobody v délce až jednoho roku je nadto dostatečným varováním před nedodržením stanovených podmínek domácího vězení.⁵⁸⁶ Takové ustanovení hrozby uložení nezkrácené sankce nepodmíněného náhradního trestu v původním ustanovení podle rozhodných skutečností soudu při nesoučinnosti a zavinění pachatelem se mohlo zdát relativně přísné a nepřiměřeně tvrdé. Souhlasím však s jinými podobnými stanovisky, že takto zvolený postup je objektivně zcela správný, protože trest má hlavně odplatnou a výchovnou funkci a pokud se pachatel neosvědčil a zmařil nabídnutou šanci, vyjadřuje tím negativní postoj k uložené sankci a musí nést následky.⁵⁸⁷ Zákodárce

⁵⁸⁴ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 3.

⁵⁸⁵ Kučerová, D. Home arrest sanction in the new criminal code. COFOLA 2010: the Conference Proceedings. 1. edition, Brno: Masaryk University, 2010. Dostupné z: [http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Kucerova Dita.pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Kucerova%20Dita.pdf).

⁵⁸⁶ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník: komentář I. § 1- 139. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 714.

⁵⁸⁷ Hulán, P. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku. Článek byl původně publikován v periodiku *Právo a rodina* č.1/2010–12. ročník. Dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/ustavni-spravni-a-trestni-pravo/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>.

však tímto hrozbou výkonu celého náhradního trestu (dle původní právní úpravy) chtěl důsledně motivovat odsouzeného k výkonu trestu domácího vězení v plné výši.⁵⁸⁸

Na tomto místě uvádím také jednu poznámku, že domácímu vězení jako nejpřísnější alternativní sankci však příliš *neodpovídala výše náhradního trestu odnětí svobody*⁵⁸⁹ podle původní právní úpravy, kdy pro případ, že by výkon trestu byl zmařen, soud vyměří náhradní trest v trvání jednoho roku.⁵⁹⁰ Při tom například u méně závažného peněžitého trestu, ukládá-li soud peněžité trest, stanoví pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl vykonán, *náhradní trest odnětí svobody až na čtyři léta*. Náhradní trest nesmí však ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody přesahovat horní hranici trestní sazby podle § 69 odst. 1 tr. zák. Proto se vyskytovaly stále již diskutované pochybnosti (viz výše) o tom, že by hrozba jednorozhodného odnětí svobody spolehlivě odrazovala odsouzeného od porušování podmínek výkonu trestu domácího vězení.

Náhradní trest odnětí svobody v původním znění se v případě uložení jeho výkonu řídil ustanovením § 55 odst. 1 a podle § 55 odst. 2 se vykonával ve věznicích podle jiného zákona.⁵⁹¹

V novelizované právní úpravě (§ 69 odst. 2 tr. zák.) soud může přeměnit také nevykonaný *peněžitý trest* na *trest domácího vězení*, jsou-li splněny podmínky § 60 odst. 1 tr. zák. nebo *uložit trest OPP*.⁵⁹² S tím souvisí nové ustanovení § 69 odst. 3 tr. zák., které upravuje chování pachatele v době od přeměny peněžitého trestu v trest domácího vězení nebo trest OPP do skončení výkonu trestu, pokud nevede řádný život, vyhýbá se nástupu jeho výkonu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky jeho výkonu, jinak maří jeho výkon nebo zaviněně tento trest ve stanovené době nevykonává. Podle tohoto nového ustanovení, soud, který přeměnil peněžitý trest v trest domácího vězení nebo v trest OPP může tento trest následně přeměnit v *náhradní trest odnětí svobody*, uložený podle § 69 odst. 1 tr. zák.

Ustanovení § 65 odst. 2 tr. zák., který se týká výkonu OPP, v novelizovaném ustanovení upravuje podmínky, za kterých soud může přeměnit a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest OPP nebo jeho zbytek na *trest domácího vězení* za podmínek § 60 odst. 1, dále *peněžitý trest* a pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl tento trest vykonán, stanovit náhradní trest odnětí svobody, který nesmí být přísnější nežli trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny trestu OPP v trest odnětí svobody

⁵⁸⁸ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 5.

⁵⁸⁹ Ščerba, F. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 86-89.

⁵⁹⁰ Srov. blíže. Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 4 Tz 25/2012 ze dne 28. 5. 2010.

⁵⁹¹ Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹² Vantuch, P. Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011. 1. Vydání. Praha: Anag, 2011, s. 4.

za použití § 65 odst. 2 písm. a), b), c) tr. zák. Samozřejmě soud nemusí takto rozhodnout a může postupovat podle současné právní úpravy a rovnou přeměnit trest OPP v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu dle § 65 odst. 2 písm. c) tr. zák. Vzhledem k tomu, že trest domácího vězení hierarchicky figuruje v systému trestů hned za nepodmíněným trestem odnětí svobody je akcentován návrh, aby se každý i jen započatý den nevykonaného trestu OPP počítal za jeden den domácího vězení; tedy obdobně jako je tomu u přeměny trestu OPP v nepodmíněný trest odnětí svobody.

Soud však může výjimečně ponechat v platnosti původní trest OPP a prodloužit až o 6 měsíců, při porušení podmínek výkonu trestu podle § 65 odst. 3 tr. zák. v případě, že odsouzený zavinil příčinu pro přeměnu dle § 65 odst. 2 písm. a) za podmínek § 60 odst. 1 tr. zák. v trest domácího vězení. Literatura si proto klade celkem logickou otázku a chápe jako sporný bod, zda zavedení domácího vězení jako další možnost přeměny trestu OPP je systémové a není nadbytečné opatření a neoslabuje autoritu tohoto alternativního trestu⁵⁹³, projevy subsidiarity trestní represe včetně zásady „*ultima ratio*“ v trestněprávním řešení lze velmi silně vycítit. Avšak přesto mám důvodně za to, že současnou právní úpravu přeměny a řetězení jedné alternativní sankce v jinou v tomto kontextu nepovažuji osobně vůbec za zdařilé a vhodné řešení, se kterým však nesouhlasím, poněvadž neodpovídá vlastní podstatě a účelu alternativních trestů (srov. kapitola 3.3). Pokud odsouzený selže, jasně projeví svůj negativní vztah k uložené trestní sankci a je namístě bezodkladně uložit nepodmíněný trest odnětí svobody. Z logiky věci vážně pochybuji o tom, že by pro odsouzeného, jenž zaviněně zmaří *podmínky trestu OPP* a bude mu následně uložen další *alternativní trest domácího vězení* s předpokladem zachování sociálních a pracovních vazeb bude představovat pro odsouzeného opravdu významnou újmu. Přeměna peněžitého trestu v trest domácího vězení nebo OPP je upravena podobným způsobem podle § 69 tr. zák. Na tomto místě se ztotožňuji s názorem vyjádřeným v odborné literatuře a považuji toto jako neúplně šťastný krok a opatření zákonodárce, jehož snahou je vyhnout se za každou cenu uložení krátkodobých trestů odnětí svobody.⁵⁹⁴

Stojí za to povšimnout si v kontextu přeměny trestu domácího vězení při porušení podmínek podle § 61 tr. zák. skutečnosti, že na rozdíl od OPP podle § 65 odst. 3 tr. zák. se zákonodárce v novelizované právní úpravě výslovně nezabýval možností ponechat v platnosti trest domácího vězení v odůvodněných případech, aniž by musela

⁵⁹³ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 5.

⁵⁹⁴ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 864.

nutně následovat přeměna v trest odnětí svobody. Jak však vyplývá z přímočarého jazykového výkladu použitých slov „[m]ůže soud přeměnit“ a relevantních argumentů právní logiky dle mého názoru můžeme dovodit a celkem srozumitelně interpretovat jako možnost soudu, zpravidla u méně závažného porušení režimu trestu a pečlivém zjištění všech důvodů nesplnění podmínek, trest domácího vězení podle § 61 tr. zák. a contrario nepřeměnit⁵⁹⁵ a odsouzenému poskytnout další šanci. Za předpokladu jisté soustavnosti, v případě dalšího zaviněného porušování podmínek trestu, pokud by odsouzený opět zavdal příčinu, soud by měl již rozhodnout dle mého názoru bez odkladu o přeměně zbytku trestu domácího vězení v trest odnětí svobody.

Autor zdůrazňuje, že je v právní literatuře k novelizovanému znění ustanovení § 69 odst. 3 tr. zák. opakovaně upozorňováno na legislativní chybu zákonodárce, kdy při porušení *trestu domácího vězení* dochází k jeho *přeměně v trest odnětí svobody* dle § 61 tr. zák. podle novely č. 330/2011 Sb., zatímco v případě *přeměny peněžitého trestu v trest domácího vězení*, jestliže pachatel v době od přeměny peněžitého trestu v trest domácího vězení do skončení výkonu tohoto trestu nevede řádný život, vyhýbá se nástupu jeho výkonu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky jeho výkonu, jinak maří jeho výkon nebo zaviněně tento trest ve stanovené době nevykonává, soud jej přemění v *náhradní trest odnětí svobody* a postupuje podle § 69 odst. 1 tr. zák. Tudiž je proto žádoucí, aby tato zjevná diskrepance zákonných ustanovení a odchýlné formulace doznaly změny a zákonodárce tento nesoulad napravil v budoucích legislativně právních korekturách.

Vraťme se ale na tomto místě ještě ke konkrétní podobě úpravy obsažené v *trestním příkazu* (§ 314e - § 314f tr. řádu). V tomto kontextu jsou předmětem kritiky některá omezení současné právní úpravy *institutu trestního příkazu*, která limitují maximální výši náhradního nepodmíněného trestu odnětí svobody při nevykonání peněžitého trestu (předem v trestním příkazu stanoveného) v kombinaci s přeměněným trestem odnětí svobody při nevykonání *trestů domácího vězení* a *OPP*. Účelem ustanovení § 314e odst. 5 tr. řádu je v případě ukládání trestů příkazním řízením omezit maximální výši trestu odnětí svobody, tak aby nebyl v konečném důsledku trestním příkazem uložen vyšší trest, než lze trestním příkazem uložit v případě, že by trest domácího vězení nebo peněžitý trest (popřípadě jejich kombinace) nebyl vykonán

⁵⁹⁵ Srov. blíže. Usnesení Okresního soudu v Hodoníně ze dne 23. 4. 2012, č. j. 2T 42/2012-55 In: Chlupová Hana. Trest domácího vězení, jeho výkon a kontrola. Bakalářská práce (Bc). Právnická fakulta Masarykova univerzita. Brno, 2013, s. 47.

a nastoupil nepodmíněný trest odnětí svobody.⁵⁹⁶ Jakýkoliv z těchto náhradních nebo přeměněných trestů, ani jejich součet (je-li uloženo více alternativních trestů) nesmí tedy přesáhnout hranici jednoho roku odnětí svobody.⁵⁹⁷ Česká odborná veřejnost mluví o tom, že v případě, že bylo cílem zákonodárce v odstavci 5 (před novelou odstavec 4) § 314e omezit pravomoci soudce a ohraničit maximální výslednou výši nepodmíněného trestu odnětí svobody na nejvýše rok, bylo by na místě to ve zmiňovaném ustanovení zakotvit a to buď výslovně jako u ostatních trestů nebo změnit ustanovení v obecné pravidlo.⁵⁹⁸ Dále uvedená formulace, která ustanovuje maximální výši trestu odnětí svobody příkazním řízením; „Ukládá-li se trest domácího vězení vedle peněžitého trestu, nesmí souhrn náhradních trestů ukládaných v souvislosti těmito tresty přesahovat jeden rok (§ 314e odst. 4)“⁵⁹⁹ se obecně považuje na první pohled za chybu, poněvadž náhradní trest se ukládá pouze u peněžitého trestu, nikoliv u trestu domácího vězení, kde je následně trest přeměněn, nedochází proto ke kombinaci náhradních trestů, jak by chybně vyplývalo ze současné dikce ustanovení.⁶⁰⁰ *de lege ferenda* by tedy bylo vhodné v soulase s literaturou navrhnout úpravu této legislativní chyby na znění; „Ukládá-li se trest domácího vězení vedle peněžitého trestu, nesmí souhrn náhradního trestu a přeměněného trestu, ukládaných v souvislosti s těmito tresty přesahovat jeden rok“.⁶⁰¹

Osobně se stále domnívám, že na základě komparace a výše uvedených skutečností a celkového systému alternativních sankcí a jejich vzájemného vztahu je jasné, že každá z výše uvedených úprav má svoje výhody a zápory a souhlasím s původními návrhy, aby bylo *de lege ferenda* vhodné řešit zvýšením u domácího vězení maximální délku náhradního trestu odnětí svobody⁶⁰², jak bylo ustanoveno v původní úpravě, tak aby byl odsouzený dostatečně motivován k řádnému výkonu trestu domácího vězení, protože dle současného znění § 61 tr. zák. se můžeme domnívat, že ohrožení odsouzeného *přeměnou trestu domácího vězení na trest odnětí svobody* představuje mnohem menší výstrahu v případě, že porušuje výkon trestu domácího vězení než podle

⁵⁹⁶ Jamborová, L. Perspektivy dalšího využívání trestního příkazu jako tradiční procesní alternativy. Dny práva 2012–Days of Law. 2012, Část VII.-Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1467.

⁵⁹⁷ Tamtéž, s. 1472.

⁵⁹⁸ Tamtéž, s. 1472.

⁵⁹⁹ Vantuch, P. Obhajoba obviněného. 3. Dopln. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck. Beckovy příručky pro právní praxi. 2010, s. 575.

⁶⁰⁰ Op. cit., sub 596, s. 1472.

⁶⁰¹ Op. cit., sub 596, s. 1472.

⁶⁰² Srov. blíže. Ščerba, F. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 86-89.

původní zákonné normy, jenž umožnila uložit celý náhradní trest vymezeném v soudním rozhodnutí.

Soud může učinit rozhodnutí o přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody kdykoliv během výkonu trestu domácího vězení, jakmile se o maření výkonu domácího vězení dozví. Nadále se však domnívám v této souvislosti, že právě tato hrozba přeměny trestu domácího vězení v trest odnětí svobody dle nové právní úpravy u odsouzeného bude klesat právě na konci období v době před rozhodným ukončením výkonu trestu domácího vězení (§ 61 tr. zák.) oproti původnímu znění, kdy soud byl vázán pevně stanoveným náhradním trestem odnětí svobody v trvání určeném v rozsudku bez ohledu na dobu, kterou si odsouzený již odpykal. Pro přepočít zmařeného trestu domácího vězení na nepodmíněný trest odnětí svobody v souvislosti s rozhodnou dobou je zásadní a určující právní moc výroku v odsuzujícím rozsudku a konec trvání trestní sankce. Aplikační praxi však považuji za problematickou, protože pro zjištění existence rozhodných okolností, kdy nejpozději lze důvody zjišťovat žádná zvláštní zákonná norma neexistuje, také ani pro soud, kdy rozhodne o přeměně v souladu s obecnou lhůtou upravující promlčení výkonu trestu podle §94 odst. 1 písm. d) tr. zák. jenž je 5 roků. V tomto kontextu by mohl být zbytek trestu domácího vězení vykonán a pak již nebylo co přeměňovat⁶⁰³, soud totiž zpravidla o přeměně trestu nerozhodne ihned poté, co odsouzený naplní důvod přeměny⁶⁰⁴ a rozhodnutí soudu vychází z aktuální situace v době, kdy o přeměně rozhoduje. Zahájení řízení o přeměně trestu ani nepravomocné rozhodnutí však neznamená, že by měl odsouzený přerušit výkon trestu domácího vězení.⁶⁰⁵

Situace, že odsouzený vykonává trest domácího vězení, nebrání výkonu zákonných opatření podle zvláštních právních předpisů, např. vykázání ze společného obydlí, zatčení či vzetí do vazby.⁶⁰⁶

Po rozhodnutí o přeměně nevykonaného trestu domácího vězení nebo jeho zbytku na nepodmíněný trest odnětí svobody, jak vyplývá z povahy věci při nedodržení podmínek primární trestní sankce⁶⁰⁷, rozhodnutí o způsobu výkonu trestu je obligatorní pro soudce podle § 61 tr. zák. Procesně podle § 334g odst. 1 tr. řádu o přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh úředníka

⁶⁰³ Ščerba, F. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 3.

⁶⁰⁴ Tamtéž, s. 3-4.

⁶⁰⁵ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 835.

⁶⁰⁶ Stříž, I., Polák, P., Fenyk, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl. Trestní řád. Praha: Linde, 2010, s. 899.

⁶⁰⁷ Op. cit., sub 605, s. 834.

PMS nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. Proti takovému rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost s odkladným účinkem.

V případě rozhodnutí o výkonu trestu, tj. v jakém typu věznice bude trest odnětí svobody vykonán se uplatní obecná ustanovení pro zařazení pachatele do jednoho ze čtyř typů věznic (§ 56 tr. zák.).⁶⁰⁸ Vzhledem k trestním sazbám stanoveným za přečin, za které jediné lze uložit trest domácího vězení, v případě, že pachatel zmaří vlastní výkon trestu domácího vězení, bude připadat pro vykonání nepodmíněného trestu odnětí svobody jeho zařazení do věznice s dohledem nebo dozorem a jen výjimečně s ostrahou.⁶⁰⁹

U mladistvých pachatelů, kteří nepřekročili 19 roků věku, soud uloží nepodmíněný trest odnětí svobody podle ZSVM⁶¹⁰, v takovém případě dle § 31 odst. 4 ZSVM, mladiství vykoná trest odděleně od odsouzených ve věznicích nebo ve zvláštních odděleních pro mladistvé nebo trest vykoná ve věznici pro ostatní odsouzené, ale soud musí zároveň rozhodnout, do jakého typu věznice bude odsouzený následně zařazen.

4.2 Procesně právní úprava trestu domácího vězení

Procesní důsledky trestu domácího vězení jsou akcentovány a vyplývají z existence samotné trestní odpovědnosti. Nová hmotněprávní úprava trestu domácího vězení si vyžádala změny trestněprocesních aspektů provedené zákonem č. 41/2009 Sb., novelizací trestního řádu, obsahující základní normy trestního práva procesního.

Třetí oddíl, hlava dvacátá první, obsahuje nově vložený oddíl nazvaný výkon *trestu domácího vězení*, obsahující procesní úkony směřující k zabezpečení výkonu domácího vězení (§ 334a až § 334h tr. řádu).

Ministerstvo spravedlnosti uvedlo v platnost a uveřejnilo tři směrnice a vyhlášky, které souvisejí s ukládáním této trestní sankce včetně součinnosti PMS a soudu.

Jde o vyhlášku č. 457/2009 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů podle § 469 zákona č. 141/1961 Sb., tr. řádu, dále o vyhlášku č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení v ustanovení

⁶⁰⁸ Op. cit., sub 605, s. 833, s. 834.

⁶⁰⁹ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Další podrobnosti výkonu trestu odnětí svobody jsou upraveny v řádu výkonu trestu odnětí svobody (vyhláška č. 345/1999 Sb.), ve znění pozdějších předpisů.

⁶¹⁰ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I.: §1 až 139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 728.

§ 334b tr. řádu a v neposlední řadě vyhláška č. 458/2009 Sb., která upravuje denní sazbu nákladů spojenou s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady dle § 152 odst. 2 tr. řádu.

4.2.1 Trestní příkaz jako procesní alternativa při uložení trestu domácího vězení

Trestní řád upravuje, že trestním příkazem (§ 314e - § 314f tr. řádu) lze uložit jen omezenou škálu trestů (§ 314e odst. 2) a mezi nimi je *trest domácího vězení do jednoho roku*.⁶¹¹

V ustanovení § 314e odst. 1 tr. řádu je zakotveno, že samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení. Nevidím vzhledem k povaze *trestu domácího vězení* jako typicky alternativní trestní sankce překážku, aby tento formálně jednodušší způsob meritorního vyřízení trestní věci nebyl použit odchylně od obecného způsobu trestního řízení, jsou-li pro jeho vydání splněny podmínky (§ 314a tr. řádu) podle povahy projednávané věci. Trestní příkaz má účinky odsuzujícího rozsudku a samosoudce (meritorně) rozhodne věc bez jejího projednání v hlavním líčení.⁶¹²

Trest domácího vězení však nelze uložit trestním příkazem u těch mladistvých, kteří nedosáhli osmnáct let věku. ZSVM stanoví v § 63, že „[v] řízení ve věci mladistvého, který nedovrší osmnáct let věku, nelze vydat trestní příkaz (...)“ – je tomu tak proto, že zvláště ve vztahu k mladistvým obviněným je třeba užít citlivého přístupu a individuálního hodnocení s využitím odklonů, nepaušalizovat rozhodnutí jen na podkladě základních údajů.⁶¹³ Obdobně jako u trestů zákazu činnosti nebo zákazu pobytu, pokud jsou ukládány trestním příkazem, je výměra *trestu domácího vězení* omezena na maximálně jeden rok, což je polovina celkové možné výměry⁶¹⁴ na rozdíl od trestu OPP a peněžitého trestu, kdy je možné uložit bez zvláštního omezení pro trestní příkaz, tedy v takové míře, v jaké je lze uložit i rozsudkem při hlavním líčení.

⁶¹¹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 763.

⁶¹² Tamtéž, s. 762.

⁶¹³ Jamborová, L. Perspektivy dalšího využívání trestního příkazu jako tradiční procesní alternativy. Dny práva 2012–Days of Law. 2012. Část VII.-Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním. Brno: Masarykova univerzita. 2013, s. 1466.

⁶¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č.41/2009 Sb., k § 314e.

Má-li být ukládán trest domácího vězení formou trestního příkazu, *musí si samosoudce nejprve vyžádat zprávu PMS týkající se možnosti uložení toho trestu*, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu při splnění podmínek § 314e odst. 4⁶¹⁵, kdy tato povinnost byla upravena novelizací trestního řádu s účinností od 1. 9. 2012, tedy podobným způsobem jako to dosud bylo vyžadováno při ukládání trestu OPP. Soudce poté stanoví trest domácího vězení s přihlédnutím k této zprávě, tak aby nebyl ukládán nevhodným osobám, které nebudou podmínky respektovat tak aby nepředstavoval jen formální mezistupeň mezi nepodmíněným trestem odnětí svobody a trestem domácího vězení po následné přeměně podle § 61 tr. zák.

Trestní příkaz může obsahovat výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo výrok na vydání bezdůvodného obohacení. Poškozený však není oprávněn podat opravný prostředek-odpor proti trestnímu příkazu, což se rozhodně nepovažuje za klad platné právní úpravy.⁶¹⁶

4.2.2 Postup předsedy senátu

Nařízení výkonu trestu a jeho rámec podrobně *upravuje postup předsedy senátu* (§ 334a tr. řádu), ale i obsah tohoto nařízení výkonu trestu domácího vězení, v rámci kterého je stanoven počátek výkonu trestu, jakmile se rozhodnutí o vykonání trestu domácího vězení stalo vykonatelným. Dle § 315 odst. 2 tr. řádu rozhodnutí souvisící s výkonem trestu činí soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni. Nařízení zašle předseda senátu odsouzenému a současně od nabytí účinnosti zákona č. 330/2011 Sb. nově doručí také na vědomí orgánům PMS.

Nová úprava ponechává na předsedovi senátu příslušného soudu, aby stanovil počátek výkonu, místo a dobu výkonu a kontrolu trestu domácího vězení (§ 334a tr. řádu), ovšem tak, aby byla ponechána odsouzenému přiměřená doba na obstarání svých záležitostí a to s přihlédnutím k jeho osobním, rodinným a pracovním poměrům, většinou je potřebná doba 14 dní.⁶¹⁷

Místo výkonu domácího vězení se neurčuje už v rozhodnutí soudu o uložení tohoto trestu, ale je určeno soudem až v rámci nařízení výkonu trestu⁶¹⁸ v rámci

⁶¹⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 296.

⁶¹⁶ Tamtéž, s. 286.

⁶¹⁷ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 326.

⁶¹⁸ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 822.

vykonávacího řízení⁶¹⁹, proto ani *písemný slib* adresu nespecifikuje (číslo popisné, ulice, patro, číslo bytu, apod.) na rozdíl od situace, pokud domácí vězení uloží soud *trestním příkazem*. Pokud je odsouzený zaměstnaný, soud přihlédně k místu výkonu a charakteru zaměstnání a k možnostem dopravy do zaměstnání. Dle § 334a tr. řádu je místo výkonu stanoveno v obydlí odsouzeného, a to buď v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se *odsouzený zdržuje*. Považuji za důležité zdůraznit, že v tomto kontextu jedině soud může rozhodnout o tom, zda obydlí vyhovuje dostatečně, aby byl možný výkon trestu domácího vězení a opět nastoluje citlivou a dle mého názoru stále nedořešenou otázku trestu domácího vězení v případě bezdomovectví, kdy v takovém případě stále považuji domácí vězení pro odsouzené za zapovězené. S tím pak souvisí i velmi matoucí a výkladově neurčující, neadresná a vnitřní strukturování postrádající formulace zákonodárce „*kde se odsouzený zdržuje*“, což nepovažuji za klad této právní úpravy. Tuto formulaci zákonodárce považuji za veskrze nepřesnou a její výklad považuji za problematický. Domnívám se, že za předpokladu zlepšení situace týkající se bydlení odsouzeného, soud objektivně zohlední tuto skutečnost a může aktuálně rozhodnout o výkonu trestu domácího vězení s ohledem na změněné bytové podmínky.

4.2.3 Odklad, přerušeni a upuštění od výkonu trestu domácího vězení

§ 334d odst. 1 tr. řádu upravuje *odklad a přerušeni* výkonu trestu, kdy soud pak může odložit nebo přerušit výkon trestu domácího vězení, pokud k tomu existují důležité důvody.

Za příklad *důležitých důvodů* můžeme považovat zdravotní potíže odsouzeného vyžadující hospitalizaci, služební cestu nebo nutnost zařídit nezbytné rodinné záležitosti.⁶²⁰ Podle § 334d odst. 2 tr. řádu pomínou-li však důvody, předseda senátu odklad nebo přerušeni odvolá. Mohou také nastat důležité důvody pro změnu podmínek výkonu tohoto trestu (§ 334e tr. řádu). Ty opodstatňují *změna místa bydliště* odsouzeného během výkonu trestu domácího vězení. Příkladem takových důvodů může být např. rozvod s následným vypořádáním společného jmění manželů, ukončení smlouvy o nájmu bytu, přestavba obydlí, apod. Mohou nastat i další důvody ke *změně vymezení doby*, kdy je odsouzený povinen se zdržovat ve svém obydlí. Zde se nejčastěji jedná o změnu zaměstnání, přeřazení na jinou práci nebo pravidelné docházení

⁶¹⁹ Srov. blíže § 334a odst. 3 tr. řádu.

⁶²⁰ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 331.

na terapeutická ošetření. Takovou změnu nemůže odsouzený podniknout bez dalšího, ale pouze na základě rozhodnutí předsedy senátu o změně trestu domácího vězení (§ 334e tr. řádu).⁶²¹ Předseda senátu může rozhodnout o takové změně na návrh odsouzeného, státního zástupce či probačního úředníka, nebo i bez takového návrhu, podmínkou je však existence důležitých důvodů (§ 334e tr. řádu). Období, po které byl trest odložen nebo přerušen se staví a nezapočítává se do doby výkonu trestu (§ 334d odst. 3 tr. řádu), což deklaruje, že od právní moci rozsudku doba neběží a je spojena se stavěním lhůty a po jeho případném zrušení opět pokračuje. Specifická situace nastane po vykázání ze společného obydlí, kdy rozhodne předseda soudu bez zbytečného odkladu o změně podmínek výkonu domácího vězení podle poslední věty v souladu s § 334e tr. řádu podle jiného právního předpisu⁶²², tak aby bylo možno v něm pokračovat. Se změnou trestu domácího vězení (§ 334e tr. řádu) nepřímou souvisí i nařízení přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody dle novelizovaného ustanovení (§ 334g tr. řádu).

Důležité důvody umožňují *změnit* i uložené přiměřené povinnosti a přiměřená omezení (§ 334e tr. řádu) včetně změny místa výkonu trestu domácího vězení a doby, kdy se zde má odsouzený zdržovat. Předseda senátu však nesmí v neprospěch odsouzeného změnit počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí a rozsah *přiměřených omezení a přiměřených povinností*, soud je tímto vázán jejich rozsahem. Obsah tohoto ustanovení možno chápat tak, že předseda senátu má možnost odlišného stanoviska, kdy může počet hodin v týdnu ponechat stejný, popř. jej snížit, nemělo by se však jednat o výraznou změnu oproti době stanovené v odsuzujícím rozsudku či trestním příkazu.⁶²³

Povahu přerušení má i *upuštění od výkonu zbytku trestu domácího vězení* v případě vydání, předání nebo vyhoštění odsouzeného, pokud k některému z těchto úkonů došlo až po začátku výkonu trestu, ale před jeho skončením (§ 327, § 334f tr. řádu).⁶²⁴

Platná právní úprava připouští napadnout podáním stížnosti jako opravného prostředku usnesení o odkladu, přerušení a změně trestu domácího vězení s odkladným účinkem.

⁶²¹ Tamtéž, s. 330.

⁶²² Srov. blíže § 44 zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁶²³ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 331.

⁶²⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 782.

Zákon umožňuje soudu vždy individuálně odlišit situace, kdy jsou důležité důvody na místě se situacemi, kdy jde ze strany odsouzených o důvody nezávažné. Zákon současně tedy pamatuje i na závažné důvody, kvůli kterým by mohl být výkon trestu přerušen či odložen.⁶²⁵ Komentář k trestnímu zákoníku však nedává soudu jednoznačné stanovisko, jak tyto důvody, zda jsou či nejsou dány posuzovat. Jako důležité důvody pro přerušení trestu může být například poskytování dlouhodobé zdravotní péče mimo místo výkonu trestu.⁶²⁶ Toto ustanovení vycházející se zdravotního stavu lze chápat jako skutečnost, kdyby výkon trestu domácího vězení přímo ohrozil jeho život nebo zdraví vyplývající ze závěrů odborných vyšetření a závěrečné definitivní lékařské zprávy po pobytu v léčebném ústavu, jenž jsou nedílnou součástí lékařského spisu. Lze si dobře představit, že kromě zdravotních důvodů lze hledat důležité sociální důvody nebo závažné přechodné rodinné situace odsouzeného. Pokud se jedná o důležité důvody zdravotní a sociální, domnívám se, že zákon nestanovuje tyto důvody dostatečně srozumitelně a nevymezuje okruh dotčených případů, kdy dospějeme k závěru, že odsouzenému je možno odložit nebo přerušit trest domácího vězení. Soud musí hodnotit konkrétní podmínky individuálně a posuzovat všechny okolnosti odkladu nebo přerušení trestu a jako na takové na ně nahlížet. Logicky bude záležet právě na právní teorii, soudech a ustálené judikatuře Nejvyššího soudu, které definuje hranice závažných, zdravotních a sociálních důvodů tak, aby plnila svůj účel při rozhodování o odložení nebo přerušení trestu domácího vězení.

Vedle odložení, přerušení nebo jeho změny, současně o *upuštění* od výkonu domácího vězení před započítáním jeho výkonu, rozhodne ministr spravedlnosti nebo soud. Ustanovení § 334f odst. 1 tr. řádu mluví o tom, že ministr spravedlnosti může upustit od výkonu trestu nebo jeho zbytku, pokud odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny nebo předán jinému členskému státu EU na základě evropského zatýkacího rozkazu (§ 403 a násl. tr. řádu) nebo soud rozhodl o vyhoštění⁶²⁷ dle odstavce 2. Zákon současně pamatuje a soud rozhodne o vykonání trestu domácího vězení v případech, pokud dle § 334f odst. 3 tr. řádu došlo k upuštění od výkonu trestu a odsouzený nebyl následně vydán, předán nebo vyhoštěn, jednak pokud se odsouzený vrátí zpět.

Shodně tak zákon stanoví i v případě trestu odnětí svobody (§ 327 odst. 1 a 2 tr. řádu).

⁶²⁵ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník: komentář. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 289.

⁶²⁶ Tamtéž, s. 289.

⁶²⁷ Srov. blíže. § 15a zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 217/2002 Sb. a zákona č. 161/2006 Sb. Srov. blíže; podle § 10 odst. 2 tr. zák., může být nyní občan ČR předán jinému členskému státu EU pouze na základě evropského zatykače

Soud má stejnou možnost také u pravomocně odsouzeného ve znění § 334f odst. 4 tr. řádu a výslovně vyžaduje závažné důvody jako onemocnění *nevléčitelnou životu nebezpečnou nemocí* nebo *nevléčitelnou duševní nemocí* nebo *z jiných obdobně závažných důvodů*⁶²⁸ na rozdíl od přerušení nebo odkladu trestu domácího vězení, kde mluví o *důležitých důvodech* (§ 334d tr. řádu). Právní nauka považuje za nevléčitelnou, životu nebezpečnou nemoc některé formy nádorových onemocnění, jiná závažná onemocnění životně důležitých orgánů nebo AIDS. Za nevléčitelnou nemoc duševní jsou považovány zejména některé psychózy, nikoliv např. psychopatie, ačkoliv i ta splňuje podmínku nevléčitelnosti.⁶²⁹ V této souvislosti řada specifických psychiatrických chorob může být výrazně ovlivněna sociální situací pachatele. Podle odstavce 4 ve znění „z jiných obdobně závažných důvodů“, lze dovodit, že jiné *obdobně závažné důvody* budou pravděpodobně opět spočívat v závažných důvodech zdravotních, lze tedy shledat, pokud by odsouzený onemocněl nevléčitelnou chorobou a dostal se do typově shodné situace, soud podle povahy rozhodne o upuštění od výkonu trestu domácího vězení, proto považuji tuto formulaci již za formálně nadbytečnou. Nabízí se tedy otázka, jak věcně řešit upuštění ve smyslu vedle obdobně závažných důvodů, kdy může jistě existovat řada dalších blíže nekonkretizovaných překážek, které nemožní pravomocně odsouzenému výkon trestu domácího vězení. Na tomto místě si dovoluji poznamenat, že jeden ze sporných bodů předmětného stanovení a nemožnost přesně vymezit okruh případů, kdy soud upustí od výkonu trestu domácího vězení, je možno spatřovat právně v chybě přesné specifikace a vnitřního členění neobsažného ustanovení (§ 334 f odst. 4 tr. řádu). Lze důvodně dospět k názoru, že závažné důvody dle § 337 odst. 1 písm. e) tr. zák. spočívající ve zdravotním stavu, je možno shledat pouze pokud by odsouzený onemocněl nevléčitelnou chorobou⁶³⁰ obdobně jako u trestu odnětí svobody.

Podívejme se však na celou situaci podrobněji z jiného úhlu pohledu. Problematickým a nepromyšleným se mi jeví stanovení podmínek toho, co je „*nevléčitelné*“ životu „*nebezpečné*“ onemocnění.⁶³¹ Ve smyslu tohoto ustanovení je nezbytné, aby toto onemocnění splňovalo obě podmínky, ale domnívám se, že však

⁶²⁸ Od účinnosti zákona č. 330/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁶²⁹ Šámal, P.–Púry, F.–Riczman, S. Trestní řád. Komentář. 6. Vydání, Praha, C. H. Beck, 2008, s. 2455.

⁶³⁰ Vicherek, R. Nenastoupení do výkonu trestu odnětí svobody jako trestný čin. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nenastoupeni-do-vykonu-trestu-odneti-jako-trestny-cin-74830.html>.

⁶³¹ Srov. blíže. Mach, J. Lékař a právo. Praktická příručka pro lékaře a zdravotníky. Praha: Grada, 2010, s. 320, Mach, J., Buriánek, A., Záleská, D. a kol. Právní kancelář ČLK. Univerzita medicínského práva. Praha: Grada, 2014, s. 232.

zákonodárce přesně nevymezil výraz nevléčitelný a neupravil ani přibližně okruh možných chorobných stavů. Správný výklad a stanovení okruhu nevléčitelných onemocnění z právního hlediska budou muset postupně najít až soudy a vlastní aplikační praxe, tak aby splnil svůj trestněprávní účel.

Obecně lze říci, že přes velké pokroky moderní medicíny, řada chorob stále zůstává i v současnosti nevléčitelná. Příkladem může být HIV infekce, které je nevléčitelné, obtížně léčitelné, smrtelné onemocnění, které může být moderní léčbou stabilizováno nebo roztroušená skleróza mozkomíšní. Na druhé straně není pochyb o tom, že existuje řada nemoci nevléčitelných, ale velmi dobře léčitelných umožňujících odsouzenému normální životní a pracovní režim při dodržování doporučeného léčebného režimu a životosprávy, příkladem jsou dietní opatření (*bezlepková dieta*), pravidelné užívání léků (*inzulin*), apod. Dále řada v minulosti akutně probíhajících letálních nevléčitelných nemocí zůstala dále nevléčitelná, ale díky moderní medicíně se staly chronicky léčitelné. Přesto existují některé choroby, které jsou sice léčitelné, ale přirozený průběh onemocnění přes trvalou léčbu je spojen s progresivním zhoršováním celkového stavu a je neodvratně spojen se smrtí.⁶³² Takovým příkladem může být cystická fibróza, progresivní svalové choroby nebo obezita 2. stupně se svými komplikacemi, která se již považuje za neléčitelnou a přechází do celoživotního chronického onemocnění. Z chápání ustanovení odstavce 4 proto můžeme z výkladu termínu nevléčitelný dovodit spíše některé situace pro paliativní léčbu odsouzených v terminálním stadiu zhoubných, degenerativních nebo psychiatrických onemocnění včetně HIV infekce, kdy byly vyčerpány již všechny léčebné možnosti a léčba kurativní byla změněna na paliativní. Vždy je proto tuto skutečnost o nevléčitelném onemocnění podle § 334 odst. 4 tr. řádu v odůvodnění soudu doplnit o skutečně podrobný komentář podpořený odbornou expertízou. Považuji však za nezbytné přesně vymezit široký rámec etického chápání a právní rámec významu termínu nevléčitelné onemocnění, pokud se jedná o upuštění od výkonu trestu domácího vězení a toto přiblížit skutečnému životu. Stejně za nejasnou považuji konkretizaci výkladu termínu *životu nebezpečné onemocnění*, který považuji spíše za filozofické chápání bez vnitřního obsahu, domnívám se, že jako vhodnější se může jevit termín *život ohrožující onemocnění*, protože termínu životu nebezpečné logický odborný medicínský podtext chybí, když každé onemocnění svým způsobem lze chápat jako životu nebezpečné.

⁶³² Srov. blíže. The ethics committee of the Society of critical care medicine: Recommendation for end of life care in the intensive care unit. *Crit Care Med*, 2001, č. 12, s. 2332-2348.

Dle názoru autora je vytvořeno poměrně nestabilní prostředí a nejistota pro adresáty této nové zákonné normy, která by měla být zákonodárcem dopracována. Vzhledem k uvedeným skutečnostem dikci i smyslu právní úpravy odpovídá přístup, při kterém by se stanovilo a definovalo *de lege ferenda* jak chápat o jaká nevyhléditelné životu nebezpečné onemocnění a obdobně závažné důvody pro trestní řízení se jedná, tak aby byla odpovídající právní norma naplněna. V některých situacích před soudním rozhodnutím může nastat pro soudce poměrně složitá situace, protože zatím bude záležet pouze na individuálním rozhodnutí soudu založeném na podrobném lékařském závěru a doplňujících odborných vyšetřeních o nemožnosti vykonat trest domácího vězení s ohledem na konkrétní osobu pachatele a okolnosti projednávané trestní věci. Proto v takovém případě orgán činný v trestním řízení by měl tuto otázku nejprve konzultovat, společným znakem vyžádaného znaleckého posudku a odborného vyjádření je především to, že se jimi objasňují odborné otázky a skutečnosti ve smyslu § 105 odst. 1 tr. řádu.⁶³³

Toto znění má také svoji formální i obsahovou paralelu (§ 327 odst. 4 tr. řádu) v tom, kdy soud také může *upustit od výkonu trestu odnětí svobody*.

4.2.4 Změna druhu a způsobu trestu

Výkon trestu musí odpovídat jak co do *druhu* uloženého trestu, *způsobu jeho výkonu*, tak i co do jeho *výměry* přesně soudnímu rozhodnutí.⁶³⁴

Výjimkou z uvedeného pravidla je rozhodnutí o změně druhu trestu, jako je přeměna trestu odnětí svobody v trest domácího vězení (§ 333b tr. řádu), přeměna trestu domácího vězení v trest odnětí svobody (§ 334g tr. řádu), přeměna OPP v trest domácího vězení, v peněžitý trest nebo v trest odnětí svobody (§ 340b tr. řádu) či přeměna peněžitého trestu v trest domácího vězení, v trest OPP nebo v trest odnětí svobody (§ 344 odst. 2, 3 tr. řádu).⁶³⁵

Další výjimkou z uvedeného pravidla je také rozhodnutí o změně *způsobu výkonu trestu* (u trestu odnětí svobody srov. § 324 odst. 1, u trestu domácího vězení srov. § 334e odst. 1 tr. řádu).⁶³⁶

⁶³³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 438.

⁶³⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. Vydání. Praha. Leges, 2013, s. 782

⁶³⁵ Tamtéž, s. 783.

⁶³⁶ Tamtéž, s. 783.

Literatura v této souvislosti upozorňuje na poněkud nedůvodný rozdíl, kdy o upuštění od výkonu trestu domácího vězení rozhoduje podle § 334f odst. 2, 3 tr. řádu soud (tedy v senátních věcech senát), zatímco o relativně závažnějším nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody (v původní úpravě) rozhoduje pouze předseda senátu (§ 334g tr. řádu). Navíc senát rozhoduje v neveřejném zasedání (v němž se rozhodují méně závažné otázky), zatímco předseda senátu má v uvedeném případě rozhodovat ve veřejném zasedání (v němž se rozhoduje o závažnějších otázkách).⁶³⁷

4.2.5 Kontrola výkonu trestu

Domácí vězení může splnit zákonem sledované cíle pouze při důsledné kontrole výkonu trestu⁶³⁸, zda si odsouzený plní svoje povinnosti a omezení stanovené soudem.⁶³⁹ Souvisí s tím, že pachatel nacházející se pod kontrolou společnosti doma, je silně motivován k dodržení denního režimu a k proměně v řádného občana.⁶⁴⁰ Přestože to ustanovení § 27b tr. řádu výslovně nezmiňuje, úředník PMS zajišťuje také výkon trestu domácího vězení.⁶⁴¹

Kontrolu výkonu trestu upravuje § 334b tr. řádu a je umožněna dvojím způsobem. Tato kontrola vykonávacího řízení bude prováděna buď *probačním úředníkem PMS* a to buď ve spolupráci s *elektronickým kontrolním systémem* a jeho provozovatelem, který umožňuje detekovat pohyb odsouzeného nebo *namátkovými kontrolami PMS*. Z ustanovení § 334b tr. řádu vyplývá, že za tímto účelem je odsouzený povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do místa výkonu trestu.

V současnosti je však kontrola pouze a jen v režii PMS neboť provozovatel EM nebyl dosud vybrán. Není jistě otázkou polemiky, že trest domácího vězení v určitých okolnostech představuje lepší alternativu trestu odnětí svobody, otázkou však zůstává, jak dlouho touto možností zůstane, pokud systém optimální kontroly nebude zajištěn. Jsem názoru a důvodně se obávám, že již bohužel jsme s takovou situací postupně v ČR konfrontováni a pokud bude trest aplikován bez něho, nepřinese očekávaný pozitivní

⁶³⁷ Tamtéž, s. 782.

⁶³⁸ Kučera, P., Kincl, M. Ztratí trest domácího vězení smysl? *Trestní právo*, 2010, č. 4, s. 3.

⁶³⁹ Blíže srov. Vyhláška č. 456/2009 Sb. ze dne 11. prosince 2009 o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Ministerstvo spravedlnosti stanoví podle § 334h zákona č. 114/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění zákona č. 306/2009 Sb.

⁶⁴⁰ Zeman, P., Biedermanová, E., Diblíková, S. a kol. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Praha: Vydavatelství Kufř. IKSP, 2010, s. 35.

⁶⁴¹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 296.

přínos a bude převažovat kritické hodnocení jeho neefektivity. To nepřímou dokazují údaje o tom, že neexistence EM přispívá k tomu, že soudci tento alternativní trest stále ukládají převážně zdrženlivě (srov. kapitola 3.6.5.3).

Soudní nařízení upravuje způsob kontroly, přestože v trestním zákonu ani trestním řádu není obsaženo žádné ustanovení, kdo rozhoduje o kontrole výkonu trestu⁶⁴². S ohledem na to, že návrh ani důvodová zpráva o žádných kritériích pro výběr nemluví, logickou úvahou je možné dospět k závěru, že podle § 122 odst. 1 tr. řádu o stanovení druhu trestu, jeho výměry a rovněž stanovení způsobu výkonu trestu a podle čl. 40 odst. 1 LPS pouze soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy. Lze proto dovodit, že způsob kontroly výkonu trestu domácího vězení nutno podřadit pod rozhodnutí o trestu a měl by tedy o něm rozhodnout přímo soud ve výroku o trestu odsuzujícího rozsudku.⁶⁴³

Současný systém kontroly vzhledem k chybění EM vyžaduje jako zásadní činnost PMS, zajišťující osobní kontakt s odsouzeným a současně podává informace soudu o všech rozhodných skutečnostech a nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení podle § 334c tr. řádu, jenž upravuje nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení.

Ministerstvo spravedlnosti může vyhláškou stanovit podrobnosti kontroly výkonu trestu domácího vězení (§ 334h tr. řádu).

Vyhláška č. 456/2009 Sb.⁶⁴⁴ podrobně ustanovuje způsoby provádění kontroly výkonu domácího vězení (§ 1 až 8 cit. vyhl.). Pokud je kontrola výkonu trestu domácího vězení zajištěna PMS ve spolupráci s provozovatelem EM, přesto není vyloučena namátková kontrola (§ 8 cit. vyhl.). Vyhláška č. 458/2009 Sb. současně upravuje denní sazbu připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady.⁶⁴⁵

Podle § 1 vyhlášky č. 456/2009 Sb., kontrola spočívá v následujících synchronizovaných krocích; provádění namátkových kontrol úředníkem PMS v místě

⁶⁴² Srov. blíže. Zákon č. 41/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴³ Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 484.

⁶⁴⁴ Vyhláška č. 456/2009 Sb. ze dne 11. prosince 2009 o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Ministerstvo spravedlnosti stanoví podle § 334h zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění zákona č. 306/2009 Sb., (vstoupila v účinnost 1. 1. 2010) In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

⁶⁴⁵ Vyhláška č. 458/2009 Sb. kterou se stanoví sazba nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady. Ministerstvo spravedlnosti stanoví podle § 152 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění zákona č. 306/2009 Sb. (vstoupila v účinnost 1. 1. 2010) In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

výkonu trestu, užití elektronického kontrolního systému a vedení dokumentace o všech úkonech spojených s kontrolou;

- vyhodnocení plnění soudem uložených *přiměřených omezení a přiměřených povinností* směřujících k tomu, aby odsouzený vedl řádný život, dále zda odsouzený nahrazuje způsobenou škodu v souladu s rozhodnutím soudu (§ 60 odst. 4 tr. zák.) a zda plní výchovná opatření uložená soudem (§ 60 odst. 5 tr. zák.)
- prověřování důvodů porušení trestu, informování soudu o porušení podmínek výkonu trestu a/nebo neplnění přiměřených omezení a přiměřených povinností (§ 48 odst. 4 tr. zák.) nebo neplnění výchovných opatření uvedených v ZSVM uložených soudem (§ 60 odst. 6 tr. zák.)

Úředník se prokazuje služebním průkazem PMS (§ 2 cit. vyhl.), odsouzený se musí na požádání úředníka prokázat svoji totožnost. Podle § 3 cit. vyhl. je upravena povinnost PMS poučit odsouzeného a spolubydlící o všech omezeních spojených s výkonem trestu domácího vězení a povinnostech v rámci součinnosti, ke které se odsouzený písemně zavázal [(§ 60, odst. 1 písm. b) tr. zák.]. Sepsaný záznam o poučení odsouzeného se zakládá do dokumentace vedené u PMS. § 4 odst. 1 až 3 cit. vyhl. upravuje součinnost odsouzeného při výkonu trestu a povinnosti odsouzeného PMS, pokud nebude moci plnit podmínky výkonu trestu včetně možnosti odsouzeného obracet se na PMS s žádostí o pomoc v situaci, které mohou ovlivnit výkon nebo průběh výkonu trestu (pracovní neschopnost, úraz, změna zaměstnání, rodinná a bytová situace, apod.). PMS následně prověří skutečné důvody neplnění podmínek a o všech zjištění informuje soud⁶⁴⁶, stejně tak o všech dalších rozhodných okolnostech porušení podmínek výkonu trestu. O kontrole a osobním jednání provede PMS písemný záznam (§ 5 cit. vyhl.) a ten ukládá do dokumentace. Své zjištění dokladuje kopiemi záznamu včetně stanoviska odsouzeného a prověření tvrzení odsouzeného o důvodech porušení podmínek výkonu trestu (§ 6 cit. vyhl.). Odsouzený se může vyjádřit k tomu, jaké měl důvody a proč došlo a za jakých okolností k porušení podmínek výkonu trestu.

Ukončení výkonu trestu nebo jeho části je spojeno se zpracováním podkladů pro rozhodnutí soudu o povinnostech odsouzeného k náhradě nákladů spojených s výkonem domácího vězení (§ 6 cit. vyhl.).

§7 odst. 1 vyhlášky pojednává o kontrole zajištěnou PMS a provozovatelem elektronického kontrolního systému. Tato kontrola spočívá v;

⁶⁴⁶ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až § 139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 826.

- instalaci a deinstalaci elektronického kontrolního systému
- instalaci a deinstalaci technického zařízení na těle odsouzeného
- poučení odsouzeného o fungování elektronického kontrolního systému a o nepřípustnosti jakýchkoliv zásahů do tohoto systému ze strany odsouzeného a dalších neoprávněných osob
- sledování odsouzeného v určeném místě po stanovenou dobu elektronickým kontrolním systémem
- prověřování dostupnosti a funkčnosti elektronického kontrolního systému
- evidenci zaznamenaných případů nepřítomnosti odsouzeného v místě a čase výkonu trestu domácího vězení

Odsouzený musí umožnit za přítomnosti PMS vstup do obydlí zástupce provozovatele EM a současně strpět na svém těle po 24 hodin technické zařízení po dobu výkonu trestu. Povinností je umožnit zástupci provozovatele EM vstup do obydlí za účelem údržby a instalace technického systému, jeho převzetí odsouzený stvrdí podpisem v předávacím protokolu, ten potvrdí i úředník PMS a provozovatel montovacího zařízení.

Stejnopis protokolu obsahující podmínky pro provoz EM systému předá úředník soudu.

Hlavní problém aplikační praxe a smysluplného prosazení této sankce vidím v omezené možnosti kontroly v důsledku chybění EM, v budoucnosti, jenž nyní nelze přesně konkretizovat se počítá se zavedením EM prostřednictvím signálu GPS.⁶⁴⁷

Soudci jsou proto k udělování domácího vězení logicky stále velmi zdrženliví (viz kapitola 3.6.5.3), protože se obávají omezených možností kontroly výkonu trestu, neboť EM pohybu odsouzených se nepodařilo realizovat, na druhou stranu důvodně očekávají navýšení ukládání této trestní sankce po širokém zavedení EM.

Ekonomické obtíže by bylo možné vyřešit nákupem služeb poskytovaných soukromým subjektem schopným vlastními silami a prostředky dodávat důkazně podložené údaje o pohybu odsouzeného. Tento způsob využívá řada států⁶⁴⁸ a může být výhodnější, kdy pověření některého státního orgánu výkonem dozoru nad odsouzenými se nevyplácí.⁶⁴⁹

⁶⁴⁷ Blanda, R. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic? *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 16.

⁶⁴⁸ Nellis, M. The electronic monitoring of offenders in England and Wales. Recent developments and futures. *Br J Criminol*, 1991, č. 2, s. 165-185.

⁶⁴⁹ Jelínek, J. O novém trestním zákoníku. 1. Vydání. Praha: Leges, s. r. o., 2009, s. 64.

Nová trestněprávní úprava s touto variantou ostatně očividně počítá, neboť dle § 334b a § 334c tr. řádu se mluví o „provozovateli elektronického kontrolního systému“, nikoli tedy jen úzce např. o Policii ČR⁶⁵⁰ nebo jiném jasně uvedeném konkrétním subjektu.

⁶⁵⁰ Ščerba, F. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 86-89.

5 POSTAVENÍ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY (PMS) ČESKÉ REPUBLIKY PŘI UKLÁDÁNÍ A VÝKONU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.

5.1 Obecná charakteristika PMS ve vztahu k domácímu vězení

PMS je zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o PMS a je subjektem trestního řízení, tomu odpovídá i dikce ustanovení § 27b odst. 1 tr. řádu a § 75, § 80 ZSVM. PMS vytváří nezbytné předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody anebo vazba nahrazena jiným opatřením.⁶⁵¹

Zapojení probačních úředníků významně rozšířila novela trestního řádu související s přijetím nového trestního zákoníku (zákon č. 41/2009 Sb.), výrazná oprávnění jim dává při zajištění *trestu domácího vězení*.⁶⁵² Přestože to ustanovení § 27b tr. řádu výslovně nezmiňuje, probační úředník zajišťuje výkon trestu domácího vězení (srov. § 334b tr. řádu)⁶⁵³ a představuje nezbytný předpoklad pro účelný výkon zmíněného alternativního trestu, zvláště v současnosti, kdy kontrola pomocí EM je stále v nedohlednu.

PMS je samostatnou organizační a účetní jednotkou státu (srov. § 1 odst. 2 zák. č. 257/2000 Sb.)⁶⁵⁴, úředníci a asistenti jsou v nezávislém postavení vůči soudům i státním zastupitelstvím, byť k započítání jejich aktivit je nezbytný jejich pokyn (srov. § 4 odst. 7 cit. zák.).

Pojem probace znamená institucionalizovaný dohled nad chováním pachatele trestného činu, spojený s prvky pomoci a resocializací pachatele, jako jeden způsob zacházení s pachatelem kombinující aspekt penologický (trest, omezení) a sociální (dohled, pomoc)⁶⁵⁵, tak aby odsouzený vedl řádný život, v tom nepochybně silně vnímám sociálně právní aspekty. Postup PMS podrobně upravuje interní metodický materiál⁶⁵⁶ v návaznosti na vyhlášku č. 456/2009 Sb., a č. 457/2009 Sb., která nově vložila dle

⁶⁵¹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 290, s. 294.

⁶⁵² Tamtéž, s. 789.

⁶⁵³ Tamtéž, s. 296.

⁶⁵⁴ Tamtéž, s. 291.

⁶⁵⁵ Tamtéž, s. 291.

⁶⁵⁶ Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení. Pokyn ředitele č. 4/2010. Probační a mediační služba České republiky, 2010.

mého názoru důležitou sedmou část, *kteřá mluví o součinnosti soudu a PMS a povinnosti vůči obviněnému při ukládání domácího vězení*.⁶⁵⁷

Obecně v kontextu postavení PMS a její funkce proto odborná veřejnost nepovažuje trest domácího vězení jen za trestní sankci, aby odsouzenému byla způsobena újma na svobodě a majetku, *ale i za činnost s odsouzeným v domácím prostředí sociálně zaměřenou vedoucí k nápravě a resocializaci osoby pachatele*.⁶⁵⁸

5.2 Úkoly PMS při ukládání a výkonu trestu domácího vězení

Činnost PMS v souvislosti s trestem domácího vězení, kterou osobně považuji za velmi dobře propracovanou a promyšlenou, můžeme obecně rozdělit do dvou na sebe navazujících období.

Jednak se jedná o (1) *činnost před odsouzením* před vydáním pravomocného rozhodnutí domácího vězení a pak (2) *činnost po odsouzení*, kdy PMS poskytuje opatření k zajištění výkonu již pravomocně uloženého trestu domácího vězení.

V první počáteční fázi před odsouzením před vydáním pravomocného rozhodnutí je působení spojeno hlavně s realizací tzv. *institutu předběžného šetření* (pravidelná spolupráce PMS s obviněným před uložením domácího vězení)⁶⁵⁹ skládající se ze tří následujících kroků:

- úvodní konzultace s obviněným na středisku PMS
- návštěva v místě bydliště pachatele
- zpracování probační zprávy před rozhodnutím; stanoviska PMS k možnosti uložení a výkonu trestu domácího vězení; v zahraničí je tato záležitost dobře propracovaná a používá se termín „*pre-sentence report*“ a je pevnou součástí šetření před uložením trestu soudem⁶⁶⁰

Tato komplexní činnost je zaměřena na okolnosti, které mají vliv na uložení domácího vězení (bytové, sociální a pracovní poměry, zdravotní stav, postoj obviněného k trestné činnosti, zájem na úhradu škody, rizika ovlivňující výkon trestu, vhodnost

⁶⁵⁷ Vyhláška č. 457/2009 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní soud a krajské soudy. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

⁶⁵⁸ Srov. blíže. Čádová, J. Domácí vězení není jen sankce, ale i sociální práce. *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 17-18.

⁶⁵⁹ Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D. Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010, s. 124.

⁶⁶⁰ Persson, A. Shades of professionalism: Risk assessment in pre-sentence reports in Sweden. *European Journal of Criminology*, 2012, č. 2, s. 176-180.

uložení, ochotu a motivaci nastoupit trest, apod.).⁶⁶¹ Soud může před uložením trestu domácího vězení podle § 34 cit. vyhl.⁶⁶² požádat středisko PMS příslušené dle místa bydliště obviněného o opatření jeho *písemného slibu* ve smyslu [(§ 60 odst. 1 písm. b) tr. zák.)]. Obviněnému musí být před podpisem podrobně vysvětlena podstata výkonu a kontroly trestu, způsob jeho součinnosti a omezení vyplývající pro něho a osoby žijící s ním ve společném obydlí. Z povahy věci vyplývá (§ 34a cit. vyhl.), že v případě, kdy soud obdrží písemný slib za okolností, z nichž není patrné, že je obviněnému známa podstata trestu a s ním spojená omezení, soud před uložením trestu obviněného poučí nebo pověří úředníka PMS. Jakmile se výkon trestu stane po rozhodnutí vykonatelným (§ 34b cit. vyhl.), opis rozhodnutí zašle předseda senátu po právní moci na vědomí příslušnému středisku PMS. Soud pak stejným způsobem zašle opis rozhodnutí po právní moci, týkající se trestu domácího vězení. Zákon dále pamatuje na situace (§ 34c cit. vyhl.), zjistí-li soud, že obviněný, který je ve vazbě nebo odsouzený, který je ve výkonu trestu odnětí svobody, má zároveň vykonávat trest domácího vězení, vyrozumí bezodkladně o tom soud, který trest domácího vězení uložil. Okolnosti, že odsouzený je ve výkonu trestu domácího vězení, nebrání výkonu zákonných opatření podle zvláštních právních předpisů, např. vykazání ze společného obydlí, zatčení či vzetí do vazby.⁶⁶³

PMS může být požádána státním zástupcem nebo v řízení předsedou senátu vypracováním (tzv. *zprávy před rozhodnutím*)⁶⁶⁴ o obstarávání podkladů k osobě obviněného a jeho společenském zázemí (tzv. *soudní pomoc*)⁶⁶⁵, což je plně v souladu s Tokijskými pravidly, které stanoví, aby soudy měly k dispozici konkrétně zprávy o sociálním šetření, a uvádí, že by takové zprávy měly obsahovat informace o pachateli a doporučení vztahující se k procesu ukládání alternativních trestů.⁶⁶⁶ Spolupráce je podmíněna souhlasem obviněného a vypracuje se, pokud jsou splněny podmínky pro uložení tohoto trestu. Tato spolupráce mezi PMS a soudy v přípravném řízení a řízení

⁶⁶¹ Čádová, J. Domácí vězení není jen sankce, ale i sociální práce. *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 17-18.

⁶⁶² Vyhláška č. 457/2009 Sb. o součinnosti soudu a PMS a povinnosti vůči obviněnému při ukládání domácího vězení.

⁶⁶³ Stříž, I., Polák, P., Fenyk, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl. Trestní řád. Praha: Linde, 2010, s. 899.

⁶⁶⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 296.

⁶⁶⁵ Ščerba, F. Metody činnosti Probační a mediační služby. *Trestní právo*, 2002, č. 7-8, s. 14.

⁶⁶⁶ Srov. blíže. Pravidlo 7.1. Dokument OSN č.A/RES/45/110 (Tokijská pravidla) ze dne 14. prosince 1990.

před soudem⁶⁶⁷ je důležitá ve výběru *vhodných pachatelů* a významně ovlivní nadměrné ukládání trestu domácího vězení, poněvadž trest je efektivní jen u omezené cílové skupiny odsouzených.

Soud musí zvážit, aby pro odsouzeného tento trest představoval dostatečnou újmu a byl citelně potrestán a současně bude naplněn výchovný aspekt trestní sankce, kdy soud vychází při zkoumání podmínek pro uložení trestu z objektivně zjištěných skutečností.⁶⁶⁸ Odsouzený, u něhož soudce zvažuje možnost uložení domácího vězení, musí zároveň splňovat celou řadu podmínek⁶⁶⁹ a osobních charakteristik (bydliště, zdravotní stav, pracovní poměr nebo charakter studia, pokud je pachatelem student). PMS postupuje *podle metodického materiálu*, kdy musí ověřit místo, kde odsouzený trvale žije a poměry v domácnosti, vlastnické vztahy k obydlí a pravděpodobnost, že se bude na udané adrese trvale zdržovat či stanovisko osob obývajících dané obydlí, i když tato poslední povinnost není zákonem upravena a představuje stanovisko, ke kterému soud přihlíží. Také kontroluje, zda není závislý na alkoholu, návykových či psychotropních látkách, pro tuto skupinu se také razí nový termín „*návykové nemoci*“, nemá minulost bez násilných trestných činů nebo nejde o sexuálního devianta, protože může ohrožovat své okolí a být nebezpečný pro rodinu v případě rizikového pobytu pachatele ve stejné domácnosti jako oběť trestného činu.⁶⁷⁰ Princip trestu neumožňuje při výběru kandidátů uložit tento trest bezdomovcům, odpůrci trestu domácího vězení v tomto případě argumentují porušením principu rovnosti⁶⁷¹ (srov. kapitola 3.6.3, 4.1.1.3). Dobrý zdravotní stav, psychická rovnováha, nepřítomnost psychiatrických onemocnění, ochota spolupracovat a dodržovat režim domácího vězení (srov. kapitola 4.1.3) jsou další kritéria pro PMS při výběru pachatelů pro uložení trestu domácího vězení.

V rámci předběžného šetření může po provedení analýzy rizik a potřeb obviněného, zjištění potřeb a zájmů oběti trestného činu PMS navrhnout soudu rovněž uložení *přiměřených povinností a omezení obviněnému*⁶⁷² směřující k tomu, aby vedl

⁶⁶⁷ Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D. Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010, s. 124.

⁶⁶⁸ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník: komentář I. § 1-139. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 718.

⁶⁶⁹ Odd. KAM, PS Parole, Čádová, J. Metodický postup PMS ČR v oblasti zajištění možnosti uložení a kontroly výkonu trestu domácího vězení. Verze 21. 10. 2009, Praha, 2009.

⁶⁷⁰ Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení. Pokyn ředitele č. 4/2010. Probační a mediační služba České republiky, 2010.

⁶⁷¹ Navrátilová, J. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 94-97.

⁶⁷² Probační a mediační služba České republiky. Domácí vězení, leden 2011, Dostupné z: <http://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2/>.

řádný život (§ 48 odst. 4 tr. zák.). Stávající pracovní postupy PMS považují formálně a obsahově za správné a dobře zpracované v souladu s platnou legislativou. Jako každá alternativní sankce i trest domácího vězení by měl být připravován společně se státním zástupcem, soudcem, PMS včetně pachatele a poškozených, aby jak je příznačně označováno, byl trest skutečně uložen „*doslova na míru*“ a splnil řádný účel trestu a bylo dosaženo prevence trestné činnosti. Zpráva před rozhodnutím se stává cenným zdrojem informací pro soud⁶⁷³, soud však k takovému šetření musí dát podnět, osobně se domnívám, že pokud takový postup nebude dodržen, budeme veskrze postaveni před opatření spíše formálního charakteru bez vnitřního naplnění požadovaného účelu a cílů. Vzhledem k důležitosti tohoto opatření, takovou právní normu lze objektivně podle výše uvedených skutečností jen doporučit pro úvahu *de lege ferenda*.

Vedle toho však je poněkud odlišná situace v případě *trestního příkazu*, kdy může být uložen trest domácího vězení „*pouze po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka*“ obsahující zjištění o možnostech výkonu tohoto trestu, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu. Trest domácího vězení je pak následně ukládán s přihlédnutím k této zprávě (§ 314e tr. řádu), která je nedílnou součástí trestního příkazu.

V druhé fázi po odsouzení, kdy zajišťuje výkon již pravomocně uloženého trestu, nastupuje kontrola výkonu trestu pracovníky PMS.⁶⁷⁴ Hlavním úkolem je poučit odsouzeného a členy rodiny a vymezit prostor výkonu trestu a následně při kontrolách ověřit, zda⁶⁷⁵ odsouzený se zdržuje ve stanovené době v určeném obydlí, řeší náhradu škody, platí náklady trestního řízení a trestu domácího vězení a plní přiměřené povinnosti a přiměřená omezení. V případě, kdy nebyl vypracován institut předběžného šetření, je vyhotoven „*Záznam z návštěvy v místě bydliště*“, v opačném případě jsou informace pouze upřesněny a aktualizovány.⁶⁷⁶

Skutečnost o maření výkonu trestu bude provozovatelem EM nebo PMS bez doložení zákonných důvodů pro výjimky bezodkladně sdělena soudu, který výkon trestu domácího vězení nařídil (§ 334c tr. řádu). Pro soud budou informace EM o případném

⁶⁷³ Válková, H. § 60 a § 61. In: Šámal, P. Trestní zákoník: komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 718-719.

⁶⁷⁴ Srov. blíže. Vyhláška č.456/2009Sb. ze dne 11. prosince 2009 o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Ministerstvo spravedlnosti stanoví podle § 334h zákona č.141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění zákona č. 306/2009 Sb., (vstoupila v účinnost 1.1.2010) In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

⁶⁷⁵ Odd. KAM, PS Parole, Čádová, J. Metodický postup PMS ČR v oblasti zajištění možnosti uložení a kontroly výkonu trestu domácího vězení. Verze 21. 10. 2009. Praha, 2009.

⁶⁷⁶ Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení. Pokyn ředitele č. 4/2010. Probační a mediační služba České republiky, 2010.

maření trestu domácího vězení okamžitě průkazné a jednoznačné pro případnou přeměnu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody.⁶⁷⁷ V současnosti se kontrolu odsouzených prostřednictvím dálkového EM pohybu odsouzených (GPS) nepodařilo realizovat a odsouzené hlídají pouze pracovníci PMS, kdy EM pro sledování pohybu osob měl být k dispozici již v roce 2011⁶⁷⁸, v současnosti se však nepočítá s bezprostředním zavedením elektronického hlídání a zahájení EM je zatím velmi neurčité a nelze s ním v nejbližší době počítat.

Kontroly stále probíhají namátkově podle metodického postupu minimálně 3 x týdně.⁶⁷⁹ Obecně lze předpokládat, že v době řádově hodin po skončené namátkové kontrole se významným způsobem snižuje motivace řádného plnění podmínek trestu. Odhalení porušení povinnosti a součinnosti se tudíž pravděpodobně stává spíše otázkou náhody. Na druhé straně metodický návod nevyklučuje provádět namátkové kontroly také i několik hodin po předchozí kontrole, někdy i vícekrát denně. Dosud je také nevyřešena otázka bezpečnosti úředníků PMS, hlavně v noci při namátkových kontrolách⁶⁸⁰, kdy se významně zvyšuje riziko ohrožení úředníků a o jejich bezpečnosti lze důvodně pochybovat. Kontrolu zajišťují dvě osoby převážně z bezpečnostních důvodů, doprovod policisty na místo výkonu trestu je pak spíše výjimkou při minimálním zabezpečení samotného pracovníka, což je běžná realita.⁶⁸¹

Kontrolu PMS je možno považovat za důležitou při zákazu užívání alkoholu, kde se mělo za to, že ani moderní monitorovací zařízení by nadužívání zřejmě neodhalilo, tento nedostatek odstranil již dříve zmíněný monitorovací systém zavedený v USA umožňující signalizaci požívání alkoholu v domácím prostředí⁶⁸², (srov. kapitola 3.6.5.1.2).

⁶⁷⁷ Čádová, J. Domácí vězení není jen sankce, ale i sociální práce. *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 17-18.

⁶⁷⁸ Blanda, R. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic? *České vězeňství*, 2010, č. 1, s. 16.

⁶⁷⁹ Krejčířiková, K. Aktuální problematika trestu domácího vězení. In: Dny práva 2009. Brno: Masarykova univerzita, 2009, the Conference Proceedings, 1. edition, Brno, Masaryk University, 2009, Dostupné z: <http://www.muni.cz/research/publications/883037/>.

⁶⁸⁰ Štefánik O. Domácí vězení v minulosti a v současnosti. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, Brno, 1. Vydání. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/./Stefanik Ondrej 1595.pdf>.

⁶⁸¹ Foltýnová, L., Foltýn, L. Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby. *Státní zastupitelství*, 2011, č. 6, s. 23.

⁶⁸² Spanggaard M, Davidson CM. Remote Alcohol Monitor Technology Deemed Reliable. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*. 2011, č. 1, s. 112-114.

Povinnost umožnit úředníkovi vstup do obydlí, jiných prostor a na soukromý pozemek implementuje stále nedořešenou, v této práci také opakovaně diskutovanou otázku zásahu do soukromí jak odsouzeného tak spolubydlících⁶⁸³, protože není vyřešen problém nevpuštění osobou spolužijící či samotným vlastníkem nemovitosti, zde bych chtěl zdůraznit také rodiči a/nebo zákonnými zástupci v případě mladistvých odsouzených ve smyslu ZSVM (Srov. kapitola 4.1).

Odsouzený má také povinnost konzultací na středisku PMS, které mají napomáhat vést řádný život a poskytovat odbornou pomoc při řešení problémů.⁶⁸⁴ PMS je také v trvalém kontaktu s rodinou a všemi osobami sdílející s klientem obydlí.⁶⁸⁵ Odborné texty⁶⁸⁶ považují tento dualismus obou systémů kontroly jako krok relativně vzad a namátkové kontroly považuje za neefektivní, nákladné a svým způsobem nebezpečnou záležitost s tím, zda by kontroly rozhodně nebyly prováděny v potřebném rozsahu.

Právnícké archy na druhé straně také stojí za názory, se kterými souhlasím, že oba způsoby kontroly lze velmi úspěšně zkombinovat⁶⁸⁷ jak ukazují zahraniční zkušenosti v již dříve uvedeném skandinávském modelu, kde kombinace kontroly EM a osobní spolupráce PMS a zavádění doprovodných resocializačních programů se plně osvědčila při výkonu trestu domácího vězení. Ve Švédsku je pachatel v domácím vězení kromě doby, kdy úředníci probační služby umožní výkon zaměstnání, zdravotní péči a účast v terapeutických programech. Sledování probíhá v zásadě prostřednictvím zařízení EM. Probační úředníci však vykonávají neohlášené návštěvy v obydlí a odsouzený se musí nejméně jednou týdně dostavit na probační službu a účastnit se stanovených programů.⁶⁸⁸

Otázkou proto stále zůstává, zda se neplýtvá odborným vyškoleným personálem⁶⁸⁹ a zda přes 50 milionů korun vyčleněných na posílení projektu domácího

⁶⁸³ Žatecká, E. Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku. Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition Brno: Masaryk University, 2009. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny-prava/Zatecka-Eva-1194.pdf>.

⁶⁸⁴ Probační a mediační služba České republiky: Trest domácího vězení. Změněno 19. 01. 2011. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2/>.

⁶⁸⁵ Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravova, D. Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010, s. 157.

⁶⁸⁶ Tamtéž s. 216.

⁶⁸⁷ Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 393.

⁶⁸⁸ Van Zyl Smit, D. Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění. 1. Vydání. Praha: IKSP, 2010, s. 37.

⁶⁸⁹ Srov. blíže. Rozhovor s Vladimírem Králem: Domácí vězení – další alternativní trest. *Trestně právní revue*, 2007, č. 7, s. 21-23.

vězení jsou pro kontrolu efektivní⁶⁹⁰ při chybění EM. Zprovoznění EM sebou jistě přinese vyšší ukládání trestů soudci⁶⁹¹, kteří budou spoléhat a vkládat více důvěry v kvalitní kontrolu trestu domácího vězení.

Na druhé straně můžeme očekávat, že pro probační úředníky PMS to bude představovat snížení frekvence namátkových kontrol a poskytne větší prostor pro aplikaci výchovných programů a osobní probační práce s odsouzenými.

Souhrnně lze prohlásit na závěr této kapitoly, že dobře propracovaný model založený na kombinaci EM a probační práce PMS a osobním kontaktu, sociální práci a výchovných programech může představovat optimální způsob pro dosažení účelu trestu domácího vězení, poněvadž samotné využití pouze kontroly EM se podle některých zahraničních úprav plně neosvědčilo, naopak skandinávské zkušenosti (srov. kapitola 6) jsou dobrým příkladem úspěšné kombinace obou opatření ve vymezeném legislativním rámci.

⁶⁹⁰ Kučerová, D. Home arrest sanction in the new criminal code. COFOLA 2010: the Conference Proceedings. 1. Edition. Brno: Masaryk University, 2010.

⁶⁹¹ Čádová, J. Domácí vězení není jen sankce, ale i sociální práce. *České vězeňství*, č. 1, s. 17-18.

6 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ZAHRANIČNÍCH ÚPRAVÁCH

Právnícké texty při srovnání *trestu domácího vězení* se zahraničnímu úpravami se potýkají s růzností systémů, poněvadž neexistují dva zcela totožné právní systémy. Proto musíme brát v úvahu různé stupně konkrétnosti, příkladem je anglická úprava, pro kterou je charakteristické svým způsobem spíše větší množství rozdílů než podobností⁶⁹², opakem je celkem nepřekvapivě velká podobnost se Slovenskem.

Na druhé straně inspiraci zahraničními právními úpravami považuji za rozumnou pro naši legislativní úpravu, jako dobrý příklad uvádím skandinávské a nizozemské zkušenosti.

Boom moderních technologií používaných v domácím vězení začal koncem minulého století využíváním elektronické kontroly v severní Americe, kdy tato problematika je v literatuře excelentně a velmi podrobně a komplexně zpracována.⁶⁹³ V USA se trest domácího vězení tzv. front-door typ a elektronické sledování (zabezpečované najatou firmou) začal používat jako vůbec v první zemi již v 80. letech 20. století⁶⁹⁴ a byl rozdělený podle intenzity do 3 základních kategorií. V USA se ukládá jako alternativa trestu odnětí svobody⁶⁹⁵, často je ukládán také nezletilým osobám nebo opilým řidičům.⁶⁹⁶ Přesto i v USA pozorujeme *silnou pozici probační služby* při práci s odsouzenými.⁶⁹⁷ Hojně se uplatňuje také tzv. back-end typ domácího vězení, který se používá jako alternativa při podmíněném propuštění⁶⁹⁸, trest domácího vězení může být také alternativou vazby (*pretrial*), po vynesení rozsudku a odsouzení se stává již vlastní trestní sankcí (*postadjuciation*).

Do evropského prostoru se elektronická kontrola a trest domácího vězení dostal do systému trestních sankcí v 90. letech (Anglie, Švédsko a Holandsku), okolo roku

⁶⁹² Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 67.

⁶⁹³ Bales, W. a kol. A Qualitative and Quantitative Assessment of Electronic Monitoring. January, 2010. 162s. The Florida State University, Center for Criminology and Public Policy Research. 2007-IJ-CX 0017. Dostupné z: <http://www.criminologycenter.fsu.edu/p/pdf/EM%20Evaluation%20Final%20Report%20for%20NIJ.pdf>.

⁶⁹⁴ Padgett, K., G., Bales, W., D., Blomberg, T., G. Under surveillance: An empirical test of the effectiveness and consequences of electronic monitoring. *Criminology & Public Policy* 2010, č. 1, s. 61-92.

⁶⁹⁵ Renzema, M., Mayo-Wilson, E. Can electronic monitoring reduce crime for moderate to high-risk offenders? *Journal of Experimental Criminology*, 2005, č. 2, s. 215-237.

⁶⁹⁶ Lilly, J., R., Ball, R., A., Curry, G., D., McMullen, J. Electronic monitoring of the drunk driver. A seven-year study of the home confinement alternative. *Crime and Delinquency*, 1993, č. 4, s. 462-484.

⁶⁹⁷ Vaughn, J., B. A survey of juvenile electronic monitoring and home confinement programs. *Juvenile and Family Court Journal*. 2009, č. 4, s. 1-36.

⁶⁹⁸ Klein-Saffran, J. Electronically monitored home confinement—not a Panacea, but a useful tool. *International Associations of Residential and Community Alternatives Journal*, 1991, č. 5-6, s. 30-31.

2000 pak zavedly tuto trestní sankci Portugalsko, Itálie, Francie, Belgie, Skotsko, Norsko, Izrael a Estonsko. V Německu, Rakousku a Švýcarsku se s touto sankcí dlouho experimentovalo⁶⁹⁹ v současnosti je však již konfrontována s poměrně širokým využitím v běžné právní praxi.

Ze střeoevropských zemí je zaveden v Polsku⁷⁰⁰ na Slovensku⁷⁰¹ a Maďarsku.⁷⁰²

V evropských zemích⁷⁰³ je zaveden EM domácího vězení jako *samostatný druh trestní sankce*, dále je velmi často součástí *podmínek stanovených při podmíněném odsouzení* (tzv. back door typ),⁷⁰⁴ může být také jako *samostatné opatření nahrazující vazbu*, nebo jako *kontrolní prvek v případě nahrazení vazby některým alternativním opatřením*, které daný právní řád připouští.

Ve *Francii* je domácí vězení alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, může nahrazovat jeho poslední část (pokud nepřekračuje 1 rok), trestem domácího vězení je možno také nahradit vyšetřovací vazbu.

Podobně ve *Velké Británii* se uplatňuje model tzv. domácí vazby (back-end model) (*Home Detention Curfew*), kdy osoby odsouzené na čtyři roky odnětí svobody mohou být maximálně 2 měsíce před propuštěním umístěny do domácího vězení, nebo jde o soudní zákaz vycházení (*Curfew requirement*) (nejdelší doba 1 rok) s povinností zdržovat se po určitou dobu v soudem stanoveném místě, kontrola výkonu je zabezpečena pomocí soudem „povinně uloženého“ elektronického sledování.⁷⁰⁵

Ve Velké Británii⁷⁰⁶ podobně jako v Německu se při zavádění trestu domácího vězení také objevily velké obavy s rozšiřování sítě „net-widening“ efektu, byly však poměrně brzy překonány a EM byl široce zaveden do praxe.

Švédská studie publikovaná v roce 2009 může být pro nás dle mého názoru v různých ohledech inspirativní a vzorem, kdy potvrdila pozitivní efekt v poklesu

⁶⁹⁹ Mayer, M. Evaluation of a pilot project on electronic monitoring. Max Planck Institute for foreign and international criminal law. Freiburg 2000-2004. 2004. Dostupné z: http://www.iuscrim.mpg.de/forsch/krim/mayer_en.html.

⁷⁰⁰ Palovský, T. Vybrané otázky k alternativnímu trestání v Polsku. *Trestně právní revue*, 2009, č. 8, s. 250-255.

⁷⁰¹ Nečáda, V. Rekodifikace trestních kodexů ve Slovenské republice. *Trestní právo*, 2008, č. 6, s. 31-33.

⁷⁰² The statistics on the distribution of house arrest in Hungary in the course of the investigation and accusation. Source: Criminal administration. Dostupné z: <http://www.mklu.hu>.

⁷⁰³ Albrecht, H.-J. Electronic Monitoring in Europe. A Summary and Assessment of Recent Developments in the Legal Framework and Implementation of Electronic Monitoring. Dostupné z: <http://www.mpicc.de/shared/data/pdf/albrecht.pdf>.

⁷⁰⁴ Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 1. Vydání. Praha: Leges, 2011, s. 308.

⁷⁰⁵ Srov. blíže. Boledovičová, L. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 63-67.

⁷⁰⁶ McMahon, M. „Net-widening“: vagaries in the use of a concept. *British Journal of Criminology*, 1990, č. 2, s. 121-149.

snížení kriminální trestné činnosti po časném propuštění a uložení trestu domácího vězení při trvalém elektronickém monitorování.⁷⁰⁷ Všichni pachatelé ve výkonu trestu odnětí svobody v délce nejméně 1,5 roku mohou požádat, aby poslední čtyři měsíce vykonali ve formě domácího vězení zajištěného elektronickou kontrolou. V roce 2005 švédské orgány také prodloužily možnou dobu aplikace elektronického sledování ze tří měsíců na šest.⁷⁰⁸ Pozitivní stránkou je také kombinace domácího vězení s intenzivním *probačním výchovným a resocializačním programem* tak typickým pro skandinávské podmínky.

V *Nizozemsku* zasluhuje pozornost model užívaný od roku 2000, kdy se používá jak tzv. back-end model, tak front-end model (tzv. nizozemský model) spojený s intenzivní snahou o nápravu.⁷⁰⁹ V Nizozemí je obvyklé uložit vedle trestu domácího vězení také trest OPP, což je zásadně odlišné od naší právní úpravy (Srov. § 53 odst. 1 tr. zák.). Výměra trestu v Nizozemí nepřesahuje 6 měsíců a podmínkou uložení je souhlas odsouzeného a členů domácnosti⁷¹⁰, u nás zákonná norma souhlas spolubydlících zatím nevyžaduje. Souhlas členů domácnosti je také vyžadován v Rakousku.

EM se používá v Evropě také u různých nápravných programů, jako jedna z podmínek předčasného podmíněného propuštění z vězení.⁷¹¹

Na *Slovensku* mohou soudy ukládat trest domácího vězení již od roku 2006. V souladu s § 32 písm. b) a § 53 slovenského trestného zákona⁷¹² může soud uložit odsouzenému trest domácího vězení maximálně na jeden rok, pokud se pachatel dopustil přečinu. Podmínky výkonu trestu jsou podobné jako v trestním zákoníku ČR, slovenská právní úprava však nevyžaduje písemný slib pachatele, naopak jejich trestní zákoník uvádí jako jednu z povinností vedení řádného života.⁷¹³ Odsouzený je po dobu výkonu tohoto trestu povinen zdržovat se v soudem určeném čase ve svém obydlí, vést řádný

⁷⁰⁷ Marklund F, Holmberg, S. Effects of early release from prison using electronic tagging in Sweden. *J Exp Criminol*, 2009, č. 5, s. 41-61.

⁷⁰⁸ Van Zyl Smit, D. Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění. 1. Vydání. Praha: IKSP, 2010, s. 37.

⁷⁰⁹ van Kalmthout, A., Tak, P. New sanctions proliferating in the Netherlands. *Overcrowded Times*, 1999, č. 11, s. 20-23.

⁷¹⁰ Srov. blíže k trestu domácího vězení v Nizozemí. Hořák, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 7-12.

⁷¹¹ Albrecht, H. - J. The Place of Electronic Monitoring in the Development of Criminal Punishment and Systems of Sanctions. In: Mayer, M., Haferkamp, R., Levy, R. (Eds). Will Electronic Monitoring have a Future in Europe? Freiburg, 2003, s. 249-264.

⁷¹² Srov. blíže. Nečada, V. Rekodifikace trestních kodexů ve Slovenské republice. Praha: LexisNexis. *Trestní právo*, 5/2008, č. 5, s. 31-36.

⁷¹³ § 53 zákona č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon.

život a podrobit se kontrole technickými prostředky, jestliže je tato kontrola nařízená. Kromě toho, že výkon tohoto trestu nepřetrhá sociální vztahy odsouzeného, představuje i významné snížení nákladů na výkon trestu odsouzeného. Trest domácího vězení lze uložit podobně jako podle naší legislativní úpravy za splnění dvou kumulativních podmínek; (trest je ukládán pachatelovi přečinu, vzhledem na povahu přečinu a možnost nápravy pachatele není potřeba uložit přísnější trest odnětí svobody).

Jako sekundární trest za porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení je stanoven trest odnětí svobody, přičemž každé dva dny, které zbývají do konce výkonu trestu domácího vězení, se počítají za jeden den výkonu ve vězení, což je také odlišné od naší právní úpravy v ČR.

S výjimkou Anglie a Walesu⁷¹⁴ není EM příliš používán v soudnictví ve věcech mládeže a omezuje se hlavně na dospělé obviněné či odsouzené.

⁷¹⁴ Nellis, M. The 'Tracking' Controversy: The Roots of Mentoring and Electronic Monitoring. *Youth Justice*, 2004, č. 4, s. 77-99.

7 ZÁVĚR

V rigorózní práci jsem předložil komplexní analýzu alternativního *testu domácího vězení* nově zavedeného mezi trestní sankce přípustné naším trestním zákonem účinným od 1. 1. z roku 2010, ve znění pozdějších předpisů, přičemž jsem se snažil průběžně ve vzájemné souvislosti upozornit na výkladové a aplikační problémy včetně legislativních nedostatků a relevantních historických a mezinárodních aspektů.

Na základě zmapování předmětné problematiky tématu, která vychází z nového formálního pojetí trestného činu a výslovně vymezené pomocné (subsidiární) úlohy trestněprávního řešení s navazujícím principem *ultima ratio* v novém trestním zákoníku, jsem se snažil najít odpovědi na tři základní otázky, které jsem na počátku vymezil a jejichž odpovědi se pervazivně celkem logicky prolínají a vzájemně doplňují.

Odpověď na první otázku se týkala toho, jaké místo má trest domácího vězení v celém současném katalogu trestních sankcí v ČR. V našich podmínkách ČR se pochybnosti o reálných možnostech trestání odrazily v rekodifikaci trestního práva a rozhodovací praxi soudů, také s důrazem kladeným na zvýšenou aktivitu v oblasti ukládání alternativních trestů vycházející s přesvědčením, že na protiprávní jednání je třeba reagovat až v krajních případech především mimotrestními prostředky včetně principu „*ultima ratio*“ (§ 12 odst. 2 tr. zák.). Budiž důkazem takového jednání a rozšiřování možností alternativních trestů zavedení dosud nepoužívaného *testu domácího vězení* [§ 52 odst. 1 písm. b) tr. zák.], jenž v našem hierarchicky pojatém systému sankcí velmi citelně chyběl. Tato trestní sankce by měla představovat především plnohodnotnou, pravděpodobně ne však jedinou alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, připadající v úvahu při naplnění zákonných podmínek za přečiny u dospělých pacientů a spáchaná provinění mladých delikventů ve věku blízkém věku mladistvých. Tento závěr vyplývá ze skutečnosti, že konstrukce současného systému trestů byla cílena spíše na vyjádření pořadí přísnosti jednotlivých trestních sankcí, než aby byla odrazem upřednostňování jednotlivých alternativních trestů. Široký okruh trestných činů, za které lze uložit trest domácího vězení považují za odůvodněný vzhledem k podstatě vlastní alternativní trestní sankce, v tomto kontextu je však nezbytné stále mít na paměti a vykládat zákon podle svého účelu. Trest domácího vězení by měl být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím ke všem rozhodným okolnostem a skutečnostem bezprostředně postihnout omezením svobody, nestačí pouze podmíněné odsouzení, ale zároveň k osobním vlastnostem a rodinným

poměrům postačuje podstatně menší intenzita zásahu.⁷¹⁵ Zákodárce se podle mého názoru vydal bezpochyby správným směrem a není nezbytné znovu klást důraz na hlavní argumenty pro nové začlenění toho trestu jako zachování pozitivních rodinných a pracovních vazeb, separace od nežádoucího vlivu vězeňského života a ekonomické aspekty. Od jeho zavedení se také dále očekává snížení podílu ukládaných krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody a zefektivnění celého systému trestních sankcí, což v neposlední řadě souvisí alespoň částečně s řešením problematiky vězeňství a přeplněnosti věznic. Přesto však přes všechny nepochybně pozitivní aspekty, proti ukládání stále existují námitky, hlavně mezi soudci, kteří namítají nedostatečnou infrastrukturu a chyběním funkčního EM, což jasně ukazuje, že rozhodující vliv v této oblasti musí v budoucnosti sehrát ještě jiné než trestněprávní nástroje. Rozpaky proto stále vzbuzuje snaha zákonodárce, která zatím tímto způsobem zamýšlený problém přeplněnosti věznic ani zdaleka nevyřešila, poněvadž to dokladuje a stále platí, že poměr počtu pachatelů odsouzených k trestu domácího vězení k počtu odsouzených, tvořící jen zlomky procent, je nadále neuspokojivě nízký. Na druhé straně nelze v žádném případě upřít obecně koncepčně důležité klady této trestní sankce v kontextu zacházení s odsouzenými, resocializace a nápravy. Aktuální legislativní změny vedle trestu domácího vězení však dále rozšiřují rejstřík alternativních trestů a jejich využití pro řešení relevantní problematiky trestních věcí v komplexní rektifikaci trestání a trestní represe.

Do budoucna bude nepochybně zajímavé sledovat, zda a jaký bude mít dopad tato trestní sankce na prevenci kriminální činnosti a snížení míry recidivy páčání trestné činnosti, jinými slovy zda způsob, jakým je trest vykonán a především výchovná funkce trestní sankce v sobě skrývá dostatečný potenciál tohoto záměru dosáhnout. Rád bych upozornil na to, že obecnou koncepci považují jistě za správnou, ale teoretické koncepcie mohou mít úspěch jako v jiných humanitních oblastech a budou záviset převážně na tom, jakým způsobem se podaří myšlenku ověřit v aplikační praxi a pevně zařadit do systému trestních sankcí. To se však v žádném případě nemůže obejít bez náležitého organizačního a institucionálního zajištění a podílu státní intervence.

Tudíž pokud se jedná o diskutovaný koncept institutu trestu domácího vězení, musím bohužel objektivně konstatovat, že dosud pevně nezakotvil v našem právním systému, protože dle mého názoru se svým způsobem nepodařilo propojit a plně

⁷¹⁵ Srov. blíže. *Trest odnětí svobody představuje z hlediska svých následků nejpřísnější sankci, která sebou nese mnoho nežádoucích účinků a má být využívána jen v případech pachatelů, které musí společnost izolovat, přesto však stále představuje jeden z nejdůležitějších trestů.*

sjednotit hmotněprávní a procesněprávní korektiv z hlediska legislativní a aplikační praxe v případě trestu domácího vězení. V současnosti jsme stále v nepříznivé situaci, přes určitě velký a slibný potenciál dotčené trestní sankce, kdy při současně nedostatečné praktické využitelnosti trestu domácího vězení a podmínek pro ukládání dalších alternativních trestů, hlavně trestu OPP, soudy než aby využívaly nepodmíněný trest odnětí svobody, spíše se přikloní k zmírnění represe uložením mírnějšího podmíněného trestu odnětí svobody. Hlavní důvody vidím především v rozporu mezi deklarovanými zájmy státu pro uvolnění počtu uvězněných, reálným právním prostředím a státem nevytvořených podmínek neumožňující optimální naplnění tohoto požadavku. V tomto smyslu se mluví o tom, že v současnosti spíše určitá nedisciplinovanost a zaujatost soudů z celkem známých důvodů v ukládání domácího vězení, nevedla aktuálně ke zhroucení celé koncepce a systému domácího vězení ve společnosti.

Druhá odpověď se týkala otázky, jakým způsobem je aktuálně *de lege lata* upravena platná trestněprávní a procesní legislativa v kontextu aplikační praxe. - Předně v případě formulování názoru a odpovědi na tento bod je nutné uvést obecné stanovisko, kdy je možno podle právní dogmatiky a potenciálu aplikační praxe hodnotit trest domácího vězení převážně kladně v tom, že současná ustanovení trestu domácího vězení jsou poměrně podrobně rozpracovaná a jejich smysl není pravděpodobně v zásadním rozporu s vyspělou zahraniční právní kulturou a úpravami kontinentálního typu. Přesto stále však důrazně trvám na tom, že současně jsme stále v situaci, kdy žádoucí legislativní stabilita v oblasti implementace trestu domácího vězení dosud dosažena nebyla, což se jednoznačně nepodařilo odstranit ani opakovanými novelizacemi, tak aby byl realizován společností očekávaný účel a cíle této trestní sankce. Současná právní úprava však obsahuje koncepčně pozitivní prvky a vyššímu využívání trestu domácího vězení brání již několikrát v této práci zmíněná otázka spíše praktických nedostatků (hlavně absence elektronické kontroly) než nedostatečná legislativní úprava, která by neukládání této trestní sankce neumožnila. Podle mého názoru by měl být trest domácího vězení ukládán pouze určitému, svým způsobem zúženému okruhu vhodných pachatelů na základě zákonnosti s ohledem na každodenní aktivity odsouzeného po pečlivém výběru osob podle předběžného šetření jako silný výraz soudní individualizace a osobní zodpovědnosti soudce, na kterou jsou kladeny v tomto konkrétním ohledu poměrně vysoké nároky, takovou skutečnost považuji v širokém měřítku za nedílnou součást a výraz národního a mezinárodního trendu judicializace. Autor k tomu vytkl, že bychom však neměli připustit, aby jeho ukládáním pro jeho pozitivní vnímání

ze strany společnosti nakonec nedocházelo k důvodnému naplnění účelu trestu, protože úspěšné vykonání této trestní sankce vyžaduje odpovídající podmínky a podporující společensko-sociální vazby. Trest domácího vězení proto nemá pouze svoji specifickou stránku trestní sankce, ale obsahuje důležitý požadavek na sociální a probační práci, bez které výkon domácího vězení nelze považovat za úplný. Na první pohled je stále více jasné, že vývoj nepokračuje takovým tempem, jak bychom si přáli, spíše dochází postupně, krok po kroku k zavádění trestu domácího vězení do aplikační praxe. Proto není překvapivé, že se stále setkáváme s pochybnostmi soudní praxi o reálných možnostech sankční politiky spojené s oblastmi legislativní úpravy trestu domácího vězení, dle mého názoru vycházející z nesystémových kroků zákonodárce při zavádění této trestní sankce včetně chybění pilotního projektu před praktickým zavedením této trestní praxe. Osobně si myslím, že tyto možnosti a předpoklady mohou být naplněny a dosaženy pouze za podmínek, pokud dojde k úplnému propojení aplikace této trestní sankce se standardně fungujícím EM, který bohužel dosud nebyl vybrán a novelizovanými legislativními úpravami vyplývajícími z aplikační praxe a komplexní implementací do českého právního systému. Určitě není na místě polemizovat s tím, že domácí vězení v odůvodněných případech představuje ve všech ohledech lepší alternativu k trestu odnětí svobody, pokud není pro naplnění účelu trestu nevyhnutelné citelnější potrestání. Pokud však nebude provedena systémová změna a prosazena odpovídajícím způsobem optimální možnost kontroly v samotné praxi, je otázka do jaké míry a jak dlouho touto alternativou zůstane přes současnou odpovídající *de lege lata* právní úpravu. Důvodně bohužel existuje reálná hrozba, že pokud bude trest aplikován bez optimální kontroly, všechna pozitivní očekávání pro futuro se minou účinkem a postupně převáží jeho kritika. To se také obrazilo a vedlo k tomu, že všechna očekávání veřejnosti nebyla splněná, i když veřejnost dle průzkumu vnímá oprávněně trest domácího vězení pozitivně včetně odborných kruhů. Za téma na širokou diskusi proto považuji skutečnost, že všechna ustanovení se stanou a zůstanou jen mrtvou literou, pokud nebudou zajištěny všechny podmínky a mechanismy nezbytné k zajištění výkonu trestu domácího vězení. Elektronický monitorovací systém považuji v aplikační praxi za velkou slabinu této trestní sankce, protože se jej nepodařilo přes opakované pokusy dosud zrealizovat, ačkoliv naše legislativa elektronickou kontrolu předvídá, proto je míra ukládání trestu domácího vězení velmi nízká. Otázkou proto zůstává, zda nebyl tento trest zaveden poněkud předčasně, pokud stát nezajistil potřebné podmínky, na druhé straně však není nepřekonatelnou překážkou ukládat tento alternativní trest

vhodným pachatelům kontrolovaným probačními úředníky, avšak s ohledem na možnosti PMS. Za nezbytné pro optimální využití této trestní sankce však bezpodmínečně považuji uvedení do provozu plně funkčního elektronického kontrolního systému, bez kterého požadovaného účelu trestu domácího vězení nedosáhneme přes přijatelnou legislativní úpravu. Pro úplné využití trestu domácího vězení a splnění všech cílů zákonodárce je třeba dále získávat zkušenosti při práci s odsouzenými, protože trest domácího vězení jako nová sankce trestní bude určitě přinášet nové otázky a zamyšlení nad kladnými i zápornými stránkami tohoto institutu včetně postupně publikované relevantní judikatury. V této souvislosti považuji za absolutně nepromyšlené a ukvapené, aby po 14 měsíční zkušenosti byla změněna právní úprava institutu domácího vězení zákonem č. 330/2011 Sb., kterou pak bylo dále nutno novelizovat zákonem č. 390/2012 Sb., i když změnu a jejich dopady pravděpodobně ověří až vlastní aplikační praxe a určitě by bylo chybou tuto skutečnost předjímat. Osobně jsem názoru, že optimálního účelu trestu domácího může být dosaženo propracovaným modelem založeným na kombinaci *funkčního elektronického sledování a penitenciární péče, příznivého vlivu probační práce a empatického působení PMS na odsouzeného, orientované na resocializaci, reintegraci a převýchovu pachatele v rámci odpovídající legislativy.*

Odpověď na třetí otázku se týká další praktických podnětů námětů *de lege ferenda*, které by se měly stát předmětem diskuse a soustavné a soustředěné pozornosti v procesu legislativní tvorby práva, tak aby byla zvýšena efektivita trestu domácího vězení. - Domnívám se, že zákonodárce by se příště měl zabývat řadou námětů, vyplývajících z rozboru relevantní problematiky, kterými by se mohlo v budoucnosti jeho ukládání a výkon ubírat, vyžadující konstruktivní legislativní úpravy institutu domácího vězení *de lege ferenda*⁷¹⁶, tak aby byla zvýšena efektivita trestu domácího vězení. Pokud se přesuneme do vlastní linie praktických úvah *de lege ferenda*, několik námětů by mělo být k úpravě přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody a jeho maximální délky, vzhledem k pochybnostem o tom, zda současná právní úprava je dostatečnou hrozbou, aby spolehlivě odrazovala odsouzeného od porušování podmínek výkonu trestu domácího vězení jako nejpřísnější alternativní sankci včetně zpřesnění podmínek pro přeměnu. S tím souvisí i úprava maximální délky trestu domácího vězení při přeměně trestu odnětí svobody na trest domácího vězení. Další námětem právní úpravy *de lege ferenda* v kontextu přeměny trestu domácího vězení

⁷¹⁶ Srov. blíže. Všechny tyto uvedené a ostatní náměty *de lege ferenda* jsou podrobně rozvedeny a diskutovány v příslušných rozpracovaných odpovídajících kapitolách předkládné rigorózní práce

na trest odnětí svobody doporučuji doplnit a zapracovat povinnost vést řádný život. Efektivitě domácího vězení by *de lege ferenda* určitě také napomohlo rozšíření trestu pro účely vazební s ohledem na závažnost trestného činu a také zavedení *de lege ferenda* povinnosti provedení předběžného šetření PMS před soudním rozhodnutím podobně jako v případě trestního příkazu. V souvislosti s výkonem trestu *de lege ferenda* lze uvést jako samostatný námět a implementovat do trestního zákoníku jako podmínku pro uložení trestu souhlas osob žijících v společném obydlí, kde je trest domácího vězení vykonáván včetně souhlasu rodičů a/nebo zákonných zástupců vpustit probačního úředníka do obydlí v rámci kontroly v případě mladistvých pachatelů. Existují názory, aby byl jasně *de lege ferenda* vymezen prostor obydlí, kde bude dovoleno odsouzenému se pohybovat. Dovedu si však dobře představit, že bude postačovat, pokud přesné určení prostoru se objeví až v soudním nařízení výkonu trestu domácího vězení podle charakteru obydlí, zjištěného v rámci předběžného šetření PMS. Náměty *de lege ferenda* mohou směřovat do oblasti ukládání trestu u bezdomovců, na které stávající právní úprava nepamatuje a také případů upuštění od výkonu trestu ze zdravotních a obdobně závažných důvodů. Dalším námětem *de lege ferenda* bude nezbytné ustanovit *povinnost* odsouzeného mít trvale na svém těle technické zařízení pro kontrolu. *De lege ferenda* bude také nutné v případě ukládání trestu trestním příkazem v soulase s literaturou přesně ustanovit a navrhnout úpravu legislativní chyby na znění; „Ukládá-li se trest domácího vězení vedle peněžitého trestu, nesmí souhrn náhradního trestu a přeměněného trestu, ukládaných v souvislosti s těmito tresty přesahovat jeden rok v souladu s § 314e tr. řádu. Náměty *de lege ferenda* je také možno směřovat do úvah o víkendových trestech odnětí svobody. Porovnat zahraniční právní úpravy je obtížné pro specifické odlišnosti a rozmanitosti, přesto však řada poznatků a zkušeností mohou být *de lege ferenda* inspirativní, jako příklad může sloužit dle mého názoru důležité zkrácení maximální délky pro účely trestu domácího vězení a stanovení ze současných 2 roků na maximálně 1 rok a vymezení maximální doby trestu domácího vězení při přeměně trestu odnětí svobody. Jsem také *de lege ferenda* zastáncem toho, aby se trest domácího vězení stal trestem s náhradou v případě maření, obdobně jako tomu bylo v původní právní úpravě.

Trest domácího vězení jako každá alternativní sankce by měl být ustanoven společně se státním zástupcem, soudcem, probačními úředníky včetně podílu pachatele a poškozených, což dokladuje rozšířenou pravomoc soudů vytvářet a ukládat trest „doslova ušitý na míru“, aby byl přizpůsoben konkrétní osobě pachatele a splnil řádně

svůj smysl a cíl. Nikdy však nesmíme připustit, aby takový postup byl opuštěn. Autor této rigorózní práce podporuje názor a zdůrazňuje, že pokud takový postup nebude dodržen, budeme veskrze postaveni před trestní opatření formálního charakteru, aniž bude dosaženo vlastního požadovaného účelu a cílů trestu. Podstatě trestu domácího vězení nelze v žádném případě upřít pozitivní efekt alternativního trestu se zachováním soukromého, rodinného a duchovního života, i když pohled na domácí vězení a jeho vnímání u části odsouzených a odborné veřejnosti může být významně odlišný a mohou parciálně převažovat spíše negativní argumenty.

Závěrem tohoto textu si dovoluji shrnout a považuji za důležité konstatovat, že ukládání trestu domácího vězení za trestné činy nedbalostní, tak úmyslné umožňuje pokrývat poměrně široké spektrum kriminálních činů a logicky může svým potenciálem patřit mezi nejúčinnější trestní sankce. Teprve čas však ukáže s odkazem na obsah zpracovaného textu a ustálenou judikaturu, zda současná platná právní úprava trestu domácího vězení ve spojení s fungujícím systémem elektronického sledování s intenzivní probační péčí PMS o pachatele bude skutečně dostatečným a hlavně funkčním prostředkem ochrany společnosti v existujícím legislativním systému. Také zda trest domácího vězení současně splní všechna očekávání a naděje, které jsou na tuto trestní sankci v souladu se zásadou účelnosti kladeny v systému trestů českého trestního práva hmotného.

8 RESUMÉ

This rigorous thesis is dealing with a comprehensive analysis of home confinement in the context of criminal sanctions permitted by the new Penal Code of the Czech Republic which came into force on 1 January 2010. The inexorable rise in the incidence of inmates, coupled with disappointingly high rate of recurrence of crime, has refocused attention on finding alternatives to imprisonment. At that time of the writing of this study, I focused exclusively on three common questions that need to be answered in detail. However, in my view, the application of legal doctrine and practical findings with regard to sentencing of house arrest is of fundamental relevance to the design of home confinement related to *de lege lata* and *de lege ferenda* provisions.

The first question concerned what place has the sentence of house arrest throughout the catalog of criminal sanctions in our legislative system. Global problems of sentencing and criminal justice and the limited options for efficient educational effect on the prisoners, including the economic burden that has been associated with doubts about the real possibilities of the sanctions policy worldwide. The search for alternatives was then still heavily motivated by a strong interest in the developing of rehabilitative measures being more effective in reducing recidivism. House arrest constitutes a compromise between limiting the freedom of the offender and his leaving at the community. This should be especially valuable, however, this sanction has not considered to be the only alternative to short-term confinement. House confinement is attributable in fulfillment of statutory conditions account for the misdeeds in adult patients and committed wrongdoing of young delinquents in the age close to the age of youthful. The impact of home confinement along with electronic possibilities of monitoring of punishment may be just as beneficial as a prison sentence. House arrest should be sentenced to offenders that need to be taking into account all relevant circumstances the facts immediately to face restrictions on freedom, not only conditional condemnation, but also to particular personal characteristics and family circumstances being sufficient to substantially less intensity of incarceration deciding on individual cases; though by applying new powers. The main arguments for the new integration of this section make up the maintaining of family and partnership relationships, work ties, furthermore, separation from the undesirable influence of prison life, reducing recidivism and economic reasons. Based on the implementation on this sanction, at least

a partial solution of the overcrowding of prisons could be expected and this disposition has been broadly advocated. However, the effort of the legislature has not resolved the problem of overcrowding of prisons yet and previous research has reported contradictory results. Therefore, the role of house arrest in this issue including reducing recidivism is not yet well understood and additional elucidation is needed. On the other hand, to date, we cannot deny the important role of this criminal sanction in the context of the treatment of inmates and resocialization activities, although further studies are required. It is conceivable that the general concept of this sanction is likely to be appropriate and correct regarding the principles of punishment, however, the success of the theoretical concept as in other cases, in the context of this penal sanction depends on how we put this sanction into practice and the system of criminal sanctions. A well-functioning infrastructure is needed for proper implementation of alternatives to imprisonment, unfortunately, we must objectively conclude that until now this sanction has not become a fixture of our legal system to promote public safety. However, despite these above mentioned positive claims, to date, electronic monitoring has not been conclusively established being cost efficient as one of the main reasons.

With regard to the reply to the second raised question - what is the current *de lege lata* editing in the context of the application practice and different views of legal system.⁷¹⁷ Generally speaking, we can conclude on the basis of legal doctrine and application rate that a current form of house arrest is not likely to be in contradiction to advanced foreign laws and legislation. By determination of the law in relation to elements of the wider criminal justice system, including the prison and probation services, we continue to insist on the fact that at the same time we're still in a situation that house arrest as it stands is far from reaching the desirable legislative stability in the area of implementation of a sentence of home confinement. However, the legislation certainly encompasses a lot of various positive features of structure of house arrest. From my point of view, this punishment should be sentenced with regard to the daily activities and characteristics of the offenders after careful selection on the basis of a pre-sentence report made by probation services. However, it is plausible that we should take into account that because of its positive perception of the community, ultimately this home detention punishment will not meet positive expectations of the purpose of punishment because the successful execution of this sanction clearly requires appropriate

⁷¹⁷ All the above and other future legal regulations including *de lege ferenda* options are detailed and discussed in the relevant chapters of the corresponding processed thesis

conditions and strong social linkages. However, another concern is related to the effectiveness and the real possibilities of the judicial practice of house arrest. Personally, I think that these options and assumptions can be fulfilled and achieved only under the certain conditions of the full linkage of this criminal sanction and normally acting electronic surveillance, which unfortunately has not yet been implemented in our conditions. Electronic monitoring system personates a major weakness of this penal sanction because it has not been implemented into application practice yet, that is why sentencing of house arrest continues to be relatively low. Based on these statements, I would like to raise the question whether this sanction has not been introduced somewhat prematurely. In this regard, I am considering it absolutely premature, half-baked that after 14-month experience the legislation has been amended in many respects (Act No. 330/2011 Coll., Act No. 390/2012 Coll.). Additional research should test the link of electronic monitoring, the rewarding effects of probation officers and penitentiary care as tools for reducing crime. Also, we do not know how treatment programs may or may not have affected crime outcomes and in the group of offenders in comparison to jail or a community supervision after checking for relevant demographic and criminal history variables. Despite reported associations between probations programs and recurrence of crime, additional elucidation of definite causal effect relationship is needed. However, we also recognize that the value of secondary impact has also been noted to keep low risk offenders out of potentially adverse prison environment.

Nevertheless, there are areas where the improvement of today's legal framework is feasible and necessary regarding the third question's answer on the relevant principles of sentencing and criminal justice based on proposals *de lege ferenda* at different levels. Therefore, as clearly pointed out earlier, evaluations of *de lege ferenda* in the context of proposals for legislative improvements of house arrest must be considered with qualifying factors in mind. The determining of *de lege ferenda* formulations requires specifications of the aims for their applications. Generally then, the analysis also looked at the releases by need assessment levels regarding *de lege lata* editing. Indeed, the new proposals were designed to be used and the utility of *de lege ferenda* proposals related to house arrest were questioned. In the study hereby, the author makes some *de lege ferenda* proposals considering house arrest which could help to improve the effectiveness of home confinement based on the current analytical data. The possible proposals *de lege ferenda* to change the current legislation with regard to house arrest included the conversion of the sentence of house arrest to imprisonment and the maximum length of

the penal sanction to reliably discouraged offenders from violations of terms and conditions of house arrest as the most stringent alternative to imprisonment, including the obligation to lead a proper and orderly life. Furthermore, the proposals *de lege ferenda* regarding pretrial criminal proceedings as an alternative to regular bail, pre-sentence reports, in terms of a condition attached to parole, post-sentencing replacement of prison sentences (*postadjuciation*) recieved considerable attention. The *de lege ferenda* proposals could also encompass the definition of space dwelling, where a prisoner is allowed to move, consent of the person living in a common dwelling, sentencing in homeless people, community services to be incorporated into systems of house arrest and the shortening of the maximum length of the sentence of house arrest and also some other *de lege ferenda* suggestions as stated in the text.

In summary, notwithstanding, it may be still premature to affirm that house arrest has been fully anchored in our legal system over all distinct advantages. House confinement as a new penal sanction has been proposed as a great promising alternative to prison for offenders who have been convicted of minor crimes. Furthermore, given these facts, it appears that the evaluation of home confinement and fully functional electronic surveillance assure a few impressions of how the program as a whole meets all expectations and hopes of state intervention.

9 SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJŮ A CITOVANÝCH PRAMENŮ

9.1 Monografie, komentáře, učebnice a sborníky

ALBRECHT, Hans-Jörg. *The Place of Electronic Monitoring in the Development of Criminal Punishment and Systems of sanction*. In: Mayer, M., Haferkamp, R., Levy, R. (Eds). *Will Electronic Monitoring have a Future in Europe?* Freiburg: 2003. 264s.

ASHWORTH, Andrew. *Sentencing and Criminal Justice*. Fourth edition. New York: Cambridge University Press Inc., 2005. 423s. ISBN 100-521-67405.

AUSTIN, James., IRWIN, John., KUBRIN, Charis., E. *It's about time: America's imprisonment binge*. In: Thomas, G. Blomberg and Stanley Cohen (eds.). *Punishment and Social Control. Lines in criminology* (2d ed), New York, USA: Aldine de Gruyter, 2003. 123s. ISBN 020-230-7018.

BECCARIA, Cesare *Dei delitti e delle pene*. Monaco:1764; český překlad. O zločinech a trestech. Tiskem J. Otty, Praha, 1893.

BENTHAM, Jeremy. *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation* (1789). (ed.) Burns, J., Hart, H., L., A. Londýn: Methuen, 1982, kap. I-S,s.13-15. Hart, H.,L.,A. *Punishment and Responsibility*. Oxford: Clarendon Press. 1968. (Obsahuje angl. překl. původní práce, „Prolegomenon to the principles of punishment“.).

BÍLÝ, Jiří. *Právní dějiny na území České republiky*. Vysokoškolská učebnice. Praha: Linde, 2000. 474s. ISBN 80-7201-429-3.

BOELENS, Ruud. *Electronic Monitoring in The Netherlands*. In: Mayer, M., Haverkamp, R., Levy, R. (eds): *Will Electronic Monitoring Have a Future in Europe?* Freiburg, 2002. 88s.

ČIHOVSKÝ, Jaroslav. *Sociologický výzkum*. Studijní text pro posluchače FTK UP Olomouc. Olomouc. 2006. 42s.

DARROW, Clarence. *How to Pick a Jury*. In: Kuklík, J., Selternich, R. *Dějiny anglo-amerického práva*. Praha: Linde, 2007. 879s. ISBN 978-80-7201-688-4.

FENYK, Jiří., HÁJEK, Roman., STRÍŽ , Igor., POLÁK, Přemysl. *Trestní zákoník a trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. 1. díl – Trestní zákoník. Praha: Linde, 2010. 1317s. ISBN 978-80-7201-802-4.

FILIP, Jan., SVATONĚ, Jan., ZIMEK, Josef. *Základy státovědy*. 3. opravené a zkrácené vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2005. 266s. ISBN 80-210-3023-2.

FRYŠTÁK, Marek, a kol. *Trestní právo hmotné – obecná část*. 2. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2009. 157s. ISBN 978-80-7418-039-2.

GIVEN, James., B. *Inkvizice a středověká společnost*. Neratovice: Verbum Publishing, 2008. 352s. ISBN 97-880-9039-2000-7.

HAMULÁK, Ondřej. *Principy a zásady v právu – teorie a praxe*. Sborník z konference Olomoucké debaty mladých právníků a praxe. 2010. Olomouc: Leges, 2010. 384s. ISBN 978-80-87212-59-2.

HART, Herbert., Lionel., Adolphus. *Pojem práva*. Překlad Fantys, Petr. 1. Vydání. Praha: Prostor, 2004, s. 316. ISBN 80-7260-103-2.

HARTMAN, Peter., C. *Francouzští králové a císaři v novověku: od Ludvíka XII. k Napoleonovi III. (1498-1870)*. Praha: Argo, 2005. 467s. ISBN 80-7203-517-7.

HENDRYCH, Dušan., a kol. *Právníký slovník*. 3. Podstatné rozšířené vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 1481s. ISBN 978-80-7400-059-1.

CHMELÍK, Jan. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Linde Praha, a. s., 2009, 292 s. ISBN 978-80-7201-785-0, 292.

CHROMÁ, Marta. *Česko-anglický právníký slovník s vysvětlivkami*. Praha: Leda, 2001. 478s. ISBN 80-85927-90-X.

JANÁČEK, Josef. *České dějiny I. Doba předbělohorská*. Kniha I, díl II. 1. vyd., Praha: Academia. 1984. 281s.

JELÍNEK, Jiří. *O novém trestním zákoníku*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právníké dny. Praha: Leges, 2009. 224s. ISBN 978-80-87212-21-9.

JELÍNEK, Jiří., ŠČERBA, Filip. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, Praha: Leges, 2009. 1216s. ISBN 978-80-87212-22-6.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008. 831s. ISBN 978-80-7201-696-9.

JELÍNEK, Jiří., a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 3. Vydání. Praha: Leges, 2013. 968s. ISBN 978-80-87576-64-9.

JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní. 3. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č.45/2013 Sb.* Praha: Leges, 2013. 864s. ISBN 978-80-87576-44-1.

JELÍNEK, Jiří, a kol. *Zákon o obětech trestných činů – komentář s judikaturou.* Praha: Leges, 2013. 264s. ISBN 978-80-87576-49-6.

JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. Aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2013.* Praha: Leges, 2013. 1216s. ISBN 978-80-87576-4.

JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA, Jiří, SOVÁK, Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 2. Vydání.* Praha: Leges, 2008. 368s. ISBN 978-80-87212-00-4.

JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 3. aktualiz. vyd. podle stavu k 1. 10. 2012.* Praha: Leges 2012, 1301s. ISBN: 978-80-87576-29-8.

JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010. 904s. ISBN 978-80-87212-49-3.

KALVODOVÁ, Věra. *Přístup k trestání v novém trestním zákoníku. In: Trestné právo na prahu 3. tisícročia.* Košice: Univerzita Pavla Josefa Šafárika v Košiciach, 2003. 60-65s. ISBN 80-7097-603-9.

KARABEC, Zdeněk, a kol. *Krátkodobé tresty odnětí svobody. Závěrečná zpráva výzkumu.* Praha: IKSP. Vydavatelství Kufř, 2000. 105s. ISBN 80-86008-76-2.

KARABEC, Zdeněk, a kol. *Koncept restorativní justice. Aktuální problémy kriminální politiky. 95-119s. In: Zapletal, Josef a kol. Aktuální problémy kriminologie.* Praha: Policejní akademie ČR, Fakulta bezpečnostně právní, 2009. ISBN 978-80-7251-316-1.

KARABEC, Zdeněk. *Koncept restorativní justice. In: Sborník příspěvků a dokumentů.* IKSP, Praha: KUFŘ, 2003. 21s. ISBN: 80-7338-021-8.

KALISTA, Zdeněk. *Čechové, kteří tvořili dějiny světa. 3. ed.* Praha: Garamond, 2009. 198s. ISBN 978-80-7407-055-6.

KALVODOVÁ, Věra. *Alternativní sankce a nová kodifikace trestního práva hmotného. In: Koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky: Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané dne 17. 4. 2000 na Ministerstvu*

spravedlnosti v Praze. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 132-141s. No 246. ISBN 80-210-2469-0.

KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestně právních sankcí*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 272s. ISBN 80-210-3025-9.

KALVODOVÁ, Věra. *Domácí vězení - jedna z možných alternativ odnětí svobody?* In: *Days of Public Law*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2007. 678-684s. ISBN 978-80-210-4430-2.

KELLER, Jan. *Tři sociální světy: Sociální struktura postindustriální společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 211s. ISBN 978-807419-031-5.

KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo: mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského trestního práva*. Praha: C. H. Beck, 2006. 232s. ISBN 80-7179-585-6.

KRATOCHVÍL, Vladimír, a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 834s. ISBN 978-80-7400-042-3.

KRATOCHVÍL, Vladimír, a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 961s. ISBN 978-80-7179-082-2.

KRATOCHVÍL, Vladimír. *Ústavní rozměr koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky*. In: *Koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky*: Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané dne 17. 4. 2000 na Ministerstvu spravedlnosti v Praze. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 142-156 s. Acta Universitatis Brunensis Iuridica; No 246, ISBN 80-210-2469-0.

KREJČIŘÍKOVÁ, Kateřina. *Aktuální problematika trestu domácího vězení*. In: *Dny práva-2009* Brno: Masarykova univerzita, 2009. 960-964s. ISBN 978-80-210-4990-1.

KUCHTA, Josef., VÁLKOVÁ, Helena, a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. 544s. ISBN 80-7179-813-4.

LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: Nakladatelství LexisNexis CZ s.r.o., 2007. 114s. ISBN 978-80-86920-24-5.

LORTIE, Serge, a kol. *Soudnictví pro mladistvé v Kanadě a v České republice*. Příručka Ministerstva spravedlnosti České republiky. Svazek 59. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2000. 212s. ISBN 80-90-2656-1-8.

MacKENZI, Doris., Layton. *What works in corrections: Reducing the criminal activities of offenders and Delinquents*. New York: Cambridge University Press, 2006. 390s. ISBN 978-0-521-00120-5.

MACH, Jan. *Lékař a právo. Praktická příručka pro lékaře a zdravotníky*. Praha: Grada, 2010. 320s. ISBN 978-80-247-3683-9.

MACH, Jan., BURIÁNEK, Aleš., ZÁLESKÁ, Dagmar a kol. *Právní kancelář ČLK. Univerzita medicínského práva*. Praha: Grada, 2013. 232s. ISBN 978-80-247-5113-9.

MAREŠOVÁ, Alena. *Kriminalita v roce 2006: především z pohledu statistik Policie ČR*. 7-33s. In: Marešová, A., Baloun, V., Cejp, M., Martinková, M. *Kriminalita v roce 2006*. Sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality. Praha: IKSP. ISBN 978-80-7338-067-0.

MAREŠOVÁ, Alena., KOTULAN, Petr., MARTINKOVÁ, Milada. *Sonda do problematiky osob v ČR trestně stíhaných a poprvé vezněných. Canvass to the Czech Republic First Time Prosecuted and First Time Imprisoned Persons Problems*. Praha: IKSP. Vydavatelství Kufř, 2004. 121s. ISBN 80-7338-034-X.

MEZNÍK, Jiří. a kol. *Základy penologie*. 1.ed. Brno. Masarykova univerzita – Právnická fakulta, 1995. 75s. ISBN 80-210-1248-X.

NOVOTNÝ, Oto., ZAPLETAL, Josef, a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 528s. ISBN 978-80-7357-376-8.

NOVOTNÝ, Oto., VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní právo hmotné. 1. Obecná část. 5.* zcela přepracované vydání. ASPI a.s.: Praha, 2007. 552s. ISBN 978-80-7357-261-7.

NOVOTNÝ, Oto., VANDUCHOVÁ, Marie., ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. 6.* Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2010. 584s. ISBN 978-80-7357-509-0.

OSMANČÍK, Otakar, a kol. *K problematice alternativních trestů a opatření (STUDIE)*. 1. Vydání. Praha: IKSP, 1997. 151s. ISBN: 80-86008-26-6.

PERNES, Jiří. a kol. *Pod císařským praporem. Historie habsburské armády 1526-1918*. Praha: Elka Press, 2003. 555s. ISBN 80-902745-5-2.

POSPÍŠIL, Miloslav. *Emá Destinová: pěvecká legenda*. Praha: Petrklíč, 2000. 330s. ISBN 80-7229-047-9.

PŮRY, František. In: Šámal, P., Půry, F., Rizman, S. *Trestní zákon: Komentář. I. Díl (§§1 až 90)*. Praha: C. H. Beck, 2004. 1862s. ISBN 80-7179-896-7.

RADZINSKIJ, Edvard. *Poslední car: zavraždění Mikuláše II. a jeho rodiny*. 1. Vydání. Praha: Mladá fronta, 1993. 408s. ISBN 80-204-0411-2.

ROZUM, Jan., KOTULAN, Petr., HAKOVÁ, Lucie, a kol. *Vybrané problémy sankční politiky. Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativy*. Praha: IKSP. KUFR, 2005. 121s. ISBN 80-7338-042-0.

SCHÄDLER, Wolfram. *The Pilot Project on Electronic Monitoring in Frankfurt, Germany*. In: Mayer, M., Haverkamp, R., Levy, R. (eds): *Will Electronic monitoring Have a Future in Europe?* Freiburg, 2003. 168s.

SCHELLE, Karel, a kol. *Vývoj trestního řízení*. 1. Vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2012. 100s. ISBN 978-80-7418-139-9.

SOLNAŘ, Vladimír, a kol. *Systém českého trestního práva. Část třetí: tresty a ochranná opatření*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. 942s. ISBN 978-80-254-4033-9.

SOTOLÁŘ, Alexander., PÚRY, František., ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck. 2000. 468s. ISBN: 80-7179-350-7.

STRÍŽ, Igor., POLÁK, Přemysl., FENYK, Jaroslav, a kol. *Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl. Trestní řád*. Praha: Linde, 2010. 1317s. ISBN 978-80-7201-803-1.

SCHNEIDER, Milan., KOUDELKA, Ferdinand. *Úvod do základů sociologických výzkumů*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci. 1. Vydání. Olomouc, 1993. 118s. ISBN 80-7067-302-8.

ŠÁMAL, Pavel., PÚRY, František., RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákon: komentář. 2.* Vydání. Praha. C. H. Beck, 1995. 1118s. ISBN 80-7179-041-9.

ŠÁMAL, Pavel. *Osnova trestního zákoníku 2004-2006*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 432s. ISBN 80-7179-527-5.

ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník: komentář. I. §1-139*. Praha: C. H. Beck, 2009. 1303s. ISBN 978-80-7400-109-3.

ŠÁMAL, Pavel., – PÚRY, František., – RIZMAN, Stanislav. *Trestní řád. Komentář. 6.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 3012s. ISBN978-80-7400-043-0.

ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník I. §1 až §139. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. 1464s. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 988s. ISBN 978-80-7400-350-9.

ŠAMBERGER, Zdeněk. *Mnichov 1938 v řeči archivních dokumentů*. Praha: Státní ústřední archiv v Praze (SÚA), 2002. 137s. ISBN 80-8547-593-6.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. 416s. ISBN 978-80-87212-68-4.

ŠKODA, Jiří., DOLÍK, Pavel. (eds). *Pomáhající profese v reflexi aktuálních společenských proměn*. Bulletin didaktického fóra UJEP. Ústí nad Labem: UJEP, 2009. 230s. ISBN 978-807414-123-2 .

ŠTĚCHOVÁ, Markéta., LUPTÁKOVÁ, Marina., KOPOLDOVÁ, Bedřiška. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Vydavatelství Kufr. Vydavatel IKSP, 2008. 111s. ISBN 978-80-7338-069-4.

ŠTERN, Pavel., OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka., DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. 216s. ISBN 978-80-7367-757-2.

TAUCHEN, Jaromír. *Trestní právo v Protektorátu Čechy a Morava*. In: Salák, P., Tauchen, J. (eds.): *Československé trestní právo v proměnách věků (Sborník příspěvků)*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 194s. ISBN 978-80-210-5086-0.

TŘEŠTÍK, Dušan. *Vznik Velké Moravy: Moravané, Čechové a střední Evropa v letech 791-871*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. 384s. ISBN 80-7106-482-3.

VÁLKOVÁ, Helena., KUČHTA, Josef, a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 664s. ISBN 978-80-7400-429-2.

VÁLKOVÁ, Helena. § 60 a § 61. In Šámal, P. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. 718-719s. ISBN 978-80-7400-109-3.

VAN KALMTHOUT, A., M., DURNESECU, I. (eds) *Review: Probation in Europe*. The Nijmegen: Wolf Legal Publishers/CEP, The Nijmegen, 2008. 1300s. ISBN 978-9-05850-450-0.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011*. 1. Vydání. Praha: Anag, 2011. 1364s. ISBN 978-80-7263-677-8.

VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck. Beckovy příručky pro právní praxi, 2010. 651s. ISBN 978-80-7400-321-9.

VAN ZYL SMIT, Dirk. *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. 1. Vydání. Praha: IKSP. Vydavatelství Kufr s.r.o., 2010. 70s. ISBN 978-80-7338-093-9.

VICHLENDA, Milan., KRČEK, Ivan. *Kriminologie*. Karviná: SOŠOOM, 2011. 219s.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. Nezm. vyd. Brno: Masarykova univerzita, (Edice učebnic PrF MU v Brně; č. 381), 2006. 66s. ISBN 80-210-4056-4.

ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. 1. Vydání. Praha: S. P. J., 2003. 48s. ISBN 80-902998-1-4.

ZEMAN, Petr., BIEDERMANOVÁ, Eva., DIBLÍKOVÁ, Simona, a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Vydavatelství Kufr. Vydavatel IKSP, 2010. 152s. ISBN 978-80-7338-100-4.

ŽATECKÁ, Eva. Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku. In: Sehnálek, D., a kol. *Dny práva–2009 – Days of Law*: Brno: Masarykova univerzita, 2009. 1043-1052s. ISBN 978-80-210-4990-1.

9.2 Odborná Periodika

ADAMIČKOVÁ, N., KÖNIGOVÁ, M. (2012): *Spravedlnost soudům: dejte nám 500 vězňů a budou náramky*. Právo. 27. 2., 2012, s. 1-3.

BISHOP, N., SCHNEIDER, U. *Improving the Implementation of the European Rules on Community Sanctions and Measures: Introduction to a New Council of Europe Recommendation*. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. 2001, č. 9, s. 180-192.

BLACK, M., SMITH, R., G. *Electronic monitoring and the criminal justice system*. Trends and Issues in Crime and Criminal Justice. 2003, č. 254, s. 1-6.

BLANDA, R. *Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic*. České vězeňství. 2010, č. 1, s. 16.

BLATNÍKOVÁ, Š., DIBLÍKOVÁ, S., PŘESLIČKOVÁ, H., a kol. *Pátá konference Evropské kriminologické společnosti, Krakov*. 2005. Trestní právo. 2005, č. 12, s. 15-20.

BLUMSTEIN, A. *U. S. criminal justice conundrum: Rising prison populations and stable crime rates*. Crime & Delinquency. 1998, č. 44, s. 127-135.

BOLEDOVIČOVÁ, L. *Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement*. Trestněprávní revue. 2013, č. 3, s. 63-67.

BONTA, J., WALLACE-CAPRETTA, S., ROONEY, J. *A quasi-experimental evaluation of an intensiv rehabilitation supervision probation*. Criminal Justice and Behavior. 2000, č. 3, s. 312-329.

ČÁDOVÁ, J. *Domácí vězení není jen sankce, ale i sociální práce*. České vězeňství. 2010, č. 1, s. 17-18.

DIBLÍKOVÁ, S., KARABEC, Z., MACHÁČKOVÁ, R. *Krátkodobé tresty odnětí svobody*. Právní praxe. 2000, č. 7, s. 432-433.

FOLTÝNOVÁ, L., FOLTÝN, L. *Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby*. Státní zastupitelství. 2011, č. 6, s. 20-24.

FENYK, J. *Základy trestní odpovědnosti podle nového trestního zákoníku České republiky č. 40/2009 Sb.* Trestní právo, 2009, č. 3, s. 5-6.

FRANC, Petr. *Několik úvah o schizofrenii trestní politiky*. Soudce, 2012, č. 2, s. 4-5.

GAINES, R., R., PAYNE, B., K. *Understanding the experience of house arrest with electronic monitoring: An analysis of quantitative and qualitative data*. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology. 2000, č. 1, s. 84-96.

HAFERKAMP, R. *Elektronisch überwachter Hausarrest – Europa and die Schweiz*. Neu Kriminalpolitik. 1999, s. 4-6.

HAFERKAMP, R. *Intensivüberwachung mit elektronischer Kontrolle – das schwedische Modell, seine Bedingungen und Ergebnisse*. Bewährungshilfe. 1999, č. 1, s. 51-67.

HOŘÁK, J. *Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených*. Trestní právo. 2005, č. 12, s. 7-12.

HULÁN, P. *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010*. Právo a rodina. 2010, č. 1, s. 16-18.

HULMÁKOVÁ, J. *Delikventní mládež ve významných mezinárodních dokumentech*. Trestně právní revue. 2009, č. 12, s. 365-371.

JELÍNEK, J. *Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 36-42.

JELÍNEK, J. *Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící*. Bulletin advokacie. 2012, č. 10, s. 19-25.

KARABEC, J. *Účel trestání*. Kriminalistika, čtvrtletník pro teorii a praxi. 2000, č. 2, s. 108-117.

KLEIN-SAFFRAN, J. *Electronically monitored home confinement – not a Panacea for corrections, but a useful tool*. International Association of Residential and Community Alternatives Journal. 1991, č. 5-6, s. 30-31.

KOUKAL, J. *Přeplněná vězení? Polovina domů*. Právo. 21. 3. 2012, s. 1.

KRÁL, V. *Domácí vězení – další alternativní trest?* Trestně právní revue. 2007, č. 8, s. 235-238.

KRAHL, M. *Elektronicky hlídané domácí vězení*. Překlad: Marcela Dietschlová. Právní rozhledy. 1998, č. 5, s. 229-233.

KREJČÍŘÍKOVÁ, K. *Nový trest (trestní opatření domácího vězení)*. Státní zastupitelství. 2009, č. 10, s. 13-20.

KYSELA, K., VOLEVECKÝ, P. *Trest domácího vězení*. Trestní právo. 2011, č.7-8, s. 4–13.

KUČERA, P., KINCL, M. *Ztratí trest domácího vězení smysl?* Trestní právo. 2010, č. 4, s. 3-4.

LHOTKA, V. *Trest obecně prospěšných prací byl navržen pro pachatele nepříliš závažných trestných činů*. Sociální práce/Socialna práce. 2005, č. 5, s. 12-15.

LILLY, J., R., BALL, R., A., CURRY, G., D., McMULEN, J. *Electronic monitoring of the drunk driver. A seven-year study of the home confinement alternative*. Crime and Delinquency. 1993, č. 4, s. 462-484

McMAHON, M. „*Net-widening*“: *vagaries in the use of a concept*. British Journal of Criminology. 1990, č. 2, s. 121-149.

MAREŠOVÁ, A. *Důsledky dlouhodobého uvěznění*. Trestní právo. 2004, č. 4, s. 23- 24.

MARKLUND, F., HOLMBERG, S. *Effects of early release from prison using electronic tagging in Sweden*. J Exp Criminol. 2009, č. 5, s. 41-61.

MIŘIČKA, A. *Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní*. Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“. Praha. 1934, s. 12.

- MORGENSTERN, Ch. *European initiatives for harmonisation and minimum standards in the field of community sanctions and measures*. European J Probation. 2009, č. 2, s. 128-141.
- NAGY, F., VÁLKOVÁ, H. *Ústup od tradičních a zavádění nových sankcí v Maďarsku*. Trestně právní revue. 2002, č. 9, s. 257-261.
- NAVRÁTILOVÁ, J. *Trest domácího vězení*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 94-97.
- NELLIS, M. *The 'Tracking' Controversy: The roots of mentoring and electronic monitoring*. Youth Justice. 2004, č. 4, s. 77-99.
- NELLIS, M. *The electronic monitoring of offenders in England and Wales. Recent developments and futures*. The British Journal of Criminology. 1991, č. 2, s. 165-185.
- NEČADA, V. *Rekodifikace trestních kodexů ve Slovenské republice*. Trestní právo. 2008, č. 5, s. 31-36.
- NEZKUSIL, J. *K problematice alternativ trestu odnětí svobody*. Trestní právo. 2009, č. 7-8, s. 15.
- NOVOTNÝ, O. *Znovu k návrhu nového trestního kodexu*. Trestní právo. 2005, č. 3, s. 2.
- PADGETT, K., G., BALES, W., D., BLOMBERG, T., G. *Under surveillance: An empirical test of the effectiveness and consequences of electronic monitoring*. Criminology&Public Policy. 2010, č. 1, s. 61-91.
- PALOVSKÝ, T. *Vybrané otázky k alternativnímu trestání v Polsku*. Trestně právní revue. 2009, č. 8, s. 250-255.
- PALOVSKÝ, T. *Odklony a nový trestní zákoník*. Státní zastupitelství, 2010, č. 1, s. 19-22.
- PERSSON, A., SVENSSON, K. *Shades of professionalism: Risk assessment in pre-sentence reports in Sweden*. European Journal of Criminology. 2012, č. 2, s. 176-190.
- PIROCH, J. *Čtyřicet let práce pro vězeňskou službu*. České vězeňství. 2005, č. 3, s. 7.
- PLEVA, J. *K některým aspektům ukládání trestů podle nové právní úpravy*. Státní zastupitelství. 2009, č. 11, s. 20.

REDAKCE *Bulletinu advokacie. Jaké problémy očekáváte při aplikaci nového trestního zákoníku v praxi?* Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 10-11.

RENZEMA, M., MAYO-WILSON, E. *Can electronic monitoring reduce crime for moderate to high-risk offenders ?* Journal of Experimental Criminology. 2005, č. 2, s. 215-237.

SMITH, M., A. *Ptolemy, Alhacen, and Ibn Mu'dah and the Problem of Atmospheric Refraction. Centaurus. An International Journal of the History of Science and its Cultural Aspects.* 2003, č. 45, s. 100-115.

SPANGGAARD, M., DAVIDSON, C., M. *Remote Alcohol Monitor Technology Deemed Reliable.* The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law. 2011, č. 1, s. 112-114.

STANZ, R. *Predictors of success and recidivism in a home incarceration program.* The Prison Journal, 2000, č. 3, s. 326-344.

ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník a naplňování funkce a základních zásad trestního práva hmotného.* Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 22-36.

ŠÁMAL, P. *K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekonstrukce trestního zákoníku.* Trestněprávní revue. 2005, č. 5, s. 113-123.

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. *K podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.* Trestněprávní revue. 2012, č. 11-12, s. 249-255.

ŠČERBA, F. *Metody činnosti Probační a mediační služby.* Trestní právo. 2002, č. 7-8, s. 14.

ŠČERBA, F. *Probace a její projevy v českém trestním právu.* Trestněprávní revue. 2009, č. 10, s. 300-305.

ŠČERBA, F. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb.* Trestněprávní revue. 2012, č. 1, s. 1-5.

ŠČERBA, F. *Právní úprava nových alternativních trestů.* Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 86.

URBÁNEK, J. *Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice.* Trestněprávní revue. 2003, č. 7, s. 201.

TRUOG, R., D., CAMBELLI, M., L., CURTIS, J., R. *The ethics committee of the Society of critical care medicine: Recommendation for end of life care in the intensive care unit.* Crit Care Med. 2001, č. 12, s. 2332-2348.

VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. *Restorativní justice – trestní politika pro 21.století?* Trestní právo. 2000, č. 1, s. 4-11.

VÁLKOVÁ, H. *Česká podoba stalkingu podle §354 TrZ v širších než jen trestně právních souvislostech.* Trestněprávní revue. 2009, č. 9, s. 257-263.

VAUGHN, J. B. *A survey of juvenile electronic monitoring and home confinement programs.* Juvenile and Family Court Journal. 2009, č. 4, s. 1-36.

VAN KALMTHOUT, A., TAK, P. *New sanctions proliferating in the Neherlands.* Owercrowded Times. 1999. č. 11, s. 20-23.

VANTUCH, P. *Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb.* Trestní právo. 2012, č. 1, s. 4-16.

VANTUCH, P. *Podmíněné propuštění z výkonu trestu a možnosti řešení problému přeplnění věznic.* Trestní právo. 2012, č. 2, s. 8-9.

VEJBĚROVÁ, A. *Tresty v návrhu nového trestního zákona.* Právní fórum. 2006, č. 6, s. 74-77.

VODIČKOVÁ, S. *Kněz, kterého se komunisté báli i po jeho smrti.* Réunion. Časopis vojenského a špitálního řádu Sv. Lazara jeruzalémského-bohemia. 2009, č. 6, s. 5-8.

Von HIRSCH, A. *The Ethics of Community-Based Sanctions“.* Crime and Delinquency. 1990, č. 36, s. 163-173.

WALMSLEY, R. *Evropské vězeňské systémy.* Trestní právo. 2005, č. 2, s. 14-18.

WEIGND, T. *Strafrecht durch internationale Vereinbarungen – Verlust an nationaler Strafrechtskultur? Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft.* 1993, č. 105, s. 774-802.

WHITFIELD, R., G. *Electronic monitoring – Erfahrungen aus den USA und Europa.* Bewährungshilfe. 1999, s. 44-50.

9.3 Elektronické publikace a Internetové zdroje

ALBRECHT, Hans-Jörg.: *Electronic Monitoring in Europe. A Summary and Assessment of Recent Developments in the Legal Framework and Implementation of Electronic Monitoring*. [online] [cit. 2011-02-12]. Dostupné v pdf formátu z: <[http://www. mpicc. de/ shared/ data/pdf/albrecht.pdf](http://www.mpicc.de/shared/data/pdf/albrecht.pdf)>.

Amsterodamská smlouva pozměňující smlouvu o EU, smlouvy o založení Evropských společenství a související akty (97/C340/01). [online] [cit. 2013-12-10]. Dostupné v pdf formátu z: < <http://www.euroskop.cz/gallery/2/764-amsterdam.pdf>>.

Amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013. [online] [cit.2013-01-03]. Dostupné z: < <http://www.milosti/index.shtml>>.

ANDRLE, Pavel. *Trest domácího vězení: „Tvrdost“ trestu a jeho ekonomický přínos*. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1.edition Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-5151-5, [online] [cit.2010-05-05]. Dostupné ve formátu pdf z:< [http:// www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/ Pleva_Jiri__1556_.pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Pleva_Jiri__1556_.pdf)>.

BALES, William a kol. *A Qualitative and Quantitative Assessment of Electronic Monitoring. January, 2010*. [online] [cit.2012-08-27]. 162s. The Florida State University, Centerfor Criminology and Public Policy Research.Dostupné z:< <http://www.criminologycenter.fsu.edu/p/pdf/EM%20Evaluation%20Final20Report%20for20NIJ.pdf>>.

BENEŠ, Prokop. *Subsidiarita trestní represe a zásad ultima ratio v novém trestním zákoníku*. 2009. [online] [cit.2009-03-12] Dostupné z: <[http://www.elaw.cz/cs/trestni-pravo/147-subsidiarita-trestni-represe-a-zasada-ultima-ratio-v-novem-trestnim zakon.html](http://www.elaw.cz/cs/trestni-pravo/147-subsidiarita-trestni-represe-a-zasada-ultima-ratio-v-novem-trestnim-zakon.html)>.

CEP-The European Organisation for Probation. Electronic monitoring: Report on the European conference 2005 15s. [online] [cit.2011-05-06]. Dostupné z:<[http://www. cepprobation.org/uploaded_files/rep%20EM%2005%20E.pdf](http://www.cepprobation.org/uploaded_files/rep%20EM%2005%20E.pdf)>.

ČIHOVSKÝ, Jaroslav. *Sociologický výzkum - Studijní text pro posluchače FTK UP Olomouc* Olomouc, 2006 [online] [cit.2009-08-22]. Dostupné z:<http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/FTKdokumenty/Katedra_rekreologie/Sociologicky_vyzkum_def_1_.doc>.

Dokument evropské komise, Rady pro penologickou spolupráci“. European Committee On Crime Probleme, Council for Penological Cooperation, Strasburg, 16. 10. 2012. [online] [cit.2013-04-03]. Dostupné v pdf. formatu z:<[http://www.coe.int/t/ dghl/ standardsetting/cdpc/CDPC%20documents/PCCP%20%282012%29%207rev2%20Scop](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdpc/CDPC%20documents/PCCP%20%282012%29%207rev2%20Scop)>

e%20and%20Definitions%2025%20Electronic%20Monitoring%2016%2010%2012.pdf >.

Domáci vězení v České republice, situace k 19.1.2011. [online] [cit.2011-02-23] Dostupné z: <<http://portal.justice.CZ/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku. [online] [cit.2009-02-22]. Dostupné ve formátu pdf z: <http://www.ustavprava.cz/files/dz_k_tz.doc>.

For an overview and the scope of application: for a full description of the French of electronic monitoring. See KENSEY, A., PITOUN, A., LEVY, R., TORNIER, P., V. *Sous surveillance électronique. La mise en place du „bracelet“ en France.* Paris 2003. [online] [cit.2006-09-24]. Dostupné v pdf formátu z: <<http://www.justice.gouv.fr/chancell/cc49inia.htm>>.

Home Detention–Department of Justice. Department of Justice. Victoria, Australia. [online] [cit.2011-02-23]. Dostupné z: <<http://www.justice.vic.Gov.au/wps/wcm/connect/justlib/DOJ+Internet/Home/Sentencing/Home/+Detention>>.

Home Confinement/Electronic Monitoring. Literature Review. October 15, 2009. Prepared Under OJJDP Cooperative Agreement. [online] [cit.2011-01-21] Dostupné v pdf formátu z: <<http://www2.dsgonline.com/dso/Home%20Confinement%20EM%20Lit%20Review.pdf>>.

Home confinement. Court and Community. U.S Probation and Pretrial Services. [online] [cit.2008-10-12]. Dostupné v pdf formátu z: <<http://www.nyep.uscourts.gov/pdf/cchome.pdf>>.

HULÁN, Petr. *Nový trestní zákoník (rekodifikace trestního práva).* Dostupné z: <http://www.eadvokacie.cz/cz/clanky/novy-trestni-zakonik-rekodifikace-trestnih-para.h>>.

CHALUPA, Zdeněk. *Červnové zamyšlení* [online] [cit.2013-08-21]. Dostupné z: <<http://www.sucr.cz/zpravy-a-stanoviska/slovo-soudce/428-cervnove-zamysleni.html>>.

JAMBOROVÁ, Lenka. *Perspektivy dalšího využívání trestního příkazu jako tradiční procesní alternativy.* In: *Dny práva 2012 – Days of Law 2012. Část VII. – Trestně právní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním.* Masarykova univerzita. Brno, 2013, 1463-1473s. [online] [cit.2013-11-11]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/trestnepravniaalternativy.pdf>.

JANDA, Martin. *Největší vědecké spory historie: „A přece se točí!“ nikdy nezaznělo!* [online] [cit.2006-12-19]. Dostupné z: <<http://www.21stoleti.cz/view.php?cislocclanku=2006121924>>.

JEMELÍK, Zdeněk. *Klamavé reformní naděje*. aspx [online] [citováno 2011-02-03]. Dostupné v pdf formátu z: <http://www.Parlamentní_listy.cz/parlament/politici-volicum/187936.aspx>.

JURKOVÁ, Marcela. *Nákup náramků pro domácí vězení je po amnestii u ledu. Ve hře je ještě pronájem*. [online] [cit.2013-07-29]. Dostupné z: <<http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-60320260-elektronicke-naramky-pro-vezne-stat-nekoupí>>.

Justice.cz. *Oficiální server českého soudnictví: Zkušenosti ze zahraničí* [online], [cit. 2013-03/10] Dostupné z: <<http://www.portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&=&=23&k=5272&d=310185>>.

KARABEC, Zdeněk, BLATNÍKOVÁ, Šárka. *K problematice dlouhodobých trestů odnětí svobody*. [online] [cit.2008-08-23]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0403/karabec_info.html>.

Kniha práv nad přečiněními hrdleními a těžkými řádu městského (totiž policie) přestupky. Videň 1804. [online] [cit.09-29-20109]. Dostupné z: <<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/11003722;webdigitálníknihovny,KrameriusNKČnaadresehttp://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=21924>>.

KOCINA, Jan. *Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody*. Bulletin advokacie, 2012, č.12. [online] [cit. 2012-12-23]. Dostupné z: <<http://www.ipravnik.cz/podminene-propusteni-zvykonu-trestu-odneti-svobody>>.

Koncepce rozvoje českého vězství do roku 2015. Vězeňská služba České republiky. Vydavatel: Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství. Dáno do tisku 21. 9. 2005 [online] [cit.2006-02-02]. Dostupné ve formátu pdf z: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf>.

KUČEROVÁ, Dita. *Home arrest sanction in the new criminal code*. COFOLA 2010: the Conference Proceedings. 1.edition, Brno, Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-2010-5151-5 [online] [cit.2010-06-25]. Dostupné ve formátu pdf z: <<http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/KucerovaDita.pdf>>.

KUCHTA, Josef. *Alternativy v rámci trestní odpovědnosti a trestání právnických v České republice se zaměřením na trestné činy*. In: Dny práva 2012- Days of Law 2012 Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním, Masarykova univerzita, Brno: 2013, s. 1532-1543.[online][cit.2013-11-11]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravniaalternativy/trestnepravniaalternativy.pdf> .

MAYER, Markus. *Evaluation of a pilot project on electronic monitoring Max Planck Institute for foreign and international criminal law. Freiburg 2000-2004.* 2004. [Online] [cit.2005-02-24]. Dostupné v pdf formátu z: <<http://www.iuscrim.mpg.de/forsch/krim/mayer.en.html>>.

Model programs guide. [online] [cit.2010-04-14]. Dostupné v pdf formátu z: <http://www.dsgonline.com/mpg_non_flash/elctronic_monitoring.htm>.

Ministerstvo spravedlnosti zruší tendr na náramky pro vězně. [online] [cit.2013-04-29]. Dostupné z: <<http://www.vz24.cz/clanky/ministerstvo-spravedlnosti-zrusi-tendr-na-naramky-pro-vezne>>.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky: Domácí vězení. [online] změněno 19. 01. 2011. [cit.2011-02-05]. Dostupné z: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

MUSIL, Jan J. *Úvaha o přepínání trestní represe* [online]. [cit.2011-03-11]. Příspěvek na konferenci „Trestní politika, kriminalita a kriminologie: zkušenosti a nové výzvy“ pořádaný Institutem pro kriminologii a sociální prevenci v Praze ve dnech 16.–17. 9. 2010 Dostupné z: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/50y/Musil.doc>>.

PALOVSKÝ, Tomáš. *Odklony a nový trestní zákoník- Diversions and New Czech Penal Code.* Dny práva–2009, Days of Law: the Conference Proceedings, 1. Edition, Brno, Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990, [online] [citováno 2010-03-15]. Dostupné v pdf formátu z: <http://www.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/novy_trest/Palovsky_Tomas__1399_.pdf>.

PLEVA, Jiří. *Citelnost nepodmíněného trestu odnětí svobody z pohledu jeho výkonu.* COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition, Brno, Masaryk University, ISBN 978-80-210-5151-5, [online] [cit.2010-06-28]. Dostupné ve formátu pdf z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola_2010/files/sankce/Pleva_Jiri_1556_.pdf>.

Postoj občanů k trestu domácího vězení. Závěrečná zpráva z výzkumného šetření, zveřejněná (15. února 2010, Praha). Vypracovala agentura Aspectio a.s. www.aspectio.cz. [online] [cit.2010-02-15]. Dostupné v pdf formátu z: <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

Prison studies [online] [cit.2012-04-20]. Dostupné z: <http://www.prisonstudies.org/info/worldbrief/wp_b_stats.php?area=all&category=wb_poptotal>.

Probační a mediační služba České republiky: Zkušební provoz elektronického monitoringu. Publikováno 13. 12. 2012. [online] [cit.2013-05-11]. Dostupné z: <<https://www.pmscr.cz/aktuality/vse/>>.

Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009Sb.[online].cslav.justice.cz, 29. Ledna 2013 [online] [cit.2013-11-11] Dostupné z:<<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>>.

(RE) jako nejstarší politická organizace na evropském kontinentu, byla zřízená k ochraně lidských práv,parlamentní demokracie a zákonnosti, k rozvoji celoevropských dohod, ke standardizaci sociálních a právních postupů členských zemí, k podpoře informovanosti o evropské identitě, založena na společných hodnotách a zahrnuje rozdílné kultury, založena v roce 1949, v současné době sdružuje 47 zemí,včetně 22 států střední a východní Evropy. RE sídlí ve Štrasburku. [online] [cit.2011-02-03] Dostupné z: <<http://www.coe.int>>.

Recommendation CM/Rec (2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures. (tzv. Greifswaldská pravidla). [online] [cit.2013-01-09]. Dostupné z:<[http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/prisonsandalternatives/Rec\(2008\)11E.pdf](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/prisonsandalternatives/Rec(2008)11E.pdf)>.

Reforma justice [online].Ministerstvo spravedlnosti ČR, změněno 27. října 2009 [online] [cit.2011-10-27]. Dostupné v pdf formátu z:<<http://www.reforma.justice.cz/cz/trestni-zakonik/alternativni-tresty.html>>.

Rozbor hospodaření Probační a mediační služby za rok 2012 [online] [cit.2013-02-09]. Dostupné z: <<http://www.pmscr.cz/aktuality/>>.

Rychlá fakta. Stav vězněných osob. [online] [cit.2014-01-27]. Dostupné v pdf formátu z: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/rychla-fakta/>>.

Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. 1. 2013, vyhlášené pod č. 1/2013 Sb. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [online] [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <<http://www.beck-online.cz/>>.

Rychlá fakta. Stav vězněných osob. [online] [cit. 2013-05-03]. Dostupné z: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/rychla-fakta/>>.

SLINTÁKOVÁ, Jana. „Vězeňská novela“ trestního zákoníku (první část). [online] [cit.2014-01-29] Dostupné z:< <http://www.kubistovaco.cz/cs/detail/49-vezenska-novela-trestniho-zakoniku-prvi-cast/?P>>.

Sněmovní tisk 411/0, část č.1/4 Vl.n.z.trestní zákoník-související-EU [online]. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna s. 87. [online] [cit.2011-09-28]. Dostupné z:<<http://www.psp.cz/sqw?o=5&ct=411&ct=0>>.

Statistické ročenky kriminality (2011). [online] [cit.2011-02-23]. Dostupné z: < www.justice.cz a <http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html> >.

Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky (2009). [online] [cit. 2011-02-23]. Generální ředitelství–odbor správní a právní, s.71. Dostupné z:< http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf>.

Statistická ročenka Vězeňské služby ČR (2012). [online] [cit.2013-02-23]. Generální ředitelství–odbor správní a právní. s.80. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf>.

ŠČERBA, Filip. *Procesní alternativy a jejich vliv na využívání alternativních trestů*. In: *Dny práva 2012 – Days of Law 2012 Část VII. - Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním, Masarykova univerzita Brno, 2013, s. 1598-1607*. [online] [cit.2013-11-11]. Dostupné z:<http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/trestnepravnialternativy/trestnepravnialternativy.pdf> .

Šéf Probační a mediační služby: *Vysokou recidivu máme i kvůli dluhům*. [online] [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/z_domova/reditel-probacni-a-mediacni-sluzby-mame-vysokou-recidivu-nejen-kvuli-dluhum-2013.html> .

ŠTEFÁNIK, Ondřej. *Domácí vězení v minulosti a v současnosti. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, I. edition. Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-210-5151-5*. [online] [cit.2010-12-21]. Dostupné ve formátu pdf z:<http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Stefanik_Ondrej__1595_.pdf> .

ŠTERN, Pavel. *Domácí vězení funguje i bez náramků. PMS -PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY*. [online] [cit.2011-02-03]. Dostupné z: <<http://www.pmscr.cz/aktuality/domaci-vezeni-funguje-i-bez-naramku>>.

ŠTERN, Pavel. *Naše působnost končí před branami věznice. PMS - PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY*. [online] [cit.2011-02-03]. Dostupné v pdf formátu z:<<http://www.pmscr.cz/aktuality/domaci-vezeni-funguje-i-bez-naramku>> .

The statistics on the distribution of house arrest in Hungary in the course of the investigation and accusation. Source: Criminal administration. [online] [cit.2006-06-21]. Dostupné v pdf formátu z: <<http://www.mklu.hu>>.

The European Rules on Community Sanctions and Measures (ER-CSM) [online] [cit. 2013-12-04]. Dostupné z :<http://www.coe.int/t/cm/adoptedTexts_en.asp#P47_2021>.

Trest domácího vězení. Základní charakteristiky trestu a aktuální údaje k 31.12.2012. [online] [cit.2013-02-23]. Dostupné z:<http://www.ja-sr.sk/files/Trest_domaciho_vezeni.pdf>.

Trest domácího vězení. Průvodce pro pachatele. Integrace pachatele. Participace poškozeného. Ochrana společnosti. Probační a mediální služba České republiky. [online] [cit.2013-10-25]. Dostupné z: <<http://www.pmscr.cz>>.

VANTUCH, Pavel. *Tresty v novém trestním zákoníku.* [online] [cit.2010-05-27]. Dostupné ve formátu pdf. z:<<http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10078240-39116660-F00000d-tresty-v-novem-trestnim-zakoniku>>.

VICHEREK, Roman. *Nenastoupení do výkonu trestu odnětí svobody jako trestný čin.* [online] [cit.2013-08-22]. Dostupné z:<<http://www.epravo.cz/top/clanky/nenastoupeni-do-vykonu-trestu-odneti-jako-trestny-cin-74830.html>>.

Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem. Právní zpravodaj, 2010. [online] [cit.2010-06-16]. Dostupné z:<<http://www.beck-online.cz/legalis/documenview.seam?type=html&documentId=nrptembqhfpxa6s7gm4tg&groupIndex=0&rowIndex=0&conversationId=1694876>>.

ZÁKON O ZŘÍZENÍ SAMOSTATNÉHO STÁTU ČESKOSLOVENSKEHO – ZÁKON 11/1918 Sb. (RECEPČNÍ ZÁKON). [Online] [cit.2010-05-13]. Dostupné z:<<http://www.portal.gov.cz/>>

Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu:“ Elektronický monitoring odsouzených”. [online] [cit.2012-06-12]. Dostupné v pdf formátu z: <http://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_elktronicky_monitoring>.

ŽATECKÁ, Eva. *Několik poznámek k alternativním trestům z pohledu nového trestního zákoníku.* Dny práva–2009– Days of Law: the Conference Proceedings, 1.edition Brno: Masaryk University, 2009, 1043-1052s. ISBN 978-80-210-4990, [online] [cit.2010-10-12]. Dostupné v pdf formátu z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava../Zatecka_Eva_1194.pdf>.

9.4 Právní předpisy, legislativní návrhy, sněmovní tisky, judikatura a mezinárodní smlouvy

- Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích, vydaný 3. září roku 1803.
- Zákon č. 117 z roku 1852, ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927.
- Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého [Recepční zákon].

- Zákon č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění.
- Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží.
- Vyhláška ministra vnitra č. 30/1945 Sb., o platnosti ústavního dekretu prezidenta republiky ze dne 3. srpna 1944, č. 11 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 88/1948 Sb., jímž se mění trestní zákony a trestní řády.
- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.
- Zákon č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním, jenž byl dále doplněn a změněn zákonem č. 63/1956 Sb.
- Zákon č. 89/1950 Sb., trestní řád správní.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, v platném znění, zrušeno od 1. 1. 2014. Zákon občanský zákoník č.89/2013 Sb.
- Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení.
- Zákon č. 114/1988 Sb. o působení orgánů ČR v sociálním zabezpečení.
- Vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení.
- Ústava České republiky (ústavní zákon č.1/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 396/2001 Sb., ústavního zákona č. 448/2001 Sb., ústavního zákona č. 515/2002 Sb., ústavního zákona č. 319/2009 Sb.).
- Listina základních práv a svobod. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 326/1999Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 217/2002 Sb. a zákona č.161/2006 Sb.
- Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 133/2000 Sb., zákon o evidenci obyvatel.

- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
- Zákon č. 110/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.
- Zákon č. 111/2006 Sb., o životním minimu.
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, (trestní zákoník).
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. prosince 2009, č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. prosince 2009, č. 456/2009 Sb. o kontrole výkonu trestu domácího vězení.
- Vyhláška č. 456/2009 Sb. o kontrole výkonu trestu domácího.
- Sněmovní tisk 584 – důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů Automatizovaný systém právních informací – ASPI LIT 31875CZ.
- Návrh novely zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů dle usnesení parlamentu České republiky. Návrh trestního zákoníku je i s důvodovou zprávou, veřejně dostupný ve formátu pdf z <http://www.justice.cz>.
- Zákon č. 1/2013 Sb. Rozhodnutí prezidenta republiky upravující amnestii ze dne 1. ledna 2013.
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.
- Sněmovní tisk 411/0, část č.1/4 VI.n.z. trestní zákoník-související-EU. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna.
- Sněmovní tisk 297/0, část č.1/2VI. n.z. trestní zákoník-související-EU. Parlament České Republiky, Poslanecká sněmovna.

9.4.1 Judikatura

- Nález Ústavního soudu sp.zn.11Tz17/2013 ze dne 28.5.2013.
- Nález Ústavního soudu sp.zn. 11Tdo 709/2012-78 ze dne 15.11. 2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 11Td 44/2011 ze dne 12. 9. 2011.
- Nález Ústavního soudu sp.zn.11Tz17/2013 ze dne 28.5.2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 4Tz 53/2010 ze dne 10. 8. 2010.
- Judikát uveřejněný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek – část trestní, č. 56/1997 Sb. rozh.tr.
- nález Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 558/2001, uveřejněn pod č. 136 ve sv. 31 Sb. nál. a usn. ÚS ČR ze dne 25. 11. 2003
- nález Ústavního soudu sp. Zn. II. ÚS 413/2004, uveřejněn pod č. 40 ve sv. 36 Sb. nál. a usn. ÚS ČR ze dne 3.3. 2005
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 7Tz 198/9 ze dne 16.12.1999.
- Nález Ústavního soudu č.88/2006-n z 24.4. 2006 sp.zn. I. ÚS 670/2005. publikovaných pod č.88 sv.41 Sb. nál. a usn. ÚS ze dne 24. 4. 2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 4 Tz 25/2012 ze dne 28.5.20120.
- Usnesení Okresního soudu v Hodoníně č. j. 2T 42/2012-55 z dne 23.4. 2012.
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23.4. 2004, sp.zn. IV. ÚS 463/97 ze dne. 23.4. 2004.
- Čl. 34, § 1 Kodeks karny, Dz. U. z roku 1997 nr 88 poz. 553.

9.4.2 Mezinárodní dokumenty

- Rezoluce Valného shromáždění A/RES/45/110 - Standardní minimální pravidla OSN pro opatření nespojená s odnětím svobody (tzv. *Tokijská pravidla*) ze dne 14. prosince 1990 přijata na 8. kongresu OSN v Havaně.
- Rezoluce č. (76)10 Některé alternativní tresty k vězení.
- Doporučení R (92)16 k Evropským pravidlům v oblasti společenských sankcí a opatření.
- Zelený dokument (the Green Paper on the approximation mutual recognition and enforcement of criminal sanctions in the European Union) Komise Evropských společností o prosazování trestních sankcí v EU ze dne 30.4. 2004, COM (2004)334.

- Report, Committee on Legal Affairs and Human Rights of the Council of Europe on the Situation of European prisons and pre-trial detention centres (Doc.10097,19 February 2004).
- Dokument evropské komise, „Rady pro penologickou spolupráci“. European Committee On Crime Probleme, Council for Penological Cooperation, Strasburg, 16.10.2012.
- Doporučení Rady Evropy Rec(2006)2 (Evropská vězeňská pravidla). Doporučení Rady Evropy Rec(2003)20. Nové způsoby, jak čelit trestné činnosti mladistvých a role soudnictví nad mladeží“(CM/Rec(2003)20).
- Doporučení Rady Evropy Rec(2008)11, „Evropská pravidla pro mladistvé pachatele podléhající sankčním opatřením“(CM/Rec(2008)11).
- Amsterodamská smlouva pozměňující smlouvu o EU, smlouvy o založení Evropských společenství a související akty (97/C340/01).

9.5 Ostatní zdroje a použité prameny

Metodický postup PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení. Pokyn ředitele č. 4/2010. Materiál poskytnut Probační a mediační službou v Plzni.

Odd. KAM, PS Parole, Čádová, J. Metodický postup PMS ČR v oblasti zajištění možnosti uložení a kontroly výkonu trestu domácího vězení. Verze 21. 10. 2009. Praha 2009.

Příručka Ministerstva spravedlnosti České republiky, svazek 59. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, Praha, 2000, 215s.

Archiv koruny české – *katalog listin z let 1158 – 1346*. Archiv koruny české, katalog listin z 1158-1346/sepsal Rudolf Koss (1884-1929). Praha. Zemský národní výbor 1928, 245s.

HALASOVÁ, Klára. Trest domácího vězení s akcentem na elektronické sledování v domácích a zahraničních právních úpravách. Brno, 2011/2012. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Brno, Právnická fakulta. 164s.

HRUŠKOVÁ, Hana. Trest domácího vězení a jeho hodnocení lidmi, kteří jej vykonávají. České Budějovice, 2013. Bakalářská práce (Bc). Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. 30-35s.

BUCHTA, Jan. Trest domácího vězení – hmotněprávní a procesně právní aspekty. Brno, 2010/2011. Bakalářská práce (Bc). Masarykova Univerzita, Brno. Právnická fakulta. 38-43s.

CHLUPOVÁ, Hana. Trest domácího vězení, jeho výkon a kontrola. Brno. 2013. Bakalářská práce (Bc). Masarykova univerzita. Brno. Právnická fakulta 48s.

Domácí vězení

Abstrakt

Cílem rigorózní práce je pojmout problémově platnou *de lege lata* právní úpravu alternativního trestu domácího vězení s ohledem na rekonstrukci trestního zákoníku včetně novelizovaných legislativních úprav a vymezit náměty *de lege ferenda* v procesu legislativní tvorby práva. Směrodatné bylo zmapovat předmětnou problematiku a analyzovat poznatky logicky se prolínající, ke kterým dospěla právní nauka a aplikační praxe.

Obecnou koncepci trestu domácího vězení je možno považovat za správnou, objektivně se však zatím pevně nezakotvil v našem právním systému, poněvadž se nepodařilo optimálně propojit hmotněprávní a procesněprávní legislativní stránku s aplikační praxí. Hlavním důvodem je rozpor mezi deklarovanými zájmy státu, reálným právním prostředím a státem nevytvořených podmínek neumožňující optimální naplnění požadavku. Aktuálně je *de lege lata* platná problematika v kontextu aplikační praxe celkem podrobně rozpracovaná, žádoucí legislativní stabilita ani optimální záběr v aplikační praxi pro uplatnění očekávaného účelu v oblasti implementace domácího vězení však dosud dosažena nebyla. Právní úprava obsahuje koncepčně pozitivní prvky a využívání trestu domácího vězení brání spíše praktické nedostatky (absence elektronického monitoringu) než nedostatečná legislativa. Absence monitorovacího systému v praxi představuje hlavní slabinu a nedostatek, přestože naše legislativa elektronickou kontrolu předvídá, tudíž je proto míra ukládání a důvěra soudců velmi nízká. Optimálního účelu trestu domácího může být dosaženo propracovaným modelem založeným na kombinaci elektronického sledování a penitenciární péče, příznivého vlivu probační práce a empatického působení na odsouzeného, orientované na resocializaci a převýchovu v odpovídajícím rámci legislativního systému. Zákonodárce se musí zabývat dotčenými legislativními úpravami a náměty *de lege ferenda*, kterými by se mohlo jeho ukládání a výkon ubírat pro zvýšení efektivity trestu. Závěrem můžeme shrnout, že ukládání trestu domácího vězení umožňuje pokrývat poměrně široké spektrum trestných činů a může patřit mezi nejúčinnější trestní sankce. Teprve čas a ustálená judikatura ukáže, zda současná právní úprava ve spojení s fungujícím systémem elektronického sledování s intenzivní péčí o pachatele bude skutečně dostatečným a funkčním prostředkem ochrany společnosti a současně naplní očekávání a naděje, které jsou na tuto trestní sankci v souladu se zásadou účelnosti v katalogu trestů českého trestního práva hmotného kladeny.

Home confinement

Abstract

The inexorable rise of inmates, coupled with disappointingly high rate of recurrence of crime, has refocused attention on finding alternatives to imprisonment regarding criminal sanctions permitted by the new Penal Code of the Czech Republic which came into force on 1 January 2010. This thesis was aimed at dealing with a comprehensive analysis of home confinement. The application of legal doctrine is of fundamental relevance to house arrest related to *de lege lata* and *de lege ferenda* provisions.

The concept of home confinement as an alternative to criminal incarceration to provide inmates the opportunity and privilege of living at home is associated with the principles of punishment and reducing overcrowding at the jail. This sanction, however, has not yet anchored in the context of penal sanctions. The main reason is the failure to optimally connect real legislation, application practice, the state's interest and a well-functioning infrastructure. The current *de lege lata* editing in the context of the application practice is considered to be in conformity with advanced foreign legal systems. Nevertheless, we must insist on the fact that currently our situation is far from reaching the desirable legislative stability related to house arrest, despite the current valid legislation certainly has many positive features. Electronic monitoring (EM) constitutes a major weakness of this penal sanction because of failing through repeated attempts so far to put it into practice, therefore the rate of imposing of house arrest is low and the control is largely based on probation services. However, despite positive claims, to date, EM has not been conclusively designated to be cost efficient or to promote public safety. The link between the combination of EM, the beneficial effects of probation officers and penitentiary care as tools for reducing crime related to house arrest should be widely investigated. There are areas where the improvement of today's legal framework is feasible and necessary regarding a rounded perspective on the relevant principles and problems of sentencing based on *de lege ferenda* suggestions. In conclusion, examples of offenses that could warrant house arrest include minor crimes and should be prepared by the prosecutor, judge, probation officers, including perpetrators and victims being "virtually tailor-made". Furthermore, evaluation of house arrest and fully functional electronic surveillance affirm a few impressions of how the particular program meets all expectations and hopes.

Seznam klíčových slov

Klíčová slova:

- trest domácího vězení
- elektronické sledování
- trestní právo hmotné a procesní

Key words:

- home confinement
- electronic monitoring
- procedural and substantial law